



T.C.

**NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI**

TAŞKENT İLÇESİ AFŞAR BELDESİ AĞZI

FURKAN KOCAMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF.DR. ABDURRAHMAN ÖZKAN


KONYA-2022

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

| | | | |
|------------|-----------------------------------|---|--|
| Öğrencinin | Adı Soyadı | Furkan Kocamaz | |
| | Numarası | 18810701026 | |
| | Ana Bilim / Bilim Dalı | Türk Dili ve Edebiyatı/Türk Dili ve Edebiyatı | |
| | Programı | Tezli Yüksek Lisans | |
| | | Doktora | |
| Tezin Adı | Taşkent İlçesi Afşar Beldesi Ağzı | | |

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Furkan Kocamaz



| | | |
|---|--|---|
|  KONYA | T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü |  SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ |
|---|--|---|

| | | | | |
|-------------------|-----------------------------------|---|--|--|
| Öğrencinin | Adı Soyadı | Furkan Kocamaz | | |
| | Numarası | 18810701026 | | |
| | Ana Bilim / Bilim Dalı | Türk Dili ve Edebiyatı/Türk Dili ve Edebiyatı | | |
| | Programı | Tezli Yüksek Lisans | | |
| | | Doktora | | |
| Tezin Adı | Taşkent İlçesi Afşar Beldesi Ağzı | | | |

ÖZET

Çalışmamızda Konya ilinin Taşkent ilçesinin Afşar beldesi ağzı incelenmiştir. Bu çalışmadaki amacımız Afşar beldesinin ses ve şekil bilgisi özelliklerini tespit ederek Türkiye Türkçesi ağızlarındaki yerini belirlemektir. Çalışmamız: Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Afşarlar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Sonrasında Afşar beldesinin tarihi, coğrafyası, iklimi, nüfusu ve kültürel özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde, belde ağzından derlenen metinlerin dil bilgisi incelemesi yer almaktadır. Bu bölüm, ses ve şekil bilgisi olarak iki bölümden oluşmaktadır. Ses bilgisi bölümünde Afşar beldesi ağzında belirlenen sesler ve bu seslerin özellikleri incelenmiştir. Şekil bilgisi bölümünde kelime yapımı, kelime türleri ve beldede kullanılan isim ve fiil çekimleri incelenmiştir. Üçüncü bölüm olan metinler bölümünde, otuz üç kişiden derlenen metinler yer almaktadır. Sonuç bölümünde ise ses ve şekil bilgisi bakımından Afşar beldesi ağzının özellikleri belirlenmiştir. Çalışmamızın son bölümünde, anlamı bilinmeyen ya da ölçünlü Türkiye Türkçesindeki anlamından farklı anlamlarda kullanılan metin içi ve metin dışı kelimelerden oluşan bir sözlük oluşturulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türkiye Türkçesi, Türkiye Türkçesi Ağızları, Afşar Beldesi, Afşar Beldesi Ağzı.

| | | |
|--|--|--|
|  KONYA | T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü |  NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ |
|--|--|--|

| | | | | |
|------------------|----------------------------------|---|--|--|
| Author' s | Name and Surname | Furkan Kocamaz | | |
| | Student Number | 18810701026 | | |
| | Department | Türk Dili ve Edebiyatı/Türk Dili ve Edebiyatı | | |
| | Study Programme | Master's Degree (M.A.) | | |
| | | Doctoral Degree (Ph.D.) | | |
| | Supervisor | Abdurrahman Özkan | | |
| | Title of the Thesis/Dissertation | The Taşkent District Afşar Town Dialect | | |

ABSTRACT

In our study, The dialect of Afşar town of Taşkent district of Konya province has been examined. Our purpose in this study is to determine the vocabulary of Afşar town and to define its place in Turkey Turkish dialects. The study consist of four sections: İntroduction, Analysis, Texts and Dictionary. İn the introduction section has been given generally information about Afşars and then there is information about the history, geography, climate, population and cultural characteristics of the Afşar town. İn the second section, there is grammatical analysis of the compiled from the dialects of town. This section consist of two parts as phonetic and morphological information of Afşar town dialect. İn the phonetic part, sounds determined in the dialect of Afşar town and the characteristics of these sounds has been examined. İn the morhology section, word formation, type of words and noun and verb conjugations used in the town has been examined. The texts, in the third section, there are texts compiled from thirty-three people. İn the final part, in terms of phonetic and morphological, the characteristics of the Afşar town dialect has been determined. İn the final part of our study, a dictionary consisting of in text and out of text words whose meaning is unknown or which are used in different meanings than in standard Turkey Turkish has been created.

Keywords: Turkey Turkish, Turkey Turkish Dialects, Afşar Town, Afşar Town Dialect.

İÇİNDEKİLER

| | |
|--|-----|
| BİLİMSEL ETİK SAYFASI | ii |
| ÖZET | iii |
| ABSTRACT | iv |
| İÇİNDEKİLER | v |
| KISALTMALAR | xi |
| ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ | xii |
| ÖN SÖZ | xiv |
| 1. GİRİŞ | 1 |
| 1.1. Araştırma | 1 |
| 1.1.1. Amaç | 1 |
| 1.1.2. Kapsam | 1 |
| 1.1.3. Yöntem..... | 1 |
| 1.1.4. Kaynak Kişiler ve Metinler..... | 1 |
| 1.1.5. Derleme Yapılan Alanı Gösteren Harita..... | 3 |
| 1.2. Afşarlar ve Afşar Beldesi | 4 |
| 1.2.1. Afşar Boyu..... | 4 |
| 1.2.1.1. İslami Dönemde Afşarlar | 4 |
| 1.2.1.2. İran Afşarları..... | 5 |
| 1.2.1.3. Suriye Afşarları..... | 5 |
| 1.2.1.4. Azerbaycan’da Afşarlar ve Karabağ Hanlığı | 6 |
| 1.2.1.5. Osmanlı Döneminde Afşarlar | 7 |
| 1.2.1.6. XIX. Yüzyıldan Sonra Afşarlar | 7 |
| 1.2.1.7. Afşarların İskânı..... | 8 |
| 1.2.2. Afşar Adı Hakkında | 8 |
| 1.2.3. Afşar Beldesi..... | 10 |
| 1.2.3.1. Afşar Beldesinin Tarihi..... | 10 |
| 1.2.3.2. İdari ve Eğitim Durumu | 11 |
| 1.2.3.3. Ekonomi ve Sağlık Durumu..... | 11 |
| 1.2.3.4. Coğrafi Yapısı ve İklimi | 12 |
| 1.2.3.5. Nüfusu..... | 12 |
| 1.2.3.6. Turizmi..... | 12 |
| 1.2.3.7. Kültürel Özellikleri..... | 12 |
| 1.2.3.7.1. Yöresel Yemekler | 12 |
| 1.2.3.7.2. Düğün Âdetleri..... | 13 |
| 1.2.3.7.3. Bayram Âdetleri..... | 15 |
| 1.2.3.7.4. Oynanan Oyunlar | 15 |
| 2. İNCELEME | 16 |

| | |
|---|----|
| 2.1. Ses Bilgisi | 16 |
| 2.1.1. Ünlüler | 16 |
| 2.1.2. Ünlü Türleri | 16 |
| 2.1.2.1. Yarı Kalın Ünlüler | 16 |
| 2.1.2.2. Yarı Dar Ünlüler | 17 |
| 2.1.2.3. Yarı Yuvarlak Ünlüler | 19 |
| 2.1.2.4. Uzun Ünlüler..... | 19 |
| 2.1.1.4.1. Hece Kaynaşması Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler..... | 19 |
| 2.1.1.4.2. Ünsüz Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler | 21 |
| 2.1.1.4.3. Vurgu ve Tonlamayla Oluşan Uzun Ünlüler | 22 |
| 2.1.1.4.4. Kısa Ünlüler | 23 |
| 2.1.2.4.5. İkiz Ünlüler..... | 23 |
| 2.1.2.4.5.1. Eşit İkiz Ünlüler | 23 |
| 2.1.2.4.5.2. Alçalan İkiz Ünlüler..... | 24 |
| 2.1.2.4.5.3. Yükselen İkiz Ünlüler | 24 |
| 2.1.2. Ünlü Uyumları | 24 |
| 2.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu | 24 |
| 2.1.2.1.1. Eklerde ve Bazı Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu | 24 |
| 2.1.2.1.2. Birleşik Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu..... | 26 |
| 2.1.2.1.3. Sonradan Kalınlık-İncelik Uyumu Bozulan Bazı Kelimelerde Kalınlık- İncelik Uyumu | 27 |
| 2.1.2.1.4. Alıntı Kelimelerde Kalınlık- İncelik Uyumu | 27 |
| 2.1.2.1.4.1. Kalınlık- İncelik Uyumuna Giren Alıntı Kelimeler | 27 |
| 2.1.2.1.4.2. İlerleyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler..... | 27 |
| 2.1.2.1.4.3. Gerileyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler | 27 |
| 2.1.2.1.4.4. Hem İlerleyici Hem Gerileyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler ... | 27 |
| 2.1.2.1.4.2. Kalınlık- İncelik Uyumuna Girmeyen Alıntı Kelimeler | 28 |
| 2.1.2.1.5. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması | 28 |
| 2.1.2.1.5.1. Kalınlaştırıcı Ünsüzlerin Etkisiyle | 28 |
| 2.1.2.1.5.2. İnceltici Ünsüzlerin Etkisiyle..... | 28 |
| 2.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu | 29 |
| 2.1.3. Ünlü Değişmeleri | 29 |
| 2.1.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi..... | 29 |
| 2.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması | 31 |
| 2.1.3.3. Geniş Ünlülerin Daralması | 32 |
| 2.1.3.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi | 34 |
| 2.1.3.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması..... | 35 |
| 2.1.3.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi..... | 36 |
| 2.1.4. Ünlü Düşmesi | 36 |
| 2.1.4.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi | 37 |

| | |
|---|-----------|
| 2.1.4.2. İç Seste Ünlü Düşmesi | 37 |
| 2.1.4.3. Son Seste Ünlü Düşmesi | 38 |
| 2.1.5. Ünlü Türemesi | 38 |
| 2.1.5.1. Ön Seste Ünlü Türemesi | 38 |
| 2.1.5.2. İç Seste Ünlü Türemesi | 39 |
| 2.2. Ünsüzler | 39 |
| 2.2.1. Ünsüz Çeşitleri ve Ölçünlü Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünsüzler | 39 |
| 2.2.2. Ünsüz Benzeşmeleri..... | 42 |
| 2.2.2.1. Komşu Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme | 42 |
| 2.2.2.2. Uzak Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme | 43 |
| 2.2.2.3. Komşu Ünsüzler Arasında Gerileyici Benzeşme | 43 |
| 2.2.3.1. Tam Benzeşme | 43 |
| 2.2.2.3.2. Yarım Benzeşme | 44 |
| 2.2.2.3.3. Uzak Ünsüzler Arası Gerileyici Benzeşme | 44 |
| 2.2.3. Ünsüz Değişimleri | 44 |
| 2.2.3.1. Tonlulaşma..... | 44 |
| 2.2.3.1.1. Ön Seste Tonlulaşma | 44 |
| 2.2.3.2.1. İç Seste Tonlulaşma | 45 |
| 2.2.3.2.2. Son Seste Tonlulaşma | 46 |
| 2.2.3.2. Tonsuzlaşma | 47 |
| 2.2.3.2.1. Ön Seste Tonsuzlaşma | 47 |
| 2.2.3.2.2. İç Seste Tonsuzlaşma | 48 |
| 2.2.3.2.3. Son Seste Tonsuzlaşma..... | 48 |
| 2.2.3.3. Sızıcılaşma | 48 |
| 2.2.3.3.1. Ön Seste Sızıcılaşma | 48 |
| 2.2.3.3.2. İç Seste Sızıcılaşma..... | 48 |
| 2.2.3.3.3. Son Seste Sızıcılaşma | 49 |
| 2.2.3.4. Akıcılaşma | 49 |
| 2.2.3.4.1. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler | 50 |
| 2.2.3.4.2. Süreksizleşme | 51 |
| 2.2.3.5. Aykırılışma..... | 51 |
| 2.2.4. Ünsüz Düşmesi | 51 |
| 2.2.4.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi | 51 |
| 2.2.4.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi | 52 |
| 2.2.4.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi..... | 54 |
| 2.2.5. Ünsüz Türemesi | 55 |
| 2.2.5.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi | 55 |
| 2.2.5.2. İç Seste Ünsüz Türemesi..... | 55 |
| 2.2.5.3. Son Seste Ünsüz Türemesi..... | 56 |

| | |
|--|----|
| 2.2.6. Ünsüz Uyumu | 56 |
| 2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi | 57 |
| 2.2.8. Ünsüz Tekleşmesi | 58 |
| 2.2.9. Göçüşme | 58 |
| 2.2.10. Hece Yutulması..... | 59 |
| 2.2.11. Hece Kaynaşması..... | 59 |
| 3. ŞEKİL BİLGİSİ | 60 |
| 3.1. Kelime Yapımı..... | 60 |
| 3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri..... | 60 |
| 3.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri | 65 |
| 3.1.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri | 68 |
| 3.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri..... | 70 |
| 3.2. İsimler | 72 |
| 3.2.1. İsim Çekim Ekleri | 72 |
| 3.2.1.1. Hâl Ekleri..... | 72 |
| 3.2.1.1.1. Yalın Hâl..... | 72 |
| 3.2.1.1.2. Yükleme Hâli Eki | 72 |
| 3.2.1.1.3. Yönelme Hâli Eki | 72 |
| 3.2.1.1.4. Bulunma Hâli Eki | 73 |
| 3.2.1.1.5. Ayrılma Hâli Eki..... | 74 |
| 3.2.1.1.6. İlgi Hâli Eki..... | 74 |
| 3.2.1.1.7. Vasıta Hâli Eki..... | 75 |
| 3.2.1.1.8. Eşitlik Hâli Eki..... | 76 |
| 3.2.1.1.9. Yön Gösterme Eki..... | 76 |
| 3.2.1.2. Aitlik Eki..... | 77 |
| 3.2.1.3. İyelik Ekleri | 77 |
| 3.2.1.3.1. İyelik Eki Yığılması..... | 79 |
| 3.2.1.4. Çokluk Eki | 79 |
| 3.2.1.5. Soru Eki | 79 |
| 3.3. Zamirler | 79 |
| 3.3.1. Kişi Zamirleri..... | 79 |
| 3.3.2. İşaret Zamirleri..... | 81 |
| 3.3.3. Dönüşlülük Zamiri | 82 |
| 3.3.4. Belirsizlik Zamirleri..... | 82 |
| 3.3.5. Soru Zamirleri..... | 82 |
| 3.4. Zarflar | 83 |
| 3.4.1. Durum Zarfları | 83 |
| 3.4.2. Zaman Zarfları | 83 |
| 3.4.3. Yer-Yön Zarfları | 83 |

| | |
|---|-----|
| 3.4.4. Miktar Zarfları | 83 |
| 3.4.5. Soru Zarfları..... | 84 |
| 3.5. Sıfatlar | 84 |
| 3.5.1. Niteleme Sıfatları | 84 |
| 3.5.2. Belirtme Sıfatları..... | 84 |
| 3.5.2.1. İşaret Sıfatları..... | 84 |
| 3.5.2.2. Sayı Sıfatları..... | 84 |
| 3.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları..... | 84 |
| 3.5.2.2.2. Üleştirme Sayı Sıfatları..... | 84 |
| 3.5.2.2.3. Sıra Sayı Sıfatları | 85 |
| 3.5.2.3. Belirsizlik Sıfatları | 85 |
| 3.5.2.4. Soru Sıfatları | 85 |
| 3.6. Edatlar | 85 |
| 3.6.1. Ünlem Edatları..... | 85 |
| 3.6.1.1. Ünlemler | 85 |
| 3.6.1.2. Seslenme Edatları..... | 86 |
| 3.6.1.3. Sorma Edatları | 86 |
| 3.6.1.4. Gösterme Edatları | 86 |
| 3.6.1.5. Cevap Edatları..... | 86 |
| 3.6.2. Bağlama Edatları..... | 86 |
| 3.6.2.1. Sıralama Edatları..... | 86 |
| 3.6.2.2. Denkleştirme Edatları | 86 |
| 3.6.2.3. Karşılaştırma Edatları | 87 |
| 3.6.2.4. Cümle Başı/ Sonu Edatları..... | 87 |
| 3.6.3. Çekim Edatları | 88 |
| 3.7. Fiiller | 89 |
| 3.7.1. Şahıs Ekleri..... | 89 |
| 3.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri..... | 90 |
| 3.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri | 91 |
| 3.7.2.1. Geniş Zaman | 91 |
| 3.7.2.2. Görülen Geçmiş Zaman | 93 |
| 3.7.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman | 95 |
| 3.7.2.4. Gelecek Zaman | 96 |
| 3.7.2.5. Şimdiki Zaman..... | 97 |
| 3.7.3. Tasarlama Kipleri | 99 |
| 3.7.3.1. Emir Kipi | 99 |
| 3.7.3.2. Şart Kipi..... | 101 |
| 3.7.3.3. İstek Kipi..... | 102 |
| 3.7.3.4. Gereklilik Kipi | 102 |

| | |
|---|------------|
| 3.7.4. Ek Fiil | 102 |
| 3.7.4.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı (Bildirme Ekleri) | 102 |
| 3.7.4.2. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı | 103 |
| 3.7.4.3. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanı | 103 |
| 3.7.4.4. Ek Fiilin Şartı | 104 |
| 3.7.5. Fiillerin Birleşik Çekimi | 104 |
| 3.7.5.1. Hikâye | 104 |
| 3.7.5.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi | 104 |
| 3.7.5.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi | 104 |
| 3.7.5.1.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi | 104 |
| 3.7.5.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi | 105 |
| 3.7.5.1.5. İstek Kipinin Hikâyesi | 105 |
| 3.7.5.1.6. Şart Kipinin Hikâyesi | 105 |
| 3.7.5.2. Rivayet | 105 |
| 3.7.5.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti | 105 |
| 3.7.5.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti | 105 |
| 3.7.5.2.3. Gelecek Zamanın Rivayeti | 105 |
| 3.7.5.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti | 105 |
| 3.7.5.3. Şart | 105 |
| 3.7.5.3.1. Geniş Zamanın Şartı | 105 |
| 3.7.5.3.2. Şimdiki Zamanın Şartı | 106 |
| 3.7.5.3.3. Gelecek Zamanın Şartı | 106 |
| 3.7.5.3.4. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı | 106 |
| 3.7.5.3.5. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı | 106 |
| 3.7.5.4. Katmerli Çekim | 106 |
| 3.7.5.4.1. Geniş Zamanın Rivayetinin Rivayeti | 106 |
| 3.7.6. Fiilimsiler | 106 |
| 3.7.6.1. Fiilimsi Ekleri | 106 |
| 3.7.6.2. Sıfat-Fiil Ekleri | 107 |
| 3.7.6.3. Zarf-Fiil Ekleri | 108 |
| SONUÇ | 112 |
| METİNLER | 117 |
| SÖZLÜK | 214 |
| KAYNAKLAR | 242 |
| Öz Geçmiş | 249 |

KISALTMALAR

- age.:** Adı geçen eser
agm.: Adı geçen makale
Ans.: Ansiklopedi
Ar.: Arapça
bk.: Bakınız
C: Cilt
ET.: Eski Türkçe
Far.: Farsça
Lat.: Latince
İt.: İtalyanca
İng.: İngilizce
Mac.: Macarca
md.: Maddesi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
Rum.: Rumca
s.: Sayfa
S: Sayı
TDK: Türk Dil Kurumu
TDAY: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
Yay.: Yayını, Yayınları
Yun.: Yunanca

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

á : /a/ ile /e/ arası yarı kalın ünlü

ā : Uzun a ünlüsü

ă : Kısa a ünlüsü

å : /a/ ile /o/ arası yarı yuvarlak ünlü

à : /a/ ile /ı/ arası yarı geniş ünlü

è : /e/ ile /i/ arası yarı geniş ünlü

ē : Uzun e ünlüsü

ě : Kısa e ünlüsü

ê : /e/ ile /ö/ arası yarı yuvarlak ünlü

í : /ı/ ile /i/ arası yarı kalın ünlü

ī : Uzun ı ünlüsü

ĭ : Kısa ı ünlüsü

î : /ı/ ile /u/ arası yarı yuvarlak ünlü

ī : Uzun i ünlüsü

ï : /i/ ile /ü/ arası yarı yuvarlak ünlü

ō : Uzun o ünlüsü

ö : Kısa o ünlüsü

ó : /o/ ile /ö/ arası yarı kalın ünlü

ò : /o/ ile /u/ arası yarı geniş ünlü

ō̄ : Uzun ö ünlüsü

ô : /ö/ ile /ü/ arası yarı geniş ünlü

ū : Uzun u ünlüsü

ú : /u/ ile /ü/ arası yarı kalın ünlü

ū̄ : Uzun ü ünlüsü

Ç : /c/ ile /ç/ arası patlayıcı, yarı ötümlü, dış eti ünsüzü

Ć : /ç/ ile /ş/ arası bir ünsüz

F : /f/ ile /v/ arası sızıcı, yarı ötümlü dış-dudak ünsüzü

- g : Süreksiz, ötümlü ön damak ünsüzü
- ğ : Süreksiz, ötümlü art damak ünsüzü
- h : Sızıcı, ötümsüz, art damak ünsüzü
- k : Patlayıcı, ötümsüz arka damak ünsüzü
- K : /g/ ile /k/ arasında patlayıcı, yarı ötümlü ünsüz
- n̄ : Düşmek üzere olan /n/ ünsüzü
- ñ : Sürekli, akıcı, ötümlü, genizli ön ve arka damak ünsüzü
- P : /b/ ile /p/ arası patlayıcı yarı ötümlü dudak ünsüzü
- S : /s/ ile /z/ arası sızıcı, yarı ötümlü bir diş ünsüzü
- T : /d/ ile /t/ arası patlayıcı, yarı ötümlü diş ünsüzü
- Ẏ : Düşmek üzere olan /y/ ünsüzü
- ‘ : Arapça kelimelerdeki ayn (ع) ünsüzü
- ˉ : Ünlüler üzerinde uzunluk işareti
- ˘ : Ünlüler üzerinde kısalık işareti
- ◌̣ : İkiz ünlü ve ulama işareti

ÖN SÖZ

Ağızlar, bir dilin en sade ve doğal şekilleridir. Ağız çalışmaları ise bir dilin zenginliğinin belirlenebilmesi, tarihî gelişimlerinin saptanabilmesi ve bugün kullanımdan düşmeye yüz tutmuş sözcüklerin korunması açısından önem arz eder.

Bu çalışma, Afşar beldesi ağzının dil özelliklerini ve söz varlığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışma bölgesi olarak Afşar beldesini seçmemizdeki en büyük etken ata yurdumuzun olmasıdır. Afşar ağzı üzerine şu ana kadar bir çalışma yapılmamıştır. Ancak Taşkent ağzı üzerine yapılmış bir yüksek lisans tezi mevcuttur ve bu tezde Afşar beldesinden birkaç derleme yer almaktadır.

Çalışmamız: Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından Afşarlar ve Afşar adı hakkında bilgiler verilmiş sonrasında Afşar beldesinin tarihi, idari durumu, coğrafyası, iklimi, nüfusu ve kültürel özelliklerinden bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde; derlenen metinler ses ve şekil bilgisi açısından incelenmiştir. İnceleme bölümünün sonunda yer alan sonuç kısmında, derlenen metinlerden elde edilen dil özelliklerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde; Afşar beldesinden 33 kaynak şahıstan derlediğimiz metinler yer almaktadır.

Dördüncü bölümde; sözlük yer almaktadır. Sözlüğü oluştururken metin içi ve metin dışı sözcüklerden yararlandık.

Bu çalışmada, derlemeler sırasında bize kapılarını açan, her sorumuza içtenlikle cevap vermeye çalışan değerli Afşar beldesi halkına, kaynak kişilere ulaşmamız konusunda bize gerekli desteği veren Ali İhsan KOCAMAZ, Mustafa KARABIYIK, Serdar FİDAN ve değerli aileme, bilgi ve birikimlerinden faydalandığım Prof. Dr. Mustafa TOKER, Doç.Dr. Mehmet YASTI ve Prof. Dr. Talip DOĞAN'a, bu çalışmanın ortaya çıkmasında asıl pay sahibi olan, bana yol gösteren, bilgi birikimini benimle paylaşan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Furkan KOCAMAZ

2022

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma

1.1.1. Amaç

Araştırmanın amacı, Konya ilinin Taşkent ilçesinin Afşar beldesinin ağız özelliklerini belirlemek, belirlenen özellikleri ses ve şekil bilgisi bakımından ölçünlü Türkiye Türkçesi ile karşılaştırarak benzer ve farklı dil özelliklerini tespit edip Afşar beldesi ağzının Türkiye Türkçesi ağızları arasındaki yerini belirleyerek söz varlığını ortaya koymaktır.

1.1.2. Kapsam

Araştırma, Konya ilinin Taşkent ilçesinin Afşar beldesini kapsamaktadır. Afşar beldesinde iki mahalle bulunmaktadır. Bu mahalleler, Afşar-Tepecik Mahallesi ve Afşar-Yukarı Mahalle'dir.

1.1.3. Yöntem

İlk olarak derleme yapılacak bölgeyi belirledik. Bölgeyi araştırma alanı olarak seçmemizdeki en temel unsur bölgeyi tanımamızdır. Araştırma alanını seçtikten sonra bölgede ağız unsurlarını koruyan kişileri belirledik. Belirlediğimiz kişilere hangi konularda konuşacaklarını göz önüne alarak onlara çeşitli sorular sorduk. Kaynak kişilerin konuşmalarını ses kayıt cihazlarına kaydettik. Ayrıca metinlerde geçmeyen ancak bölgede kullanılan kelimeleri not aldık.

Derlenen ses dosyaları çeviri yazı işaretleriyle yazıya aktarılmıştır. Ses kayıtlarını yazıya aktarırken her cümlenin başına numaralar verdik. Çeviri yazı işaretleriyle karışmaması için metinlerde büyük harf kullanılmamıştır. Yazıya geçirilen metinler "M1, M2" şeklinde numaralandırılmıştır. Metinlerdeki cümleler numaralandırılarak her metnin başına ses kaydı alınan kaynak kişinin adı-soyadı, yaşı ve eğitim durumu yazılmıştır.

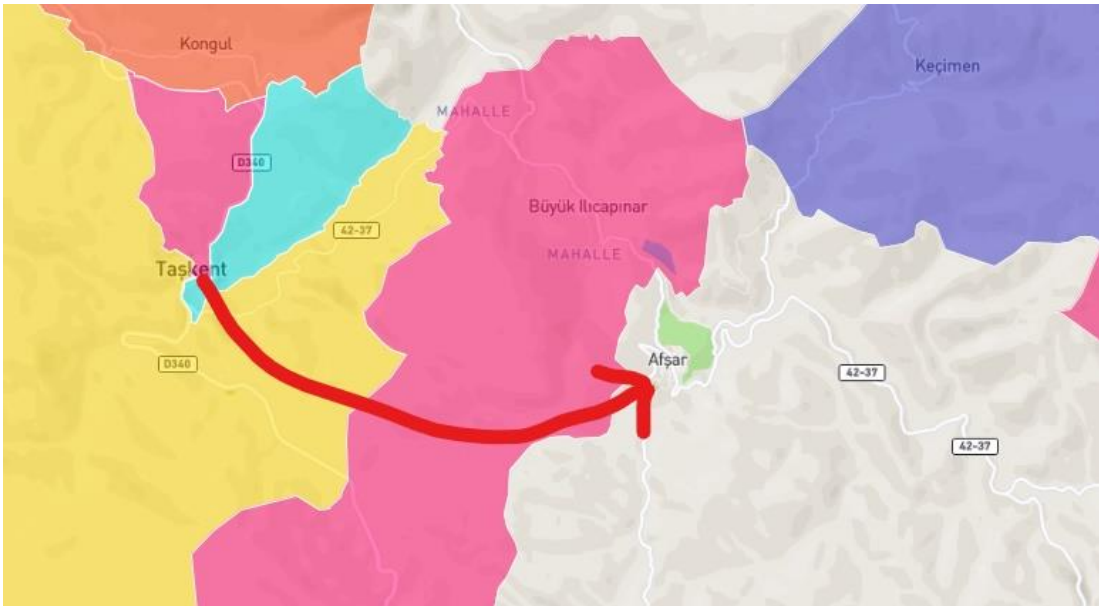
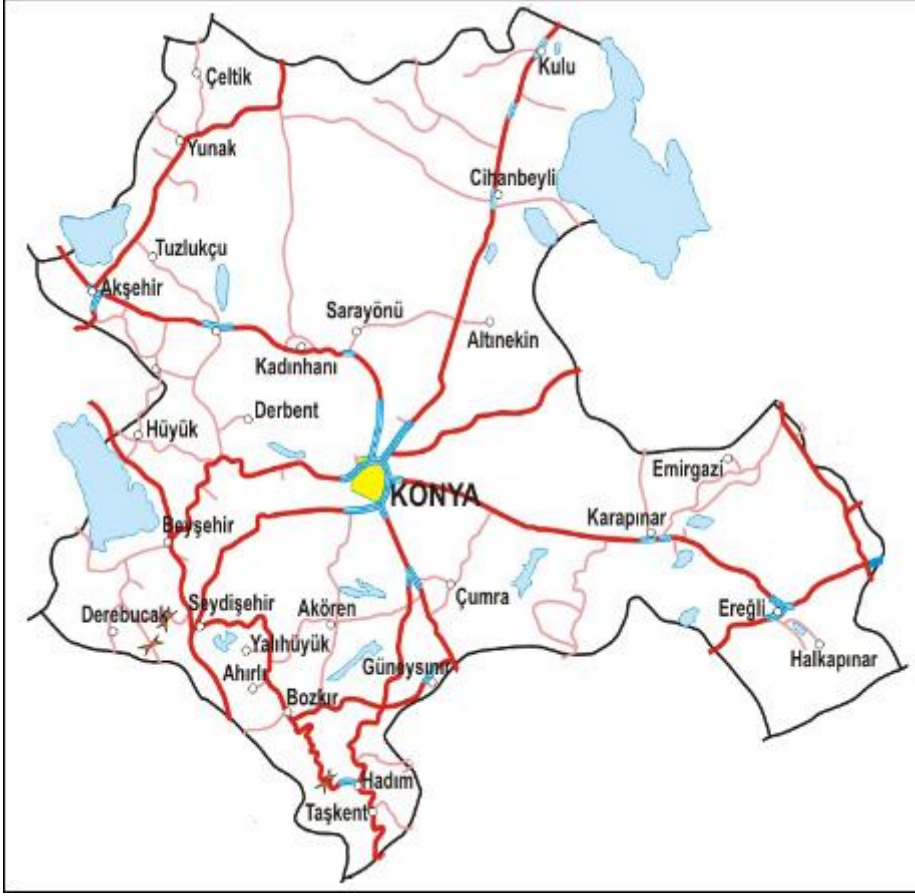
Derlenen metinleri ölçünlü Türkiye Türkçesi ile karşılaştırarak ses ve şekil bilgisi açısından inceledik. Çalışmanın son kısmında metinde geçen ve geçmeyen kelimelerden oluşan bir sözlük oluşturduk.

1.1.4. Kaynak Kişiler ve Metinler

| Metin | Kaynak Kişi | Mezuniyet | Yaşı |
|-------|-------------------|-----------------|------|
| M1 | Ali İhsan Kocamaz | İlkokul | 83 |
| M2 | Selvi Kocamaz | İlkokul | 80 |
| M3 | Ayşe Karabıyık | İlkokul | 52 |
| M4 | Ayşe Yazıcı | Okuma-Yazma Yok | 78 |
| M5 | Ömer Yazıcı | Ortaokul | 87 |

| | | | |
|-----|-----------------------|-----------------|----|
| M6 | Hidayet Söylemez | İlkokul | 81 |
| M7 | Bekir Sarı | İlkokul | 49 |
| M8 | Mustafa Karabıyık | İlkokul | 52 |
| M9 | Raziye Kayabaşı | Okuma-Yazma Yok | 88 |
| M10 | Ahmet Sedakatli | İlkokul | 56 |
| M11 | Mehmet Yerlikaya | İlkokul | 48 |
| M12 | Hasan Yerlikaya | İlkokul | 72 |
| M13 | Ramazan Akdoğan | İlkokul | 52 |
| M14 | Mehmet Yerlikaya | İlkokul | 50 |
| M15 | Seher Kocamaz | İlkokul | 46 |
| M16 | Halil İbrahim Aksakal | İlkokul | 75 |
| M17 | Mustafa Kakmaz | Ortaokul | 43 |
| M18 | Mehmet Callap | İlkokul | 86 |
| M19 | Emiş Tatal | İlkokul | 44 |
| M20 | Şükran Erdem | İlkokul | 57 |
| M21 | Ahmet Özkan | İlkokul | 79 |
| M22 | Mehmet Erdem | İlkokul | 70 |
| M23 | Meryem Demirkol | İlkokul | 71 |
| M24 | Ali Osman Sarı | İlkokul | 68 |
| M25 | Abdullah Küçük | İlkokul | 65 |
| M26 | Neslihan Erdem | İlkokul | 40 |
| M27 | Veysel Sedakatli | Ortaokul | 56 |
| M28 | Musa Çoşkun | İlkokul | 69 |
| M29 | Veysel Fidan | İlkokul | 67 |
| M30 | Anakız Mercan | İlkokul | 84 |
| M31 | Raziye Özcan | İlkokul | 57 |
| M32 | Mehmet Fidan | Okuma-Yazma Yok | 62 |
| M33 | Duran Fidan | İlkokul | 40 |

1.1.5. Derleme Yapılan Alanı Gösteren Harita



Derleme yapılan alan ok işareti ile gösterilmiştir.

1.2. Afşarlar ve Afşar Beldesi

1.2.1. Afşar Boyu

Oğuz efsanesine göre Afşarlar, Bozoklar denilen Oğuz Kağan'ın büyük oğullarından Yıldız'ın en büyük oğlunun adı Afşar'dan gelmektedir.¹ Afşar ismine İslamiyet öncesi kaynaklarda rastlanmamakla birlikte bunun diğer 24 Oğuz boyunun adları gibi, X. yüzyıldan önce mevcut olduğu düşünülmektedir. Oğuz Türklerinin en kalabalık boylarından biri olan Afşarlar, XI. yüzyıldan itibaren mühim roller oynaması nedeniyle adlarını zamanımıza kadar yaşatmış Oğuz boyudur. Afşarlar, Reşided-din'de devlet kurmuş Oğuz boylarından biri olarak zikredilir.² XII. yüzyıldan sonra, Moğol akınları sebebiyle, başta Anadolu olmak üzere birçok yere yayıldığı görülen Afşarlar, aynı zamanda İran'ı da yurt edinmişlerdir.³ Afşarlar, XVI. yüzyılda Anadolu'da Kayı'dan sonra olmak üzere en fazla yer adına sahip boy olmuştur. Afşarların Anadolu'da mühim bir nüfusa sahip olması bölgenin fethinde ve iskânında etkili olmuştur. Ayrıca Yazıcıoğlu Ali'ye göre Karamanoğulları Afşarlara mensuptur.⁴ Fuad Köprülü de Karamanoğulları'nın kökeninin Afşar boyuna gittiğini belirtmektedir.⁵

1.2.1.1. İslami Dönemde Afşarlar

Kâşgarlı Mahmut Sir-Derya bölgesinde ve bu bölgelerin kuzeyinde yaşayan Türkmenlerden, ırmak kıyısında yerleşik hayat süren, çiftçilik ve tüccarlıkla uğraşan, yatuk adı verilen Türkmenlerden bir kısmı Afşarlardandır diye bahsetmektedir. X. yüzyıl gezginlerinden olan El-Makdisi, Türk sınırında Afşar adlı bir köyden bahsetmektedir.⁶ Avşar Türkmenleri de diğer Oğuz-Türkmen boyları gibi İslamiyeti kabul ederek XV. yüzyılda Orta Asya'dan tamamen kopmuş ve Salurlar ile birlikte İran, Irak, Suriye ve Anadolu'ya göç ederek yurt tutmuşlardır. Afşarların bu göç olayı sonucunda Anadolu'da yer adı olarak Kayı'dan sonra ikinci sırada olması,

¹ Ahmet Zengi Özdemir, *Avşarlar ve Dadaloğlu*, Dayanışma Yay., 1985, Ankara, s. 18.

² Faruk Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler)*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Yay., 1972, s.260.

³ Ahmet Caferoğlu, *Türk Kavimleri*, Enderun Yayınları, 1988, İstanbul, s. 66.

⁴ Faruk Sümer, *age.*, s. 273.

⁵ Fuad Köprülü, *Avşarlar*, İslam Ansiklopedisi, Cilt II, Maarif Bas., 1955, İstanbul, s. 28.

⁶ "Avşar" md., Meydan Larousse Ans. C I, s.122.

Anadolu'nun fetih ve iskânında önemli bir pay sahibi olduğunu göstermektedir. Afşarların kitle hâlinde Ön Asya'ya gelmeleri Ak sungur ve oğlu İmameddin Zengi zamanında XI. yüzyıl sonlarına doğru olup kuzeyde Suriye ve Irak'ta hâkimiyet kurmuşlardır. Diğer bir kitle de XII. yüzyıl başlarında Arslan ve Küştogan idaresinde İran'ın Huzistan bölgesinde bir beylik kurmuş ve bu beyliğin ömrü kırk yıldan uzun sürmüştür.⁷ Celaleddin Harzemşah ile birlikte Anadolu'ya gelen Afşarlardan bir kısmı Malatya'ya yerleşmiş sonrasında Germiyan Beyliğini kurmuşlardır. Bu bölgede bulunan Zengilerin yıkılmasıyla beraber Anadolu'nun güneyine göç eden Afşarlar burada Karamanoğulları devletini kurmuştur.⁸

1.2.1.2. İran Afşarları

Afşarlar İran'daki en kalabalık Türk boylarından birisidir. İran'ın Huzistan eyaletinde Arslanoğlu Yakup, Şumla ve oğulları idaresinde Afşarlar bir beylik kurmuşlardır. XV. yüzyıl sonlarında Akkoyunlu Devletinin fethi neticesinde Anadolu'dan İran'a çok sayıda Afşar gelmiştir. İran'daki büyük Afşar varlığını Anadolu'dan gelen bu Afşar oymakları oluşturmuştur. Safevi Devletinin kurulmasında da Afşarlar önemli bir rol oynamıştır.⁹ Şah Abbas devrine kadar Afşar boyları en çok Huzistan, Fars, Luristan, Küh-Gilüye, Kazerun, Kirman, İsfahan, Yezd, Save ve Horasan taraflarında yaşamaktaydılar ve Safevi devleti tarafından Afşarlara mühim roller verilmekteydi. Ancak Safevi hükümdarı II. Abbas, Afşar güçlerini kırarak merkezi idareyi güçlendirmiştir. Bu yüzden Afşarların bölgedeki önemi azalmıştır.¹⁰ XVIII. yüzyılda ise Afşarların İran'da dağılışı şu şekildedir: Urmiye Afşarları, Hamse Afşarları, Kirman Afşarları ve Horasan Afşarları.¹¹ Bugün İran'da 1.000.000 üzerinde Afşar yaşamaktadır.¹²

1.2.1.3. Suriye Afşarları

XI. yüzyıldan başlayarak Suriye ve Halep'e pek çok Türkmen aşireti yerleşmeye başlamıştır. Bu Türkmenlerin yaşadıkları yerler Osmanlı İmparatorluğu

⁷ Fuat Köprülü, *age.*, s.62.

⁸ Adnan Menderes Kaya, *age.*, s.22.

⁹ Faruk Sümer, *age.*, s.160.

¹⁰ Fuat Köprülü, *age.*, s.28.

¹¹ Faruk Sümer, *Avşarlar, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S 62, Şubat 1988, s.133

¹² Halid Lazbioğlu, *İran Türkleri, Milli Eğitim ve Kültür Dergisi*, Mayıs 1980, s.212.

sınırlarına dahil olunca Halep Türkmenleri, Yeni İl Türkmenleri gibi isimlerle eski yerlerinde yaşamaya devam etmişlerdir.¹³ Moğol hâkimiyetinin yayılması nedeniyle Anadolu'dan Kuzey Suriye'ye çok sayıda Türkmen göçmüştür. Türkmenler göçlere rağmen Bozok ve Üçok şeklindeki eski il teşkilatlarını da koruyorlardı. Bozokların başında ise Avşarlar yer almaktaydı. XIV.-XV. yüzyıllar arasında Kuzey Suriye Afşarları başlıca üç sülale tarafından yönetilmiştir. Bunlar Köpekoğulları, Gündüzoğulları ve Kutbeğioğulları'dır.¹⁴

1.2.1.4. Azerbaycan'da Afşarlar ve Karabağ Hanlığı

Azerbaycan bölgesinde yaşayan Azeriler; XI. yüzyıl başlarından XIV. yüzyıla kadar bu bölgeye gelip yurt tutmuş Oğuz Türkleridir ve çoğunluğunu da Yıvalar ve Afşarlar oluşturmaktadır.¹⁵ Melik Şah'ın ölümünden sonra Azerbaycan, Irak Selçuklularının eyaleti olarak bölgede önemli bir güç hâline gelmiştir. Bu bölgeden devlet için önemli şahsiyetler çıkmıştır ki bunlardan birisi de Hasbeg olarak anılan BegArslan'dır. Azerbaycan nüfus olarak büyük çoğunluğa sahip olan Afşarların desteğini alabilmek için onlarla yakın ilişkilere girmiş ve Huzistan'da hâkim olan Afşar beyi Şumla ile sıkı dostluklar kurmuştur.¹⁶ Sonraki yıllarda Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Safevîler devrinde burdaki Türkmen kitlesi varlığını korumuş ve Anadolu'dan Türkmen göçleri almaya devam etmiştir. Bu göçler sırasında Anadolu Afşarlarının büyük bir kısmı buraya göçmüştür.¹⁷

Karabağ Hanlığı ise, Azerbaycan'da Kür ve Aras Irmakları ile Gökçeğöl arasında bulunan ve tarihte Arran olarak anılan bölgede XVIII. yüzyılda kurulmuştur. Ebu-l Gazi Bahadır Han'a göre Karabağ, Oğuzhan'ın üçüncü oğlu olan Yıldız'ın büyük oğlu Avşar'ın torunlarından Cevanşir kabilesinin Sarıcalu sülalesine aittir.¹⁸

¹³ Fuat Köprülü, *age.*, s.32.

¹⁴ Faruk Sümer, *age.*, s266.

¹⁵ Kerim Öder, *Azerbaycan*, İstanbul, 1982, s.33.

¹⁶ Kaya, *age.*, s.26.

¹⁷ Öder, *age.*, s.33.

¹⁸ Kaya, *age.*, s.27.

1.2.1.5. Osmanlı Döneminde Afşarlar

XVI. ve XVII. yüzyıllarda Afşarların yoğun bir şekilde Halep Türkmenleri içinde olduğu bilinmektedir. XVI. yüzyılın ortasında yapılan tahrirde göre Halep Türkmenleri arasında Köpekli Afşarı ve Gündüzlü Afşarı boyları ile müstakil bir Afşar oymağı görülmektedir. 1581 yılında Afşarların başında Recep, Bahri ve Küçük Minnet adlı kethüdalar bulunuyordu. Bunların arasında Receblü Afşarları öyle bir kudrete sahiplerdi ki XVII. yüzyılda Afşarlar çok defa Receblü Afşarı olarak tanınmışlardır. Dulkadirli Avşarları aslında Kuzey Suriye Afşarlarının bir kolu olup Kahramanmaraş, Kadirli (Kars), Yeni İl (Sivas) ve Bozok (Yozgat) bölgelerinde dağılmış bulunuyorlardı. Bu Afşarların en önemli kolu İmanlu Afşarı olup Maraş'ta yaşamıştır. XVI. yüzyılın ikinci yarısında İmanlu Afşarları obalarının çoğunu terk ederek Antep ve çevresindeki köylere yerleşip göçebe hayatı bırakmışlardır. Yeni İl Afşarları, Sivas, Gürün arasında yaşayan ve Yeni İl adı verilen Türkmen topluluğundaki Avşarlardan üç oba (Boynu Kısalu, Delüer, Sekiz) Köpeklü Avşarına, diğerleri de (Bidil Avşarı, Tâifî Avşarı, Kızıl Süleymanlı) İmanlu Avşarına mensup bulunuyorlardı. Kozan (Sis) Avşarları, Yavuz Sultan Selim zamanında, 1519 yılında Kozan yöresindeki Avşar kolu yirmi sekiz obaya ayrılmıştı. Kozan (Sis) Avşarlarının buraya 1375 yılındaki Memlük fethi sonucunda Suriye'deki ana Avşar topluluğundan gelmişlerdir.¹⁹

1.2.1.6. XIX. Yüzyıldan Sonra Afşarlar

Osmanlı Devleti Çukurova'da yüzyıllardır süren bunalımı sona erdirmek ve bölgedeki göçebe Türkmenleri yerleşik hayata geçirmek, burada önemli güç hâline gelen derebeyleri ve özellikle Afşarların güç ve destek verdiği Kozanoğulları'nı yıkıp merkezî idareye bağlamak istiyordu. Yüzyıllardır boş ve harap araziye tarıma açmak ve bölgedeki ekonomiyi ilerletmek için Fırka-i Islâhiyye adıyla bir askeri güç ve birlik oluşturmuştu. İstanbul'dan 1865 yılında Çukurova'ya gönderilen Fırka-i Islâhiyye, onları kışlak veya yaylaklarından birinde yerleşmeye mecbur bırakınca, Afşarlar yaylaklarına yerleşmek istediklerini bildirdiler. Bu harekâtın başına askeri işlerden sorumlu Derviş Paşa ve idari işlerden sorumlu Ahmet Cevdet Paşa

¹⁹ Remzi Kılıç, *Avşarlar*, Kayseri Ansiklopedisi, Cilt 1, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., Kayseri, s. 170.

getirilmişti. Bu harekât Ahmet Cevdet Paşanın “Maruzât” adlı eserinde detaylı olarak anlatılmıştır. Fakat bu sırada yaylaklarına Kafkas muhacirleri yerleştirildiği için pek verimsiz topraklarda yerleşmek zorunda bırakıldılar.²⁰

1.2.1.7. Afşarların İskânı

Afşarlar, XVI. yüzyıl başlarından itibaren İran sahası hariç olmak üzere Ön Asya ve Balkanlarda bir imparatorluk hâline gelen Osmanlı Devleti’nin hâkimiyeti altına girmiştir. Bu dönemde Afşarlar, Halep, Boz Ulus, Dulkadirli, Yeni-İl, Sis, Danişmentli gibi Türkmen teşekkülleri arasında birçok oba ve oymağa ayrılmış hâlde ve oldukça kalabalık bir nüfusla temsil edilmişlerdir. Gerek Afşarların nüfusunun fazlalığı ve bu nüfusun geçmişte olduğu gibi devletleşme sürecine girme tehlikesi; gerekse Osmanlı’nın XVII. yüzyıl sonlarından itibaren içine düştüğü siyasi ve ekonomik buhran ve bundan kurtulma çabası, devletin birçok Türkmen boyu ile beraber Afşarları da iskân ve sürgüne yollamasına sebep olmuştur. Osmanlı Devleti, dışarıda uğradığı zararları telafi etmek için gözünü içeriye çevirdiğinde geniş bir nüfusu olan Türkmenleri görmüştü. Onları yaylaklara veya kışlaklara gitmekten men edip toprağa bağlamayı hedefliyordu. Afşarlar da bu politikalar neticesinde imparatorluk sınırları içinde dağıtılarak bin parçaya bölünmüş ve büyük bir nüfus kaybına uğramışlardır. Bu bölünmüşlük sebebiyle Afşarları Anadolu’nun hemen her ilinde, ilçesinde bulmak mümkündür. Afşarlar, Anadolu’da önemli bir nüfusa sahip oldukları gibi İran, Azerbaycan, Kafkasya, Türkmenistan, Afganistan, Irak, Suriye, Kıbrıs, Balkanlarda da varlıklarını devam ettirmişlerdir. Hâlen bu ülkelerde önemli bir Afşar nüfusu varlığını sürdürmektedir.²¹ Afşarların Anadolu’da iskân edildiği başlıca yerler şunlardır: Kayseri, Niğde, Kastamonu, Ankara, Uşak, Isparta, Denizli, Çanakkale, Konya, Kütahya, Manisa, Balıkesir, Antalya, Çukurova, Diyarbakır.²²

1.2.2. Afşar Adı Hakkında

Afşar boyu, Oğuz Kağan soyundan Bozoklardan olan Yıldız Han’ın büyük oğlu Afşar’ın neslinden gelen en tanınmış Türk boylarından birisidir. Afşar boyunun adı Kâşgarlı Mahmut (XI. yüzyıl) ve Fahreddin Mübarek Şah’ın (XIII. yüzyıl başı)

²⁰ Remzi Kılıç, *age.*, s. 173.

²¹ Adnan Menderes Kaya, *age.*, s.6.

²² Ahmet Zengi Özdemir, *age.*, s.52.

listelerinde Afşar, Reşidüddin (XIV. yüzyıl başı) ile ona dayanan Yazıcıoğlu (XV. yüzyıl) ve Ebu'l-Gazi Bahadır Han (XVII. yüzyıl) listelerinde de Avşar şeklinde geçmektedir. XIV.- XVII. yüzyıllarda Anadolu'da her iki isimle görülmekle birlikte Afşar şekli daha yaygındır. İran kaynaklarında bu boyun adı XVI. yüzyıldan itibaren sadece Afşar şeklinde yazılmaktadır. Afşar adının anlamı ise “çevik, vahşi hayvan avına hevesli”, Ebu'l-Gazi Bahadır Han'a göre ise “işini çabuk gören” demektir.²³ Vámbéry, Afşar adının avşa- fiilinden türediğini ve bu nedenle “toplayan, toplayıcı” anlamına geldiğini belirtir. Vámbéry, Afşar adına başka bir yerde ise “zaptiye neferi, mübaşir” anlamlarını verir. Németh, Kazan ve Kırım Türkçelerinde avş- fiilinin “müsaade etmek, itaat etmek” anlamlarından hareketle Afşar adının “itaatli” demek olduğunu bildirir.²⁴ Zeki Velidi Togan'a göre Avşar kelimesi avcı+er'den gelmektedir.²⁵ Bahaaddin Ögel, “av” anlamından hareketle Kâşgarlı'daki aw- fiilini Avşarın kökü olarak görmekte; aw- 'dan türeyen aw-t-ş- fiilinin ar- ile yapıldığını kabul etmektedir.²⁶ A. Bican Ercilasun, Ögel'in etimolojisini doğru kabul etmekle birlikte av- fiilinde avlamak anlamı olmadığını “toplaşmak, üşüşmek” anlamına geldiğini belirtmektedir.²⁷ Adnan Menderes Kaya ise av- kelimesini esas alır ve av-ş- ar- biçiminde kelimenin geliştiğini vurgular.²⁸ Ahmet Zengi Özdemir Afşar kelimesinin kökeninin Alpşar'dan geldiğini belirtip “alp, kahraman yiğit”, şar'ın ise, kükreyen anlamına geldiğini belirtip anlamının “kükreyen yiğit” olduğunu düşünür.²⁹ Bilgehan Atsız Gökdağ ise Avşar kelimesinin kökenini aba “iri, büyük” kelimeleriyle bağlantılı olduğunu ifade etmektedir. Atsız, Avşar kelimesinin kökenini ab-ış-ar> avışar>avşar şeklinde açıklamaktadır. Bu açıklamasını Yıldız Han'ın büyük oğlunun Afşar olmasıyla desteklemektedir.³⁰

Afşar kelimesinin boy ismi olmasının yanı sıra farklı anlamları da mevcuttur. Afşar, “bir şeyin zıddı, aksi”, “çabuk iş gören, çevik”. Afşarı, “bel bıçağı, kama”.

²³ Faruk Sümer, *age.*, s. 119.

²⁴ Mehmet Fuad Köprülü, *Avşarlar, İslam Ansiklopedisi, MEB Yay.*, Cilt 2, İstanbul, s. 8.

²⁵ Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, Enderun Yay., İstanbul, s.96.

²⁶ Bahaddin Ögel, *Türk Mitolojisi*, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, s.339.

²⁷ Ahmet Bican Ercilasun, *Oğuz Boy Adlarının Etimolojisi, Dil Araştırmaları Dergisi*, Sayı 3,s. 16.

²⁸ Adnan Menderes Kaya, *age.*, s.17

²⁹ Ahmet Z.Özdemir, *III. Dadaloğlu ve Türk Boyları Sempozyumu*, 1989, Kayseri.

³⁰ Bilgehan Atsız Gökdağ, *Afşar Kelimesinin Kökeni Hakkında, II. Kayseri ve Yöresi Kültür,Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, s.74.

Afşarsız, “gelişigüzel”. Avşar, “Cuma günü”, “bir Oğuz Boyu”, “yular”, “tarhana yaparken pişirilen soğan”, “biber ve yoğurt karışımı”. “Avşara gelmemek” memeli hayvanın sağımı güç olmak. “Avşarlamak”, kızdırmak, işi büyütme, hiddetlenmek. “Avşarlanmak”, hiddetlenmek. “Avşar sağmak”, koyunu Avşar usulü sağmak.³¹ Azerbaycan halk ağızlarında “sütü çok olan koyun”, “küçük hançer”, “şelale”, “çağlayan”, “süt” anlamlarıyla karşımıza çıkar.³²

Kaynaklarda Avşar ve Afşar olarak iki şekli kullanılan kelimenin farklı tahlilleri ve anlamları mevcuttur. Biz bu tez çalışmasında resmî kayıtlarda beldenin ismi Afşar olarak geçtiği için Afşar şeklini kullandık.

1.2.3. Afşar Beldesi

1.2.3.1. Afşar Beldesinin Tarihi

1254 yılında Karamanoğulları Beyliğini kuran Afşarlar Karaman ve bugünkü Afşar beldesini içine alan bölgeye yerleşmiştir. Karamanoğulları Beyliğine bağlı olarak bu bölgeye gelen Afşarlar sülale sülale şu bölgelere dağılmıştır: Yukarı Kışla, Karallar, Şemi, Karahisar, Afşar güneyi, Çakıllı Bük.

Ebu Sait Muhammet El Hadimî hazretlerinin atalarından Buharalı Hüsameddin Efendi 1413 yılında Karahisar’a hicret etmiş ve bölgeye bir medrese açmıştır.³³ Afşar beldesi önce Karaman’a daha sonra Hadim’e bağlanmıştır. 1970 yılına kadar Hadim’e bağlı olan Afşar, 1970 yılında yapılan nüfus sayımı sonucunda belediye olmak için başvurmuş, bu başvurunun neticesinde 1971 yılında belediye olmuştur. 1988 yılında Taşkent’in ilçe olmasıyla Afşar kasabası Taşkent’e bağlanmıştır. Ancak 2012 yılında çıkan ve 2014 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı kanun gereği şu anda Taşkent ilçesine bağlı bir mahalle konumundadır ve muhtarlıkla yönetilmektedir.

Afşar Beldesinin kuruluşu yöre halkına göre şu şekilde gelişmiştir: Yöre halkının atalarının beldeye yerleşimi yaklaşık 300 yıllıktır ve bu yerleşim, Adana’nın Pozantı bölgesinden gerçekleşmiştir. Bölgeye geliş sebebi, şu şekilde

³¹ *Derleme Sözlüğü (Cilt I)*, TDK Yay.

³² Bilgehan Atsız Gökdağ, *agm.*, s.75.

³³ İzzet Sak, *XVI. Asrın İlk Yarısında Aladağ Kazası*, Osmanlı Araştırmaları XVI, s. 69.

düşünülmektedir: Dönemin padişahı Güneydoğu bölgesini feth etmek için gittiğinde Afşar beylerini götürmekteymiş bunun sebebi Afşar beylerinin bölgeyi iyi tanımasıymış. Bir sefer dönüşünde padişah Afşar beyinden vergi istemiştir ancak Afşar beyi vergi vermeyi kabul etmemiş. Padişah vergi vermeyi kabul etmeyen Afşar beyine, vergini vermezsen sürgün olacak şeklinde uyarı yapmış. O esnada Afşarların başında Dadaloğlu bulunmaktaymış ve cevap olarak meşhur sözü söylemiştir; “ferman padişahınsa dağlar bizimdir” bu sözden sonra Afşarlar sürgünü kabul etmiş ve dağılış süreci başlamıştır. Türkiye’nin çeşitli yerlerine dağılan Afşarlardan bir kısmı Konya’nın Taşkent ilçesine gelerek Afşar beldesini kurarlar. Başlangıçta Afşar beldesi yedi mahalleden oluşmaktaymış. Bu mahalleler; Yukarı-Aşağı Kışla, Karallar, Şemi, Karahisar, Afşar Güneyi, Çakıllı Bük. Bu yedi bölgeden insanlar zamanla bölgelerinden yukarıya doğru gelerek bugünkü Afşar beldesini oluşturmuşlardır. bk. M6/ Hidayet Söylemez.

1.2.3.2. İdari ve Eğitim Durumu

Afşar beldesi 2012 yılından önce üç mahalleden oluşuyordu: Yukarı Mahalle, Savcılı ve Tepecik Mahallesi. 2012 yılından sonra Taşkent’e bağlı olarak iki mahalleye ayrılmıştır: Afşar-Tepecik Mahallesi ve Afşar-Yukarı Mahalle. Beldede bir tane ilköğretim okulu, bir tane lise mevcuttur. Beldede uzun yıllardan beri ilköğretim okulu bulunduğu için okuma-yazma oranı yüksektir. Ayrıca beldede bir kütüphane mevcuttur.

1.2.3.3. Ekonomi ve Sağlık Durumu

Beldede tarım arazileri az olduğu için beldenin başlıca geçim kaynağı meyvecilik, hayvancılık ve arıcılıktır. Bu durum 1501 yılında yapılan tahrirde de aynıdır. 1501 yılında arpa, buğday ve darıdan başka bağ, bahçe, bostan, ceviz, koyun ve arıcılıkla uğraşan Afşar’ın vergi hasılatı 1708 akçedir.³⁴

Beldede bir adet sağlık ocağı bulunmaktadır.

³⁴ Alaaddin Aköz, *age.*, s.69.

1.2.3.4. Coğrafi Yapısı ve İklimi

Afşar beldesinde karasal iklim hüküm sürmektedir. Toros Dağlarının eteklerinde Göksu Çayının kenarında kuruludur. Konya'ya 150 km, Taşkent'e 10 km ve Alanya'ya 110 km uzaklıkta olup dağlık bir yöredir. Denizden yüksekliği 1300 metredir.³⁵

1.2.3.5. Nüfusu

Afşar beldesine ait ilk nüfus kayıtları şu şekildedir: 1501 yılında 80 nüfus, 52 hane; 1518 yılında 48 nüfus, 37 hane ve 1540 yılında 51 nüfus, 38 haneye sahipti.³⁶ 2019 TÜİK verilerine göre ise Afşar beldesinin nüfusu 1050'dir. 602 kişi Afşar Tepecik Mahallesi, 448 kişi ise Afşar Yukarı Mahallesi yaşamaktadır.

1.2.3.6. Turizmi

Afşar beldesinde bulunan Feslikan yaylasında her yıl Afşar yayla şenlikleri yapılmaktadır. Yayla şenliğine Türkiye'nin dört bir tarafından insanlar gelmektedir.

Beldedeki tarihî yapılar ise şunlardır: Beldede Selçuklular döneminden kalma Kemer köprü bulunmaktadır. Köprü önemli bir konumda yer alıp kervanların kolay geçmesi için yapılmıştır. Ayrıca beldede Hadimî Hazretlerinin bir yakınının da içinde bulunduğu Karaşih (Karaşeyh) mezarlığı bulunmaktadır. Mezarlığın oluşumunun bir yüzyıl öncesine kadar gittiği düşünülmektedir. Beldede bulunan Kayadibi mevkiisi bir örenyeri olarak geçmektedir ve sit alanı olarak korunmaktadır.

1.2.3.7. Kültürel Özellikleri

1.2.3.7.1. Yöresel Yemekler

Havı: Un ve tereyağı birlikte kavrulur daha sonra yeni açan çitlik çiçeklerinin (üğürtmeçlerin) yemeğın içine atılmasıyla yapılan bir yemektir.

Bulamaç: Su kaynatılarak içeresine çavdar unu atılır. Bu karışım belli bir kıvama geldiğinde tereyağı ve keçi kavurması atılarak yapılan bir yemektir.

Heyre: Tereyağ ve un bir arada kavrulup içine pekmezli su ilave edilerek yapılan bir yemektir.

³⁵ (http://www.taskent.gov.tr/default_B0.aspx?content=1015)

³⁶ Alaâddin Aköz, *age.*, s.69.

Dolaz: Kurumuş ekmeğın ufalanarak kızartılır, bir taraftan da biber ve tereyağı kızartılır, tereyağı ve bibere su eklenir ve ekmeğın içine atılır.

Şeşte Helvası: Pekmez kaynatılıp içine şeşte (nişasta) atılarak yapılan bir tatlıdır.

Bıkla: Keklik etinden yapılan bir yemektir.

Bitti: Yufka ekmeğı yapımından sonra yapılan bir çeşit ekmeğ türü.

Kavıt: Kuru yemiş ve bakliyatların kavrulup, su değirmeninde öğütölüp içine pekmez karıştırılarak yapılan bir yiyecektir.

Koyurtmaç: Pekmez kaynatımı sonunda pekmez kazanının dibinde kalan koyulaşmıca kadar kaynatılması sonucunda yapılan bir yemektir.

Pezikleş: Pancar yaprağının kaynatılmasıyla yapılan bir yemektir.

Karamikleş: Karamık (böğürtlen) toplanıp içine pişirilerek yapılan bir yemektir.

İlanburçaklaş: Yılanburçağı toplanarak yapılan bir yemektir.

Tarhana aşı: Yarma, yoğurt ve un karıştırılarak yapılan bir yemektir.

Ayrannaş: Buğday çekilir, sonrasında içine su veya ayran dökölerek yapılan bir yemektir.

Şal kaşığı: Bulgurla kekik kavrulup, üstüne su dökölerek yapılan bir yemektir.

1.2.3.7.2. Düğün Âdetleri

Görücü usulüyle evlilik yaygındır. Afşar beldesinde kız istemek için gidenlere düğürcü (dünürcü) denmektedir. Beldede oğlan evi kız evine üç defa düğürcü olarak gider. Oğlan evinin birinci gidişinde, kız tarafı düşünmek istediğini belirtir, ikincide danışığa kalınsın denir, bunun sebebi aile fertlerine danışılarak kızın verilip verilmeyeceğinin konuşulmasıdır. Üçüncüde karara bağlanır. Bu üçüncü gelme olayına asıl düğürcü de denmektedir. Kız tarafı düşünüp cevabı oğlan tarafına bildirir. Kız tarafının cevabı olumlu ise oğlan tarafından bir kişi “emmi şaplağım neyse yüzüme vur” diyerek kız tarafından ne yapılması gerektiği hakkında talimat

alır. Başlık parası şu anda olmamasına karşın eskiden kız tarafının aldığı başlık parasına “kalın” denilmekteydi. Kız tarafının kızı verdiği gün “ağız tatlılığı” yenilir. Ağız tatlılığında kahve içilir, tatlı yenilir ve beklilik takılır. Kız bitirildikten sonra nişan için gün alınır. Nişanlılık döneminde oğlan tarafı belirli zamanlarda “gelinlik görmeye” giderler giderken yanlarında çeşitli hediyeler götürürler. Belli dönemlerde gelinlik kız için “düzen görmeye” gidilir. Düğün günü yaklaşırken insanları düğüne davet etmek için oğlan tarafı “okuntu” gönderir, kız tarafı ise “dürü” gönderir. Kız evinin dağıttığı dürü genellikle kumaş türünde olur, erkek tarafının dağıttığı okuntu ise bardak, ağaç kaşık kumaş, tülbent olarak çeşitlilik gösterebilir. Okuntu veya dürü gönderilen kişinin yakınlık derecesine göre 3-4 metre olabilir. Düğünün başladığını belli etmek için evlere bayrak asılır, komşular düğün sahibine “bayrağın hayırlı olsun” gibi iyi dileklerde bulunurlar. Beldede düğünler genellikle Pazartesi veya perşembe günü başlar. Düğün pazartesi başlarsa perşembe günü biter, perşembe başlarsa pazar günü biter. Pazartesi veya perşembe günleri camiden çıkan cemaat düğün evine gider ve düğün evinin önünde kapının yanına bir çukur kazar. Evden daha yüksek olan bir direğe tavuk teleğine batırılan elma ya da soğan direğin ucuna saplanır. Buna “tozzak” adı verilir. Damat gelinin evine geldiğinde bu tozzağı düşürüp geline bahşiş verir. Düğünün üçüncü günü, oğlan evinden hısım ve akrabalar kız evine kına yakmaya giderler, karşılıklı maniler, türküler söylenir. Düğünün dördüncü günü sabahı gelini getirmek için “seğmen alayı” toplanır. Seğmenler, kız evinden gelini almak için gidenlere denir diğer bir adı ise “gelinci” dir. Gelin eve gelirken gelinin önünden beyaz elbiseler giymiş kadınlar gider bunlara “düğüşcü” veya “düğütcü” denilmektedir. Gelin oğlan evine geldiğinde evin damından bir çanak dolusu para atılır. Bunun anlamı evliliğin bereketli olmasıdır. Ayrıca gelinin duvağının üstüne “cığa” denilen fese benzeyen bir nesne takılmaktadır.

Evli bir çiftin uzun yıllar sonra bir oğlu olursa “kütük dökme” geleneği yapılır.

1.2.3.7.3. Bayram Âdetleri

Afşar beldesinde Ramazan ve Kurban bayramlarında “çanak yemeği” adı verilen bir gelenek vardır. Bu geleneğe çanak yemeği denmesinin sebebi ise yemekler çanak bir kapta yapılır ve getirilir. Bayramın ilk günü herkes evinde yemekler ve tatlılar yapar. Yapılan bu yemekler aile büyüğü varsa onun evine götürülür yoksa komşular arasında en yaşlı kimse onun evine gidilir ve orada yemekler yenilip bayramlaşma töreni gerçekleşir. Bu toplanma geleneği genellikle evlerin damlarında gerçekleşir.

1.2.3.7.4. Oynanan Oyunlar

Fıyık: Oyun ikişer grup hâlinde ve akşam vakitlerinde oynanır. Bir tane ebe olur. Gruptaki çocuklar fıyık (ıslık) çalıp yerlerini belli eder, ebe onların yerlerini bulmaya çalışır.

Çatal combalak: Oyun 5-6 kişilik gruplar şeklinde oynanan bir oyundur. Bir kişi ebe olur. Diğerleri ebenin sırtından diğer tarafa aşmaya çalışır.

Pille: Oyun 4 kişilik grup şeklinde oynanır. Bir metre uzunluğunda sopa olur ve ucuna çöp yerleştirilir, sonrasında çöp atılır. Ebe çöpü getirene kadar ebenin bölgesi kazılır.

Sifnerbacaç: Kişi sayısında sınır olmayan bir oyundur. Bir kişi ebe olur ve saklanan arkadaşlarını bulmaya çalışır.

Eşek palan: 4-5 kişiyle oynanan bir oyundur. Bir kişi ebe olur bir kişi de bekçi olur. Bekçi diğerlerini ebeye bindirmemeye çalışır.

Yesir almaca: En az 10 kişiyle oynanan bir oyundur. Beşer kişilikten iki grup oluşturulur. İki grup da birbirinden esir almaya çalışır beşe ulaşan oyunu kazanır.

El pos: Oyun 5-6 kişilik bir grupla oynanır, bir kişinin gözleri bağlanır, gözleri bağlı kişi diğerlerini bulmaya çalışır.

Değnek: Oyunda kişi sayısında sınır yoktur. Bir kişi ebe olur. Ebe elindeki değneği diğer kişilere fırlatır yetiştiği yere kadar sayılar sayarak gider. Diğer kişilerin olduğu yere kadar sayıyı sayabilirse oyunu kazanır.

2. İNCELEME

2.1. Ses Bilgisi

2.1.1. Ünlüler

2.1.2. Ünlü Türleri

Taşkent ilçesi Afşar beldesi ağızında ölçünlü Türkiye Türkçesinde yer alan /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/, /ü/, /o/, /ö/ ünlülerinin yanında şu ünlüler de kullanılmaktadır; /á/, /ǎ/, /è/, /ě/, /í/, /â/, /ó/, /ú/, /î/, /ô/, /ǒ/, /ï/, /ê/, /ĩ/, /ā/, /ē/, /ī/, /ō/, /ū/.

2.1.2.1. Yarı Kalın Ünlüler

/á/ Ünlüsü

Düz, geniş, yarı kalın bir ünlüdür, /a/>/á/, /e/>/á/ değişmesi sonucu oluşur.³⁷ Afşar beldesi ağızında /a/ ünlüsünün yarı incilmesi, /e/ ünlüsünün yarı kalınlaşması sonucu oluşmaktadır:

bíráz “biraz” M1/8, táمام (<Ar.tamām) “tamam” M1/31, kirázi (<Yun. kerasi) “kirazi” M2/13, sáfer (<Ar.sefer), “sefer” M5/16, şáklıyle (<Ar.şekl) “şekliyle” M5/26, yimáķhaneye “yemekhane” M10/8, cumártesi “cumartesi” M10/53, háтта (<Ar.ħattā) “hatta” M11/4, sayásine (<Far.sāye) “sayesine” M16/37, kádrosú (<Fr.cadre) “kadrosu” M21/82, áski “eski” M28/20.

/í/ Ünlüsü

Düz, dar, yarı kalın /ı/ ile /i/ arası ünlüdür.³⁸ Afşar beldesi ağızında genellikle /ı/>/í/ veya /i/>/í/ değişmesi sonucu ortaya çıkar:

ħabarí (<Ar.haber) “haberi” M1/7, alıvíreyin “alıvereyim” M1/7, bíráz “biraz” M1/8, sańgí (<Far.sānki) “sanki” M1/30 alısan “Ali ihsan” M1/45, ístasyondan (<Fr.station) “istasyon” M1/48, ayıydí “ayıydı” M1/59, pılav (<Far. pılāv) “pılav” M2/6, ekín “ekin” M2/12, arķadaķı “arkadaki” M8/28, ğocasıydı “kocasıydı” M9/1, içíne “içine” M22/48.

/ó/ Ünlüsü

³⁷ Mukim Sağır, “Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ünlü Varlığı”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/3, Spring 2008, s. 564.

³⁸ Mukim Sağır, *agm.*, s. 570.

Yuvarlak, geniş, yarı kalın, /o/ ile /ö/ arası ünlüdür.³⁹ Derleme yaptığımız alanda /ó/ sesi genellikle /k/, /g/, /ğ/ ünsüzlerinden sonra gelmektedir. /k/, /g/, /ğ/ ünsüzlerinin çıkış noktası orta damağa doğru kaymaktadır:

ğóre “göre” M1/15, görüşürüz “ görüşürüz” M1/42, gózel “güzel” M2/11, ónce “önce” M3/20, góksekide “gökseki” M3/25, górmüş “görmüş” M3/26, kıór “kör” M6/36, óküzümüz “öküzümüz” M6/37, gótürü “götürüp” M9/22, kıóy (<Far.küy) “köy” M10/64, kıópek “köpek” M11/9, gózümüz “ gözümüz” M11/24, góçmedim “ göçmedim” M12/20, kıóprümüz “köprümüz” M19/15, góñlüñden “gönlünden” M20/21, gómlek “gömlek” M20/22, górev “görev” M21/30, sókıülecek “sökülecek” M21/46, kıóklüsünden “köklüsünden” M21/62, ótebaşı “ötebaşı” M21/103, gókbelen “gökbelen” M25/3.

/ú/ Ünlüsü

Yuvarlak, dar, yarı kalın /u/ ile /ü/ arasında telaffuz edilen bir ünlüdür.⁴⁰ Belde ağızında genellikle kelime kök ve gövdelerinde görülür.

şúbe (<Ar.şu’be), “şube” M1/34 úyüyemeycen “uyuyamayacağım” M1/68, türkúleri “türküleri” M2/10, úyķú “uyku” M2/24, súyle “suyla” M3/4, gündúz “gündüz” M3/10, kúlü “külü” M9/24, kútük “kütük” M10/71, gúzden “güzden” M11/33, gúpresile (<Yun.kopria) “gübresiyle” M11/51, düğüne “dügüne” M15/52, güceniyoru “güceniyor” M19/19, gúnah (<Far.gunāh) “günah” M20/27 kıádrośú (<Fr.cadre) “kadrosu” M21/82, güçlü “güçlü” M21/23, kıúçüğü “küçüğü” M22/24.

2.1.2.2. Yarı Dar Ünlüler

/â/ Ünlüsü

Derleme yaptığımız alanda seyrek olarak görülen /a/ ile /ı/ arası düz, yarı geniş, kalın bir ünlüdür.⁴¹

zâman (<Ar.zamān) “zaman” M2/1, dağılmâyız “dağılmayız” M6/3, yaşındâyken “yaşındayken” M6/35.

³⁹ Mukim Sağır, *agm.*, s. 573.

⁴⁰ Mukim Sağır, *agm.*, s. 575.

/è/ Ünlüsü

Kapalı /e/ olarak isimlendirilen bu ünlü, /e/ ile /i/ arası yarı geniş, ince, düz bir ünlüdür. Zeynep Korkmaz “kapalı e” sesi için; Türkçe sözcüklerde çoklukla i>e değişimi ile Eski Türkçedeki /i/ sesinin tarihî gelişme seyri içinde gösterdiği genişleme eğilimine uyarak /è/’ ye dönmesi şeklinde oluşmuştur şeklinde açıklama yapar.⁴²

Orhan Yavuz’un ise kapalı /e/ sesi için görüşleri şu şekildedir: Ölçünlü Türkiye Türkçesinde sekiz ünlü bulunmaktadır. Bir de bu ünlülerin yanında /e/ ile /i/ arasında telaffuz edilen ve dokuzuncu bir ünlü olan kapalı /e/ (è)’ nin olduğu konuşma dilinde açıkça görülür.⁴³ Afşar beldesi ağızında genellikle ilk hecede görülen bu ünlü genellikle şu kelimelerde varlığını devam ettirmektedir: dè-, vèr-, yè-, èt-, èki.

dèdi “dèdi” M1/22, getirivèr “getiriver” M1/53, èyi “iyi” M1/68, èki “iki” M1/79, nè M2/1, vèriller “verirler” M2/8, geçinèyoruz “geçiniyoruz” M2/22, yèriz. “yeriz” M3/4, dèyoru “diyor” M3/26, èttig “ettik” M4/14, dèye “diye” M6/32, pişiremèyosuñ “pişiremiyorsun” M7/12.

Kapalı /e/ sesi Türkçe kelimelerde karşımıza çıkabileceği gibi yabancı dillerden Türkçe’ye geçmiş kelimelerde de karşımıza çıkar. Bu sesin oluşması /ç/, /ş/, /y/ ünsüzlerinin daraltıcı etkisinden kaynaklanmaktadır: şey_idi (<Ar.şey) “şey idi” M9/14.

/ò/ Ünlüsü

Yuvarlak, yarı geniş, kalın /o/ ile /u/ arası bir ünlüdür, daha çok /o/’ ya yaklaşan bir yerde oynaklanır.⁴⁴

şò “şu” M4/8, òmreye (<Ar.‘umr) “ umreye” M4/19, bòrada “burada” M5/2, tòay “tugay” M5/10, petròlu (<Fr.pétrole) “petrolü” M6/18, teleFòn (<Fr. téléphone) “telefon” M21/63.

⁴² Zeynep Korkmaz, Zeynep Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yay., Ankara, 1994, s. 34.

⁴³ Orhan Yavuz, Türkçe’de “Kapalı E”, *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S 6, 1991. s. 271.

⁴⁴ Mukim Sağır, *agm.*, s.573.

/ö/ Ünlüsü

Yuvarlak, yarı geniş, ince, /ö/ ile /ü/ arasında bir ünlüdür. Afşar beldesi ağzında alıntı kelimelerde bu değişme görülür.

rôzger (<Far.rûzgâr) “rûzgâr” M9/8, mômîn (<Ar.mu'min) “mümin” M21/100.

2.1.2.3. Yarı Yuvarlak Ünlüler

/â/ Ünlüsü

/a/ ile /o/ arası yarı yuvarlak, kalın, geniş bir ünlüdür.⁴⁵

şöfâr (<Fr.chauffeur) “şoför” M1/24, telefân (<Fr.téléphone) “telefon” M4/18 bâbamın “babamın” M18/8.

/ê/

Yarı yuvarlak, geniş, bir ünlüdür, /e/ > /ö/ doğrultusunda oluşmaktadır.⁴⁶

çêzerdik “çözerdik” M20/2.

2.1.2.4. Uzun Ünlüler

Boğumlanma süresi normal bir ünlünün süresinden daha uzun olan ünlü türüdür.⁴⁷

Afşar beldesi ağzında uzun ünlüler hece kaynaşması, ünsüz düşmesi, vurgu ve tonlama sonucu oluşmuştur.

2.1.1.4.1. Hece Kaynaşması Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

Hece kaynaşması bir kelimedede yan yana bulunan iki veya daha çok hecedeki seslerin veya yan yana bulunan iki kelimededen birincinin son sesi ile ikincinin ön sesinin birleşip kaynaşması olayıdır.⁴⁸

/ā/ Ünlüsü

⁴⁵ Mukim Sağır, *agm.*, s. 566.

⁴⁶ Mukim Sağır, *agm.*, s. 569.

⁴⁷ Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 1992, s.156.

⁴⁸ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 79.

malkarā “malkaraya” M1/10, māranın (<Ar.mağāra) “mağaranın” M1/55, aşşā “aşağı” M1/80, tā “daha” M2/17, ıscānda “ıscağında” M2/30, ğoyuluncā “koyuluncaya” M3/2, lāboları (<Fr.lavabo) “lavaboları” M3/22, ayāmızın “ayağımızın” M3/24, sāt (<Ar.sā’at) “saat” M8/12, ğalacāmı “kalacağımı” M8/32, alacāma “alacağıma” M9/4, olmācam“olmayacağım” M9/5, āstosda (<Lat.augustus) “ağustosda” M9/11, olmālın “olmayalım” M10/39, bāyım “bakayım” M13/43, bām “babam” M15/15, ālārağ “ağlayarak” M18/6, iprām “İbrahim” M21/90, tarāna (<Far.terhāne) “tarhana” M23/3, ordāna “ordakine” M25/32, ilāna (<Yun.lakhano) “lahana” M23/9.

/ē/ Ünlüsü

yemē “yemeği” M4/9, yēn “yeğen” M5/18, eşēmiz “eşeğimiz” M6/37, gelmē “gelmeye” M7/11, tūfēmi “tüfeğimi” M7/14, bir tēcik “bir tanecik” M9/14, dēlim “diyelim” M10/58, ikicēz “ikiceğiz” M15/22, getmēcek “gitmeyecek” M16/9, çēç “çekiç” , kürē “küreği” M16/37, yūrēme “yüreğime” M19/41, dēl “değil” M21/46, dērmende “değirmende” M23/4.

/ī/ Ünlüsü

olmadī “olmadığı” M13/40.

/ī/ Ünlüsü

dī “diye” M1/28, dedīmiz “dediğimiz” M8/48, geldīnde “geldiğinde” M21/9.

/ū/ Ünlüsü

çocūmuz “çocuğumuz” M7/10, durdūn “durduğun” M10/49, oldūnda “olduğunda” M10/68, oturdūm “oturduğum” M11/52.

/ū/ Ünlüsü

dūtçūler “dügütcüler” M10/62, gördūn “gördüğün” M13/45, dūne “dügüne” M15/43, yüzū “yüzüğü” M15/57, günlūdū “günlüktü” M20/33.

/ō/ Ünlüsü

çōğlūğumuzda “çocukluğumuzda” M10/41, yōrt “yoğurt” M23/5.

/ō/ Ünlüsü

bōn “bugün” M10/69.

2.1.1.4.2. Ünsüz Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

/ā/ Ünlüsü

Derleme yaptığımız alanda /ğ/, /h/, /k/, /r/ ünsüzlerinin düşmesi sonucu uzun /ā/ oluşur.

ālıyıp “ağlayıp” M2/31, yāsız “yağsız” M3/35, yāmur M5/15, āşam “akşam” M7/3, bālanırdı “bağlanırdı” M10/63, māmuda (<Ar.mahmūd) “Mahmud’a” M16/9, tekrā (<Ar.tekrār) “tekrar” M16/27, ırāmetli (<Ar.rahmet) “rahmetli” M16/54.

/ē/ Ünlüsü

Bölge ağzında /ğ/, /k/, /y/ ünsüzlerinin düşmesi sonucu uzun /ē/ ünlüsü oluşmaktadır.

tēmen “teğmen” M1/5, tēmize (<Ar.temyīz) “temyiz” M6/45, ēşirse “ekşirse” M30/26.

/ī/ Ünlüsü

Bölge ağzında /ğ/ ve /y/ ünsüzünün düşmesi sonucu /ī/ ünlüsü oluşmaktadır.

çīnemesi “çiğnemesi” M8/50, nīdeliyin “Niğdeliyim” M10/29, dīren “diğren” M12/37, nīse “neyse” M16/46.

/ō/ Ünlüsü

Bölge ağzında /ğ/, /r/, /y/ ünsüzlerinin düşmesi sonucu /ō/ ünlüsü oluşmaktadır.

ōlan “oğlan” M1/16, bōdayla “buğdayla” M4/10, ōraşırka “uğraşırken” M5/12, cōrafiya (<Ar.cuğrāfiyā) “coğrafya” M6/27, dōru “doğru” M7/8, ğōduydum “koyduydum” M7/11, gidiyō “gidiyor” M10/48, ōlaqlar “oğlaklar” M11/25, cōcet (<Fr.jorjet) “jorjet” M15/48.

/ō̄/ Ünlüsü

Bölge ağzında /ğ/, /v/, /y/ ünsüzlerinin düşmesi sonucunda /ō̄/ ünlüsü oluşmaktadır.

dōdüm “dövdüm” M1/8, õretmen “õğretmen” M5/8, bõle “bõyle” M6/14, şõle “şõyle” M8/6, õle “õyle” M9/21, yõmiye (<Ar.yevmī) “yevmiye” M10/70, kõde (<Far.kūy) “kõyde” M11/46.

/ū/ Ünlüsü

Bölge ağzında /ğ/ ünsüzünün düşmesi sonucu /ū/ ünlüsü oluşmaktadır.

ūraşiyorun “uğraşıyorum” M7/3, būday “buğday” M9/33, mūla “Muğla” M14/5, tūlyı (<Yun.toúvla) “tuğlayı” M15/34.

2.1.1.4.3. Vurgu ve Tonlamayla Oluşan Uzun Ünlüler

Bu tür uzunluklar, kelimenin kuvvetli bir şekilde söylenmek istenmesinde ve seslenmelerde ortaya çıkar.

/ā/ Ünlüsü

bulamādım “bulamadım” M8/32, anām anām “annem annem” M19/43.

/ē/ Ünlüsü

õylē “õyle” M1/19, işdē “işte” M4/4, bõlē “bõyle” M18/29, beğenmēyuru “beğenmiyor” M12/5.

/ī/ Ünlüsü

tabī (<Ar.tābi) “tabi” M5/11.

/ō/ Ünlüsü

şōra “şura” M4/14.

/õ/ Ünlüsü

bõrek “bõrek” M23/46.

/ū/ Ünlüsü

onū “onu” M10/42.

2.1.1.4.4. Kısa Ünlüler

Normal ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha kısa sürede boğumlanan ünlü türleridir.⁴⁹

/ă/ Ünlüsü

Boğumlanma süresi normal süreli olan /a/ ünlüsünden daha kısa olan bir ünlüdür.

sonă “sonra” M3/4, vală (<Ar.va’llahi) “valla” M25/18.

/ë/ Ünlüsü

Boğumlanma süresi normal süreli /e/ ünlüsünden daha kısa olan bir ünlüdür.

işdë “işte” M3/16, şöylë “şöyle” M30/21.

/ö/ Ünlüsü

böle “böyle” M3/3, şöle “şöyle” M2/32.

2.1.2.4.5. İkiz Ünlüler

Yalın ya da ekler ile genişletilmiş kelimelerin iç seslerinde ve ünlüler arasında bulunan /y/, /v/, /ğ/, /h/ ünsüzleri eriyip kaybolduklarında bunların iki tarafında bulunan ve ayrı hecelere ait iken aradaki ünsüzün kaybolması ile yan yana gelmiş olan ünlüler, tek bir nefes baskısı altında birleşerek ikiz ünlüleri oluştururlar.⁵⁰

2.1.2.4.5.1. Eşit İkiz Ünlüler

Her iki ögesindeki ünlü aynı ve boğumlanma süreleri eşit olan ikiz ünlüdür.⁵¹ Belde ağızında hem Türkçe kelimelerde hem de alıntı kelimelerde eşit ikiz ünlülere rastlanmaktadır.

düün “dügün” M2/4, ırbıı (<Ar.ibrık) “ibriği” M1/53, sanâat (<Ar.sanâ’at) “zanaat” M16/34 olduı “olduğu” M13/48, üüdüür “öğütür” M23/4.

⁴⁹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.103.

⁵⁰ Zeynep Korkmaz, *age.*,s. 42.

⁵¹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.43.

2.1.2.4.5.2. Alçalan İkiz Ünlüler

Alçalan ikiz ünlüler, ikinci öğeleri birinci öğelerine göre daha dar ve süreksiz olan ikiz ünlülerdir.⁵² Belde ağzında /ğ/ ünsüzünün düşmesi sonucu ikiz ünlü oluşmaktadır.

yoğurtdan da “yoğurtdan da” M23/5, soğuk “soğuk” M13/41.

2.1.2.4.5.3. Yükselen İkiz Ünlüler

İkinci öğesi vurgulu veya birinci öğeye oranla daha dar veya süreksiz olan ikiz ünlü türü.⁵³ Bölge ağzında örneğine rastlamadık.

2.1.2. Ünlü Uyumları

Bir kelimedeki ünlülerin çeşitli bakımlardan birbirine uyma hadisesidir. Türkçedeki ünlü uyumları, kalınlık-incelik ve düzlük - yuvarlaklık olmak üzere iki çeşittir.⁵⁴

2.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Kalınlık-incelik uyumu bir kelimedeki seslerin kalınlık incelik bakımından birbirine uygun olmasıdır. Türkçede bir kelimedeki seslerin hepsi ya kalın ya ince olabilir. Bir kelimedede hem kalın hem ince ses bulunamaz. Böylece Türkçede bütün kelimeler, bütün kökler, bütün ekler kalın ve ince ünlülü olmak üzere ikiye ayrılır.⁵⁵

2.1.2.1.1. Eklerde ve Bazı Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan bazı ekler ve ekleşmiş edatlar Afşar beldesi ağzında genellikle uyuma girmektedir.

-ken Zarf-Fiil Eki

-ken zarf-fiil eki ölçünlü Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna aykırı bir ek olup Afşar beldesi ağzında çoğunlukla uyuma girmiştir. -ken zarf-fiil ekinin -ça, -ke, -kana, -kene şekilleri de kullanılmaktadır.

⁵² Zeynep Korkmaz, *age.*, s.43.

⁵³ Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Tdk Yay., Ankara, 1992, s. 85.

⁵⁴ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul, 2001, s. 70.

⁵⁵ Muharrem Ergin, *age.*, s.70.

ōraşırķan M6/37, yaparıķan M6/48, yađarķan M11/43, sularķan M13/16, yođķa M1/28, ōraşırķa “uğraşırken” M5/12, otururķa M7/23, varıķa M5/28, ıķarıķa M30/19, gŭccŭke M2/1, evindiyke M9/4, gederke M9/10, sŭrerike M30/15, satarķana M12/8, yaparķana M15/8, ıķarırķana M30/19, sŭrerkene M9/34, derkene M10/10, elindeykene M30/36, ışırdarke M32/5.

Bir ōrnekte -kene zarf-fiil ekinde daralma gűrűlűr:

ezirkeni M18/ 14.

-ki Aitlik Eki

-ki aitlik eki ōlűnlű Tűrkiye Tűrkesinde daima ince űnlűlű bir ektir. Afşar beldesi ađzında uyumlu olarak kullanılan ekin -đı, -đi ve -kı űekilleri de mevcuttur.

burdaķı M14/6, ocukluktaķı M18/28, yaşındığı “yaşındaki” M6/46, yanı başındağı M6/52, itideği M7/9.

-gil Eki

Ųlűnlű Tűrkiye Tűrkesinde kalınlık- incelik uyumuna uymayan ek Afşar beldesi ađzında da uyum dışındır.

babangil M27/28.

ile edatında kalınlık-incelik uyumu

İle edatı tam ekleşmemiş űekliyle de çoğunlukla Afşar beldesi ağzında kalınlık-incelik uyumuna uymuştur. Afşar beldesi ağzında vasıta hâli eki olarak -IIA, -IIAn, -IAnA űekilleri de kullanılmaktadır.

oñun_ıla M1/72, bağ_ıla M5/9, borc_ıla M29/22, dostun_ula M22/44, bıā_ıla M23/6, tığ_ıla M26/5, dezem_ıle M26/26, eşiy_ıle M22/45, deden_ılen M6/25, eşekler_ılen M6/50, onun_ılan M16/39, apay_ıana M8/47 makinesi_ılene M20/12 ayak_ıana M8/50, akmaķlıana M8/34, eşeg_ılene M12/41.

Belde ağzında daralmaya bağlı olarak -IA edatı -II űeklinde karşımıza çıkabilmektedir.

tahtasıylı “ tahtasıyla” M6/26.

-leyin ekinde kalınlık-incelik uyumu

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde tek şekilli olan -leyin eki belde ağzında “sabah” sözcüğünde kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır.

zabā_ːlan “sabahleyin” M32/4.

i- Fiili

i- fiilinin ekleşmemiş biçimleri, Afşar beldesi ağzında yapısında kalın ünlü barındıran sözcüklerden sonra kalınlık-incelik uyumuna uymuş olarak kullanılır.

var_ːıdı M1/79, kadın_ːıdı M1/84, ağaç_ːıdı M6/50, yoğ_ːudu M9/18, yatağ_ːıdı M11/36, halılın_ːıdı M22/20, lazım_ːımış M1/14 davşan_ːımış M8/37, çoğ_ːumuş M1/13, yoğ_ːusa M21/17, var_ːısa M4/21.

i- fiilinin şart çekiminde bazı örneklerde /y/ sesinin etkisiyle uyuma girmediği tespit edilmiştir.

ğaldiyse “kaldıysa” M8/35, zamaniyse “zamanıysa” M27/33, attiyse “attıysa” M31/17.

-(X)yor/-(X)yoru Şimdiki Zaman Eki

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde -yor şimdiki zaman eki kalınlık-incelik uyumunu uymayan bir ek olup Afşar beldesi ağzında da uyum dışıdır.

geliyoru M1/55, deyoru M2/24, bilmeyon M6/29, görüyon M22/32, ürperiyor M8/8.

2.1.2.1.2. Birleşik Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu

Afşar beldesi ağzında bazı birleşik kelimeler veya birlikte kullanılan kelimeler ilerleyici benzeşme yoluyla kalınlık-incelik uyumuna girmiştir.

birez “biraz” M6/15.

Derleme yaptığımız alanda bazı birleşik kelimeler gerileyici benzeşme yoluyla kalınlık-incelik uyumuna uymuştur.

böğün “bugün” M12/26, , noluyoru “ne oluyor” M10/70.

2.1.2.1.3. Sonradan Kalınlık-İncelik Uyumunu Bozulan Bazı Kelimelerde Kalınlık- İncelik Uyumunu

Türkiye Türkçesinde “hangi, kardeş, hani” gibi kelimeler Türkçenin önceki dönemlerinde kalınlık-incecik uyumuna uyarken sonraki dönemlerinde bu uyumun dışında kalmıştır. Ancak Afşar beldesi ağzında bu kelimelerin aslı şekilleri korunmuştur.

hangı “hangi” M12/15, ğardaşdıķ “kardeşdik” M4/21, hanı “hani” M21/64, anam “annem” M2/1, alma “elma” M7/22

2.1.2.1.4. Alıntı Kelimelerde Kalınlık- İncelik Uyumunu

2.1.2.1.4.1. Kalınlık- İncelik Uyumuna Giren Alıntı Kelimeler

Türkiye Türkçesinde kalınlık-incecik uyumuna uymayan alıntı kelimeler, Afşar beldesi ağzında büyük ölçüde kalınlık-incecik uyumuna uygun olarak söylenmektedir. Bu kelimeler ilerleyici veya gerileyici benzeşme yoluyla uyuma girmektedirler.

2.1.2.1.4.2. İlerleyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler

sahıb (<Ar.şāhib) “sahib” M1/74, vaķıt (<Ar.vakt) “vakit” M5/6 ataş (<Far.āteş) “ateş” M7/25, habarın (<Ar.ħaber) “haberın” M7/22, şofor (<Fr.chauffeur) “şoför” M12/12, taķıp (<Ar.ta’ķīb) “takip” M14/6, ğıymatlı (<Ar.ķıymet) “kıymetli” M15/4, ezen (<Ar.ezān) “ezan” M15/54, mezer (<Ar.mezār) “mezar” M18/35, fabrıķa (<İtal.fabbrica) “fabrika” M23/48 kirez (<Yun.kerasi) “kiraz” M23/6.

2.1.2.1.4.3. Gerileyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler

tene (<Far.dāne) “tane” M2/7, halva (<Ar.ħalvā) “helva” M4/11, ihtıyar (<Ar.iħtiyār) “ihtiyar” M7/24, nufus (<Ar.nufūs) “nüfus” M13/40.

2.1.2.1.4.4. Hem İlerleyici Hem Gerileyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler

barabar (<Far.berāber) “beraber” M12/32.

2.1.2..4.2. Kalınlık- İncelik Uyumuna Girmeyen Alıntı Kelimeler

Afşar beldesi ağzında alıntı kelimelerin bazıları kalınlık-incecik uyumu dışında kalmıştır.

makine (<İtal.macchina) “makine” M3/15, ğave (<Ar.ķahve) “kahvelerin” M5/18, sakinleştiler (<Ar.sākin) “sakinleştiler” M8/25, ğadifesi (<Ar. ķaķāife) “kadife” M9/15, ilaĉ (<Ar.‘ilāc) “ilaĉ” M13/10, ğurbet (<Ar.ğurbet) “ğurbet” M14/12, řikāt (<Ar.řikāyet) “řikāyet” M21/33, ırahmet (<Ar.raķmet) “rahmet” M21/122, mefat (<Ar.vefāt) “vefat” M29/2.

2.1.2.1.5. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması

2.1.2.1.5.1. Kalınlaştırıcı Ünsüzlerin Etkisiyle

Kelime ve hece başlarında bulunan ve /ö/, /ü/ (>o, u) ünlüleri ile hece kuran /k/, /g/ ünsüzleri, kendi boğumlanma noktalarını geriye ĉekerek /ķ/, /ĝ/ ünsüzlerine dönerler. Bu unsur hece ve kelime sonunda bulunan /ķ/ için de geçerlidir. /k/>/ķ/, /g/>/ĝ/ deĝişimleriyle oluşan /ķ/, /ĝ/ ve /ñ/, /ğ/ damak ünsüzlerinin yanlarındaki ünlüleri kalınlaştırdığı görölmektedir.⁵⁶

/e/ > /á/

ĝaldiler “geldiler” M3/12, yimáķhaneye “yemekhaneye” M10/8, ářki “eski” M28/20.

/o/ > /ó/

ĝóksekide “góksekide” M3/25, ĝóñlünden “gönlünden” M20/21, ķór “kör” M6/36, óķüzlerle “öküzlerle” M8/44, sóķülecek “sökülecek” M21/120.

/u/ > /ú/

ĝúndüz “gündüz” M3/28, ĝúcüne “gücüne” M25/20.

2.1.2.1.5.2. İnceltici Ünsüzlerin Etkisiyle

Dudak, diş, diş eti ön damak bölgelerinde boğumlanan ünsüzler bazen ünlüleri kendi boğumlanma sınırlarına doĝru ĉekerek, ĉeřitli hecelerde onların

⁵⁶ Zeynep Korkmaz,*age.*, s. 71.

incelmesine neden olurlar.⁵⁷ Afşar beldesi ağzında /ç/, /l/, /n/, /s/, /ş/, /t/, /y/, /z/ ünsüzlerinin etkisiyle bazı kelimelerde kalınlık-incelik uyumu bozulmaktadır.

ayıydı “ayıydı” M1/59, öte “öte” M21/105, göcasıydı “kocasıydı” M9/1, gaynatasıyla “kaynatasıyla” M21/79, áski “eski” M28/20.

2.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Bir kelimedeki ünlülerin düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine uymasına denir. Buna göre bir kelimedede düz ünlülerden sonra düz ünlüler, yuvarlak ünlülerden sonra dar yuvarlak ya da düz geniş ünlüler gelmesi kuralıdır. ⁵⁸

Bugün ölçünlü Türkiye Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uygun olarak kullanılmayan bazı kelimeler Afşar beldesi ağzında bu uyuma girmiştir.

tavıh “tavuk” M3/13, ğabık “kabuk” M15/3, havlıyı “havluyu” M23/19, davılını (<Ar.ıabl) “davulunu” M30/16, savırıyorısın “savuruyorsun” M12/39, çamır “çamur” M6/49.

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde ilk heceden sonra /o/ ve /ö/ sesleri bulunmamaktadır. Türkiye Türkçesinde bu uyuma uymayan bazı kelimeler Afşar beldesi ağzında uyuma girmiştir.

tokıurlara (<Fr.dokteur) “doktorlara” M2/23, motur (<Fr.moteur) “motor” M11/31, horuzu (<Far.ıorus) “horozu” M22/49.

2.1.3. Ünlü Değişmeleri

Ünlüler ya komşu hecelerdeki ünlülerin ya da yanlarındaki ünsüzlerin etkileri altında değişirler. Ünlü değişimleri ünsüzlerin ünlülere olan etkisinden kaynaklanır.⁵⁹

Ünlü değişimlerini şu alt gruplara ayırabiliriz:

2.1.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

/a/>/á/ değişmesi

⁵⁷ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.56.

⁵⁸ Muharrem Ergin, *age.*, s.72.

⁵⁹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.56.

bíráz “biraz” M1/8, kirázi (<Yun.kerasi) “kirazi” M2/13, tekrár (<Ar.tekrār) “tekrar” M1/73, táne (<Far.dāne) “tane” M2/19, háтта (<Ar.ḥattā) “hatta” M11/4, cumártesi “cumartesi” M10/52, támam (<Ar.temām) “tamam” M21/67.

/a/>/e/ değişmesi

Afşar beldesi ağzında bu değişme farklı nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Benzeşme yoluyla /a/>/e/ değişmesi görülebilir.

dene (<Far.dāne) “tane” M2/12, kirez (<Yun.kerasi) “kiraz” M23/6, birez “biraz” M6/15, ezen (<Ar.ezān) “ezan” M15/54, mezer (<Ar. mezār) “mezar” M18/35.

/l/ sesinin inceltici etkisiyle /a/>/e/ değişmesi görülebilir.

ulen “ulan” M1/22.

/ı/>/i/ değişmesi

Bu değişme inceltici seslerin etkisiyle olabileceği gibi söyleyiş özelliklerinden de kaynaklanabilmektedir.

ayıydı “ayıydı” M1/59, ğocasıydı “kocasıydı” M9/1.

/ı/>/i/ değişmesi

Bu ses değişmesi /y/ sesinin inceltici etkisiyle bir örnekte görülmüştür.

ğocasıydı “kocasıydı” M9/1.

/ö/>/ó/ değişmesi.

ğörüşürüz “görüşürüz” M1/42, gózel “güzel” M2/11, önce “önce” M3/20, góksekide “gökseki” M3/25, górmüş “görmüş” M3/26, kıór “kór” M6/36, óküzüümüz “öküzümüz” M6/37.

/u/>/ú/ değişmesi

Bu ses değişmesi genellikle inceltici özelliği olan seslerin tesiriyle görülmektedir.

şúbe (<Ar.şu'be) “sube” M1/34, úyüyemeycen “uyuyamayacam” M1/68, kádrosú (<Fr.cadre) “kadrosu” M21/82, súyle “suyla” M3/4, şúbe (<Ar.şu'be), “şube” M1/34, şú “şu” M2/27, súyle “suyla” M3/4.

/u/>/ü/ değişmesi

Bu ses değişmesi inceltici etkisi olan /y/ sesinin tesiriyle veya benzeşme sebebiyle görölmektedir.

üyütmez “uyutmaz” M2/27, mahsülü (<Ar.mahşül) “mahsulü” M27/3, fasülledir (<Yun.phasoulia) “fasulyedir” M29/46.

/u/>/i/ değişmesi

Bu değişme /l/ ve /a/ seslerinin etkisiyle oluşmuştur.

fasilye (<Yun.phasoulia), “fasulye” M23/1.

2.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

/e/>/a/ değişmesi

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde ünlü benzeşmesi neticesinde görölür.

āmat (<Ar.ahmed) “Ahmet” M21/62, ğıymatlıymış_ımış (<Ar.ķiyemet) “kıymetliymişmiş” M15/4, barabar (<Far.berāber) “beraber” M12/32, ataş (<Far. āteş) “ateş” M7/25, habarın (< Ar.ķaber) “haberın” M7/22.

“Ne” soru kelimesindeki /e/ ünlüsünün birkaç örnekte kendinden sonra gelen kalın ünlünün tesiriyle /a/ sesine döndüğü görölmüştür.

nārasın “ne arasın” M6/48, nā ğadar “ne kadar” M23/21

/i/>/ı/ değişmesi

Bu değişme alıntı kelimelerde görölür.

iķtiyarın (<Ar.iķtiyār), “iķtiyarın” M7/24, sıārasızlık (<İsp.cigaro), “sigarasızlık” M14/6, taķıp (<Ar.ta'ķīb), “takip” M30/6, sahibi (<Ar.şāķib), “sahibi” M1/74, hıżmatı (<Ar.hizmet), “hizmeti” M4/15.

/i/>/ı/ değişmesi

izine (<Ar.izn) “izine” M1/33, bÍrÁz “biraz” M1/8, ayıydÍ “ayıydÍ” M1/59, ekín “ekin” M2/12, ar¼ada¼Í “arkadaki” M8/28, bÍzim “bizim” M4/1, ¼ocasıydı “kocasıydı” M9/1, i¼ine “i¼ine” M22/48.

//>// de¼iřmesi

Bu de¼iřme Afşar beldesi a¼zında yaygın olarak grlmektedir.

¼üre “göre” M1/15, ¼zel “güzel” M2/11, úy¼ú “uyku” M2/24, önce “nce” M3/20, ¼ksekide “gökseki” M3/25, ¼rmř “görmüş” M3/26, ¼r “kr” M6/36, kzmz “kzmz” M6/37, ¼ötürü “gtrp” M9/22, s¼lecek “sklecek” M21/46, kklsnden “kklsnden” M21/62, tebaşı “tebaşı” M21/103, ¼kbelen “gkbelen” M25/3.

//>/o/ de¼iřmesi

şofor (<Fr.chauffeur) “şofr” M12/12, ¼r “kr” M26/23.

//>// de¼iřmesi

tr¼leri “trkleri” M2/10, ¼l “kl” M9/24, ¼t¼ “kt¼” M10/71, ¼zden “gzden” M11/33, ¼presile (<Yun.kopria) “gbresiyile” M11/51, ¼ceniyou “gceniyou” M19/19, ¼nah (<Far.gunāh) “günah” M20/27.

Bir örnekten syleyişten kaynaklı olarak karşımıza ¼ıkmaktadır.

bülbülleri (<Ar.bulbul) “blbleri” M9/16.

2.1.3.3. Geniş nllerin Daralması

/y/, /ř/, /c/, /¼/, /z/, /s/, /l/, /m/, /n/, /t/ gibi dudak, diş, diş eti, n damak bölgelerinde bo¼umlanan ünsüzler kalın ünlülerin incelmesine neden oldu¼u gibi aynı zamanda daraltma etkisi de taşırlar.⁶⁰

/a/>// de¼iřmesi

da¼ılmyız “da¼ılmyız” M6/3, yaşındyken “yaşındyken” M6/37.

/a/>/ı/ de¼iřmesi

⁶⁰ Zeynep Korkmaz, *age.* s.59.

Afşar beldesi ağzında örneği çok fazla olan bir değişmedir. Bu değişme /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle ortaya çıkmaktadır.

arapçayı “Arapçayı” M1/69, zobıyı (<Mac.szoba) “sobayı” M2/22, faydı (<Ar. fā’ide), “fayda” M2/26, parıyı (<Far. pāre) “parayı” M4/20, lirıysa (<İtal. lira) “liraysa” M12/18, atıyı “atayı” M6/13, tallıyı “tarlayı” M18/13, almıyolar “almayolar” M7/25, yaylıydı “yaylaydı” M9/6, tūlıyı (<Yun.toúvla) “tuğlayı” M15/34, baltıyla da “baltayla da” M20/9, sigortıyla (<İtal.sikurta) “sigortayla” M24/9, yaşındıydım “yaşındaydım” M30/12, varıyın “varayım” M29/50.

azıcık kelimesinde gerileyici ünlü benzeşmesi sebebiyle a>ı değişimi görülür.

ııcık “azıcık” M4/21.

/e/>/i/ değişmesi

Bu değişme genellikle /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle ortaya çıkmaktadır.

türkçiyi “Türkçeyi” M1/65, kimsiyle “kimseyle” M2/17, evdiyke “evdeyken” M4/8, istiyincek “isteyince” M6/17, şeylerine “şeylerine” M23/8, yi “ye” M10/30, önemsemeyiverdim “önemsemeyiverdim” M24/55, demliyin “demleyeyim” M31/7.

/e/>/i/ değişmesi belde ağzında /y/ ünsüzü dışındaki diğer ünsüzlerin yanında da görülebilmektedir.

ğadifi (<Ar.kaṭīfe) “kadife” M18/26 , arifi (<Ar.‘arefe) “arife” M3/7, elbisi (<Ar.elbise) “elbise” M20/11, kıpiratıflere (<Fr.coopérative) “kooperatıflere” M21/42, padadisini (<Rum.patátes) “patatesini” M28/24, mahkime (<Ar.mahkeme) “mahkeme” M6/43.

Belde ağzında bazı kelimeler asli şekillerini korumuştur.

virise “verirse” M9/11, yi “ye” M10/30, didi “dédi” M21/65.

/e/>/ı/ değişmesi

kontınjan (<Fr.contingent) “kontenjan” M6/18.

/o/>/u/ değişmesi

Alıntı kelimelerde ikinci hecede bulunan /o/ ünlüsü düzlük- yuvarlaklık uyumuna uyarak bazı örneklerde /u/ ünlüsüne dönmüştür.

hoturafı (<Fr.photographe) “fotoğrafi” M1/27, betonları (<Fr.beton) “betonları” M6/47, tokturlara (<Fr.dokteur) “doktorlara” M2/23, motur (<Fr.moteur) “motor” M11/31, mazut (<Fr.mazout) “mazot” M13/50, horuzu “horozu” M22/49.

/ö/>/ü/ değişmesi

Belde ağzında bir örnekte rastladığımız bir değişmedir.

üüdürüz “öğütürüz” M23/4.

/u/>/ı/ değişmesi

Bu değişme hadisesinde de /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisi görölmektedir.

oğlydı “oğluydu” M21/26.

2.1.3.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi

Kelime içindeki dar sıradan /ı/, /i/, /u/, /ü/ ünlülerin çeşitli sebeplerle boğumlanma özellikleri bakımından geniş sıradan /a/, /e/, /o/, /ö/ ünlülerine dönüşmesi olayıdır.⁶¹

/i/>/e/ değişimi

heç (<Far.hiç) “hiç” M2/26, eletir “iletir” M4/12.

Bu kelimelerin bazılarında asli olarak kapalı “e” sesi mevcuttur.

dèye “diye” M18/10, èki “iki” M1/79.

/u/>/o / değişimi

şordan “şurdan” M8/27, şonu “şunu” M21/103, bōdayla “buğdayla” M4/10.

Belde ağzında uğra-, uyan- ve yukarı kelimeleri geniş ünlülü olarak tespit edilmiştir.

oyanıķ “uyanık” M1/57, oyanıverdim “uyanıverdim” M2/33, yoķarıya “yukarıya” M9/1, ōraşcām “uğraşcam” M15/22.

/u/>/ò/ değişimi

⁶¹ Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Tdk Yay., Ankara, 1992, s. 160.

ömreye (<Ar.‘umr) “umreye” M4/19, bórada “burada” M5/2, tóay “tugay” M5/10.

/u>/ö/ değişimi

rözger (<Far.rüzgār) “rüzgār” M9/8, mômîn (<Ar.mu’min) “mümin” M21/100.

/ü>/ö/ değişimi

Belde ağzında Şu kelimeler geniş ünlülü olarak tespit edilmiştir., yörüyüncek “yürüyünce” M6/10, göveyimizdi “ güveyimizdi” M9/1.

/ü>/o/ değişmesi

ğoya “güyā” M21/31.

2.1.3.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Kelimede ön ve iç ses durumundaki düz ünlülerin çeşitli fonetik sebeplerle yuvarlak sıraya geçme durumudur.⁶²

/a>/â/ değişimi

Bu değişmede /b/ dudak ünsüzünün yuvarlaklaştırıcı etkisi bulunmaktadır.

bâbamın “babamın” M18/8.

/e>/ü/ değişimi

göndürsin “göndersin” M1/65, tütümüevèrði “tütmeiverdi” M11/29.

/e>/ö/ değişimi

yömiye (<Ar. yevmī), “yevmiye” M10/70.

/ı>/u/ değişimi

muğarında “pınarında” M7/15, firunı da (<Yun.phournos) “firını da” M6/18.

/i>/ü/ değişimi

püsküvüdüne (<Fr.biscuit) “bisküvidine” M25/2, müsafirde de (<Ar.musāfir) “misafirde de” M20/26.

⁶² Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 162.

2.1.3.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Çeşitli fonetik sebeplerle ve genellikle dilimize geçmiş yabancı kelimelerde ilk hecedeki yuvarlak sıradan bir ünlünün düz ünlüye geçmesi durumudur.⁶³

/u>/ı/ değişmesi

Afşar beldesi ağzında düzlük-yuvarlaklık uyumu çok kuvvetlidir. Belde ağzında düzleşme eğilimi daha fazladır. Türkiye Türkçesinde uyum dışı kalmış kelimeler belde ağzında uyuma dâhildir.

tavıh “tavuk” M3/13, ğabık “kabuk” M15/3, havlıyı “havluyu” M23/19, davılını (<Ar.tabl) “davulunu” M30/16 savırıyorısın “savuruyorsun” M12/39, çamır “çamur” M6/49, çıbıklara “çubuklara” M8/45, ğavırısın “kavurursun” M15/52, havıç (<Far.hevîç) “havuç” M23/14, çabıttan “çaput” M13/10, mıtlağa (<Ar. muṭlaḳā) “mutlaka” M11/43.

/o>/â/ değişimi

telefân (<Fr.téléphone) “telefon” M4/18.

/ö>/â/ değişimi

şöfâr (<Fr.chauffeur) “şoför” M1/24.

/ö>/ê/ değişimi

çêzerdik “çözerdik” M20/2.

/u>/i/ değişmesi

fasilye (<Yun.phasoulia) “fasulye” M23/1.

/ü>/i/ değişmesi

otobise (<Fr.autobus) “otobüse” M21/50.

2.1.4. Ünlü Düşmesi

Çeşitli fonetik etkiler altında iç ve son seslerinde bazı ünlülerin düşmesi olayıdır.⁶⁴

⁶³ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 160.

⁶⁴ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 159.

2.1.4.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi

Belde ağzında nadir görülen bir ses olayıdır.

i- > Ø

birki “bir iki” M8/40.

Belde ağzında sıcak (<ısıcak) kelimesinin asli şeklinin korunduğu tespit edilmiştir.

ısçānda “sıcağında” M2/30

2.1.4.2. İç Seste Ünlü Düşmesi

Belde ağzında sık görülen bir ses olayıdır.

-a- > Ø

orda “orada” M1/13, burda “burada” M2/8, okutmaycan “okutmayacağım” M10/34, öramaycañ “uğramayacaksın” M16/20.

-e- > Ø

gaste (< İtal. gazeta) “gazete” M7/3, vermeycekler “vermeyecekler” M29/28.

-ı- > Ø

yanna “yanına” M1/9, yoğardan “yukarıdan” M4/18, dışarsında “dışarisında” M10/4.

Belde ağzında “yalnız” kelimesinin asli şekli korunmuştur.

yalınızım M8/14.

-i- > Ø

üzerñize “üzerinize” M1/7, ahretde (<Ar.āhıret) “ahirette” M26/24, içersinde “içerisinde” M10/18, ilerlediksıra “ilerledikce” M12/42.

-u- > Ø

buyruñ “buyurun” M1/49, boynıma “boynuma” M2/20, oynallar “oynarlar” M18/7.

-ü- > Ø

ğönlünden “gönülünden” M20/21.

2.1.4.3. Son Seste Ünlü Düşmesi

Afşar beldesi ağzında nadir görülen bir ses olayıdır.

-i > Ø

ey ki “iyi ki” M21/34.

2.1.5. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi ses özelliklerine veya birbirleriyle birleşme şartlarına bağlı bazı sebeplerle kelimenin ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesiyle gerçekleşir.⁶⁵

2.1.5.1. Ön Seste Ünlü Türemesi

Türkçede kelime başında belirli ünsüzler bulunmaz. Afşar beldesi ağzında genellikle /l/, /r/ ünsüzleriyle başlayan kelimelerde, kelime başında ünlü türemesi görülür.

/e/ türemesi

erezillikler (<Ar.rezīl) “rezillikler” M30/35.

/ı/ türemesi

ırāmetli (<Ar.rahmet) “rahmetli” M16/54, ırahatım (<Ar.rāḥat) “rahatım” M9/23, ıramazan (<Ar.ramazān) “Ramazan” M19/18, ıraz “Raziye” M9/2.

/i/ türemesi

irecep “Recep” M1/63, ilazım (<Ar.lāzım) “lazım” M7/22, ileğene (<Far.legen) “leğen” M30/43, ilāna (<Yun.lakhano) “lahana” M23/9, ireçel (<Far.rīçāl) “reçel” M23/2, istop da (<İng.stop) “stop da” M26/15.

/u/ türemesi

⁶⁵ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 161.

uroka (<İtal.ruca) “roka” M32/18.

/ü/ türemesi

ürüyaldardan (<Ar.ru' yā) “rüyaldardan” M30/38.

2.1.5.2. İç Seste Ünlü Türemesi

/ı/ türemesi

Bu türemenin sebebi Türkçe'de başta iki ünsüz yan yana bulunmayacağı için araya ünlü ses girmesinden kaynaklanır.

traktörçüder (<Fr.tracteur) “traktörçüder” M13/47, fıransā “Fransa” M16/7, kontrat (< Fr.contrat) “kontrat” M16/29.

/i/ türemesi

ediremit “Edremit” M1/1, filim (<İng.film) “ film” M1/26, kıariyesinde (< Ar.karye) “karyesinde” M5/5, elektiriksiz (<Fr.electrique) “elektrik” M8/32, ekistrā (<Fr. extra) “ekstra” M13/44, tiren (<Fr.train) “tren” M16/8.

/u/ türemesi

soñura “sonra” M1/1, gurubunu(< Fr.groupe) “grup” M8/49, paturonun (< Fr. patron) “patron” M16/12.

/ü/ türemesi

düğüşücü “düşücü” M22/47.

2.2. Ünsüzler

2.2.1. Ünsüz Çeşitleri ve Ölçünlü Türkiye Türkçesinde Bulunmayan

Ünsüzler

Afşar beldesi ağzında /b/, /c/, /ç/, /d/, /e/, /f/, /g/, /h/, /j/, /k/, /l/, /m/, /n/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /v/, /y/, /z/ ünsüzlerinin yanında ölçünlü Türkiye Türkçesinde bulunmayan /Ç/, /ğ/, /K/, /ñ/, /F/, /P/, /S/, /T/ ünsüzleri de kullanılmaktadır.

/Ç/ ünsüzü

/ç/ ünsüzü yarı sürekli, yarı süreksiz /ç/ ile /ş/ arasında, tonsuz, diş eti ünsüzüdür.

bikaç “birkaç” M22/47, ağaçları “ağaçları” M8/38.

/h/ ünsüzü

/h/ ünsüzü sızıcı, sert, tonsuz gırtlak sızıcısı olup boğazın derinliğinden gelen sert ve hırıltılı bir ünsüzdür.⁶⁶

taviḥ “tavuk” M3/13, noḥudıla (<Far.noḥud) “nohut ile” M3/5, aḥşam “akşam” M3/7, keşkaḥ (<Far.keşkek) “keşkek” M4/7, ḥoruz (<Far.ḥorus) “horoz” M5/26, paṭiṣaḥ (<Far.paḍiṣāh) “padişah” M6/7, iḥtیارın (<Ar.iḥtiyār) “ihtiyarın” M7/24, ġaraṣiḥ “kara şeyh” M16/49, ḥanı “hani” M21/64.

/ñ/ ünsüzü

Nazal orta damak ünsüzüdür. Bölge ağızında yaygın olarak görülür. Kelime kök ve gövdelerinde görülür.

Kelime kök ve gövdelerinde görülür:

soñura “sonra” M1/1, sañgı (<Far.sanki), “sanki” M1/30, yeñi “yeni” M2/30, yañururuz “yoğururuz” M3/5, düñür “dünür” M4/13, yañına “yanına” M5/21, baña “bana” M6/29, göñül “gönül” M7/20, añlatır “anlatır” M8/9, diñleñ “dinlen” M10/20, yalıñız “yalnız” M11/28, ġoñşu “komşu” M11/29, öñümde “önümde” M16/10, diñelirdi “dinelirdi” M18/25, siñerbacax “sinerbacak” M28/17.

İlgi hâli ekinde görülür:

onuñ “onun” M1/46, canıñ “canının” M7/2, bubayıñ “babanın” M9/9, curbanıñ “curbanın” M9/31, biriñmişimiş, “birininmişmiş” M11/53, dedeyiñ “dedenin” M15/1, malıñ “malının” M19/8.

İkinci teklik şahıs ekinde görülür:

biliyor muñ “biliyor musun” M5/18, göndereceñ “göndereceksin” M18/33.

İkinci teklik şahıs iyelik ekinde görülür:

emmiñi (<Ar.ammi), “emmini” M1/75, dedeñgilin “dedengilin” M15/1.

⁶⁶ Mukim Sağır, *agm.*, s. 398.

/F/ ünsüzü

/f/-/v/ arası yarı tonlu ünsüzdür.⁶⁷ Bu değişme belde ağızda alıntı kelimelerde görülmektedir.

Fıraş (<Fr.virage) “viraj” M1/51, seFer (<Ar.sefer) “sefer” M8/35, Filan (<Ar.fulan) “falan” M9/23, çiFt (<Far.cuft) “çift” M9/30, Fabrika (<İtal.fabbrica) “fabrika” M9/41.

/K/ ünsüzü

Süreksiz, yarı tonlu /k/-/g/ arası bir ön damak ünsüzdür.⁶⁸

getmeK “gitmek” M7/14, önmeK “önmek” M8/15, sürmeK “sürmek” M22/24.

/S/ ünsüzü

Yarı tonlu, sızıcı, /s/-/z/ arası ünsüzdür.⁶⁹ Bu değişme belde ağızda kelime başında görülür.

Sabaha (<Ar.sabah) “sabah” M3/3, Sannetti “zannetti” M6/32, Sanaat (<Ar.sanā’at) “zanaat” M16/34, Sonura “sonra” M22/22.

/P/ ünsüzü

/p/-/b/ ünsüzleri arasında boğumlanan, süreksiz, yarı tonlu bir çift dudak ünsüzdür. Bu değişme belde ağızda genellikle kelime içinde görülür.

güPre (<Yun.kopria) “gübre” M3/19, toPlanma “toplanma” M6/1, yaPacağ “yapacak” M12/11, faPriqalar (<İtal.Fabbricca) “fabrika” M13/42, Patikler (<Yun.paiki) “patikler” M20/11, cevaPsız (<Ar.cevāb) “cevap” M21/5, ayakkaPılarını “ayakkabılarını” M30/18, sePedde (<Far.sebed) “sepette” M30/25.

/T/ ünsüzü

/t/-/d/ arasında, patlayıcı, tonsuz bir ünsüzdür.⁷⁰

⁶⁷ Mukim Sağır, *agm.*, s. 395.

⁶⁸ Ahmet Buran, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, TDK yay., Ankara, 1997, s. 48.

⁶⁹ Mukim Sağır, *agm.*, s. 405.

⁷⁰ Mukim Sağır, *agm.*, s. 406.

paTuza (<Fr.batteuse) “patoz” M2/12, Tencerede “tencerede” M3/4, Tepecik “Tepecik” M5/20, paTişa (<Far.pād-şāh) “padişah M6/17, yaTırdırız “yatırtırız” M23/7, aTlarını “adlarını” M30/10.

/ŋ/ ünsüzü

Düşmek üzere olan /n/ ünsüzüdür.

dirkeŋ “derken” M13/14.

/y/ ünsüzü

Düşmek üzere olan /y/ ünsüzüdür.

şiy “şey” M29/52.

2.2.2. Ünsüz Benzeşmeleri

İç seste yan yana bulunan iki ünsüz bulunan yerlerde veya söyleniş bakımında aynı yerlerde bulunan komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında, bazen iki ünsüzden birinin kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan öteki ünsüz tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilmesi olayıdır.⁷¹

2.2.2.1. Komşu Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme

Kelime içinde yan yana bulunan ünsüzlerden öncekinin kendinden sonrakini etkileyerek boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen kendine benzetmesi olayıdır.⁷²

Tam Benzeşme

-nl->-nn-

Birkaç örnekte -lAr çokluk eki “nAr” şeklinde kullanılmaktadır.

günner “günler” M26/23, onnarı “onları” M2/20, bunnar “bunlar” M2/16.

-ly- > -ll-

illas “İlyas” M21/45, antallaya “Antalyaya” M10/32, fasülledir (<Yun.phasoulia) “fasulyedir” M29/46.

⁷¹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.161.

⁷² Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 86.

-şş->-ss-

okuyacamıssın “okuyacakmışsın” M21/7.

-zy- > -zz-

tazzikine (<Ar.tazyik) “tazyik” M21/80.

2.2.2.2. Uzak Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme

ķ-r > ķ-ķ > ğ-ķ

ğadaķ (<Ar.ķadar), “kadar” M18/10.

2.2.2.3. Komşu Ünsüzler Arasında Gerileyici Benzeşme

Kelime içinde önce gelen sesin sonraki sese boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen benzeşmesidir.⁷³

2.2.3.1. Tam Benzeşme

-td->-dd-

üyüddüyü “uyuttuğu” M2/27, geddım “gittim” M7/14.

-ğn->-nn-

çinnerdik “çiğnerdik” M8/50, inne “iğne” M11/22.

-nl->-ll-

bullara “bunlara” M25/32.

-rl->-ll-

En yaygın görülen benzeşme türüdür.

tatalların “tatarların” M1/81, bitirille “bitirirler” M2/4, geliller “gelirler” M3/7, ğavurıllardı “kavururlardı” M4/10, keseller “keserler” M5/26, dellerdı “derlerdi” M7/7, geyellerdi “giyerlerdi” M10/63, eyleniller “eğlenirler” M17/7, yaķallardı “yakarlardı” M21/87, deleller “delerler” M29/22, çamaşılılarını “çamaşırılarını” M30/40, yapıyollar “yapıyorlar” M31/31.

-sc->-cc-

⁷³ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 72.

meccid (<Ar. meccid) “mescid” M16/51.

-yş->-şş-

eşşe “Ayşe” M15/9.

-zs->-ss-

ğarıştırmassak “karıştırmazsak” M8/52, gelmesse “gelmezse” M31/14.

2.2.2.3.2. Yarım Benzeşme

-md->-nd- benzeşmesi

şindi “şimdi” M2/1.

2.2.2.3.3. Uzak Ünsüzler Arası Gerileyici Benzeşme

-çş- > -şş-

ğışıımı “kaçışıımı” M21/34.

2.2.3. Ünsüz Değişmeleri

2.2.3.1. Tonlulaşma

Tonlulaşma, ünsüzlerin boğumlanması sırasında, ciğerlerden gelen havaya ses tellerinin titreşerek ton vermesidir.⁷⁴

2.2.3.1.1. Ön Seste Tonlulaşma

p->b-

Afşar beldesi ağzında Eski Türkçedeki kelime başı /b/ ünsüzü ve alıntı kelimelerdeki /b/ ünsüzü bazı kelimelerde korunmaktadır.

bozantı “Pozantı” M6/4, batlıcanları “patlıcanları” M13/52.

Aşağıdaki kelimelerde asli şekiller korunmuştur.

bek “pek” M1/15, bişiriz “pişiririz” M3/3, bekmezlikler “pekmezlikler” M8/48, bazar (<Far.bāzār) “pazar” M12/21.

t->d-

Belde ağzında yaygın görülen bir tonlulaşma olayıdır.

⁷⁴ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 151.

daş “taş” M1/37, dağa “takmaya” M2/4, duzunu da “tuzunu da” M3/2, depedibinden “tepedibi” M9/40, dabancalar (<Far.tamānçe) “tabancalar” M11/44, dabağ (<Ar.ṭabağ) “tabak” M15/45, defek “tefek” M16/38, dabanı “tabanı” M21/53, dutuyorum “tutuyorum” M28/13.

Belde ağzında “diken” sözcüğünün asli şekli korunmuştur.

tiken “diken” M32/6.

k->g-

Belde ağzında yaygın görülen bir tonlulaşma olayıdır.

güccüke “küçükken” M2/1, gişi “kişi” M9/36, geçi “keçi” M10/65, gendine “kendine” M29/19.

ğ->g-

Belde ağzında en yaygın görülen tonlulaşma olayıdır.

ğaldık “kaldık” M1/2, ğağtı “kalktı” M2/3, ğoyuluncā “koyuluncaya” M3/2, ğardaşıldığ “kardeşlik” M4/21, ğafası “kafası” M6/32, ğödüm “koydum” M8/14, ğurulardı “kurarlardı” M11/51, ğadar “kadar” M15/40, ğırk ikiliyin “kırk ikiliyim” M21/2, ğorkuyollar “korkuyorlar” M23/41, ğuran “kuran” M30/12.

s->z-

Seyrek görülen bir tonlulaşma olayıdır.

zobıyı (<Mac.szoba) “sobayı” M2/22, zebze (<Far.sebze) “sebze” M10/12, zabā_lan (<Ar.sabah) “sabahleyin” M32/5.

2.2.3.2.1. İç Seste Tonlulaşma

-p->-b-

cibini (<İng.jEEP) “cipini” M1/44.

-ç->-c-

a_cı “ağacı” M7/22, göceg “göçek” M18/36, işcisini “işçisini” M21/104, gücük “küçük” M25/18.

-k->-g-

birlikte “birlikte” M1/25, esgiden “eskiden” M5/26, asgere (<Ar.‘asker) “askere” M10/2, begmezini “bekmezini” M13/53.

-k->-g-

toķucağıla “tokurcak ile” M4/14, yaşındağı “yaşındaki” M6/37, banğası (<İtal.banca) “bankası” M7/12, açığıdı “açıktı” M12/3, deliğanlı “delikanlı” M18/28.

-f->-v-

çivt (<Far. cuft) “çift” M9/31.

-t->-d-

işde “işte” M3/14, südü “sütü” M20/15, ğuruduruz “kuruturuz” M20/16, uzadırdı “uzatırdı” M21/87, patadis “patates” M22/11, okudullardı “okuturlardı” M23/12, tağıladırdık “takılatırdık” M24/19.

2.2.3.2.2. Son Seste Tonlulaşma

-p >-b

gedib “gidip” M7/24.

-ç >-c

gúc “güç” M21/122, bakrac “bakraç” M22/51.

Bu tonlulaşma olayında ulama olan bazı kelimelerdeki son ses ç>c’ye dönmüştür.

borc_ıla “borç ile” M29 /22.

-k >-g

yerleştig “yerleştik” M1/26, yüzüg “yüzük” M3/11, tüfeg (<Far.tufeng) “tüfek” M5/27, kemig “kemik” M8/3, göceg “göçek” M18/36.

Ulamaya bağılı olarak son ses k>g’ye dönebilmektedir.

küreg_ilen “kürekle” M6/47, eşeg_lene “eşek ile” M12/4, amelelig_ile “amelelik ile” M22/16, yog_udu “yok idi” M29/21.

-k > -g

bucuğ “buçuk” M5/29, ayağ “ayak” M8/3, bardağ “bardak” M20/11, çoğ “çok” M25/22.

-llk / -lUk isimden isim yapma ekinin Afşar beldesi ağzında bazı örneklerde son seste tonlulaşmaya uğrayarak /ğ/ ya döndüğü görülmektedir.

aylığ “aylık” M21/18, gözlüğ “gözlük” M17/2.

Ulamaya bağlı olarak son ses k>ğ’ye dönebilmektedir

çoğ_umuş “çok imiş” M1/5, yog_udu “yok idi” M2/2.

-t>-d

dörd “dört” M1/1, sünned (<Ar.sunnet) “sünnet” M2/7.

-s>-z

herkez (<Far.her+kes) “herkes” M11/51.

2.2.3.2. Tonsuzlaşma

Tonsuzlaşma, ses tellerinin ciğerlerden gelen havayı titreştirmemesi ve ton vermemesi; ünsüzlerin boğumlanma sırasında titreşimlerini kaybederek tonsuzluk niteliği kazanması olayıdır.⁷⁵

2.2.3.2.1. Ön Seste Tonsuzlaşma

b->p-

püsküt (<Fr.biscuit) “bisküvi” M18/25.

ç->c-

cüngü (<Far.çün ki) “çünkü” M13/6.

d->t-

toğturlara (<Fr.dokteur) “doktorlara” M2/23, tomatileri “domatesleri” M3/20, tana “dana” M15/28.

z->s-

satén (<Ar.zaten) “zaten” M31/4.

⁷⁵ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 151.

2.2.3.2.2. İç Seste Tonsuzlaşma

-b->-p-

aplam “ablam” M1/79, kıprıstaykene “Kıbrıstayken” M11/14, fapriğasına (< İtal.fabricca) “fabrikasına” M16/45, kipritin (<Ar.kibrīt) “kibritin” M24/21.

-d->-t-

paşışah (<Far.padişāh) “padişah” M6/7.

-z->-s-

gaste (<İtal.gazeta) “gazete” M7/3, ğarıştırmassak “karıştırmazsak” M8/52, gelmesse “gelmezse” M31/14.

-v->-f-

ğayfeye (<Ar.ğahve) “kahveye” M4/16.

2.2.3.2.3. Son Seste Tonsuzlaşma

Son seste tonsuzlaşma örneğine rastlanmamıştır.

2.2.3.3. Sızıcılışma

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüze dönüşmesidir.⁷⁶ Afşar beldesi ağzında sızıcılışma ön seste, iç seste ve son seste görülür.

2.2.3.3.1. Ön Seste Sızıcılışma

ç->-ş-

şamdan “çamdan” M23/49.

2.2.3.3.2. İç Seste Sızıcılışma

-ç->-ş-

göşmüşler “göçmüşler” M18/35, ğaşışımı “kaçışımı” M21/34.

-k->-ğ-

ağşam “akşam” M3/7.

-k->-v-

⁷⁶ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 135.

çovaldı “çoğaldı” M9/9.

-p->-f-

tofrağı “toprağı” M6/23.

2.2.3.3.3. Son Seste Sızıcılışma

-ç >-ş

genşleri “gençleri” M10/47, geş “geç” M13/26, üş “üç” M18/28.

-k >-h

keşkağ (<Far.keşkek) “keşkek” M4/7, tavıh “tavuk” M3/13, coğ “çok” M10/46.

-k >-ğ

Ulama yapılan kelimelerin sonundaki /k/ ünsüzü sızıcılışarak /ğ/ ünsüzüne dönmektedir.

yoğ_udu “yoktu” M9/18, çoğ_udu “çoktu” M29/43, çocuğ_la “çocukla” M30/35.

-k >-ğ

Ulama yapılan kelimelerin sonundaki /k/ ünsüzü sızıcılışarak /ğ/ ünsüzüne dönmektedir.

gevşeğ_idi “gevşekti” M9/9, eşeğ_lene “eşek ile” M12/4.

2.2.3.4. Akıcılışma

Akıcılışma, /b/, /d/, /g/ gibi patlayıcı ünsüzlerden birinin /m/, /l/, /y/, /ğ/ gibi bol sesli akıcı ünsüzlerden birine dönüşmesidir.⁷⁷ Afşar beldesi ağzında seyrek görülür.

/ğ/>/y/

eyitim “eğitim” M1/1, deynek “değnek” M10/47, beyenmiyo “beğenmiyor” M16/18, eylerin “eğlerim” M19/5, öyretim “öğretim” M31/2, eyeyi “eğeyi” M32/15.

⁷⁷ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 6.

/h>/y/

ğayfeye (<Ar.kaḥve) “kahveye” M4/16, peylivan (<Far.pehlevān) “pehlivan” M28/28.

2.2.3.4.1. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler

/r>/l/

biladerin (<Far.birāder) “biraderin” M10/34.

Bu örneklerin dışında belde ağzında karakteristik olarak r|>ll gerileyici benzeşmesi görülür.

/j>/ş/

Fıraş “viraj” M1/51, baraşda “barajda” M4/19.

/n>/l/

doldurucumuz “dondurucumuz” M6/21, laylon “nylon” M30/25.

/ñ>/ğ/

öğüme “önüme” M3/34, ağnatanaman “anlatamam” M30/39, bağa “bana” M30/3.

/m>/n/

şindi “şimdi” M2/3.

Belde ağzında “komşu” kelimesinin asli şekli korunmuştur.

ğonşı “komşu” M15/29.

/m>/v/

çövlek “çömlek” M2/31.

/ñ>/y/

Belde ağzında ikinci teklik şahıs iyelik ekinden sonra ilgi hali ekinin geldiği bazı örneklerde ikinci teklik şahıs iyelik eki /ñ/’ nin /y/ ünsüzüne dönüştüğü tespit edilmiştir.

bubayıñ gūnahı “babanın gūnahı” M9/9, canıyıñ istediğini “canının istediği” M7/2, dedeyiñ hiç Őeyi “dedenin hiç Őeyi” M15/1, hanımıyıñ babasını “hanımının babasını” M22/28.

/s/ > /ŝ/

paşaportu “pasaportu” M16/14.

/v/ > /m/

mefat (<Ar.vefāt) “vefat” M29/2.

2.2.3.4.2. Süreksizleşme

Sürekli ünsüzlerin süreksiz hale gelmesine süreksizleşme denilmektedir. Süreksizleşmenin belde ağzında örneklerine az rastlanır.

/j/ > /c/

acanı (<Lat. agent) “ajanı” M1/49, candırma (<İtal.gendarme) “jandarma” M1/49.

/s/ > /c/

ciāra “sigara” M12/2.

2.2.3.5. Aykırılışma

Aykırılışma, bir kelimedede yan yana ya da birbirine yakın duran ve boğumlanma nitelikleri bakımından birbirinin tıpkısı veya benzeri olan iki ünsüzden birinin, kendi boğumlanma noktasından ayrılarak başka bir ünsüze dönüşmesi olayıdır.⁷⁸ Belde ağzında aykırılışma örnekleri olan kelimeler Şunlardır:

belber “berber” M21/102, sertal “Serdar” M29/34.

2.2.4. Ünsüz Düşmesi

2.2.4.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi

/f/ ünsüzünün düşmesi

ilan “filan” M16/48.

/h/ ünsüzünün düşmesi

⁷⁸ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.24.

astalık “hastalık” M1/ 12, asar “hisar” M16/51, esap (<Ar.hesāb) “hesap” M21/44.

/g/ ünsüzünün düşmesi

o ünkü “o günkü” M10/40, ğına ün “ğına günü” M2/6.

/k/ ünsüzünün düşmesi

o_adar “o kadar” M19/21

/v/ ünsüzünün düşmesi

Belde ağzında vur- filinin asli şekli korunmuştur.

uruduğ “vururduk” M4/14.

/y/ ünsüzünün düşmesi

ilan “yılan” M33/29

2.2.4.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi

/f/ ünsüzünün düşmesi

Belde ağzında seyrek görülen kelime içi /f/ ünsüzünün düşmesi /k/ ve /t/ ünsüzlerinden önce gerçekleşir.

çit “çift” M11/31, yūka “yufka” M19/5, çitlik “çiftlik” M27/23.

/ğ/ ünsüzünün düşmesi

/ğ/ ünsüzünün düşmesi belde ağzında sık görülür. /ğ/ ünsüzü düşerken kendinden önceki ünlünün uzamasına neden olur.

tēmen “teğmen” M1/6, āların “ağlarım” M2/55, bōdayla “buğdayla” M4/10, yāmurda “yağmur” M9/30, āzı “ağzına” M12/35, dōru “doğru” M7/8, bālanırdı “bağlanırdı” M10/63.

/h/ ünsüzünün düşmesi

/h/ ünsüzü genellikle alıntı kelimelerde düşmektedir.

irāmetli (<Ar.rahmet) “rahmetli” M16/54, mēşur (<Ar.meşhūr) “meşhur” M23/1, āmat (<Ar.ahmed) “Ahmet” M21/62, tarānasını (<Far.terhāne) “tarhanasını” M28/24.

/ḳ/ ünsüzünün düşmesi

Belde ağzında /ḳ/ ünsüzünün düşmesi -AcAḳ gelecek zaman ekinde görülür. /ḳ/ ünsüzü düştüğünde arkasında kalan ünlüyü uzatmaktadır.

olacādın “olacaktın” M1/29, ayarlayacāsın “ayarlayacaksın” M8/45, alacāsaḳ “alacaksak” M21/95.

/k/ ünsüzünün düşmesi

Belde ağzında /k/ ünsüzünün düşmesi genellikle -AcAk gelecek zaman ekinde görülür. /k/ ünsüzü düştüğünde arkasında kalan ünlüyü uzatmaktadır.

yecēse “yiyecekse” M2/23, vercēse “vercekse” M15/23, gedecēsın “gideceksin” M16/22, ēşirse “ekşirse” M30/26.

/l/ ünsüzünün düşmesi

gaḳarın “kalkarım” M2/17, ḡaktı “kalktı” M3/26, atmışaltı “altmışaltı” M5/17

/n/ ünsüzünün düşmesi

taşkette “Taşkent’te” M5/6, geşler “gençler” M6/23, dek “denk” M10/52, ezcana “Erzincan’a” M11/2, medil (<Yun.manteli) “mendil” M14/15.

/ñ/ ünsüzünün düşmesi

sora “soñra” M14/9.

/r/ ünsüzünün düşmesi

çikinlerin “çirkinlerin” M6/52

Afşar beldesi ağzında /r/ ünsüzü karakteristik olarak düşmektedir. Belde ağzında -yor şimdiki zaman eki, -Ir, -Ur geniş zaman eki ve ver- fiilinin /r/ si genellikle kelime içinde düşmektedir.

doldurusun “doldurursun” M8/49, yapıyoñuz “yapıyorsunuz” M10/11, geliyoñ “geliyorsun” M13/26, virise “verirse” M9/11, getirisin “getirirsin” M29/43, çakı çakıveridik “çakı çakıverirdik” M6/50.

/s/ ünsüzünün düşmesi

naıl “nasıl > ne asıl” M3/34.

/t/ ünsüzünün düşmesi

abdeslerimizi (<Far.āb-dest) “abdestlerimizi” M1/53, assubay “astsubay” M10/18, üssubay “üstsubay” M21/9, artisler (<Fr.artiste) “artistler” M13/13.

/v/ ünsüzünün düşmesi

dödüm “dövdüm” M1/8.

/y/ ünsüzünün düşmesi

böle “böyle” M3/13, köleri (<Far.küy) “köyleri” M10/55, gari (<Ar.ğayr) “gayri” M15/2, dezesinin “teyzesinin” M29/41.

/z/ ünsüzünün düşmesi

ıçıķ “azıcıķ” M4/21.

2.2.4.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi

/k/ ünsüzünün düşmesi

anca “ancak” M16/18.

/l/ ünsüzünün düşmesi

nası “nasıl” M6/37.

/n/ ünsüzünün düşmesi

zati “zaten” M1/73.

Belde ağzında -ken zarf-fiil ekindeki /n/ sesi düşmektedir.

ōraşırķa “uğraşırķen” M5/12, otururķa “otururķen” M7/23, varıķa “var iķen” M5/28, çıkarıķa “çıkırırķen” M30/19, güccüķe “küçüķken” M2/1, giderķe “giderķen” M9/10, sürerike “sürer iķen” M30/15.

/r/ ünsüzünün düşmesi

bi “bir” M8/25.

Afşar beldesi ağzında /r/ sesi düşmesi yaygın olarak görülür. Belde ağzında son seste /r/ düşmesi geniş zamanda, tezlik fiilinde ve şimdiki zaman ekinde görülmektedir.

götürü “götürür” M2/23, oturu “oturur” M9/10, sürünüveri “sürünüverir” M9/10, beyenmiyō “beğenmiyor” M16/18, yapıyō “yapıyor” M27/8, yıkıveri “yıkıverir” M29/44.

Belde ağzında birkaç örnekte -lar üçüncü çokluk şahıs ekindeki /r/ sesinin düştüğü görülür. Bunun sebebinin kaynak şahısın telaffuzundan kaynaklandığını düşünmekteyiz. gaçırdılā “kaçırıldılar” M12/13, vermedilē “vermediler” M12/13.

/t/ ünsüzünün düşmesi

abdes “abdest” M1/53, üs “üst” M5/22, terürüs (<Fr.terroriste) “terörist” M11/16, serbes (<Far.ser-best) “serbest” M11/15.

/y/ ünsüzünün düşmesi

şī (<Ar.şey’) “şey” M24/54, günü “güney” M27/26.

2.2.5. Ünsüz Türemesi

Kelimenin ön, iç ve son seslerinde kelimenin aslında olmayan bir ünsüzün türemesidir.⁷⁹

2.2.5.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi**/h/ ünsüzünün türemesi**

hali “Ali” M4/12.

/y/ ünsüzünün türemesi

yesir “esir” M24/25.

2.2.5.2. İç Seste Ünsüz Türemesi**/n/ ünsüzünün türemesi**

⁷⁹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 163.

onunkınlar “onunkiler” M15/2, bizimkinler “bizimkiler” M24/11.

/v/ ünsüzünün türemesi

duva (<Ar.du’a) “dua” M2/20.

/y/ ünsüzünün türemesi

Alıntı kelimelerde ayın ve hemze düşmesi sonucunda yan yana bulunan iki ünlü arasında /y/ türemesi oluşmaktadır.

ayile (<Ar.‘ā’ile) “aile” M3/8, mayışı (<Ar.ma’āş) “maaş” M10/74, ğanayat (<Ar.ġanā’at) “kanaat” M9/10.

2.2.5.3. Son Seste Ünsüz Türemesi

/k/ ünsüzünün türemesi

Bu türeme kaynak kişinin konuşma telaffuzundan kaynaklanmaktadır.

geometrik “geometri” M21/11.

/z/ türemesi

Bu türeme kaynak kişinin konuşma telaffuzundan kaynaklanmaktadır.

bizansız “bizans” M6/16.

2.2.6. Ünsüz Uyumu

Türkçede yan yana gelen ünsüzlerin seda bakımından birbirlerine uymasına denmektedir. Kelime içinde karşılıklı ünsüzlerden ancak sedalılar sedalılarla, sedasızlar sedasızlarla yan yana gelebilir.⁸⁰

Belde ağzında bulunma hâli eki, ayrılma hâli eki ve eşitlik hâli eki bazı örneklerde uyum dışındadır.

işden “işten” M6/34, yetmişden “yetmişten” M7/10, yapıldıktan “yaptıktan” M21/16, tarihte “tarihte” M13/20, tarafta “tarafda” M14/16, çokça “çokça” M4/8.

Belde ağzında görülen geçmiş zaman eki bazı örneklerde uyum dışıdır.

getdik “gittik” M1/45, yaptık “yaptık” M2/3, dıkdik “diktik” M20/5, seçdiler “seçtiler” M21/13, dutdu “tuttu” M24/41 gütdüm “güttüm” M30/15.

⁸⁰ Muharrem Ergin, *age.*, s. 75-76.

Belde ağzında üçüncü teklik şahıs bildirme eki bazı örneklerde uyum dışında kalmıştır.

entarilikdir “entariliktir” M16/48, nohutdur “nohuttur” M27/23.

Belde ağzında -dik sıfat fiil eki bazı örneklerde uyum dışında kalmıştır.

yağdığı “yaktığı” M1/61, yaptığdan “yaptıktan” M21/16.

Ettirgenlik eki -tir bazı örneklerde uyum dışındadır.

bişirtirilerdi “bişirttirirlerdi” M15/55, ğarışdırırız “karıştırırırız” M23/9, yapırdırım “yaptırtırım” M32/16.

Belde ağzında bazı kelime köklerinde ünsüz uyumsuzluğu görölmektedir.

işde “işte” M16/5, esgiden “eskiden” M5/26.

2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi

İç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin boğumlanmalarındaki tekrarlanma olayıdır.⁸¹

-cc-

güccüğü “küçüğü ” M21/100.

-ff-

afferim (<Far.āferīn) “aferin” M13/26.

-şş-

aşşā “aşağı” M1/80, eşşeğin “eşşeğin” M9/10.

-yy-

fiyyık “fiyık” M14/20.

-zz-

yazzık “yazık” M24/48.

⁸¹ Zeynep Korkmaz, age., s.103.

2.2.8. Ünsüz Tekleşmesi

İç seste yan yana bulunan ve eşit boğumlanma niteliğine sahip ünsüzlerin, muhtemelen az çabayla söyleme gereği tek bir boğumlanma noktası ve süresi kazanması olayıdır.⁸² Belde ağzında örneği azdır.

-bb->-b-

teşebbüs (<Ar.teşebbüs) “teşebbüs” M16/17.

-vv->-v-

evel (<Ar.evvel) “evvel” M2/1.

2.2.9. Göçüşme

Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayıdır.⁸³

-br->-rb-

ırbı (<Ar.ibrık) “ibriği” M1/53.

-ny->-yn-

ğoynadan “Konyadan” M9/36.

-rf->-fr-

köfrezin (<Yun.kolpos) “körfezin” M6/24.

-rh->-hr-

tahranyı “tarhanayı” M23/4.

-rm->-mr-

imriği “irmiği” M3/5.

/ry/>/yr/

meyrem “Meryem” M23/43.

⁸² Turgut Günay, *Rize İli Ağızları*, TDK yay., 2003, s.91.

⁸³ Zeynep Korkmaz, age., s.74.

2.2.10. Hece Yutulması

Bir kelimedeki ses bakımından birbirine benzer veya eşit seslerden oluşmuş iki heceden birinin zamanla eriyip kaybolmasına hece yutulması denilmektedir.⁸⁴ Aşağıdaki örneklerde hece yutulması görülmektedir.

sabahlıyın “sabahlıyayım” M6/15, demliyin “demleyeyim” M31/7, bişiriz “pişiririz” M3/3, yedirim “yediririm” M21/99, bilin “bileyim” M2/33.

2.2.11. Hece Kaynaşması

Yalın ya da ekler ile genişletilmiş kelimelerde iki ünlü arasında bulunan /ñ/, /k/, /g/, /ğ/, /y/ damak sesleri ile yarı ünlüler /v/ , /h/ sesleri eriyip kaybolarak iki ya da daha çok komşu hecenin kaynaşmış tek heceye inmesi olayıdır.⁸⁵ Belde ağzında hece kaynaşması yaygın görülür.

yecēse “yiyecekse” M2/23, bekledimiz “beklediğimiz” M8/19, getçem “gideceğim” M13/33, ordāna “ordakine” M25/32, bi dā “bir daha” M6/26, çēç “çekiç” M16/37, geliyōn “geliyorsun” M13/26, uyguluyōz “uyguluyoruz” M11/24, çārdığın “çağırдыңın” M10/58, selbicem “selviceğim” M4/12.

⁸⁴ Hanifi Vural -Tuncay Böler, *Ses ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yay., 2011, s.113.

⁸⁵ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.99.

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. Kelime Yapımı

3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

İsimden isim yapma ekleri, isim kök ve gövdelerinden isim yapmak için kullanılan yapım ekleridir.⁸⁶

+Aç

bakrac “bakır+aç” M22/51.

+Ağ

ōlaklar “oğlaklar” M11/25, yolak “yolak” M33/26.

+AlAk

topalak “topalak” M15/45.

+An

İşlek olmayan bir ektir.

oglan “oğlan” M22/27.

+Ay

güni “güney” M27/26.

+cA

Millet, kavim ve halk adlarından dil ve lehçe bildiren isimler türetir, ekin diğ̈er bir fonksiyonu isimlerden yer adı türetmektir.

arapçayı “Arapçayı” M1/69, türkçiyi “Türkçeyi” M1/65, boklucadan “boklucadan” M4/17, tozlucada “tozlucada” M19/4.

+cAnA

+cA eki ile +nA (ET<kına) ekinin birleşmesinden oluşan bir ek olup pekiştirme anlamı güçlendirilmiş zarflar yapar.⁸⁷

⁸⁶ Muharrem Ergin, *age.*, s. 155.

⁸⁷ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.48.

rahatcana “rahatça” M13/7, sakincene “sakince” M8/24.

+cAğIz

Küçültme, sevgi ve zavallılık ifade eden isimler türetir. Belde ağzında /ğ/ ünsüzünün düşmesiyle uzunluk oluşmaktadır.

buncāzı “buncağızı” M9/16, adımcāz “adamcağız” M12/5, ikicēzimidi “ikiceğizimizdi” M21/22, ondan gericezimde “ondan kericeğizim” M23/5.

+cAk

Küçültme ve sevgi ifade eden isimler türetir. +cIk, +cUk ekinin bir eşi durumundadır.

oyuncağ “oyuncak” M26/20.

+cI, +cU

Meslek ve uğraşma ile ilgili isimler türetir.

çalgıcılar “çalgıcılar” M4/5, meyvacılığı “meyveciliği” M6/19, malcılık “malcılık” M11/21, sācı “sağcı” M12/8, solcu “solcu” M12/8, odacı “odacı” M21/35, gelinci “gelinci” M30/23, demirci “demirci” M32/15, soyguncu “soyguncu” M7/21, dūtçüler “dügütçüler” M10/62, çiftçilik “çiftçilik” M22/8, yolcuyın “yolcuyum” M13/31.

Belde ağzında ekin ünsüz uyumuna girmediği örnekleri de vardır.

sötcügözüne “söğütçü gözü” M29/9, tüpcüyü “tüpçüyü” M31/26

+cIk, +cUk

Küçültme ve sevgi ifade eden isimler türetir.

tēcik “tanecik” M9/14, ecik “azıcık” M2/26 tepecik “tepecik” M5/20, birecik “birercik” M11/2, gadacığ “kadarıcık” M9/14, ufacığ “ufacığ” M24/54, gūzucuk “kuzucuk” M21/125, güccüğü “küçüğü ” M21/100, gölcükten “gölcükten” M26/26.

+dAş

Eşlik, ortaklık, mensubiyet ifade eden isimler türetir.

arğadaş “arkadaş” M1/46, gārdaşdığ “kardeşdik” M4/21.

+dİç

sādıçtan “sağdıç” M24/13.

+dUrUk

Alet isimleri türeten bir ektir.

boyunduruğ “boyunduruk” M12/33.

+dUz

ğúndüz “gündüz” M3/28.

+gil

babangil “babangil” M27/28, gocagilden “kocagilden” M9/33, dedeñgilin “dedengilin” M15/1.

+kA

başka “başka” M26/15.

+kAn

başkanlığı “başkanlığı” M1/34.

+kek

erkekler “erkekler” M10/57, eşek “eşek” M6/48.

+(I)k

ğabıq “kabuk” M15/3.

+(I)l

yeşil “yeşil” M16/33, pırıl “pırıl” M16/24, ağılı “ağılı” M25/24.

+(I)msI, +(U)msU

çamurumsu “çamurumsu” M8/54.

+(I)n

gayın “kayın” M29/19, boynuma “boyunuma” M2/20.

+(I)r

Ses yansımali köklerden yeni türetmeler yapan bir ektir.⁸⁸

taķır taķır “takır takır” M11/44.

+IA

yaylā “yaylaya” M4/13.

+IAyIn

Birden fazla ekin bir araya gelmesi ile oluşmuş bir isimden isim yapım ekidir. Vakit isimlerinin üzerine gelir.

sabahleyin “sabahleyin” M27/19.

+IIk, +IUk

Bu ek; isimlerden yer, topluluk, alet ve soyut isimler türetir.

astalık, “hastalık” M2/12, ortalık “ortalık” M3/23, saatlık “saatlik” M4/6, ğurnazlık “kurnazlık” M5/21, almacılık “elmacılık” M6/19, geysilik “giysilik” M9/26, seyyarlık “seyyarlık” M12/5, hazıllıklı “hazırlıklı” M19/14, baķķallıķdan “bakkallık” M21/80, beraberlikde “beraberlikte” M5/27, amelelik “amelelik” M28/15, yoķluk “yokluk” M8/38, çocukluķtaķı “çocukluķtaki” M18/28.

+IIk/ +IUk isimden isim yapma ekindeki son ses /k/ bazı örneklerde tonlulaşarak /g/ ve /ğ/ ya dönmetedir.

gecelig “gecelik” M13/20, kişilig “kişilik” M14/19, gözlüg “gözlük” M17/2, aylığ “aylık” M21/18, zabıtalığa “zabıtalığa” M21/32, yalnızlığından “yalnızlığından” M31/12.

+II, +IU

Kendinde bulundurma, sahiplik, bir bağlılık ifade eder ve isimlerden sıfat türetir.

ğonyalı “Konyalı” M1/13, ğanlı “kanlı” M2/29, devamlı “devamlı” M11/52, datlısı “tatlısı” M15/52, farklı “farklı” M26/13, etli “etli” M2/13, emekli “emekli” M16/41, ikiliyin “ikiliyim” M21/2, kertikli “kertikli” M22/41, u_rlu “uğurlu” M20/20, hormonlu “hormonlu” M29/46, sözlü “sözlü” M3/11, türlü “tүrlü” M19/13.

⁸⁸ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.48.

+mAn

gocaman “kocaman” M15/32, ğaraman “Karaman” M6/5.

+mUk

İsimlerden bitki adları türeten bir ektir.⁸⁹

ğaramuğ “karamuk” M32/20.

+ncI, +ncU

Sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden isimler türetir.

on ikinci “on ikinci” M1/34, birinci “birinci” M11/19, onuncu “onuncu” M21/30, doğuzuncu “dokuzuncu” M10/8, beşinci “beşinci” M30/4.

+sAl

Yer isimleri türeten bir ektir.

ğırsal “kırsal” M21/19, yöresel “yöresel” M13/16.

+sIz, +sUz

Olumsuzluk, yokluk bildiren isimler türetir.

yāsız “yağsız” M3/35, sıārasızlık “sigarasızlık” M31/20, elektiriksiz “elektiriksiz” M8/32, cevaPsız “cevapsız” M21/5, çaysız “çaysız” M31/28, yetersiz “yetersiz” M21/82, úykusuzluğa “uykusuzluğa” M2/26, borçsuz “borçsuz” M6/21, buynuzsuz “boynuzsuz” M21/88.

+sUI

yöksul “yöksul” M21/19.

+(ş)Ar

Sayı isimlerinden üleştirme anlamı ifade eden isimler türetir.

onar “onar” M5/19, üçer “üçer” M12/26, altışar “altışar” M21/10, beşer “beşer” M14/19, ikişer ikişer” M19/29.

+şIn

⁸⁹ Hamza Zülfikar, *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yay., 1991, s. 126.

İşlek olmayan bir ek olup renklerde kullanılır.

sarışın “sarışın” M1/82.

+Dası

Zaman bildiren isimlerin üstüne gelerek zarf yapar.⁹⁰

yarıntası “yarıntası,ertesı” M20/31.

+tİ

tıkırtı “tıkırtı” M31/23.

+z

Adlarda ve sayı adlarında topluluk veya ikilik gösteren bir çokluk eki niteliğindedir.⁹¹

boynuzsuz “boynuzsuz” M21/88, omuzuma “omzuma” M15/51.

3.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

Fiil kök ve gövdelerine gelerek isim türeten eklerdir.

-A

öte “öte” M21/105, oya “oya” M26/3.

-Ak

Bu ek; fiilin tesirinde kalan nesne isimleri türeten bir yapım ekidir.

gıvrak “kıvrak” M23/9, bıçā_ıla “bıçak ile” M23/6, gonaqlıda “konaklıda” M29/12, ölçek “ölçek” M23/7, yatağ “yatak” M24/28, gāçaklarını “kaçaklarını” M7/18.

-Am

dönem “dönem” M21/18.

-An

düzenin “düzenin” M6/21, düveni “düven” M9/33.

⁹⁰ Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, s.116.

⁹¹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.66.

-AnAk

deynek “değenek” M10/47, ekenek “ekenek” M13/49, gelenektir “gelenektir” M22/27, görenekler “görenekler” M26/4.

-Av

górev “görev” M21/30.

-Ay

olayları “olayları” M10/58.

-At

ölet “ölet/tifo hastalığı” M6/51.

-bAç

sağlambaç “saklanbaç” M17/6.

-ğ

bağ “bağ” M8/46.

-gA

bölgede “bölgede” M6/28, yūka “yufka” M19/5.

-GAn

çalışgan “çalışkan” M27/40, alışganlık “alışkanlık” M13/16.

-GI, -GU

çalgi “çalgi” M5/21, vergi “vergi” M6/8, baskı “baskı” M21/83, sergi “sergi” M14/8, işki “içki” M31/8, bıçkı “bıçkı” M18/11.

-GIn, -GUn

ğirginlik “kırgınlık” M29/6, kesgin “keskin” M32/3, bozgunluk “bozgunluk” M21/30.

-I, -U

Fiilin gösterdiği işin ürünü veya sonucu olan soyut ve somut adlar türetir.⁹²

soru “soru” M1/17, yazı “yazı” M2/47, görküsundan “korkusundan” M8/6, dolu “dolu” M10/6, eyri “eğri” M11/48, örtüleri “örtüleri” M20/11, ölü “ölü” M21/103.

-IcI, -UcU

yazıcılar “yazıcılar” M1/38, gezici “gezici” M6/15, edici “edici” M9/12, satıcıdan “satıcıdan” M13/22, tüketici “tüketici” M22/38, dondurucuya “dondurucuya” M29/45.

-(I)K

beliğinde “beliğinde” M2/13, yayık “yayık” M3/32, soğuk “soğuk” M13/41, yırtık “yırtık” M16/53, döşek “döşek” M11/36, delik “delik” M29/22.

-(I)l

çakıl “çakıl” M24/21, ışırdarke “ışıldarken” M32/5.

-(I)m, -(U)m

bişirim “pişirim” M7/21, ekim dikim “ekim dikim” M8/37, tıklım tıklım “tıklım tıklım” M10/6, takım “takım” M20/21, dönüm “dönüm” M27/23.

-(I)n, -(U)n

ekin “ekin” M2/12, tütününü “tütününü” M6/28, gelin “gelin” M22/51.

-(I)ntI, -(U)ntU

sıkıntıñız “sıkıntınız” M10/11, gevinti “gevinti” M21/40, okuntu “okuntu” M26/20.

-mA

u_rlama “uğurlama” M10/3, doğuma “dokuma” M11/38, aşlamayı “aşlamayı” M27/24, basma “basma” M19/29, gavırma “kavurma” M15/52.

-mAç

govalamaç “kovalamaç” M17/6.

⁹² Zeynep Korkmaz, *age.*, s.82.

-mAK

ekmek “ekmek” M2/19, çakmağını “çakmağını” M8/14, satmağı için “satmak için” M14/9.

-mAn

öretmen “öğretmen” M5/8, duman “duman” M25/26, dërmende “değirmende” M23/4.

-mUr

kömür “kömür” M5/14, yāmurda “yağmur” M9/30.

-sI

yatsı “yatsı” M24/14, geysilik “giysilik” M9/26.

-(I)ş, -(U)ş

İsim fiil eki olarak kullanılan bu ek, bazı örneklerde kalıcı isimler türetir.

yanlışım “yanlışım” M1/79, satış “satış” M8/48, girişde “girişte” M16/32, dönüş “dönüş” M16/40.

-(I)t, -(U)t

yoğurt “yoğurt” M3/1, böğetin “böğetin” M21/113

-vIK

Ses yansımali kelimelerde yer adı türeten bir ektir.⁹³

şirlevigte “şirlevik” M21/121.

3.1.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri

İsim kök ve gövdelerine gelerek fiil türeten eklerdir.

+A-

benzer “benzer” M1/82, oynallar “oynarlar” M2/5, gevşek “gevşek” M9/10, boşaldın “boşaltırsın” M15/26.

⁹³ Abdurrahman Özkan, Ses Yansımali Kelimelerin Yer Adı Olarak Kullanılması, *Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları-*, S 16, Isparta, 2006., s. 193.

+Al-

Sıfatlardan olma bildiren fiiller türetir.

düzelTemez “düzeltemez” M5/18, çovaldı “çoğalmak” M9/9, yönelince “yönelince” M14/11, daraldığın “daraldığın” M12/4, diñelirdi “dinelirdi” M18/25.

+An-

gúceniyoru “güceniyor” M19/19.

+Ar-

everiyoru “everiyor” M19/29, ğararır “kararır” M24/40, ğızarır “kızarır” M30/25.

+dA-

istediler “istediler” M1/38, ündemeyle “ündemeyle” M4/18, ışırdarke “ışıldarken” M32/5.

+Ik-

birigiller “birikirler” M2/5, gözüküyuru “gözüküyor” M8/13.

+kUr-

tükürüğünü “tükürüğünü” M33/23.

+lA-

zorladı “zorladı” M7/14, fırlamış “fırlamış” M8/6, u_rlama “uğurlama” M10/3, yolladım “yolladım” M19/45, yügletir “yükletir” M4/21, bekleyen “bekleyeceğim” M7/14, dekleyiverirse “denkleyiverirse” M15/23, sulayacan “sulayacağım” M31/22.

+lA-n-

evleñmemiş “evlenmemiş” M1/29, toplanmışız “toplanmışız” M6/3, nişanlandık “nişanlandık” M11/20, diñleniyim “dinleniyim” M22/19, seslenemedi “seslenemedi” M24/41, avalandık “havalandık” M21/131.

+lA-ş-

bayramlaşmalar “bayramlaşmalar” M3/8, arılaştırırsın “arılaştırırsın” M8/50, yardımlaşma “yardımlaşma” M10/68, avaralaştırınca “avaralaştırınca” M27/41, birleşir “birleşir” M5/21, yerleşecēdim “yerleşecektim” M7/25, iyileştirdig “iyileştirdik” M24/6.

+r-

çarının “çağırırım” M1/21, bağırın “bağırırım” M31/16.

+sA-

evselerler “ev düzmek” M3/16, ayıpsallardı “ayıpsarlardı” M12/1 önemsemeyiverdim “önemsemeyiverdim” M24/55, körse “körse” M21/113.

3.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

Fiil kök ve gövdelerine gelerek fiilden fiil yapmaya yarayan eklerdir.⁹⁴

-AIA-

övelerin “övelerim” M3/35, govalar “kovalar” M13/6.

-Ar-

Geçişsiz fiillerden geçişli fiiller türeten bir ektir.

goparsa “koparsa” M2/9, çıkarıka “çıkarkirken” M30/19.

-DAr-

göndürsin “göndersin” M1/65, gösterdi “gösterdi” M18/4.

-Dİr-, -DUR-

Oldurma ve yaptırma bildiren geçişli fiiller türeten bir ektir.

bindiriler “bindirirler” M2/7, duttururdu “tuttururdu” M4/15, öldürmem “öldürmem” M8/21, gaydırıvermiş “kaydırıvermiş” M9/30, dolandırılardı “dolandırılardı” M12/4, kaçtıri kaçtıri “kaktıra kaktıra” M15/38, sürdürübilisek “sürdürebilirsek” M18/13, doldurdu “doldurdu” M22/16, bozdurdu “bozdurdu” M29/34, götürü “götürüp” M30/22.

⁹⁴ Muharrem Ergin, *age.*, s. 200.

-k-

gırlıklıylana “kırklığıyla” M33/10.

-(I)l-, -(U)l-

yapıldı “yapıldı” M5/2, ğuruldu “kuruldu” M6/31, yayılıversinler “yayılıversinler” M9/38, soşulmuşlar “sokulmuşlar” M15/8, ğatılamadık “katılamadık” M18/5.

-mA-

Fiillerden olumsuz şekiller türeten bir ektir.

yapmaycak “yapmayacak” M1/47, oturma “oturma” M2/31, okutturmadılar “okutturmadılar” M6/32, getmedim “gitmedim” M8/11, ğatılamadık “katılamadık” M18/5, içmedim “içmedim” M31/26.

-(I)n-, -(U)n-

geçinıyoruz “geçiniyoruz” M2/22, sürünüveri “sürünüverir” M9/10, yırtınma “yırtınma” M11/35, görünüyöñuz “görünüyorsunuz” M13/25, bulunusa “bulunursa” M20/29.

-(I)r-, -(U)r-

bişiriz “pişiririz” M3/3, düşürüdü “düşürürdü” M9/10, uçurdacan “uçurtacağım” M7/14, yaTırdırız “yatırtırız” M23/7

-(I)ş-, -(U)ş-

bulaşmış “bulaşmış” M1/7, belişecez “bölüşeceğiz” M18/17, gülüşdük “gülüştük” M24/55, eyleşirim “eğleşirim” M30/14.

-(I)t-, -(U)t-

üyütmez “uyutmaz” M2/27, ğuruduruz “kuruturuz” M20/16, uzadırdı “uzatırdı” M21/87, okudullardı “okuturlardı” M23/12, tağıladırđık “takılatırdık” M24/19.

-y-

Kuvvetlendirme ekidir. Eski Türkçedeki /d/’ nin devamı olup /d/>/y/ değişmesi sonucu oluşmuştur.⁹⁵

goyuluncā “koyuluncaya” M3/2, doyurudu “doyururdu” M7/21.

3.2. İsimler

3.2.1. İsim Çekim Ekleri

3.2.1.1. Hâl Ekleri

3.2.1.1.1. Yalın Hâl

İsmin cümlede anlam ilişkisi bakımından başka bir kelimeye bağlı olmayan yalın durumudur. Yalın hâldeki bir kelime yalnızca iyelik ve çokluk ekleri alabilir.⁹⁶

gendi “kendi” M1/23, bũday “buğday” M9/33, zahra “zahra” M15/3, tomatis “domates” M23/14, ğabağ “kabak” M25/28.

3.2.1.1.2. Yükleme Hâli Eki

+İ, +U, +n

Yükleme hâli eki, geçişli fiil taşıyan bir cümlede fiiln etkisi altında kalan adın içinde bulunduğu durumdur.⁹⁷

hizmetini yapıverdim “hizmetini yapıverdim” M1/24, azığımı ğattım “azığımı kattım” M8/11, anamı almış “anamı almış” M9/4, otunu alırdık “otunu alırdık” M10/42, tütünü sarallar içellerdi “tütünü sararlar içerlerdi” M12/1.

Bir kaç örnekte yükleme hâli ekinin eski şekli +n varlığını devam ettirmiştir.

dükkan kirasın “dükkan kirasını” M1/8, sırtların, çamaşırların yıkardım “sırtlarını, çamaşırlarını yıkardım” M4/13, dağların gezmişler “dağlarını gezmişler” M6/15.

3.2.1.1.3. Yönelme Hâli Eki

+A

⁹⁵ Gürer Gülsevin, *age.*, s. 142.

⁹⁶ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 267.

⁹⁷ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.277.

Cümlede fiilin kendisine doğru yaklaştığını, yöneldiğini ifade etmek için kullanılan ektir. Yönelme hâli eki genellikle isimleri fiillere bağlar.⁹⁸

tarsusa gedecen “Tarsus’a gideceğim” M1/34, úykusuzluğa dayanaman “uykusuzluğa dayanmam” M2/26, elime alırım “elime alırım” M8/31, tekñeciğe göçerdik “tekneciğe göçerdik” M9/6, samanlığa soğulmuşlar “samanlığa sokulmuşlar” M14/8, donduruculara gonuyoru “donduruculara konuyor” M20/17, mahkemeye vermen “mahkemeye vermem” M29/25.

Afşar beldesi ağzında ben ve sen zamirlerine yönelme hâli eki geldiğinde damak /ñ/’si korunur.

saña “sana” M1/42, baña “bana” M6/29.

Kullanılan bu damak /ñ/’li şekiller bazı örneklerde /ğ/ sesine dönmektedir.

sağa “sana” M12/32, bağa “bana” M30/3.

Belde ağzında yönelme hâli ekinden önceki hecenin son ünsüzünün eriyerek yönelme hâli ekini hece kaynaşmasına uğrattığı ve son hecenin ünlüsünün uzadığı görülmektedir.

sabā_ gadar otururun “sabaha kadar otururum” M2/27, yaylā göçerdi “yaylaya göçerdi” M3/13, çardā gederin “çardağa giderim” M19/17, yōmē geder “yevmiyeye gider” M15/35, eşē bindirmemeg için “eşeğe bindirmemek için” M13/6.

3.2.1.1.4. Bulunma Hâli Eki

+DA

Bulunma hâli ekinin başlıca fonksiyonu iş, hareket, şahsın veya eşyanın yerini bildirmesidir. Diğer fonksiyonu ise zaman bildirmesidir.⁹⁹

Bulunma hâli eki ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklı olarak bazı örneklerde ünsüz uyumuna uymayarak tonlu şekillerde kullanılmaktadır.

altı nisanda “altı nisanda” M1/1, zobada bişiriz “sobada pişiririz” M3/4, bin doğuz yüz kırık iki yılında “bin dokuz yüz kırık iki yılında” M5/1, ollarda bullarda

⁹⁸ Muharrem Ergin, *age.*, s.233.

⁹⁹ Ahmet Buran, *age.*, s.232.

çalışırka “oralarda buralarda çalışırken” M6/40, ara yerde gettik “ara yerde gittik” M10/6, gâvelerde dağıdılar “kahvelerde dağıtırlar” M17/18, girişde “girişte” M16/32, tarihte “tarihte” M13/20, tarafta “tarafda” M14/16, sınıfta “sınıfta” M30/5.

Bir örnekte bulunma hâli eki, ayrılma fonksiyonunda kullanılmıştır.

ezirne istikametinde geliboluya götürTüler “Ezirne istikametinden Gelibolu’ya göturdüler gemiyle” M1/2.

Bulunma hâli ekinin ünlüsünün bazı örneklerde daraldığı görülür.

seksen yaşındın “seksen yaşındayım” M2/1, seksen bir yaşındıyn “seksen bir yaşındayım” M6/25, seksen sekiz yaşındıyn “seksen sekiz yaşındayım” M9/23, içindiyim şimdi “içindeyim şimdi” M16/1.

3.2.1.1.5. Ayrılma Hâli Eki

+DAn

Kelime ve gruplarında ve cümlede fiilin kendisinden uzaklaştığını gösteren ektir. Genellikle ismi fiile bağlar.¹⁰⁰

Ayrılma hâli eki ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklı olarak bazı örneklerde ünsüz uyumuna uymayarak tonlu şekillerde kullanılmaktadır.

gafadan yediğdig “kafadan yediydik” M1/39, yeñi yazısından okurun “yeni yazısından okurum” M2/18, ğarıdan ayrıldık “karıdan ayrıldık” M6/42, yetmişden bu yanna “yetmişten bu yana” M7/10, akşamdan mayalarsın “akşamdan mayalarsın” M8/53, dâlardan dökellerdi “dağlardan dökerlerdi” M12/41, üstünden aşallar “üstünden aşarlar” M13/1, çeşmeden getirdim “çeşmeden getirdim” M15/8, yakupdan aldım “Yakup’tan aldım” M21/102, içerden çıkarıka “içerden çıkarken” M30/39, şöngirden bir cigara ver “şuradan bir sigara ver” M33/8.

3.2.1.1.6. İlgi Hâli Eki

İlgi hâli eki, eklendiği adla başka bir ad arasında sahiplik ilgi bağı kurma durumudur. İlgi hâli eki ismi isme bağlar.¹⁰¹ Belde ağzında ekin asli şeklinde

¹⁰⁰ Muharrem Ergin, *age.*, s.235.

¹⁰¹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.268.

bulunan damak /ñ/’si korunmuştur. İlgi hâli eki +nİñ, +nUñ +İñ, +Uñ, şekillerinde görülür.

+İñ, +Uñ

ormanıñ içi “ormanın içi” M11/7, malıñ hastalığına “malın hastalığına” M19/8, eviñ içinde “evin içinde” M21/89, çocuğuñ üstünü “çocuğun üstünü” M9/19.

+nİñ, +nUñ

oraniñ sardalya balıklarını “oranın sardalya balıklarını” M1/2, onuñ habarı “onun haberi” M1/7, bunuñla evlendik “bununla evlendik” M5/12, curbanıñ çekirdeğiniñ ekmeğini “curbanın, çekirdeğinin ekmeğini” M9/31.

Ekin ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi +In, +nIn şeklinde kullanımları da vardır.

ayānın altında “ayağının altında” M10/24, caminin çıkışında “caminin çıkışında” M17/18, zobanın üstünde “sobanın üstünde” M19/5, güdüksunun yaşar “güdüksunun Yaşar” M12/29, suyun parasını “suyun parasını” M29/56.

Belde ağzında bazı örneklerde ilgi hâli eki düşmüştür.

emmimiz oğlu “emmimizin oğlu” M27/12, emmisin oğlu “emmisinin oğlu” M9/4.

3.2.1.1.7. Vasıta Hâli Eki

Fiilin ne ile, nasıl, ne zaman yapıldığını belirten ektir.¹⁰² Afşar beldesi ağzında ekin +(y)IA, +In, +IA, +(I)IA, +IAA şekilleri kullanılmaktadır.

+(y)IA

suyla “suyla” M8/50, baltıyla da “baltayla da” M20/9, sigortıyla (< İtal. sikurta) “sigortayla” M24/9, kimsiyle “kimseyle” M2/17, adıyla “adıyla” M16/34, işiyle “işiyile” M13/39.

Belde ağzında ünlü daralmasına bağlı olarak vasıta hâli eki -II şeklinde karşımıza çıkabilmektedir.

¹⁰² Muharrem Ergin, *age.*, s.237.

tahtasıylı “tahtası ile” M6/26, olmasıylı “olması ile” M24/32.

+(I)lAn

deden_ilen “deden ile” M6/25, küreg_ilen “kürek ile” M6/47 eşekler_ilen “eşekler ile” M6/50, onun_ılan “onun ile” M16/39.

+In

Türkçede vasıta hâli eki -n'dir. Fakat bu ek zamanla işlekliliğini kaybetmiş bugün kalıplaşmış birkaç örnekte yer almaktadır.¹⁰³

yazın “yazın” M3/21, yatsın “yatsın” M4/12, güzün “güzün” M11/51, baharın “baharın” M13/51, gışın “kışın” M15/51, ikindin “ikindin” M16/35.

+lAnA

çapay_lana “çapayla” M8/47, makinesi_lene “makinesiyle” M20/12 ayak_lana “ayakla” M8/50, çakmağ_lana “çakmakla” M8/34, eşeg_lene “eşekle” M12/41, göyün gırıklığı_lana “koyun kırıklığıyla” M33/10, sapan_lana “sapanla” M33/31, yüzdükleriy_lene “yüzdükleriyle” M33/20.

3.2.1.1.8. Eşitlik Hâli Eki

+CA

Başlıca işlevleri eşitlik, benzerlik, miktar, karşılaştırma göstermektir. Bu ek zamanla yapım eki olarak kullanılmaya başlanmıştır.¹⁰⁴

çoğca “çokça” M3/8, anca “anca” M11/14, iyice “iyice” M23/17, delice “delice” M21/54, güzelce “güzelce” M23/4.

3.2.1.1.9. Yön Gösterme Eki

+ArI, +rA

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin yönünü, hareketini gösteren ektir.¹⁰⁵

soñura “sonra” M1/33, yoğarıya “yukarıya” M9/1, içersinde “içerisinde” M10/18, ilerisine “ilerisine” M21/108, üzerinde “üzerinde” M33/37.

¹⁰³ Muharrem Ergin, *age.*, s.236.

¹⁰⁴ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.25.

¹⁰⁵ Ahmet Buran, *age.*, s.226.

3.2.1.2. Aitlik Eki

+kI, +ğI, +kI

İsimlerden zamir ve sıfat olarak kullanılan isimler yapan, içinde bulundurma, bağlılık, ve aitlik görevleri taşıyan bir ektir.¹⁰⁶ Afşar beldesi ağzında uyuma girmiş olup ekin +ğI, +ğI ve +kI şekilleri de mevcuttur.

burdağı “burdaki” M2/26, evdeki “evdeki” M8/40, zamankı “zamankı” M12/31, burdağı “burdaki” M14/6, çocukluқтаğı “çocuklukdaki” M18/28, yaşındığı “yaşındaki” M6/46, yanı başındağı “yanı başındaki” M6/52, çitideğı “çitideki” M7/9, şurdağı “şurdaki” M21/89, deminki “deminki” M22/38.

3.2.1.3. İyelik Ekleri

İsmin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya nesneye ait olduğu belirten çekim ekleridir.¹⁰⁷

I. Teklik Şahıs İyelik Eki: +(I)m, +(U)m

Belde ağzında birinci teklik şahıs iyelik eki ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi +(I)m, +(U)m şeklindedir.

ğızım “kızım” M1/53, boynıma “boynuma” M2/20, yēnim “yeğenim” M6/20, önümde “önümde” M8/13, göyunum “koyunum” M16/11, çocuğum “çocuğum” M24/53, düğünüm “düğünüm” M25/9.

II. Teklik Şahıs İyelik Eki: +(I)ñ, +(U)ñ

Belde ağzında ikinci teklik şahıs iyelik eki +(I)ñ, +(U)ñ şeklinde olup /ñ/ korunmaktadır.

emmiñi “emmini” M1/75, oğluñ “oğlun” M2/9, beliñe “beline” M10/48, dedeñgilin “dedengilin” M15/1, gōñlüñden “gönlünden” M20/22.

Belde ağzında ikinci teklik şahıs iyelik ekinden sonra ilgi hali ekinin geldiği bazı örneklerde ikinci teklik şahıs iyelik eki /ñ/ nin /y/ sesine dönüştüğü görülür. Ancak bir örnekte /ğ/ sesine dönüşmüştür.

¹⁰⁶ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.6.

¹⁰⁷ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.92.

dayıñ hanımıydı “dayının hanımıydı” M4/12, bubayıñ günahı “babanın günahı” M9/9, canıñ istediğini “canının istediğini” M7/2, dedeyiñ hiç şeyi “dedenin hiç şeyi” M15/1, hanımıñ babasını “hanımının babasını” M22/28.

III. Teklik Şahıs İyelik Eki: +I, +U, +sI, +sU

Belde ağızında üçüncü teklik şahıs iyelik eki +I, +U, +sI, +sU şeklinde kullanılıp genellikle ünlü uyumuna uyar.

namızından “namazından” M3/7, görküsünden “korkusundan” M8/6, ucunda “ucunda” M12/36, sayasına “sayesine” M16/36, ğanserinden “kanserinden” M18/30, üstünde “üstünde” M19/5, köklüsünden “köklüsünden” M21/62, tarlasına “tarlasına” M33/4.

Afşar beldesi ağızında bazı örneklerde iyelik ekinden önceki /ğ/ sesinin eriyerek hece kaynaşması sonucunda, iyelik ekiyle kaynaşarak kelimenin son ünlüsünü uzattığı görülür.

evlëni “evleğini” M820, ıščānda “ıssıcağında” M2/30, ayāni “ayağını” M3/26, oldūnda “olduğunda” M10/68, çocūnu “çocuğunu” M21/73.

I. Çokluk Şahıs İyelik Eki: +(I)mIz, +(U)mUz

Belde ağızında birinci çokluk şahıs iyelik eki +(I)mIz, +(U)mUz şeklinde kullanılıp genellikle ünlü uyumuna uyar.

başımızda “başımızda” M1/6, ayāmızın “ayağımızın” M3/25, günlerimizdeki “günlerimizdeki” M4/8, çocūmuz “çocuğumuz” M7/10, evimiz “evimiz” M11/28, köprümüz “köprümüz” M19/15.

II. Çokluk Şahıs İyelik Eki: +(I)ñIz, +(U)ñUz

Belde ağızında ikinci çokluk şahıs iyelik eki +(I)ñIz, +(U)ñUz şeklinde kullanılıp genellikle ünlü uyumuna uyar ve /ñ/ korunur.

üzerñize “üzerinize” M1/7, sıkıntıñız “sıkıntınız” M10/11, içiñizde “içinizde” M13/22, zorñuz “zorunuz” M10/11, oldūnuza “olduğunuza” M13/24.

III. Çokluk Şahıs İyelik Eki: +IArI

Belde ağzında üçüncü çokluk şahıs iyelik eki ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi +IArI şeklindedir

sırtları “elbiseleri” M2/21, yelleri “yerleri” M6/7, havarları “havarları” M9/11, ebeleri “ebeleri” M15/9, malları “malları” M21/90.

3.2.1.3.1. İyelik Eki Yığılması

hepsini “hepsini” M5/14, birisi “birisi” M14/21, kimisi “kimisi” M16/18.

3.2.1.4. Çokluk Eki

+IAr

bullar “buralar” M6/16, çamaşıllar “çamaşırlar” M9/24, yeller “yerler” M18/1, cembeller “çemberler” M23/19.

Belde ağzında bazı örneklerde ilerleyici benzeşme yoluyla -IAr çokluk eki -nAr şeklinde görülebilmektedir.

onnarı “onları” M2/20, bunnar “bunlar” M2/16, günner “günler” M26/23.

3.2.1.5. Soru Eki

Belde ağzında soru ekinin kullanımı ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibidir ancak bir örnekte ilerleyici benzeşmeyle -nI şeklinde kullanılır.

+mI, +mU

para mı “para mı” M2/8, güzün mü “güzün mü” M8/1, tām mı? “tamam mı?” M10/48, bi şey mi “bir şey mi” M8/9, yok mu “yok mu” M31/14.

Bir örnekte -mI soru eki -nI olarak kullanılmıştır.

benim adamın mı? “benim adamın mı?” M31/9.

3.3. Zamirler

İsimlerin yerini tutan isim soylu kelime türüdür.¹⁰⁸

3.3.1. Kişi Zamirleri

| | | |
|--|---------------|---------------|
| | TEKLİK | ÇOKLUK |
|--|---------------|---------------|

¹⁰⁸ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.178.

| Hâl Ekleri | I | II | III | I | II | III |
|-------------------|--------------------------------------|---|------------------------------------|-----------------------|-------------------|---|
| Yalın Hâl | ben (M1/14) | sen (M7/19) | o (M22/18) | biz (M6/19) | siz (M13/34) | onlar (M8/69) onnar (M2/20) |
| Yükleme Hâli | beni (M3/31) beñi (M1/9) | seni (M12/46) señi (M1/31) | onu (M18/12) oñu (M5/23) | bizi (M12/44) | sizi (M14/19) | onları (M8/69) onnarı (M2/20) |
| Yönelme Hâli | baña (M25/5) bağa (M1/79) | saña (M19/5) sağa (M12/3 2) | ona (M13/214) oña (M1/81) | bize (M22/27) | size (M4/35) | onlara (M12/5) onnara (M22/103) |
| Bulunma Hâli | bende (M13/17) | sende (M1/44) | - | bizde (M10/ 13) | sizde (M19/23) | onlarda (M10/27) onnarda (M2/21) |
| Ayrılma Hâli | Benden (M14/61) | senden (M13/204) | ondan (M22/20) | bizden (M6/32) | - | Onlardan (M6/29) onnardan (M15/11) |
| İlgi Hâli | Benim (M3/22) beñim (M1/20) | seniñ (M11/35) | onuñ (M 9/22) | bizim (M11/17) | siziñ (M9/8) | onlarıñ (M11/38) |

| | | | | | | |
|----------------|--------------------|--------------------|---|---|---|---------------------|
| Vasıta Hâli | benlen (M13/34) | senlen (M10/30) | - | - | - | onlar ıla (M4/7) |
|----------------|--------------------|--------------------|---|---|---|---------------------|

3.3.2. İşaret Zamirleri

| Hâl Ekleri | TEKLİK | | | ÇOKLUK | | |
|-----------------|--------------------------------------|--------------------|---------------------------------|---|---|--|
| | Yalın | bu (M7/25) | şu (M11/24) | o (M21/12) | bunnar (M2/16) bullar (M25/32) | - |
| Yükleme Hâli | bunu (M10/14) buñu (M11/42) | şunu (M13/55) | onu (M3/4) oñu (M1/78) | bunları (M3/12) bunnarı (M4/71) | şunları (M16/38) | onları (M9/19) onnarı (M6/5) |
| Yönelme Hâli | buna (M3/35) | şuña (M9/19) | ona (M8/1 7) | bullara (M20/34) bunlara (M13/3) | - | onlara (M7/44) |
| Bulunma Hâli | - | - | onda (M8/18) | bunlarda (M13/48) | - | - |
| Ayrılma Hâli | bundan (M16/6) | şundan (M11/14) | ondan (M13/16) | - | - | onnardan (M15/1 1) onlardan (M6/8) |

| | | | | | | |
|----------------|-------------------|-------------------|----------------------|---------------------|---|---------------------|
| İlgi Hâli | bunuñ (M37/23) | şunuñ (M28/13) | onuñ (M8/12) | bunlarıñ (M6/42) | - | onlarıñ (M40/21) |
| Vasıta Hâli | - | - | Onla (M31/22) | bunlarla (M6/37) | - | onlarla (M22/13) |

3.3.3. Dönüşlülük Zamiri

Belde ağzında dönüşlülük zamiri ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi “kendi” olarak kullanılır. Bazı örneklerde kelime tonlularak “gendi” olarak kullanılır.

kendi “kendi” M8/21, gendi “kendi” M1/23, gendim “kendim” M19/2, gendimi “kendimi” M16/38, gendini “kendini” M15/9, gendisi “kendisi” M10/11, gendinize “kendinize” M5/18, gendin “kendin” M9/28, gendileri “kendileri” M15/49, kendimiz “kendimiz” M25/7.

3.3.4. Belirsizlik Zamirleri

Bir kimse veya nesneyi temsil eden zamirlerdir.¹⁰⁹

birisi “birisi” M14/21, kimisi “kimisi” M16/18, başka “başka” M26/15, bazıları “bazıları” M3/14, bazıısı “bazısı” M21/88, herkez “herkes” M11/51, hepsini “hepsini” M5/14, çoğu “çoğu” M4/21, bi şey “bir şey” M8/9.

3.3.5. Soru Zamirleri

Belde ağzında “ne”, “kim”, “hangı”, “hangi” kelimeleri soru zamirleri olarak kullanılır.

kim “kim” M5/26, hangı “hangi” M12/15, hangisi “hangisi” M8/20, ne istiyon “ne istiyorsun” M31/12.

¹⁰⁹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.22.

3.4. Zarflar

Fiillerin, sıfatların veya görev bakımından zarf niteliğindeki kelimelerin anlamlarını zaman, ölçü, niteleme, yer, yön gibi çeşitli bakımlardan etkileyen kelime türüdür.¹¹⁰

3.4.1. Durum Zarfları

Fiillerin durumunu, niteliğini nasıl yapıldığını belirten zarf türüdür.

biz gendimizi **zor** gurtardık “biz kendimizi zor kurtardık” M5/16, sabah da tekrar **aynı** kalkarsın “sabah da aynı kalkarsın” M27/38, biz **barabar** yaylā göçerdik “biz beraber yaylaya göçerdik” M15/11, **gözelce** ütleriz “güzelce ütleriz” M23/4, **iyice** gızarır “iyice kızarır” M30/25, **böyle** al örterler “böyle al örterler” M26/7.

3.4.2. Zaman Zarfları

zabaha dek duru “ sabaha dek durur” M23/8, o günün **behrinde** şindiki bir lira gibi bi milyon lira para verdim “o günün zamanında şimdiki bir lira gibi bir milyon lira para verdim” M1/54, neyse bizi dutdu **yarıntası gün**, “neyse bizi ertesi gün tuttu” M24/41, şindi parayı şora gorum “şimdi parayı şuraya koyarım” M4/20, **āşam** bi saat ūraşiyorun “akşam bir saat uğraşıyorum” M7/3, **baharın** fida böyür şöle “baharın fide büyür şöyle” M3/20.

3.4.3. Yer-Yön Zarfları

yokarda babamın evi tā durur “yukarda babamın evi daha durur” M6/52, **aşşā** baraş sahasına on sekiz parça yerim getti, “aşağı baraj sahasına on sekiz parça yerim gitti” M21/71, ordan **öte** getmedi “oradan öte gitmedi” M15/42, otagar **dışarsında** bekle ben seni alırım dēdi “otogar dışarısında bekle ben seni alırım dēdi” M10/4, çarşı **içersinde** satardım “çarşı içerisinde satardım” M12/23, **geri** gelirke diñelirdi “geri gelirken dinelirdi” M18/25.

3.4.4. Miktar Zarfları

birez gezici olduğ için dağların gezmişler “biraz gezici olduğu için dağlarını gezmişler” M6/15, **çok** eziyet çektiğ “çok eziyet çektik” M4/15, iki sene **aşşā yokarı** orda durdum “iki sene aşağı yukarı orada durdum” M1/80, o zaman **bek** bilmezdim

¹¹⁰ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.178.

“o zaman pek bilmezdim” M28/29, öle gınaya şeye **fazla** getmen “öyle kınaya şeye fazla gitmem” M20/27.

3.4.5. Soru Zarfları

neden biliyor muñ? “neden biliyor musun” M5/18, **nasıl** harşlıcan “nasıl harşlıcam” M31/6, **ne zaman** doğdum “ne zaman doğdum” M2/1, biz candarmadan geçardık **neye** geçiyom? “biz jandarmadan geçardık niye geçiyorum?” M13/38.

3.5. Sıfatlar

İsimlerin önüne gelerek onları nitelik, işaret, belgisizlik ve soru bakımından belirten kelimelerdir.

3.5.1. Niteleme Sıfatları

ufak tefek dedigodular “ufak tefek dedikodular” M5/13, **esgi** bağda “eski bağda” M21/65, **güccük** oğlan “küçük oğlan” M23/43, **böyük** dayım da “büyük dayım da” M30/40, **uzun** deynek “uzun değnek” M26/11, **beyaz** noktalar “beyaz noktalar” M33/37.

3.5.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri işaret, soru, belirsizlik ve sayı bakımından belirten sıfat türleridir.

3.5.2.1. İşaret Sıfatları

bu yedi deliganlıyı “bu yedi delikanlıyı” M1/68, **şo** belende “şu belende” M18/5, **o** atıla “o atla” M11/43, **şu** parıyı “şu parayı” M21/95.

3.5.2.2. Sayı Sıfatları

3.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

bi çocuk “bir çocuk” M1/56, **gırk** tane “kırk tane” M10/63, **iki** odayı “iki odayı” M3/16, **üş dört** gişi “üç dört kişi” M18/24, beş altı tane “beş altı tane” M21/129.

3.5.2.2.2. Üleştirme Sayı Sıfatları

onar kişi “onar kişi” M5/21, **birer** meccid “birer meccid” M16/51, **ikişer** metre “ikişer metre” M19/29, **beşer altışar** gırafık “beşer altışar grafik” M21/10.

3.5.2.2.3. Sıra Sayı Sıfatları

üçüncü tabur “üçüncü tabur” M7/16, **birinci** işsizliğin sebebi “birinci işsizliğin sebebi” M22/31, **beşinci** sınıfta “beşinci sınıfta” M30/5, **ikinci** çocuk “ikinci çocuk” M24/53, onuncu şeyi “onuncu şeyi” M21/30.

3.5.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları

yarım sigarayı “yarım sigarayı” M8/27.

3.5.2.3. Belirsizlik Sıfatları

her işler “her işler” M4/8, **başka** yellerde “başka yerlerde” M18/16, **vilen** halıyı “falan halıyı” M20/2, **bazı** arkadaşlar “bazı arkadaşlar” M27/16, **biraz** yüksek “biraz yüksek” M8/45, **öteki** bekar “öteki bekar” M24/38, **öbür** hafta “öbür hafta” M33/33.

3.5.2.4. Soru Sıfatları

kaç kere “kaç kere” M3/26, **nasıl** sofraya “nasıl sofraya” M15/44, **hangi** partiyi “hangi partiyi” M15/44, **nadar** demir “ne kadar demir” M29/27.

3.6. Edatlar

Edatlar mânâları olmayan görevleri bulunan kelimelerdir. Tek başlarına anlamları olmayıp hiçbir nesneyi ve hareketi karşılamazlar. Fakat mânâlı kelimelerle kullanılıp onları destekleyerek gramer vazifesi görürler.¹¹¹

3.6.1. Ünlem Edatları

His ve heyecanları ifade için içten koparak gelen edatlarla tabiattaki sesleri taklit eden edatlardır.¹¹² Bu edatlar beşe ayrılır; ünlemler, seslenme edatları, sorma edatları, gösterme edatları cevap edatları.

3.6.1.1. Ünlemler

ah ölüm benim burdan ölüm çıkar “ah oğlum benim buradan ölüm çıkar” M1/62, **aman** garı ölme ben yalnızca galaman “aman karı ölme ben yalnız

¹¹¹ Muharrem Ergin, *age.*, s.348.

¹¹² Muharrem Ergin, *age.*, s.349.

kalamam” M2/23, **vay** avradını sattığım “vay avradını sattığım” M30/15, **amani** bize bi laf edeller “amani bize bir laf ederler” M16/15.

3.6.1.2. Seslenme Edatları

guzum heç üyüyemen “kuzum hiç uyuyamam” M2/26, **hadi** gidiyoz “ haydi gidiyoruz” M10/25, **ulen** amca şura iki kişi bulun “ulen amca şura iki kişi bulun” M21/52.

3.6.1.3. Sorma Edatları

hanı sözünü yedin mi dedim “hani sözünü yedin mi dedim” M21/64, **hani** şu baraşın şeyi köye gelededik “hani şu barajın şeyi köye gelededik” M19/15.

3.6.1.4. Gösterme Edatları

işte burdıydı dedi “işte burdaydı dedi” M1/58, **tā** boğlucadan fesligana “ta boklucadan feslikana” M4/16, **işde** böyle ömrümüz geçiyor yegen “işte böyle ömrümüz gidiyor yeğen” M22/26.

3.6.1.5. Cevap Edatları

evet öylē dedim “evet öyle dedim” M1/19, **yo** dedin “yo dedim” M1/30, **tabi** yol bilmiyoruz yolap bilmiyoruz “tabii yol bilmiyoruz yolap bilmiyoruz” M10/4.

3.6.2. Bağlama Edatları

Kelimedен küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil ve mânâ bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında bağlantı kuran edatlardır.¹¹³

3.6.2.1. Sıralama Edatları

eşiy_{le}, dostu_{le} “eşi ile dostu ile” M22/45, hastalıg_{ıla} sağlıg_{ıla} “hastalık ile sağlık ile” M30/1, atik **ve** pratikliğinden “atik ve pratikliğinden” M13/15.

3.6.2.2. Denkleştirme Edatları

baba adı **veya** yakın adı goruz “baba adı veya yakın adı koyarız” M25/18, yaşlı bulusun **veyahut** yakınlarından gönderisin “yaşlı bulursun veyahut

¹¹³ Muharrem Ergin, *age.*, s.352.

yakınlarından gönderirsin” M18/19, yakınına havlıdır **yahut** bir iki metre çamaşır “ yakınına havludur yahut bir iki metre çamaşır” M16/48.

3.6.2.3. Karşılaştırma Edatları

ya cibini ver **ya** bizi sende götür “yajipini ver ya bizi senle götür” M1/44, **hem** el yüz yıkarsın **hem** bulaşık yıkarsın “hem el yüz yıkarsın hem bulaşık yıkarsın” M15/19, **ne** ölüsü var **ne** dirisi adamın “ne ölüsü var ne dirisi adamın” M21/135, **kimisi** ücretini beyenmiyo **kimisi** işini beyenmiyo “kimisi ücretini beğenmiyo kimisi işini beğenmiyor” M16/18.

3.6.2.4. Cümle Başı/ Sonu Edatları

amma şimdi yağmuş öle bişe “ama şimdi yokmuş öyle bir şey” M3/22, **hatta** birbirimizi gaybettik bilader_lene “hatta birbirimizi kaybettik biraderle” M33/6, **acabana** yani işimiz görülü mü deyi “acaba yani işimizi görelim diye” M15/35, **acaba** sigaram yetmez mi ki diye iki pakeT uzun samsun almışın gitmişin “acaba sigaram yetmez mi diye iki paket uzun samsun almışım gitmişim” M8/13, **eğer** ömer a_yla emin a_nın dedîni ikna etmez de noluyor “eğer ömer ağayla emin ağanın dedîğini ikna etmez de ne oluyor” M21/38, **cüngü** burda yapan var_ıdı “çünkü burda yapan vardı” M13/12, **hani** biri var falan dediler ben dedim istemiyorum “ hani biri var dediler ben istemiyorum dedim” M26/18, **halbusa** benim suçum yok “ halbuki benim suçum yok” M6/44, **illaki** ğaldırđınla olmuyor. “illaki kaldırdığınla olmuyor” M19/4, **hele** alısan dedi artist mi olacādın? dedi. “hele Ali İhsan dedi artist mi olacaktın dedi” M1/29, şimdi geyen **bile** yok “şimdi giyen bile yok” M16/54, bizim zamanımızda biz türkiyenin göllerini bilirdig ne yetişiyoru her bölgede tütününü, üzümünü, cevizini yetişen yelleri bölgeleri dahi sayardık “bizim zamanımızda biz Türkiye’nin göllerini bilirdik ne yetişiyor her bölgede tütününü, üzümünü, cevizini yetişen yerleri bölgeleri **dahi** sayardık” M6/28, biz tavıh eti yaptig **yani** “biz tavuk eti yaptig yani” M3/14, şindikiler ĩne batırmasını bilmez cünkü görmüyollar **ki** okulda birinci işsizliğin sebebi de bu “şindikiler iğne batırmasını bilmez çünkü görmüyorlar ki birinci işsizliğin sebebi de bu” M22/31, öküzlerle sürerdik **sözüm ona** ğara sabanla “öküzlerle sürerdik sözüm ona kara sabanla” M20/9.

3.6.3. Çekim Edatları

birez gezici olduğ_çin dağların gezmişler “biraz gezici olduğu için dağlarını gezmişler” M6/15, onların malını yakalamak **uçun** bizim dā geçti miydi yakalıyōduğ “onların malını yakalamak için bizim dağa geçince yakalıyorduk” M12/20, madem ona ne **dif** laf ettin “madem ona ne diye laf ettin” M31/20, hep ğışa dek getirillerdi çalışmadan **dolayı** yani. “hep kış denk getirirlerdi çalışmadan dolayı yani” M10/52, o zamandan **beri** yarı köyde yarı ğonyada, esgiden būday eker_dik, kiraz miraz yetiştiriyoduğ şimdi pek yapamıyoruz gari yaşlanınsıra “o zamandan beri yarı köyde yarı Konya’da eskiden buğday ekerdik, kiraz miraz yetiştiriyorduk şimdi pek yapamıyoruz yaşlanınca için gari” M24/10, üç bucuğa **ğadar** ūraştık “ üçüğe kadar uğraştık” M7/4, öylenden **sonura** yoğ_udu “öğlenden sonra yoktu” M21/47, ben burdan **arı** gider dikerin demiş. “burdan ağarı gider dikerim demiş” M21/67. yetmiş üçten seksen ikiye **dek** çalıştık “yetmiş üçten seksen ikiye dek çalıştık” M13/20.

“geri, gericeğizim, keri, kelli”

Bu edat “sonra” anlamını taşıyan bir çekim edatı olup -DAn ayrılma hâli ekiyle kullanılır.¹¹⁴

ondan **keri** düün yaparsın “ondan sonra düğün yaparsın” M2/4, ondan **gericezim** çileklerden şellerden ireçel çıkarırız, “ondan sonra çileklerden şeylerden reçel çıkarırız” M23/2, ondan **geri** herkes ğınasını yakar dağılıllar. “ondan sonra herkes kınasını yakar dağılırlar” M30/16, şora vardık bi dā sorduk **geri** sokā tarif etti “şura vardık bir daha sorduktan sonra sokağı tarif etti” M16/32.

Bir örnekte -dAn dolayı anlamında kullanılmıştır.

tuvalet dışarda ondan **kelli** lābada hem el yüz yıkarsın “tuvalet dışarda ondan dolayı lavaboda el yüz yıkarsın” M15/19

¹¹⁴ Ufuk Deniz Aşçı, Bozkır Ağzında Görülen Bazı Şekil Bilgisi (Morfoloji) Özelliklerine Dair, *SUTAD*, S 40, Konya, 2016, s.191.

3.7. Fiiller

3.7.1. Şahıs Ekleri

Şahıs ekleri, çekimli fiillerde hareketi, işi yapan veya harekete konu olan şahsı belirtmek için kullanılan eklerdir.¹¹⁵

3.7.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

I. Teklik Şahıs Eki

-Im, -Um, -m, -In, -Un, -n

varman “varmam” M2/17, durmam “durmam” M29/39, çarırın “çağırırım” M1/21, gitmişim “gitmişim” M8/13, getmişin “gitmişim” M8/28, ūraşıyorun “uğraşıyorum” M7/3, istemiyorum “istemiyorum” M26/18, ūyüyemeycen “uyuyamayacağım” M1/68, gedecem “gideceğim” M16/19.

II. Teklik Şahıs Eki

-sIn, -sUn, -ñ

dersin “dersin” M1/8, dağarsın “takarsın” M2/4, yeyorsun “ yiyorsun” M7/4, götürüsün “götürürsün” M20/21, çıkacaksın “çıkacaksın” M18/12, göndereceñ “göndereceksin” M18/33, nabacañ “ne yapacaksın” M21/84, deñ “dersin” M15/52, ğalmışsın “kalmışsın” M1/38, bilemen.

Bir örnekte ikinci teklik şahıs ekindeki /n/ sesinin düştüğü görülmüştür.

götürüsü “götürürsün” M20/22.

III. Teklik Şahıs Eki

Afşar beldesi ağzında üçüncü teklik şahıs çekimi ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi eksizdir.

geliyoru “geliyor” M1/55, emekli olacak “emekli olacak” M6/41, göndürmüş “göndermiş” M31/22, koydu “koydu” M23/42.

I. Çokluk Şahıs Eki

-Iz, -Uz, -Is, -Us

¹¹⁵ Muharrem Ergin, *age.*, s.283.

geçinıyoruz “geçiniyoruz” M2/22, yeriz “yeriz” M3/4, toplanmışız “toplanmışız” M6/3, tikeriz “dikeriz” M23/14, yapamıyorus “yapamıyoruz” M24/10, ğaynadcaz “kaynatacağız” M10/44,üüdüürüz “öğütürüz” M23/4, gelmişis “gelmişiz” M10/6.

II. Çokluk Şahıs Eki

-sİñİz, -sUñUz

yapıyoñuz “yapıyorsunuz” M10/11, gedeceksiñiz “gideceksiniz” M12/26, görünüyoñuz “görünüyorsunuz” M13/25, sararsıñiz “sararsınız” M15/45, tutuyorsunuz “tutuyorsunuz” M28/5.

III. Çokluk Şahıs Eki

-lAr

gediyollar “gidiyorlar” M2/8, namızı ğılallar “namazı kılarlar” M3/7, soyallar “soyarlar” M7/1, ğorkuyollar “korkuyorlar” M23/41, vermeyecekler “vermeyecekler” M29/28, veriller “verirler” M23/39, salıvıracaklar “salıverecekler” M6/46, böyümüşler “büyümüşler” M2/19, soğulmuşlar “sokulmuşlar” M15/8.

3.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

İyelik kökenli şahıs ekleri görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılır.

I. Teklik Şahıs

-m

temizleyiverdim “temizleyiverdim” M1/8, döndüm “döndüm” M13/18, alsam “alsam” M16/9, öldürsem “öldürsem” M8/16, yaptım “yaptım” M20/42.

Belde ağzında bazı örneklerde birinci teklik şahıs eki /m/ yerine /n/’li şekiller kullanılmaktadır.

dëdin “dëdim” M1/30, geldin “geldim” M2/2, ekmek eylerdin “ekmek eylerdim” M2/19, dayanamadın “dayanamadım” M15/29, gelebilirsen “gelebilirsem” M19/17.

II. Teklik Şahıs

-n, -ñ

saldıñ “saldın” M9/38, döndüñ “döndün” M16/17, alsañ “alsan” M13/50, ğorduñ “koyardın” M20/26, çıktıysan “çıktıysan” M27/40, ğaynatsañ “kaynatsan” M31/27.

III. Teklik Şahıs

başladı “başladı” M1/1, ğoparsa “koparsa” M2/9, mahluk olsa “mahluk olsa” M7/6, getirdi “getirdi” M9/35, gelse “gelse” M13/17.

I. Çokluk Şahıs

-k, -k

ğaldık “kaldık” M1/2, çardık “çağırdık” M3/14, ğarıştırmassağ “karıştırmazsak” M8/52, ğalsak “kalsak” M32/23, dövüş etsek “dövüş etsek” M31/1.

Belde ağızında bazı örneklerde çokluk birinci şahıs /k/ tonlulaşarak /g/ sesine dönmektedir.

geldig “geldik” M1/70, kestirdig “kestirdik” M2/9, bilirdig “bilirdik” M6/28, ölseg “ölsek” M32/23.

II. Çokluk Şahıs

-ñIz, -ñUz

uyuttuñuzsa “uyuttunuzsa” M1/68, tutarsañız “tutarsanız” M23/37.

III. Çokluk Şahıs

-lAr

ğötürTüler “götürdüler” M1/2, ğaldiler “geldiler” M3/12, varsalar “varsalar” M20/14, getirseler “getirseler” M24/50.

3.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri

3.7.2.1. Geniş Zaman

Belde ağızında geniş zaman ekleri ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -r, -Ar olarak kullanılır. Ancak bazı örneklerde geniş zaman ekinin ikinci ve üçüncü şahıs çekimlerinde düşme görülür.

I. Teklik Şahıs

olurun “olurum” M1/30, gıların “kılarım” M2/17, içerin “içerim” M2/25, yaparın “yaparım” M3/37, görüm “koyarım” M4/20, gederim “giderim” M8/30, döverin “döverim” M13/32, satarın “satarım” M22/25, bulurum “bulurum” M32/16.

Olumsuzuz

varman “varmam” M2/17, bilmen “bilmem” M8/14, oğutman “okutmam” M10/35, durmam “durmam” M29/39.

II. Teklik Şahıs

Belde ağzında bazı örneklerde geniş zaman ekindeki /r/ sesi düşmektedir.

doldurusun “doldurursun” M8/49, vurusun “vurursun” M9/28, durusun “durursun” M12/23, gedersin “gidersin” M11/29, yağarsın “yakarsın” M19/24

Bir örnekte ikinci teklik şahıs ekindeki /n/ sesinin düştüğü görülmüştür.

götürüsü “götürürsün” M20/22.

Olumsuzuz

okuyamañ “okuyamazsın” M9/9, bilemeñ “bilemezsin” M30/39.

III. Teklik Şahıs

gelir “gelir” M2/23, verir “verir” M6/19, yapar “yapar” M11/23.

Belde ağzında bazı örneklerde geniş zaman ekindeki son ses /r/ düşme düşmektedir.

götürü “götürür” M2/23, oturu “oturur” M9/10, sürünüveri “sürünüverir” M9/10.

Olumsuzuz

olmaz “olmaz” M11/25, durmaz “durmaz” M15/28, açmaz “açmaz” M26/9.

I. Çokluk Şahıs

gederiz “gideriz” M1/51, toplarız “toplarız” M2/12, bişiriz “bişiririz” M3/3, sularız “sularız” M22/23.

Bazı örneklerde çokluk birinci şahıs ekindeki son ses /z/ tonlulaşarak /s/ sesine dönmektedir.

sereris “sereriz” M3/3, tikeris “dikeriz” M23/14.

Olumsuzuz

dağılmâyız “dağılmayız” M6/3, getmeyiz “gitmeyiz” M25/22

Belde ağzında bazı örneklerde geniş zaman olumsuzluk ekinde daralma görülür.

bilmeyiz “bilmeyiz” M6/13, vermiyiz “vermeyiz” M13/39, saymıyız “saymayız” M19/21.

II. Çokluk Şahıs

gedersniiz “gidersiniz” M1/50, sararsniiz “sararsınız” M15/45, yaparsniiz “yaparsınız” M15/44.

Olumsuzuz

demezsiiz “demezsiniz” M21/92.

III. Çokluk Şahıs

Geniş zaman ekinin üçüncü çokluk şahıs çekiminde geniş zaman eki /t/ sesi gerileyici benzeşme yoluyla /l/ sesine döner.

deller “derler” M1/67, gedyollar “gidiyorlar” M2/8, bayramlaşillar “bayramlaşırlar” M3/8, giyiniller “giyinirler” M9/41.

Olumsuzuz

vermezler “vermezler” M11/41, bilmezler “bilmezler” M12/34.

3.7.2.2. Görülen Geçmiş Zaman

I. Teklik Şahıs

dëdim “dëdim” M1/8, gödum “koydum” M8, düşündüm “düşündüm” M13/32, gırdım “kırdım” M16/4.

Metinlerde birkaç örnekte birinci teklik şahısta -n kullanılmıştır.

dëdin “dëdim” M1/30, geldin “geldim” M2/2, ekmek eylerdin “ekmek eylerdim” M2/19, dayanamadın “dayanamadım” M15/29.

Olumsuzuz

ūrařmadım “uęrařmadım” M8/23, kūsüklemedim “kilitlemedim” M31/23.

II. Teklik şahıs

gediñ “gidin” M1/21, saldıñ “saldın” M9/38, döndüñ “döndün” M16/17, ğurtulduñ “kurtuldun” M31/19.

Olumsuzuz

ūramadıñ “uęramadın” M13/31, getmediñ “gitmedin” M16/15.

III. Teklik şahıs

ğazıldı “kazıldı” M2/48, geldi “geldi” M3/30, tarif etdi “tarif etti” M16/32, dağıldı “dağıldı” M21/75.

Olumsuzuz

olmadı “olmadı” M1/46, faydı etmedi “fayda etmedi” M2/26, ğalmadı “kalmadı” M6/23.

I. Çokluk şahıs

ğaldık “kaldık” M1/2, geÇdik “geçdik” M2/12, odun eyledik “odun eyledik” M9/8.

Görülen geçmiş zamanın birinci çokluk şahıs çekiminde bazı örneklerde birinci çokluk şahıs eki /k/ tonlulaşarak /g/ sesine dönmektedir.

geldig “geldik” M1/70, kestirdig “kestirdik” M2/9, indig “indik” M13/24.

Olumsuzuz

çıkmadık “çıkmadık” M10/5, almadık “almadık” M28/20, getmedik “gitmedik” M3/28, görmedig “görmedik” M30/29.

II. Çokluk şahıs

dédiñiz “dédiniz” M10/11.

Olumsuzuz

ūramadıñız “uęramadınız” M13/30.

III. Çokluk Şahıs

istediler “istediler” M1/38, ğaldırdılar “kaldırdılar” M8/20, seçdiler “seçtiler” M21/13.

Olumsuz

okutturmadılar “okutturmadılar” M6/32, göstermediler “göstermediler” M15/11.

3.7.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

I. Teklik Şahıs

ğalmışım “kalmışım” M2/30, vermişim “vermişim” M11/35.

Metinlerde birkaç örnekte birinci teklik şahısta -n kullanılmıştır.

yazmışın “yazmışım” M10/16, düşmüşün “düşmüşüm” M21/134, atmışın “atmışım” M8/29.

Olumsuz

getmemişin “gitmemişim” M15/42, almamışım “almamışım” M24/54.

II. Teklik Şahıs

ğalmışsın “kalmışsın” M1/38, okuyacamıssın “okuyacakmışsın” M21/7.

Olumsuz

almamışın “almamışsın” M13/31.

III. Teklik Şahıs

bulaşmış “bulaşmış” M1/7, yazmış “yazmış” M5/12, ğoşmuş “koşmuş” M9/37, küsüklememiş “kilitlememiş” M31/22.

Olumsuz

ğalmamış “kalmamış” M24/43, gelmemiş “gelmemiş” M29/55.

I. Çokluk Şahıs

toplanmışız “toplanmışız” M6/3, gelmişis “gelmişiz” M10/6.

Olumsuz

ğalmamışız “kalmamışız” M6/14.

II. Çokluk Şahıs

almışınız “almışsınız” M9/14.

III. Çokluk Şahıs

toplanmışlar “toplanmışlar” M6/2, getirmişler “getirmişler” M7/16, ğalmışlar “kalmışlar” M21/90.

Olumsuz

görmemişler “görmemişler” M3/23

3.7.2.4. Gelecek Zaman

I. Teklik Şahıs

ōraşcam “uğraşacağım” M15/22, gedecem “gideceğim” M16/19, verecem “vereceğim” M29/31.

Metinlerde birkaç örnekte birinci teklik şahısta -n kullanılmıştır

gedecen “gideceğim” M1/34, deĝiştirecen “deĝiştireceğim” M8/24, dıkaycan “tıkayacağım” M8/3, sürecen “süreceğim” M30/34.

Olumsuz

olmācam “olmayacağım” M9/5, okutmaycan “okutmayacağım” M10/34, bilemecem “bilemeyeceğim” M21/45, üyüyemeycen “uyuyamayacağım” M1/68.

II. Teklik Şahıs

eyeceñ “eğeceksin” M13/1, söyleyeciñ “söyleyeceksin” M31/18, göndereceñ “göndereceksin” M18/33, nabacañ “ne yapacaksın” M21/84.

Olumsuz

ōramaycañ “uğramayacaksın” M16/20, küsüklemiceksin “kilitlemeyeceksin” M31/23

III. Teklik Şahıs

ğaçacak “kaçacak” M8/27, goyup getcek “bırakıp gidecek” M2/16, yazık olacak “yazık olacak” M13/32.

Olumsuzuz

yapmaycak “yapmayacak” M1/47, olmācak “olmayacak” M9/5, getmēcek “gitmeyecek” M16/9.

I. Çokluk Şahıs

ğaynadcaz “kaynatacağız” M10/44, getcez “gideceğiz” M11/5, belişecez “bölüşeceğiz” M18/17, atcaz “atacağız” M33/17.

Olumsuzuz

getmeycez “gitmeyeceğiz” M32/13.

II. Çokluk Şahıs

gedeceksiñiz “gideceksiniz” M12/26.

III. Çokluk Şahıs

yatırdıcağlar “yatırtacaklar” M6/47, gelecekler “gelecekler” M21/135.

Olumsuzuz

vermeyecekler “vermeyecekler” M29/28.

3.7.2.5. Şimdiki Zaman

Afşar beldesi ağzında şimdiki zaman eki genellikle ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -yor şeklindedir. Ancak bazı örneklerde -yo, üçüncü teklik şahıs çekiminde ise -yoru şekli kullanılır.

I. Teklik Şahıs

alıyom “alıyorum” M3/36, içiyorum “içiyorum” M8/11, gidiyom “gidiyorum” M31/4.

Metinlerde bazı örneklerde örnekte birinci teklik şahısta -n kullanılmıştır

ūraşiyorun “uğraşıyorum” M7/3, ğonuşuyorun “konuşuyorum” M8/19, görüyon “görüyorum” M22/32, dutuyorum “tutuyorum” M28/13, gelemeyōn “gelemiyorum” M19/5.

Olumsuz

bilmeyon “bilmiyorum” M6/29, istemiyorum “istemiyorum” M26/18, yapmıyom “yapmıyorum” M31/5.

II. Teklik Şahıs

buluyosuñ “buluyorsun” M10/48, savırıyorosuñ “savuruyorsun” M12/39, geliyoñ “geliyorsun” M13/26, istiyoiñ “istiyorsun” M31/12, dürtüyorusun “dürtüyorsun” M12/36.

Olumsuz

pişiremeyosuñ “pişiremiyorsun” M7/12, etmiyosuñ “etmiyorsun” M24/50.

III. Teklik Şahıs

geliyoru “geliyor” M1/55, devam ediyoru “devam ediyor” M6/43, ğalıyoru “kalıyor” M12/30, yapıyo “yapıyor” M27/8, gönderiyor “gönderiyor” M10/12.

Olumsuz

vermiyoru “vermiyor” M8/52, gelmiyoru “gelmiyor” M13/18, ermiyo “ulaşmıyor” M16/30, gedilmiyor “gidilmiyor” M20/31, bulamıyo “bulamıyor” M22/32.

I. Çokluk Şahıs

geçinıyoruz “geçiniyoruz” M2/22, biliyoz “biliyoruz” M6/13, gediyoz “gidiyoruz” M10/4.

Olumsuz

bilmeyoruz “bilmiyoruz” M1/55, yapmıyorum “yapmıyoruz” M27/24.

II. Çokluk Şahıs

çıkarTıyosuñuz “tanıyorsunuz” M1/31, yapıyoñuz “yapıyorsunuz” M10/11, görünüyoñuz “görünüyorsunuz” M13/25.

Olumsuz

bilemiyoñuz “bilemiyorsunuz” M29/19.

III. Çokluk Şahıs

gediyollar “gidiyorlar” M2/8, alıveriyollar “alıveriyorlar” M3/15, yiyollar “yiyorlar” M8/17, görkuyollar “korkuyorlar” M23/41.

Olumsuz

görmüyollar “görmüyorlar” M22/31, etmiyollar “etmiyorlar” M23/40, vermiyollar “vermiyorlar” M29/24.

3.7.3. Tasarlama Kipleri

3.7.3.1. Emir Kipi

I. Teklik Şahıs

Birinci teklik şahıs emir eki Eski Türkçede -AyIn şeklindeydi. Fakat Batı Türkçesinde -AyIn şeklinin yanında ekin birinci şahıslardaki /m/ tesiri ile -AyIm şekli de ortaya çıkmıştır.¹¹⁶ Belde ağzında ekin genellikle -AyIn şekli kullanılır ve aynı zamanda dar ünlü şekiller hâkimdir.

alıvıreyin “alıvereyim” M1/7, bilin “bileyim” M2/33, bāyım “bakayım” M3/11, sabahlıyın “sabahlıyayım” M6/15, yorulıyın “yorulayım” M9/9, demliyin “demleyeyim” M31/7.

Bir örnekte ekin ünlülerinin yuvarlaklaştığı görülür.

gurtuluyun “kurtulayım” M15/14.

Olumsuz

küsüklemiyin “küsüklemeyeyim” M31/22.

II. Teklik Şahıs

Belde ağzında ikinci teklik şahıs ekinin kullanımı Ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi eksizdir.

yörü “yürü” M1/57, bul “bul” M18/33, doldurt “doldurt” M21/21.

Olumsuz

bağma “bakma” M2/25, yapma “yapma” M21/47.

¹¹⁶ Muharrem Ergin, *age.*, s.305.

III. Teklik Şahıs

Belde ağzında üçüncü teklik şahıs emir eki kullanımı ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -sIn, -sUn şeklindedir.

şişsin “şişsin” M2/24, dursun “dursun” M3/11, gelsin “gelsin” M8/16, yapsın “yapsın” M33/14.

Olumsuzu

durmasın “durmasın” M8/3, gelmesin “gelmesin” M13/24.

I. Çokluk Şahıs

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde birinci çokluk şahıs emir eki -Allm şeklindedir. Ancak Afşar beldesi ağzında ekin -Allñ şekli de mevcuttur. Birinci teklik şahıs emir ekinde olduğu gibi /m/ tesiriyle bu şeklin ortaya çıktığını düşünüyoruz. Belde ağzında iki şekil de kullanılır.

yapalıñ “yapalım” M1/42, anlatalıñ “anlatalım” M3/1, bakalıñ “bakalım” M6/46, göndereliñ “gönderelim” M16/19, gideliñ “gidelim” M1/47, toplālım “toplayalım” M29/9, gedelim “gidelim” M21/90.

Gözlem yoluyla elde ettiğimiz bulgular neticesinde, Afşar beldesi ağzında birinci teklik şahıs emir kipi kullanılırken eğer birden fazla kişiye hitap ediliyorsa -Allmññ şekli kullanılır.¹¹⁷

yapalımıñ “yapalım”, içelimiñ “içelim”.

Olumsuzu

olmālın “olmayalım” M10/39, çıkarmayalım “çıkarmayalım” M21/29.

II. Çokluk Şahıs

Belde ağzında ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklı olarak damak /ñ/’li şekiller kullanılmaktadır; -İñ, -Uñ

gediñ “gidin” M1/21, yapıñ “yapın” M21/104, tutuñ “tutun” M23/37, buyruñ “buyrun” M15/52.

¹¹⁷ Talip Doğan, Yıldız Eli Yöresi Ağzında Çokluk 1.Şahıs İstek Eki -(y)än, -(y)än, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C 9, S 3, s. 130.

Olumsuzuz

duuamã “tuuamãyn” M23/36, ğorkmayãñ “korkmayãyn” M33/17.

III. Çokluk Şahıs

Belde ağızında üçüncü çokluk şahıs emir eki kullanımı ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -sInlAr, -sUnlAr şeklindedir.

yayılıversinler “yayılıversinler” M9/38, insinler “insinler” M13/22, yisinler içsinler “yisinler içsinler” M31/8.

3.7.3.2. Şart Kipi

Belde ağızında şart kipi ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -sA’dır.

I. Teklik şahıs

alsam “alsam” M16/9, yok etsem “yok etsem” M21/64.

Olumsuzuz

olmasam “olmasam” M1/73.

II. Teklik Şahıs

alsañ “alsan” M13/50, ğaynatsañ “kaynatsan” M31/27.

Olumsuzuz

ğoymasañ “koymasan” M19/19.

III. Teklik Şahıs

mahluk olsa “mahluk olsa” M7/6, gelse “gelse” M13/17.

Olumsuzuz

getirmese “getirmese” M24/50, ğıymasa “kıymasa” M32/11.

I. Çokluk Şahıs

dövüş etsek “dövüş etsek” M31/1, ölseg ğalsak “ölsek kalsak” M32/23.

II. Çokluk Şahıs

Metinlerde örneği yoktur.

III. Çokluk Şahıs

varsalar “varsalar” M20/14, getseler “gitseler” M20/31, getirselere “getirselere” M24/50.

3.7.3.3. İstek Kipi

görmeyesin “görmeyesin” M15/20, sana ede “sana ede” M23/44.

3.7.3.4. Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi için kullanılan -mAII ekine metinlerde rastlanmamıştır. Belde ağzında gereklilik kipinin çekimi, -mA/-mAk isim-fiil ekleriyle iyelik eklerinden sonra lazım veya gerek kelimelerinin getirilmesiyle yapılır.¹¹⁸

öldürmem lazım “öldürmem lazım” M8/21, yapmamız lazım “yapmamız lazım” M10/4, beklemen lazım “beklemen lazım” M16/41, akmaması lazım “akmaması lazım” M14/14, görmesi gerek “görmesi gerek” M11/43.

3.7.4. Ek Fiil

3.7.4.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı (Bildirme Ekleri)

Bildirme Ekleri, i- (<er-) fiilinin geniş zaman eki ve kişi yapıları ile birleşmesi sonucu oluşmuş olup, üçüncü şahıs çekimlerinde -dİr, -dUr (<tur-ur) olarak kullanılır.¹¹⁹

I. Teklik Şahıs

Belde ağzında ölçünlü Türkiye Türkçesinden kullanılan -Im, -Um eklerinin yanı sıra -In, -Un şekilleri kullanılır ve genellikle ekten önceki hece daralır.

erzincanlıyın “Erzincanlıyım” M1/64, burdığın “burdayım” M6/41, oruçluyun “oruçluyum” M8/11, yaşındığın “yaşındayım” M9/23, şikayetçi değilin “şikayetçi değilim” M6/46, yolcığın “yolcuyum” M13/31, kırk altı doğumluyun “kırk altı doğumluyum” M16/1, mezunuyun “mezunuyum” M18/2, nişanlıyım “nişanlıyım” M29/39, elli altı doğumluyun “elli altı doğumluyum” M25/1.

II. Teklik Şahıs

¹¹⁸ Hikmet Koraş, “Türkiye Türkçesinde Gereklilik”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S 17, Bahar 2005, s.144

¹¹⁹ Güner Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, TDK Yay., Ankara, 2002, s.128.

nerelisin “nerelisin” M1/64, hayınsın “hainsin” M33/24, hin ğumaşı mıñ “hint kumaşı mısın” M10/21.

III. Teklik Şahıs

hatadır “hatadır” M10/23, gelenektir “gelenektir” M22/27, nohutdur “nohuttur” M27/23.

I. Çokluk Şahıs

mahallesindeyiz “mahallesindeyiz” M5/20, askeriyiz “askeriyiz” M10/22, asker dēliz “asker deĝiliz” M13/23.

II. Çokluk Şahıs

garibansıñız, “garibansınız” M13/28, köylüsüñüz “köylüsünüz” M13/28.

3.7.4.2. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı

I. Teklik Şahıs

akıllıydım “akıllıydım” M4/21, üyesiyidim “üyesi idim” M21/50, yaşındıydım “yaşındaydım” M30/12.

III. Teklik Şahıs

ayıydı “ayıydı” M1/59, var_ıdı “var idi” M1/44, hanımıydı “hanımıydı” M4/12, göcasıydı “kocasıydı” M9/1, éiydi “iyiydi” M10/34, lirıydı “liraydı” M22/33, çoĝ_ıdu “çoktu” M29/43, oydu “o idi” M33/41.

I. Çokluk Şahıs

içindiydik “içindeydik” M11/7, gişiydik “kişiydik” M13/29, zeķaliydık “zekalıydık” M17/2, elindiydik “elindeydik” M18/4.

3.7.4.3. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanı

III. Teklik Şahıs

var_ımışmış “var imiş” M3/22, davşan_ımış “tavşanmış” M8/37, çoĝ_umuş “çokmuş” M1/13, akıllıymış_ımış “akıllıymış” M15/9, köylisiy_ımış “köylüsüymüş” M24/38, böyüg_ümüş “büyükmüş” M8/31, yoĝ_umuş “yokmuş” M9/4.

I. Çokluk Şahıs

nesilim_ışız “nesilmişiz” M6/18.

3.7.4.4. Ek Fiilin Şartı

var_ısa “varsa” M4/21, yoğ_ısa “yoksa” M22/42, battani_se “battaniyeyse” M19/31, neyi_se “neyse” M20/19.

3.7.5. Fiillerin Birleşik Çekimi

3.7.5.1. Hikâye

3.7.5.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

kürürdük “kürürdük” M14/14, sallardık “sallardık” M15/25, geçindirirdi “geçindirirdi” M21/77, ğaldırırdım “kaldırırdım” M27/16, bişirirdik “pişirirdik” M28/24.

Bazı örneklerde geniş zaman ekindeki /r/ sesi düşmektedir.

doyurudu “doyururdu” M7/21, götürüdüüm “götürürdüüm” M8/32, gönderilerdi “gönderirlerdi” M10/55, gösterilerdi “gösterirlerdi” M11/43.

Belde ağzında geniş zamanın üçüncü çokluk şahıs çekiminde /r/ sesi gerileyici benzeşme yoluyla /l/ sesine dönmektedir.

ğavurıllardı “kavururlardı” M4/10, doğullardı “dokurlardı” M11/3, yağallardı “yakarlardı” M21/87, yapallardı “yaparları” M33/54.

3.7.5.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Belde ağzında genellikle şimdiki zaman ekindeki /r/ sesi düşmektedir.

çalışıyodum “çalışıyordum” M10/9, geliyodu “geliyordu” M13/53, katılıyoduğ “katılıyorduk” M27/8, geliyordum “geliyordum” M28/11, ğıyıyodu “kıyıyordu” M31/11, boğuluyordum “boğuluyordum” M33/51.

3.7.5.1.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Belde ağzında genellikle gelecek zaman ekindeki /k/ sesi düşer ve arkasındaki ünlüyü uzatır.

olacādın “olacaktın” M1/29, bakıtacādım “bakıtacaktım” M7/25, geleceğin “gelecektin” M13/26, etcēdin “edecektin” M20/35, gātcağtın “katacağtın” M31/23, olacādı “olacaktı” M33/38.

3.7.5.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

yapmışdı “yapmıştı” M11/46, kapanmıştı “kapanmıştı” M27/11.

3.7.5.1.5. İstek Kipinin Hikâyesi

ūrayaydın “uğrayaydın” M13/30, geleydin “geleydin” M31/19.

3.7.5.1.6. Şart Kipinin Hikâyesi

olsaydı “olsaydı” M7/10, bilseydim “bilseydim” M8/32.

3.7.5.2. Rivayet

3.7.5.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

duva edermiş “dua edermiş” M3/26, dolanıllarmış “dolanırlarmış” M5/27, istiyollarmış “istiyorlarmış” M8/4, bağarmış “bakarmış” M15/2, ğullanıllarmış “kullanırlarmış” M30/28.

3.7.5.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti

ğalıyomuş “kalyormuş” M1/41, oluyormuşuz “oluyormuşuz” M7/8, uyanıyomuş “uyanıyormuş” M8/5, sınıyomuş “sınıyormuş” M31/15.

3.7.5.2.3. Gelecek Zamanın Rivayeti

bağacāmış “bakacakmış” M1/78, alacāmış “alacakmış” M9/4, satacāmış “satacakmış” M15/21, yecēmış “yiyecekmiş” M15/27.

3.7.5.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

götürmüşmüş “götürmüşmüş” M9/30, uykusuzmuş_umuş “uykusuzmuşmuş” M11/9, varmış_ımış “varmışmış” M15/9.

3.7.5.3. Şart

3.7.5.3.1. Geniş Zamanın Şartı

Belde ağzında bazı örneklerde geniş zaman ekindeki /r/ sesi düşmektedir.

ölür_üsem “ölürsem” M1/65, gönderisek “gönderirsek” M10/14, anlatırsağ “anlatırsak” M11/23, getirise “getirirse” M19/32, ğoparsa “koparsa” M22/50, zayıf olursa “zayıf olursa” M33/38.

3.7.5.3.2. Şimdiki Zamanın Şartı

diñeliyosa “dineliyorsa” M13/16, buluyosa “buluyorsa” M14/22.

3.7.5.3.3. Gelecek Zamanın Şartı

yecēse “yiyecekse” M2/23, yapacāsan “yapacaksan” M9/2, alacāsağ “alacaksak” M21/95, vercēse “verecekse” M15/23, gedecēse “gidecekse” M24/48.

3.7.5.3.4. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Belde ağzında bazı örneklerde /y/ sesi düşmektedir.

sıkıldısağ “sıkıldıysak” M14/17, ğazandısağ “kazandıysak” M16/40, geldise “geldiyse” M29/53, dediyse “dediyse” M16/19.

Birkaç örnek ünlü uyumuna uymamaktadır.

ğaldiyse “kaldıysa” M8/35, oldıyse “olduysa” M28/1.

3.7.5.3.5. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

yetişmişse “yetişmişse” M27/3.

3.7.5.4. Katmerli Çekim

3.7.5.4.1. Geniş Zamanın Rivayetinin Rivayeti

götürüllermiş_ümiş “götürürlermiş” M15/8, atarmış_ümiş “atarmış” M30/28, dellermiş_ümiş “derlermiş” M23/47.

3.7.6. Fiilimsiler

3.7.6.1. Fiilimsi Ekleri

İsim-fiiller, fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları; şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil adlarıdır.¹²⁰

-mA

¹²⁰ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.864

dōme çorbası “dōğme çorbası” M4/2, oğuma yazmayı “okuma yazmayı” M6/31, doğuma halısı “dokuma halısı” M11/38.

-mAK

yapmak mecburiyeyindeydid “yapmak mecburiyetindeydik” M1/77, ceyiz goymak “çeyiz koymak” M25/21.

Bazı örneklerde son ses /k/ ve /k/ tonlulaşarak /g/, /ğ/ seslerine dönmetedir.

satmağ için “satmak için” M14/9, kesmeg için “kesmek için” M18/11, para almağ “para almak” M24/14.

-Iş, -Uş

ilk oluş “ilk oluş” M6/16, geliş oldu “geliş oldu” M27/40.

3.7.6.2. Sıfat-Fiil Ekleri

Nesnelerin hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir.¹²¹

-AcAk

yağacak zobam “yakacak sobam” M7/2, ğurudacağlarımızı “kurutacaklarımızı” M20/16, evlenecegi gece “evleceneği gece” M24/13, yecēmiz erzāmız “yiyeceğimiz erzağımız” M27/16.

-An

arabası olan “arabası olan” M3/29, beşden çıkan “beşten çıkan” M4/21, yapan biziz “yapan biziz” M6/18, geden yok “giden yok” M7/13, geyen “giyen” M16/54, güneş görmeyen “güneş görmeyen” M33/44.

-Ar

döner ğoltuğlarda “döner koltuklarda” M7/2, çıkar çıkmaz “çıkar çıkmaz” M15/41, ğaynar ğazan “kaynar kazan” M18/15.

-mAz

yetmez oldu “yetmez oldu” M7/17, çıkmaz bir viraca “çıkmaz bir viraja” M15/41.

¹²¹ Muharrem Ergin, *age.*, s.333.

-dİk, -dUk

okuduktan soñura “okuduktan sonra” M5/8, dedimiz yer “dediğimiz yer” M10/3, geldiñde “geldiğinde” M21/9, olmadı “olmadığı” M13/40, yüzdükleriy_lene “yüzdükleriyle” M33/20.

-mİş, -mUş

sel vurmuş bağlar “sel vurmuş bağlar” M2/30, gurumamış hali “kurumamış hâli” M33/30.

3.7.6.3. Zarf-Fiil Ekleri**-A**

doya doya “doya doya” M2/52, ağıya ağıya “ağlaya ağlaya” M6/36, goşa goşa “koşa koşa” M8/15, döve döve “döve döve” M11/54, göre “göre” M1/15, deye “diye” M6/32.

Belde ağzında daralma neticesinde -A zarf-fiil eki -I olarak karşımıza çıkar.

arıyı arıyı “araya araya” M8/6, kaçtı kaçtı “kalktıra kalktıra” M15/38.

Belde ağzında -A zarf-fiil eki amaç işlevinde “-mak için” anlamında da kullanılır.

biçe giderdik “biçmek için giderdik” M4/5, dağa gidersin “takmak için gidersin” M2/3, okuya gettiydi “okumak için gitti” M9/2, güde giderdik “gütmek için gidersin” M29/36, çalışa giderdi “çalışmak için giderdi” M31/11, yakalaya çalışıyodun “yakalamak için çalışıyordun” M26/14, ala durduğ “almak için durduk” M15/20, toplā gedelim “toplamak için gidelim” M20/34, okuya gedenler “okumak için gidenler” M22/38, ala geliler “almak için gelirler” M23/16.

-AII

evleñeli “evleneli” M11/38, gedeli “gideli” M16/36.

-ArAk

dağıdarak “dağıtarak” M1/6, atarak “atarak” M5/23, dayanamārağ “dayanamayarak” M21/81, emerek “emerek” M13/10, çinneyerek “çiğneyerek” M21/90, yürüyerek “yürüyerek” M15/42.

-AsIyA

-AsI sıfat-fiil eki ile -A yönelme hâli eki ekinin birleşmesiyle oluşan bu ek, -IncAyA kadar anlamı verir.¹²²

gedesiye onu öğrenidi “gidinceye kadar onu öğrenirdi” M22/31, evlenesiye gadar “evleninceye kadar” M31/24.

-dIksIrA

-dIk sıfat-fiil ekinden sonra gelen “sıra” edatının ekleşmesi sonucu oluşmuş bir zarf-fiil ekidir.¹²³

ilerlediksıra “ilerledikce” M12/42, değışdiksire “değıştikce” M20/23.

-dI mI, -dU mU

-dI, -dU geçmiş zaman ekiyle -mI, -mU soru ekinin kaynaşmasından oluşan bu ek, bir işlev kaymasına uğrayarak “-inca” zarf-fiil ekine denk bir zaman zarfı işlevi kazanmıştır.¹²⁴

duydu muydu “duyunca” M8/18, galdı mıydı “kalınca” M9/42, geçti miydi “geçince” M12/20, ayakkabın oldu muydu “ayakkabın olunca” M17/13, bitirdi miydi “bitirince” M22/30, gördüm müydü “görünce” M24/35.

-dIk+iyelik eki+dA

gova oldūnda “kova olduğunda” M3/32, vardığımda “vardığımda” M13/22, bitirdiğimde “bitirdiğimde” M21/3.

-I, -U

alıvıreyin “alıvereyim” M1/7, çakı çakıveridik “çakı çakıverirdik” M6/50, oluverdi “oluverdi” M30/35.

-IncA, -UncA

¹²² Gürer Gülsevin, Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller Üzerine, *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C II, S 2, s. 130

¹²³ Ufuk Deniz Aşçı, Bozkır Ağzında Görülen Bazı Şekil Bilgisi (Morfoloji) Özelliklerine Dair, *SUTAD*, Konya, Güz 2016, s. 189.

¹²⁴ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.78

çıkınca “çıkınca” M5/30, ölünce “ölünce” M6/36, gidirmeyince “göndermeyince” M9/17, yürüyünce “yürüyünce” M21/107, durunca “durunca” M22/38.

-IncAK, -UncAK

Eski Türkçe devrinde kuvvetlendirme edatı olarak görülen ok, ök edatı, belde ağzında -IncA, -UncA zarf-fiil ekinde görülür.¹²⁵

istiyincek “isteyince” M6/17, ölünceg “ölünce” M6/36, yakalayınca “yakalayınca” M10/18, duyunca “duyunca” M16/25.

-InsIrA, -UnsIrA

Bu zarf-fiil eki, -IncA, -UncA anlamında kullanılıp zaman bildiren bir zarf-fiil ekidir. Bu zarf-fiil eki, ET’deki -In zarf-fiil eki ve “sıra” edatının ekleşmesi sonucu oluşmuştur.¹²⁶

Sona başkaları iSteyinsıra “sonra başkaları isteyince” M3/12, bām gari beni öyleliksıra verdi “babam gayri beni öyle olunca verdi” M15/15, pek yapamıyoruz gari yaşlanınsıra “pek yapamıyorum gayri yaşlanınca” M24/10, emekli olunsıra bakmıyolar “emekli olunca bakmıyorlar” M29/5, soganın içi pis oldunsıra gelillermiş “sokağın içi pis olunca gelirlermiş” M3/23.

-ken

Belde ağzında -ken zarf-fiil ekinin -ka, -ke, -kana, -kene olarak çeşitli şekilleri kullanılır ve ek ünlü uyumuna girer.

yogka “yokken” M1/28, güccüke “küçükken” M2/1, öraşırkan “uğraşırken” M6/37, evindiyke “evindeyken” M9/4, derkene “derken” M10/10, sularkan “sularken” M13/16, yaparkana “yaparken” M15/8.

-mAdAn

yapmadan “yapmadan” M1/80, el ekmeği olmadan “el ekmeği olmadan” M4/12, gelmeden “gelmeden” M13/19, gitmeden “gitmeden” M27/19.

¹²⁵ Zeynep Korkmaz, “Türkçede ok/ök Kuvvetlendirme (Intensivum) Edatı Üzerine”, *TDAY Belleten*, Ankara, 1961, s.28

¹²⁶ Ufuk Deniz Aşçı, *agm.*, s.189.

-Ip, -Up

inip “inip” M1/63, goyup getcek “bırakıp gidecek” M2/16, barıp “varıp” M7/21, çıkıp “çıkıp” M11/9, iSteyip “isteyip” M13/33, dönüp “dönüp” M15/42.

Bazı örneklerde ekin sonundaki /p/ sesi düşmektedir.

hap yazdırı gelir “hap yazdırıp gelir” M2/23, götürü döker geliriz “götürüp döker, geliriz” M9/22, ondan alı gelidin “ondan alıp gelirdin” M22/55.

SONUÇ

Afşar beldesinde yaptığımız incelemeler sonucunda ses ve şekil bilgisi açısından ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklılık gösteren özellikler şu şekildedir:

Ses bilgisi sonuçları

1. Belde ağızında ölçünlü Türkiye Türkçesinde kullanılan sekiz ünlünün yanında /á/, /ǎ/, /è/, /ě/, /í/, /â/, /ó/, /ú/, /î/, /ô/, /ö/, /ï/, /ê/, /î/, /ā/, /ē/, /ī/, /ō/, /ū/ ünlüleri de kullanılmaktadır.

2. Afşar beldesi ağızında “kapalı e” sesi varlığını sürdürmekte olup genellikle ilk hecede görülür: yèdik M1/4, dèyi M8/4.

3. İki ünlü arasında bulunan /ñ/, /g/, /ğ/, /y/ ünsüzleri hece kaynaşması sonucunda eriyip kaybolarak yanlarındaki ünlüleri uzatırlar: yèn “yeğen” M5/18, sãa “sana” M7/1, ciãra “sigara” M12/1, yècek “yiyecek” M20/21.

4. Belde ağızında uzun ünlüler yaygın olarak görülmesine karşın kısa ünlüler fazla görülmeyip örnekleri belirli kelimelerde vardır: sonã “sonra” M3/4, şöylë “şöyle” M30/21, bõle “böyle” M3/3.

5. Ünlü türemeleri belde ağızında ön seste, iç seste ve son seste olarak karşımıza çıkar. Ön seste türeme, l- ve r- sesleriyle başlayan yabancı kelimelerde görülüp genellikle kelime başına /ı/, /i/, /u/, /ü/ sesleri getirilerek yapılmaktadır. Ancak bir örnekte /e/ sesi gelmiştir: erezillikler (< Ar. rezîl) “rezillikler” M30/35.

6. Belde ağızında -ken zarf-fiil eki, -ki aitlik eki, ile çekim edatı ve i- fiilinin ekleşmiş şekilleri genellikle kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır.

õraşırқан “uğraşırken” M6/37, varıқа “var iken” M5/28, burdaki “burdaki” M14/6, oñun_ıla “onun ile” M1/72, yatağ_ıdı “yatak idi” M11/36.

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan alıntı kelimeler, belde ağızında ilerleyici veya gerileyici benzeşme yoluyla uyuma girmiştir:

habarın (<Ar.ḥaber) “haberin” M7/22, tene (<Far. dāne) “tane” M2/7, barabar (< Far.berāber) “beraber” M12/32.

7. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumu bulunmayan bazı kelimeler belde ağzında uyuma girmiştir: tokturlara (<Fr.dokteur) “doktorlara” M2/23, davılını (<Ar.ṭabl) “davulunu” M30/16, tavıḥ “tavuk” M3/13.

8. Belde ağzında geniş ünlülerin daralmasında yaygın olarak a>ı daralması görülür. İlk hecesinde geniş ünlü olan kelimelerin ikinci hecelerinde genellikle daralma görülür: faydı (<Ar.fā’ide) “fayda” M2/26, arifi (<Ar.‘arefe) “arife” M3/7.

Bu ses hadisesi hem fiillerde hem isimlerde görülmekle beraber /y/ sesinin etkisi fazladır: lirıysa (<İtal. lira) “liraysa” M12/18, atıyı “atayı” M6/13, kimsiyle “kimseyle” M2/17, tūlıyı (<Yun.toúvla) “tuğlayı” M15/34, saymıyız “saymayız” M19/21, vermiyiz “vermeyiz” M13/39.

9. Belde ağzında son hecesinde iki ünlü arasında kalan /y/ sesinin düşerek arkasındaki ünlüyü uzattığı görülür: yaylā “yaylaya” M4/13, konyā “konyaya” M31/4

Bu ses olayı sadece /y/ sesine has bir özellik olmayıp yönelme hâli eki eklenen kelimelerde genellikle karşımıza çıkar: allā “Allaha” M16/2, yürēme “yüreğime” M19/4.

10. Belde ağzında ölçünlü Türkiye Türkçesinde kullanılan yirmi bir ünsüzlerinin yanında /Ç/, /ḥ/, /K/, /k/, /ñ/, /F/, /P/, /S/, /T/ ünsüzleri de kullanılmaktadır.

11. Kelime başındaki k-, k- ünsüzleri tonlulaşarak g- ve ğ- ‘ya dönmektedir.

12. Afşar beldesi ağzında kelime başı b- sesi genellikle korunmaktadır.

bek “pek” M1/15, bişiriz “pişiririz” M3/3, bekmezlikler “pekmezlikler” M8/48.

13. Belde ağızda t->d- tonlulaşması sık görülür: daş “taş” M1/37, dağmadılar “takmadılar” M3/11.

14. Bazı kelimelerde kelime içinde ve kelime sonunda k>ğ sızıcılaşması görülmektedir: tavıh “tavuk” M3/13, aħşam “akşam” M3/7, keşkağ (< Far. keşkek) “keşkek” M4/7.

15. Belde ağızda kelime başı /h/ ve /g/ sesleri genellikle düşer:

astalık “hastalık” M1/ 12, asar “hisar” M16/51, esap “hesap” M21/44, o ünkü “o günkü” M10/40.

16. Afşar beldesinde r-l>l-r aykırılışması sık görülür: belber “berber” M21/102, sertal “Serdar” M29/34, kelpeten “kerpeten” M2/32.

17. Belde ağızda sistemli bir şekilde rl > ll benzeşmesi görülmektedir: talla “tarla” M8/15, tatalların “tatarların” M1/81, bitirille “bitirirler” M2/4.

18. Belde ağızda göçüşme olayı genellikle alıntı kelimelerde görülmektedir: ırbu “ıbrıği” M1/53, köfrezin “körfezin” M6/24.

19. Belde ağızda kelime başında, içinde ve sonunda /ğ/, /h/, /v/, /y/, /k/ ünsüz türemeleri görülür: hali “Ali” M4/12, yesir “esir” M24/25, duva “dua” M2/20, ğanayat “kanaat” M9/10, geometrik “geometri” M21/11.

Şekil bilgisi sonuçları

1. Belde ağızda ilgi hâli ekinde damak /ñ/ sesi korunur: ormanıñ içi “ormanın içi” M11/7, bunuñla evlendik “bununla evlendik” M5/12, bubayıñ günahı “babanın günahı” M9/9.

2. İkinci teklik ve çokluk iyelik eklerindeki damak /ñ/ sesi korunur: emmiñi “emmini” M1/75, sıkıntıñız “sıkıntınız” M10/11.

Bazı örneklerde ikinci teklik şahıs iyelik eki /ñ/ sesi /y/ ya da /ğ/ seslerine dönmektedir: dayığın “dayının” M4/12, hanımıyın “hanımının” M22/28.

3. Yükleme hâli eki, ölçünlü Türkiye Türkçesindeki kullanımlarının yanında -n şeklinde de karşımıza çıkmaktadır: sırtların, çamaşırının yıkardım “sırtlarını, çamaşırıklarını yıkardım” M4/13, dağların gezmişler “dağlarını gezmişler” M6/15.

4. Vasıta hâli eki olarak kullanılan -IA ekinin belde ağızında çeşitli şekilleri vardır: deden_ilen “dedenle” M2/25, çapay_ıana “çapayla” M8/47, onun_ılan “onunla” M16/39, ayak_ıana “ayakla” M8/50.

5. Aitlik eki -ki belde ağızında genellikle kalınlık-incelik uyumuna girer ve ekin -ğI şeklinde kullanımı mevcuttur: burdaki “burdaki” M14/6, çocuklukta_ı “çocuklukdaki” M18/28, yaşındı_ı “yaşındaki” M6/46.

6. Zarf-fiil eki -ken genellikle kalınlık-incelik uyumuna girer ve ekin çeşitli şekilleri vardır: güccüke “küçükken” M2/1, satar_ıana “satarken” M12/8.

7. Belde ağızında bazı örneklerde birinci teklik şahıs eki olarak /In/, /Un/ /n/ kullanılır: içerin “içerim” M2/25, dedin “dedim” M1/30, yazmışın “yazmışım” M10/16, konuşuyorum “konuşuyorum” M8/19, sürecen “süreçeğim” M30/34.

8. Emir kipinin birinci teklik ve çokluk şekilleri genellikle -AyIn ve -Allñ olarak kullanılır: sabahlıyın “sabahlıyayım” M6/15, anlatalıñ “anlatalım” M3/1. Gözlem yoluyla elde ettiğimiz bulgular neticesinde, Afşar beldesi ağızında birinci teklik şahıs emir kipi kullanılırken eğer birden fazla kişiye hitap ediliyorsa -Allmñ şekli kullanılır: yapalımñ, gidelimñ.

9. Belde ağızında şimdiki zaman eki -yor’un yanında -yoru şekli de kullanılır: geliyoru “geliyor” M1/55, deyoru “diyor” M2/24.

10. Afşar beldesi ağızında ölçünlü Türkiye Türkçesindeki yapım eklerinden farklı olarak -vIk ve -et gibi fiilden isim yapım ekleri de kullanılır: ölet “ölet” M6/51, şirlevigte “şirlevik” M21/121.

11. Eski Türkçedeki pekiştirme edatı -kInA, Afşar beldesi ağızında varlığını devam ettirmektedir: sakincene “sakince” M8/24.

12. Afşar beldesi ağızında ölçünlü Türkiye Türkçesinde kullanılan zarf-fiil eklerinin dışında -dİksırA, -dUksırA -InsırA, -UnsırA -IncAK, -UncAK yapıları da kullanılır: ilerlediksıra “ilerledikce” M12/42, olunsıra “olunca” M29/5, isteyince “isteyince” M6/17.

13. Belde ağızında gereklilik çekimi -mA/-maK isim-fiil eklerine, iyelik ekleri ve gerek/ lazım kelimelerinin getirilmesiyle sağlanır: akmaması lazım “akmaması lazım” M14/14, görmesi gerek “görmesi gerek” M11/43.

14. Belde ağızında kullanılan -A zarf-fiil ekinin amaç işlevinde kullanıldığı örneklere de rastlanmaktadır: biçer giderdik “biçmek için giderdik” M4/5, dağa gidersen “takmak için gidersen” M2/3.

METİNLER

-M1-

Konuşan: Ali İhsan Kocamaz**Yaşı: 83****Öğrenim Durumu: İlkokul****Konu: Askerlik Anıları**

(1) *ediremit* acemi birliyi altı nisanda eyitim başladı. (2) yani orda dörd ay ğaldık dörd aydan soñura bizi *ezirne* istikametinde *geliboluya* götürTüler gemiyile. (3) *geliboluda* bir hafta ğaldık. (4) oranın sardalya balıklarını bol bol yedik. (5) ondan soñura biz uzun köprüye geldik en son. (6) dağıdarak geldi, başımızda bir tēmen var_ ıdı. (7) tēmen pardisüne biraz toz bulaşmış onun ğabarı yoğka alıvıreyin deriken şöle baqtı, ne o dedi. (8) efendim dedim üzerñize toz bulaşmış bîrâz fazla vur da bi tēmen dōdüm dersin dedi soñura temizleyiverdim. (9) beñi ne yanna götürcen dedim seni en soñ noktaya götürcen mirkepile dedi. (10) orda keşana dağıttı malkarā dağıttı ğara cehennem alayına daıttı. (11) ondan soñura dağıdarak geldi adam uzun süreli de ğaldık orda bi hafta mı oñ beş gün mü tecfitde ğaldık. (12) şıñdi bu astalık gibi yani tecfit deler oña. (13) orda birliklere aldılar ğonyalı da çoğ_ umuş orda çavuş oñbaşı orda baya üç ay falan ğaldım ben. (14) soñura albayın eviñe bi hizmet eri lazım_ımış ğarısı istanbulda bir adam göndermiş get demiş filan filan çocukları çar gel demiş yāni. (15) ora münasib olan adı bellidir de bizi ğarî başçavuş boy istikametimize ğore filan dizdi bi başçavuş bize bek tenezzül etmedi. (16) yani bursadan, *istanbuldan*, izmirin cocuklarını seçti parlağ, uyanık ordan bende dedim gi efendim bende gelsem olmaz mı dedi as sitekli bir şekilde sen de gel ğara olan dedi. (17) bende vardım albayım baña bir iki soru sordu adamlar olumlu cevābı veremediler. (18) bağa sordu ben hemen yapıştırdım hele dedim gi albaya; albayım buñlar yumurta hesabı soracağsan hesap sor dedim. (19) öylē mī! dedi evet öylē dedim. (20) o zaman yenice sıraları var_ ıdı içer_ımış adam onun üzerine yazdı beñim adımlı. (21) haydin dedi gediñ tamam ben sizi çarırın dedi. (22) beñi ğafaya ğoymuş adam ordan o başçavuş dedi gi oñlara ulen azınıza sıcıyın dedi bende sizi bi adam zannetimdi dedi. (23) şu adamın gendi rica etdī dedi. (24) *hikmet* diye bir şöfār var_ ımış beñi istanbula yıktı geldi adam orda oñ üç ay adamın eviniñ

hizmetini yapıverdim. (25) gendisi birliğte hanımıyla. (26) soñura tabī yerleştiğ ordan ar filim şirketine beñ bi dilegçe verdim. (27) bir boy hoturafı gönder bir de normal gönder dediler. (28) o zaman oldu gari soñura ben *ismail* dī postacı var_ ıdı yaşlı bi adam o ben yoğka emri ona vermiş. (29) meKtubun aynını paşanın ğızı reha hanım dī bi ğız evleñmemiş o hele *alisan* dedi artist mi olacādın? dedi. (30) yo dedin belki olurun dedim sañgı dedī *zeki müren* oldu da dedi istedigleri ğızı alamıvırdiler dedi. (31) yā sen, dedim bizi nerden çıkarTıyosunuz ben dedi señi bilirsin dedi mektubu yırtmış ben de tāmam dedim oralı olmadım. (32) o, öyle getti oñu bi ara anlatdı mıdı şeyde. (33) oğlum orda on üç ay ğaldım ondan soñura ben bura izine geldim. (34) on ikinci ayda filan albay o zaman baña dedi ki alisan dedi ben tarsusa gedecen dedi şube başkanlığı yapacan orda dedi ister birliyiine get ister tarsusa gel dedi. (35) burda bir ay ğaldım ordan tirene bindim dōru tarsusa vardım gece. (36) asgerlik şubesini sordum orda *yıldızdepe* diye bir yer orda kilise var ora yakın bi yer_ imiş. (37) bir ğadın, bir baykuş, kesme daş muğzam bir bina orā gece vardım. (38) ordaki yazıcılar beñ geç ğaldım baña hava yapmak istediler geç ğalmışsın filan dī beñi acemi zannıdiyolar yāni. (39) biz de beş gün ğafadan yediyeğ ya bahtım buñlar baña hava yapar şıñdı en eyisi albayı sorayın dedim. 40) albayım nerde dedim albayın postası varmış hüsnü diye bir çocuk edirneli ordaki açık gözlü biri şerif hüsnü dedi gösteriver beyfendiye dedi albayımın oturduğı yeri dedi. (41) aynı şubede albay da ğalıyomuş ordan ğapıyı çaldım ben gel dedi adam hemen vardım selam verdim. (42) alisan dedi beş gün ğafadan yedin dedi dōru efendim yedim dedim hadi yat yat sabah görüürüz dedi baktın oñlar darmadağın olmuşlar özür dilediler ya ben seni acemi zannıtiyeğ de saña bi hava yapalın dediydiğ falan dediler. (43) orda üç ay ğaldım oğlum tarsusun batı taraFında esabul kef var, yedi uyurlar derler ona tarihte ğuranda da geçer ora da gidtiğ nāsib oldu getdik (44) binbaşı var_ ıdı trapzonlu hanımı dürüs bir ğadın o demiş hüseyin bey bizi orā götür bi demiş o da oralı olmamış bende dedim binbaşım bize ya cibini ver ya bizi sende götür filan dedim. (45) alisan dedi bizim hanım da ğaç senedir deridi dedi baraber gidelim dedi gidelin dedim. (46) bahtım oralı olmadı üstünede varacak halin yok onuñ hizmet eri var_ ıdı harun diye bir arğadaş gendi memlekedinden. (47) harun geldi, harun dedim senin hemşeri iş yapmaycak baraber yayan gidelin dedim. (48) ordan geçdiğ istasyondan geçdiğ dedeler köyünün yanında dağın başında

ormanın içinde uzaktı, ormana kaçmış adamlar mārānın içine. (49) tarsusu çıktık arkamızdan *millet partisinin* cibi geldi, ablemi ğartal bizi oñlar seyyah acanı zanetmişler hemen adam durdu buyrun candırma efendiler dèdi. (50) nere gedersiniz? biz candırma deĝiliz dèdim, ben esabul kefe gedyorum dèdim. (51) orda ğari bir Firaş var_ımış, biz burda inelim ğuşbaķışı gederiz ora dèdim. (52) ora vardık ölüm orda bi kadınla kız çocu var dedeler köyündenmiş onlar. (53) o kadına deyze bize birer abdes ırbı getirivèr dèdim, ğadın dèdi get ğızım abdes ırbı al gel dèdi. (54) aldı geldi ğız abdeslerimizi aldık o ğünün behrinde şindiki bir lira gibi bi milyon lira para verdim cocua sevinsin dii. (55) ordan girdik içeri mārānın içine tabi ne yapacağımızı bilmeyorum ordan enişte ali, enişte ali dii sesler geliyor, ordan geldiler. (56) enişte uzun bolu bir adam, Ali, oyanık, orta bolu bi çocuk ben selam verdim adamlara aleyküm selam dèdiler, ne var ne yok dèdim bişe yok dèdi adam. (57) oyanık çocuk ali, asger abi dèdi burda ben bi antep kilimi gördüm dèdi enişte burda bi kilim varmış dèdimde yürü len di beni kaçtırvèrdi dèdi ğorķmuş adam demekki. (58) dönün lan o zaman dèdim ğari biz asgeriz yā, döndü orda tām mağaranın sol tarafına giderike işte burdıydı dèdi asger abi çocuk. (59) baķtım bir ğoyun posdu omzuna sarmış adam onun üstüne de antep kilimi bürümüş üşümeycen di şubat ayıydı, *recep* ayının içindeydi. (60) ordan baķtım bir adam zikilde selam verdim aleyküm selam dèdi adam yüzümüze bile baķmıyor yani o kadar meşgul. (61) yakdığı mumlardan ora eritti bir mum yaktı mumu ğoydu, şavķitti, demek ği namaz ğılarken mum yakıyor, zikilde ğaranlıkta oturuyor. (62) adam orda yaşıyor, amca hava çok güzel dèdim biz *tarsustan* hesaplı geldiydik, o zaman *yaba* portakalları filan yeñi çıktıydı, hadi orda bi ğavaltı yapalın dèdiydim yüzümüze bile baķmadı adam yani ah ölüm benim burdan ölüm çıkar dèdi. (63) hayırdır dèdim ben dèdi irecep ayında burdayın dèdi *recep* ayında, *şaban* ayı burdayın dèdi, ramazanı da burda dutacan *tarsusa* inip bir ğurban alıp burda kesecen köylülere dağıdıvirecen ömrüm olur_usa memleketime gidecen dèdi. (64) sen nerelisin dèdim ben *erzincanlıyın* dèdi, adam oraya yazmış eski *türkçeyile* mārānın daşına yazmış yeñi türkçeyile adresesini ğarşı tarafına yazmış. (65) adam ğafasından ben burda ölürsem eski *türkçeyi* bilen eskisini okusun yeñiyi bilen yeñiyi okusun beñi memlekedime göndürsin. (66) şindi o adam ben o zamanları pek ölçemezdim bu olayları da şindi şindi ölçer oldum. (67) o mağaraya esabul kef deller *türkçesi* mağara

arapçası keftir kef mağra demektir. (68) şîndi o adam gafasından deyoru ki burda bu yedi deliganlıyı üç yüz sene sen uyuttuñusa deyoru öldürmediñise ben burda doqsan gün neden úyüyemeycen duramaycan üç ay adam oqumuş guranı kerimi éyi oqumuş. (69) şîndi bende oqurun da tabi o zamanlar arapçıyı oqumasını bilmezidim. (70) ordan gece geldig tarsusa ordan üç ay soñura mezuniyet geldi, mezuniyet geldigden soñura biz de memlekedimize döndüg. (71) asgerden döndüm döru bura geldim evimiz yıkılmış_ımış yarısı onları açtım, onları temizledim, usta buldum geldim. (72) ordan dörd oda yaptırdım buñun altındağı binayı ondan soñura oturduq āaam geldi ona iki gözünü verdim oñunıla oturduq a_am da seksen sekizde vefat etdi. (73) da_ evleri yıkılıp gider, biz tekrár üzerine bir gat da_ çıktık işte bende olmasam bizim nesil bittiyidi zati. (74) aamın üç ölu var üçü de öldü, adamlara adam gibi bakarsañ öle mal sahibi olursun ölüm bunlar pek adam gibi bakmadı çocuklara. (75) bu memet emmiñi var ya memet emmiñ hastalandı ben çalısa gittimidi amel olmuş çocuk babañdan yirmi beş lira istedim, buñu bi doqtura götürelim dedimide babam dedi hendê çocuk dedi beş yüz metre gitmeden ölür hendeñe para vèrmem dedi. (76) burda bi arkadaş var *hidayet söylemez* deyi oña vardım baña yetmiş lira ver dedim, o da çıkardı yüz lira vèrdi belki fazla olur deyi. (77) sırtladık, omuzladık da_ gırk kilometre sırtımızda çocu dolandırdık geldik, hadimden, *ermenegden* dā şîndi yaşıyoru mesala biz oñu yapmak mecburiyedindeydid. (78) soñura bize bakacāmış bakmaycāmış oñu hesap edemezsin zaten. (79) *eskişehirde* eniştem var_ıdı orda aklam var_ıdı ben bin dokuz yüz atmış ikide *eskişehirde* vardım ordan enişdemin dezgahı da boş_umuş antepililer çok orda gendi de antepi bağa torpil yaptılar yāni dezgaha geç dediler bir éki yanlışım olur_usa o galfalar düzeldiverdi. (80) yāni çıraglık yapmadan usta oldum ben soñura iki sene aşşā yoqarı orda durdum. (81) orda harp okulunda filan çalıştım tatalların içinde o zaman cuneyt arqın çapa tıp faqultesinde oqurudu yāni annesi benden aldığı dükkan kirasın oña gönder_ıdı. (82) babasına sarı yakup dellerdi haçça falan getti geldi bir aplası var güccük olan aynı buasına benzer sarışın. (83) ondan soñura tekrar bura geldim burda işte harmanımız eyileşmedi soñura *afyona* gittim *afyonda* dēzemin ölu var_ıdı asgeriyede ağır bakım memurudu. (84) onun yanında ğaldım bir ay orda kilim doqudum, kıl getirdim, dükkan saıbu uşaklıyıdı *ismail kıraman* diñ bir arkadaş otuz

ramazan akşam yememi veridi hanımı bol cömerd bi gadınıdı, gece de alı dayımın yanında yeridim sahur ekmemi bir ayda orda çalışdım.

-M2-

Konuşan: Selvi Kocamaz

Yaşı: 80

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Hayat Hikâyesi-Maniler-Türküler

(1) ee oğlum ne bilin seksen yaşındın ya anam yok babam yok ne zâman doğdum ne zâman öldüm eveli ne zâman doğdum güccüke anam ölmüş. (2) evelden geldin bura gelin oldum ev vilen yoğudu. (3) soñura evi yapıdık, davar dutduk, davara bahtık, çocuklara bahtım, yaylaya göçtük, ekin ektik, harman galdırdık, şindi onlar gaktı ğari. (4) şindi ğız bitirille ğız evinde bitirisin, arqandan yüzük dağa gidersin, yüzüü dağarsın bi sene durusun ondan kerı düün yaparsın. (5) düün yapallar, geçi keseller, pılav yeller, oynallar güleller işte. (6) ğına ün oynallar, bi yere biriğiller şorda şey var düün yeri orda oynallar. (7) yarından sonña gelini bindiriler götürüller, beş altı tene geçi keseller. (8) burda gedyollar nerde sünned yapallar bilmen çocukları ğari pılav mı dökeller para mı vèriller nörüller bilmen. (9) bizim cocuklara bullarda kestirdig para vèridik on lira yirmi lira eliñden ne ğoparsa vèrisin. (10) çok bilirdim türkülerı ğuzum yā unuttum, gettim subaneke okuyuverim mi? (11) çok góznel türküle bilidim dağlarda çārıdım. (12) ekın biçeriz bir arağa toplarız, evel düvenile sürerdik soñura paTuza geşdik, köye getiririz samanının denesini şindi ekin de ekin yok dikim de diken yok. (13) ekin vilen yok, gendi duru her yer biçez hacının kirázi var bir beliginde babamgilden aldığı bir beligine de havar ekeriz. (14) hacı da bir ev yaptı boş boşuna yaptı getti, dört gözlü güzel bir ev yaptı, betunladı, çingoladı dört göz ev halıları zilledı avrad geldi, yaptılar, çatdılar, tavuğa da baqamadı vardı getti çöuk. (15) evel memleketde çalışa getmiş orda da varmış hastalık ya, nasıl çalışır ğış günü soukta bilmen. (16) ğadir mevlam ğapılardan es beni, götür yarin ğapısına as beni. eşmiydi eşmiydi gelin oğluñ beşmiydi, tencerede goyup getcek artık aş mıydı bunnar hep tekelleme. (17) kimsiyle

küs değilim ölüm kimsiyle kimseye tā ağım garam yok, eimden dışarı çıkman, sen eyisen herkes eyi kötüsün herkes kötü, ne üstü umurum kimsinin evine varman ğuran okurun, namazımı ğıların, gece gağarın teveccüd namazı ğıların. (18) bir gün namaz öderin, gündüz ğuranın yeñi yazısından okurun, elif cüz okurun hiç soğak bilmen ben. (19) günde ekmek eylerdin evel, çocuklar burdıyken, sekiz táne çocuk günde, ölen cocuklarını da geldi bir ğız bir ölüm öldü_ idi ğuzum, geldiler şöyle böyümüşler şöyle boynuma sarıldılar aman bi gözeller bi gözeller ğuzum. (20) allah böyütmüş onları anne bize duva edersin günde diye boynuma sarıllar geldilerde. (21) öyle bi gözeller ğuzum bir gör amanın, sırtları başları pır pır şöyle pır pır. (22) dedenile eyi geçinıyoruz, hiç seslenmez solumaz, arı görü gelir zobıyı yakar, çayı demler nöğürsün. (23) tarar gelir hapları şeyleri ne yecese, aman ğarı ölme ben yalnızca ğalaman, tokturlara götürü bura toktur gelir hap yazdırı gelir, hadıma götürü, *ermeneğe* götürdü, her yere götürdü. (24) ğarnıma bi derman yok taha, ğarnıma bakma gari şişerse şişsin deyoru, úyķú yok sabah olmaz, elem tereden başların gece sübenekeye tek okurun şurda tesbik var yüz kere la ilahe illallah derin, hasbinallah diye dolandırırım. (25) gece úyķú yok böyle otururun üyüymen, ğarnımın şişine bakma gari bir hap içerin paldır küldür geçer. (26) ecik sonra bi taha şişer, üç senedir úyķusuzluğa dayanaman ğuzum heç üyüymen emmin de getiriverdi hap faydı etmedi burdağı adamlar úyķú hapı yazıverdiler o da faydı etmedi, toktur yazıverdiler heç üyütmez içerin de üyütmez. (27) üç senedir içerin üyüddüyü yok, mercimek gibi bir hap şú, üyüdür mü adamı canım? ağşam atarın işte üyütmez sabā_gadar otururun. (28) bende bilezik dolu ya dedi gel saña verecen dedi, beni teyyareye bindiriverdi ğuzum ná zaman vardık mekkeye bilmen. (29) ora indiriverdi burdan bi ğadın, ğonşumuz úryamda götürdüler bi kere tā gettim o zaman arabasıS falan nasıl gettim bilmen, o ğonşu beni her yeri gezdiriverdi, iki kere gettim hacıya. (30) bi de yabanönünde davar güderdim, kimse yok gari öylenin ıscānda ağladım ağladım oturdum daşın başın üyümüş ğalmışım. (31) bir adam geldi burda ne ağlan dedi, göksekide dedi bi çötlek altın var bana get onu bulun dedi, ālıyıp oturma burda dedi üyeniverdim kimse yok. (32) orda bi ğoca daş var gari şöle bi delik var kelpeten bulduk, tā hala ğullanırız kelpeteni. (33) ne bilin dedim a_mgilin yerinde mi emişin yerinde mi benim yerimde mi dedim oyanıverdiler adamdan.

(34) ben ağların ağlar gibi (**mani**)

- (35) derdim dolu dālar gibi
- (36) sel vurmuş bālar gibi
- (37) ğuzularımdan ayrıldım hemen āların hemen āların
- (38) üç gederin beş ardıma baqarın
- (39) ala gözden ğanlı yaşlar dökerin
- (40) ğuzularımı yitirdim gücün gücün
- (41) evel ālar gezerin.
- (42) dur tā belleyecen. Şimdi ne dedin dā unuttun.
- (43) alnıma yazılmış bir ğara yazı (**mani**)
- (44) āların bazı bazı
- (45) ğuzularımı yitirdim
- (46) ālar gezeri çağlar gezerin
- (47) ā alnıma ğara yazı yazıldı (**türkü**)
- (48) ğabrimde ğurbet ele ğazıldı
- (49) çocuklarım perem perem oldu
- (50) ayrılıa dayanamadın
- (51) ğalem alıp ben yazımı yazmadım
- (52) murad olup doya doya gezmedim
- (53) bu ğara yazıyı gendim yazmadım
- (54) alnıma yazılmış bir ğara yazı
- (55) āların bazı bazı

-M3-

Konuşan: Ayşe Karabıyık

Yaşı: 47

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Yöresel Yemekler

(1) taşranayı anlatalın madem, ayranı yaparız, yarma Őey yaparız. dörd ğova yoğurt mesela ayran ğoruz. (2) ondan soňra beř kiloda yarma yaparız, ocā gazanı ğoruz, ondan soňra duzunu da atarız ğoyulunca ğadar bişiriz dahranayı ğazanda. (3) onu bişiriz gari bõle goyulunca ğadar bişer soňa sinilere ğoruz Sabaha ğadar o Őöle ğoyulur soňa dama sereris gari Őöle parça parça yaparız yuvarlak yuvarlak. (4) ğuruduz gari onu bir hafta ğışın da onları zobada bişiriz Tencerede ıslatırız souk sũyle iřte pattes atarız ondan sonā biştikden üzerine nane, kekik, acı biber atarız yeriz. (5) Topalağı da imriği ıslatırız bi kilo imrik içine yumurta ğırarız iki tane, nane, kekik, biber birāz un atarız yuňururuz ondan sonā yuvarlak yuvarlak yaparız noħutdan büyük birāz ondan Sona noħudıla bişiriz. (6) birāz noħud ısladırız topalağın içine atarız aynı üzerine kekik, nane atarız ğözel olur, yuvarlağ bayramda da su böreği, baklıva yaparız et yemē yaparız. (7) bayramda ilk ğün *arifi* ğüni aħřam, ikindin ğideller camiye ondan Sona bayram namızı ğılallar ya bayram namızından direk mezerliğe ğideller mezerliği oğullar ondan Sona eve geliller. (8) bizim ğomşular eskiden herkeSin evinde çanak yeme yellerdi, herkeS evinde yeme bişiri baklıva börek iřde çorba, fasulye bişiriller herkeS onnarı gari böyük bi ayile olursa yaşlı bi ayile hep beraber orda biriğiller yeller, çanak yeme ni herkeS yeme yer ondan sona bayramlaşıllar herkeS evine dağılır. (9) bayramlaşma toplu oluyoruz gari ikindin aħřamda iřte dedengile el öpe gideriz bayramlaşmaya gideriz orda da yemek yeriz. (10) ğündüz ağrabalara gideriz aħřam da anamğile gideriz. (11) onnar iki sene isteye geldiler, iki sene sözlü gibi durdu, yüzüğ falan dağmadılar baya önce bi isdediler dursun bāyım dediler sona oğlan çalışır mıydı noldıydı Sona da ümmiyeyi başkaları iřteyivērdi. (12) köyde de vazgeçmiş deyiverdiler, ondan Sona başkaları işteyinsıra Tegrar ğaldiler gari istediler yüzüğ dağtık. (13) aynı böle

düün telaşı gibi oldu, etli pilav bişirdig iki tane tavıh aldık geldik, sözde gari pilav bişirdig, tavıh eti bişirdig nohutlu böle aynı baklıva da yaptık. (14) sözde tavıg eti yaparız bazıları geçi de keseller de biz tavıh eti yaptıg yani, onlar akribalarını çardı on gadar bizinkinlere çardı on gadar akriba işde ondan Sona yüzüg daqtık tören gibi duva éttig hoca çardı, oturdular pilav yédiler arkasından çerez, çay yédiler dağıldı gettiler. (15) bizim burda her şeyi alıllar da biz halı aldık, perde alıverdık, alıyollar herkeS çamaşır makinesi alıyollar ondan Sona fırınlı milangazı alıveriyollar, halının birini meSela odanın birine oğlan ev serer birine gız ev serer. (16) oğlan da garyolasını, gardırobunu alır işdē buzdolabını alır iki odayı evselerler işdē. (17) bizim burda genellikle gız evi çok alır eşyayı, mutfak eşyalarını tenciresini, davasını her şeylerini alıllar gabi gacağı, ceyiz dolu gızın çok geder patıgi, başörtüsü, havlıları. (18) martın yirmisinde falan ekeriz pattes, tarlayı süreriz, evlek çekeriz, biz evlek derizde başkaları arık der. (19) ondan soña cizeriz baltayla, içine pattesleri goruz tek tek birer gariş arayla şöle, ondan Soña üzerini örteriz, tersini döker güPre atarız, ondan Sona pattesler içinde biter işte. (20) soğanı da çizerek ekeriz şöle her şeyi ekeriz tomatileri haziranda ekeriz meSela havalar ısınır ya mayısa falan önce fidayı ekeriz baharın fida böyür şöle. (21) biberle Tomatis yazın ekilir, pattesle soğan baharın ekilir. (22) benim cocuğlumda pek bişe görmedim amma eskiden varımışmış, eskiden evler kelmişmiş ya herkeSin tuvaleti dışardaymışmış tuvaletin pisliğı dışarı gedinsıra eskiden mutlak lāboları yokmuş bulaşıkları sinide yıkarlardı, tepside dışarılara dökerlermiş bulaşık sularını falan o pislilere gari şeytanlar çok gelirmiş, cinler, periler gece yarısı onikide cinler sogakları gezermişmiş böle atlarıla soganın birine gedemezlermiş cinler geliyor deyi atla gezellermiş şangır şungur türkü çarıllarmış, oynallarmış. (23) amma şimdi yoğmuş öle bişe gari hep pislighden olurmuş böle şeyler soganın içi pis oldunsıra gelillermiş, şimdi ama öle bişe yok görmemişler ortalık temizlendi ya her şey daş duvar oldu tuvaletler içerde oldu ondan. (24) şimdi ortalık temiz oldūna gari öle şeyler yok gari eskilerden olurmuşmuş. (25) gara kedi geçer dellermiş ayāmızın arasından eskiden gapgara kedi olurmuş şeytanı góksekide falan görüllermiş yani köprünün üstünde. (26) orda gaç kere anam filan görmüş, köprünün üstünde şöle gezermiş ayānı çapalarımış bi de *sarıgız* varıdı anam anlattıydı bunu *gozaççında* anam duva edermiş orda yattımıdı dēyuru ordan gaktı der uryama girdi

der, gozaççında yatırımış orda sarıgız varmış. (27) iki sene ğuran ğursuna gettim sona halı doğudum řu evde serili doğuduğum halı dört metre olurdu, birer düğüm atarıdık. (28) biz pek getmedik festivale muğtar yapıyoru *ğonyadan* filan her yerden geliller, ğündüz yemek veriyollar, çobanlardan misal birer geçi isteyollar on ğadar geçi topluyollar, orda kesiyollar, pilav veriyollar, ağşam da sanatçı getiriyollar uygun biře ğaç para verceklerise iki üç sanatçı gelir türgü çarıyollar şonser dinñiyor işde. (29) bizim köylüler gedeller burdan baya arabası olan řeyi olan orda çadır açallar çadırdı durullar festivale bakcaz deyi. (30) daā benim ğörümcemın ğızı *ğonyadan* ğaç kez geldi bu sene olmadı gari de virüsdan dolayı geçen sene geldilerdi bura. (31) onnar *ğonyadan* gelir biz burdan gedimeyiz. (32) gendi yourdumuzu gendimiz yaparız üç dört gova oldūnda yayak yayarım makinem var, iki saat yayar yağ yüzüne çıkar bi kilo filan yayık olur. (33) ayranları çöğertiriz ğazanda keř yaparız ayrandan, ağlına gelmez meSela sen bilmezsin ya cıvık ayrandan ğuru keř nail yapılır ben senin yerinde olsam ben de düşünürüm. (34) ocağta ayranı ğaynatırız ğaynıya ğaynıya o řöle derin derin olur onu keSer dökerin onu kesdigte iki üç ğun suyunu süzer gari adam ağıllı, ayriyeten onu teğrar bi taa öğüme alır duzların. (35) bi tā basarın řöle keseye teğrar orda bi hafta taha durur, sıkışır övelerin gari damda ğuruturun ğüneşde peynirin bi değişi yāsız olduna buna ğuru keř deller. (36) bunun yağını alıyom ben ayranının yapıyom. (37) peynir yaparın o pēnir amma ğolay pēnir ilacı alırız dükđandan südü az ısıdırız bişirmiyoz südü o ğadar ısıttımıla gari ilacı atarın ondan sona bi saat duru gari bi satdan sona keser dökerin. (38) kesdigde sona gari suyu süzer sıkıştırırın gari řöle ğalıpıla sona duzlar ğutuya atarız. (39) bir ğünde olur, o penir amma bu keř bi ayda olur, keşin masrafı zor.

-M4-

Konuşan: Ayşe Yazıcı

Yaşı: 78

Öğrenim Durumu: Okuma-Yazma Yok

Konu: Hayat Hikāyesi

(1) ğırķ_üç doğumlu, bizim köy yemeklerinden fasilye bişiridik, beyaz fasilye o taze gók bağla deriz. (2) düün bir haranada bōdaydan dövülen dōme

çorbası bişirilir, bir haranı da ğabağ bişiridik. (3) ğına gecelerinde onlar yellerdi, şĩndi onlar yoğ ğağtı gari bizim günümüzde bizim düünlerde düünümüz oldu bizim o zamanlar tüfegler atılıdı. (4) elli sekizde düünümüz oldu işde bunuñıla o zamanlarda beri işde dālara gideridig sırtlarımızda çocuk hülase bişiridig o yemekleri düünlerde bir hafta düünümüz olurdu bir hafta yemek yellerdi. (5) çalgıcılar olurdu evel ondan kerı öle düünler şĩndi onnar ğağtı yoğ da işde esğı günler. (6) çok eziyet çektig, sırtlarımızda çocuk, baā sırtımızda çocuk var ya iki saatlık bağa gideridig, dörd saatlık yere ekin biçer giderdik fesliğan var, bilirsın. (7) tā ollara sırtımızda çocuk üzerimizde onlarıla ekin biçerdig, bir eşēile tā dört saatlik yerden büyük samanı köye yıkardığ ora gene gideridig. (8) bizim günlerimizdeki zorudu her işler, bayramda biriğirdig bizim eve çokca herkeS çanağ yemeğĩ dediğĩ yemeklerini ğatar sinide getirirdi, toplum yerdik şo evdiyke ordan bu eve geldik burda da yerdik. (9) şĩndi onnarda dağılıverdi gari herkes horantasıyla yer oldu, çanağ yemē yerdik. (10) aynı yemekleri bişiridig fasilye, keşkağ onu bōdayla döverdik onu keşkağ olurdu, yemeğleri bişiridig ciğer olurısa ğurban bayramında onu ğavurıllardı. (11) halva, köfte onları yapallardı, hep yerdik barabar. (12) ğızıkā anam var ya sultan aplan varıdı, hali dayığın hanımıydı öldü, ama biribirimizi çok severdik, onuñ anası ayırdı, bizim şĩndi o nişanlı ya iki sene anam yemekleri el ekmeğinde ağşam iftarda tā ora eletir, varsa ki *selbicem* var ya ğız gari evde şey derimiş üyür ğalır otları yıgallardı evin önüne otun üstünde üyür varsam, el ekmeğĩ olmadan dēyi yatsın eletir gelirdi. (13) ollara iki sene yemek eletti ora neler çekti, düñür evine anam irahmetli bişiremedi, alatalı yaylā göçerdi, sırtların çamaşırların yıkardım eskiden. (14) ğazan uruduk şōra bi yere alatalı ebengilin horantanın gari iki sene nişanlı durdu *halı* dayımıla evde ğızıdım ben gücük yıkardım toğucağıla eskiden öliyidik. (15) derede olurudu bi de köyün ortasında geysilik olurıdu ğazan uruduk, toğurcağıla, eve gelirdi yuda geleceksin dört gün soñra derdi her hizmatı duttururdu. (16) şĩndi her şey çok da yeyip içen yok şükür halimize. (17) çok eziyet çektig gece ekmek eylerdik, sabah ezanına bitirir, çamaşır ğatar dağa azık gederdik, sırtlarımızda çocuk tā boğlucadan fesligana ekin biçer gederdik, gece ğağardık, sabaha varacan ora. (18) evel biribirine yokarı ünlimeyle eylerdin adama şĩndi telefān var ya yoğardan şu ğayfeye ündemeyle duyulurdu. (19) hacca gettik, üç

buçuk ay durduğ, ondan kerı bi ta_ gittik 6mreye bir ay durduğ tarlalar satıldığında Ő6rda, baraŐda. (20) Őiňdi 6yle gedeni durutmazlar, hepsini g6rd6k yokluğu da g6rd6k tokluğu da idare ettirdik, Őindi parıyı Őora g6rum da gelen geçen ç6klara men Őuna ekmek alın, men Őuna Őey alın ç6klar getiri g6llar. (21) torunlar var, televiznı, konturları her Őeyimizi neci var_ısa y6gletir, ç6cuğlarımız oğudu, beni heç oğula gedirtmedi babam ç6đu_duđ, dokuz gardaŐıdıđ, alısan ađam bilir, ama teleFân açarın, Őu yazıları oğurun eski yazıyı, yeňi yazıyı her Őeyi belledim gendi baŐıma, beŐden çıķan ç6đu belleyemedi ben ıcık ağıllıydım.

-M5-

Konuşan: 6mer Yazıcı

Yaşı: 87

6đrenim Durumu: Ortaokul

Konu: Hayat Hik6yesi

(1) bin doğuz y6z otuz d6rt yılında d6nyaya geldik ondan soňra bin doğuz y6z gırķ iki yılında *avŐar* oğuluna baŐladım burda. (2) bin dokuz y6z yirmi doğuz yılında yapıldı bu ođul b6raya, b6rada 6ç sene oğudum, d6rd6nc6 senede 6retmen gelmedi buraya. (3) burdan *bolay* karyesine gettim, orda dayıları var_ıdı onların eviňde galdım, d6rd6nc6 sınıfı orda bitirdim kırķ altıda, ordan ikinci sene buraya 6retmen geldi beŐinci sınıfı da bin doğuz y6z kırķ yedide *avŐar* ilkoğulunda bitirdim. (4) tabı, bu ilkoğulu bitirdikten soňra bizim bu belde belli, ya çalıŐac6n ya oğuyac6n ikisinin biri. (5) oňun için biz eski *t6rkçeye* devam ettik, *çetmi* karyesinde guranı belledim, bindokuz y6z gırķ dokuzda *taŐkette* guran gursu var_ıdı orda tamamen biŐirdig. (6) orda hatim yapığık, orda yemekler yaptılar, orda vağıt geçirdigten soňura ordan k6y6m6ze geldik *avŐara*. (7) burada bazı ufak tefek iŐler yaptık, çalıŐtıđ ondan soňra da bin doğuz y6z elli 6çde *konyada* bir kuran gursu var Őeyde demirciler içinde ufak bi camı var orda gursa gittik. (8) orda biraz oğuduğtan soňura çumraya nađl ettik gendimizi, *içeri çumraya*. (9) *içeri çumrada* da epeyce bir oğuduğ elli ikide ordan soňrada geldik memleketimize, burada bađ_ıla bağçey_ile biraz 6raŐtıđtan soňra efendim elli beŐde de asker olduğ. (10) *ankara, etimesgut*, ikinci zırhlı tuğayına gittik orada bir sene galdık ikinci sene bizim t6ay beŐ bin kiŐilik t6ay

istanbul kırtala gaktı. (11) orada ğalan bir seneyi yapıdık elli yedide terhiS olarak geldik haziran ayında. (12) burada da tabı bađ, bağçeyle oıraşırka bizim evlenme zamanımız gelmiş elli sekizde cenāb-ı allah yardım etmiş bu hanımı bize yazmış bunuñla evlendik. (13) o günden bu yanna ğadar bazı ufađ tefek dēdiđodular oluyor ayıla arasında bunları da idare ettig biribirimizi šiñdi bu hale geldik. (14) çalışıyoruz allahımıza Őükür hepimiz ırahatız sayılır, evlerimiz kömür odun hepisini alıyoruz. (15) aŐada derede tarlamız var orada ekin ekilirdi, elli yedinin temmusun on yedisinde öyle bir yāmur oldu ki o memleketi afat sardı. (16) biz gendimizi zor ğurtardık, ondan soñra orda bütün ekinleri sel aldı getti, bizim ekin tā ermediydi bu sáfer bizim ekinin boyuna çıktı gelen afat böyle doldu, indi, getti bizim ekin getmedi tabi köklü yā öle bir olay da geçti başımızdan. (17) evel ğāvelerde oyun var_ıdı, atmış dörtte ğalktı oyun atmışaltı oynarıdık o zaman tābi, geçler herkeS bir arkadaş bulurudu altmışaltı oynarıdı, çay içilirdi, loğum yenirdi. (18) ğāvelerin dadı o zaman bundan éiydi, neden biliyor muñ? insanlar biribirine samimiy_ıdı, biribirini sayar, severdi šiñdi bunlar ğayıp oldu, o geçlik bitmiş yēn siz gendinize sahip olun, ayileden başka kimse kimsiyi düzelTemez. (19) atmışbir var onu da oynarıdık, domino oynarıdık. (20) elli sekizde düğün oldu bizim, šiñdi biz tepecik mahallesindeyiz ya üç mahalley_ıdı bura *Tepecik, yukarı mahalle, savcılı* düğünlerde üç mahalleden onar tane silahlı çıkar_ıdı. (21) düğünde tüfek atılırdı, evel ha bizim Tepeciđin adamı biraz ğurnazlık yapıyoru, onar kiŐi birleşir ya bir kiŐi de yedek ayırılırdı, ondan soñra çalgı çalan arkadaşlar her mahalleye geder, o tüfekçileri getirir düğün evinin yañına toplar_ıdı. (22) ordan gederdik otuz kırk kiŐi köyün üs başından orda çam var_ıdı eveli oraya vardımızda üç yerde tüfek atılır_ıdı, biri önde, biri ortada, biri geride böyle. (23) otuz tane tüfek ğırağ ğırağ geçer ordan dolanırdık gelin atta oñu yularından çeken akrabaları var gelinin ordan atarağ atarağ olan evine geliridi. (24) evlenecek olan olan damın başında durudu yanında ufađ bir çocuk, onun boynunda bir torba gibi biŐe var_ıdı ona para verillerse o ğatardı orasına. (25) bize falan para yođ_ıdu dağmadılar, ondan soñra evlenecek olan olan yoğardan bir bardağ var şeylerden toprağ bardağlar, içinde biraz para var, onu yoğardan atın ayağının önüne saldı mı ğırılır, içindegi paraları yerdeki çocuklar toplar_ıdı. (26) bu Őakliyle düğünde böyle geçti, horuz keseller onu atallar,

kim ğapabilise ğapar. (27) evel bayramlarda üç oda var_ıdı, üç odaya mahalle Toplanırdı, orda birlikde beraberlikde yemek yellardi, duva edellerdi ordan dağıldımızda soñra geçler damlara çıkardı, güreş yapılırdı ondan soñra tüfeg atılırdı, nişan alınırdı, esgiden her mahalle yapar_ıdı bunu esgiden üç gün devam edellerimiş köyü dolanıllarmış. (28) bugün meSela Tepecik mahallesinde, yarın yoğarı mahallede, öbürsü gün de savcılı mahallesinde köy bütün toplanır_ımış orda yemek yellermiş. (29) bin dokuz yüz doksan sekizde haçça gittim, üç bucuğ ay ğaldım orda tekrar aradan on sene sonra ömreye gettik orda da ğaldık bir ay. (30) ben ğoperatifte altı sene çalıştım burda ğarşı yağada binā yüz beş ğontenjan ayarladıdık, *ğıbrıs* savaşı çıkınca yirmi beşi avşardan gedince ğapattılar.

-M6-

Konuşan: Hidayet Söylemez

Yaşı:81

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Beldenin Kuruluşu-Hayat Hikâyesi

(1) *avşar* kuruluşundan ğonuşalım yēnim. (2) avşar yedi yerden toPlanma yēnim gelen şu köylerin yakınlarına ğonmuşlar, ordan air air bura toplanmışlar. (3) bizim gelişimiz ilk olarak *adana*, adanadan dağılmâyız biz. (4) avşar beyleri *adanaya* toplanmışız, ordan dağılmışız bullara bizim esas ana yurdumuz bozantı dağları. (5) ordan gelme, *ğaraman beylerinden* bullara dağılmışız, şindi dörd ata bura gelişimiz beşinci ata adana tarafı. (6) dağılışıımızın sebebi şu; günidoğru tarafına kurtler tarafına padişah fete gettiğinde bizim avşar beyi o taraftan geldiği için onu önder olarak götürür_ümüş yanında. (7) askerin giriş yelleri, yolları, köprüleri biz o taraftan geldiğimiz için biz olları çok iyi bildimiz için patişah avşar beyini götürür_ümüş yanında, olları göstererek fetedellermiş. (8) ordan geldinde bu sefer demişini avşar beyine patişah vergini ver bakalım avşar beyi demiş, avşar beyi de der ki, ben vergi vèrmem. (9) vèridin vèrmezdin bu sefer paTişah ordan avşar beyine yörü, avşar beyine de ğız ğardaşını vermiş fatih sultan memed. (10) avşar beyinin adı dadanoğru ,bu sáfer paTişah ordan yörüyüncek vermen demiş vergiyi vèrmezsen avşar beyi dağıl der. (11) ferman paTişahınsa dağlar bizimdir der avşar beyi, ordan

bizi dağdır, *türkiyenin* dörd yanına şimdi bizim avşar köylerimiz var, biz de bura gelmişiz. (12) nihayet burada biz yerleştiğimiz zaman, bura gelen adamlar yedi yer esas aşağılarda gâbiristanlıklarımız var ordan geldik toplandıq bura. (13) dörd atıyı biliyoz biz beşinci atıyı bildimiz yok, benim *halil* dedem var gelişi, ondan sonra *memed* dedem ondan sonra *âmed* dedem sonra nasıf dedem bunu biliriz öte yanını bilmiyiz gari. (14) öte yan nerden gelme ordan gelme bizim buranın yerleşimi gari, bizim bura böyle ha biz gonya ovalarında galmamışız. (15) bizim adamlar birez gezici olduğ_çin dağların gezmişler nerde su var oraya yerleşmişiz, biz böyle yerleşmişiz, bizim güruluşumuz böyle. (16) ordan gopan gelmiş gari burdan yükselmişiz, zaten buranın ilk oluş roma imparatorluğu bi geçmiş, ondan sonra bizansız imparatorluğu da geçmiş bullardan dağların her yanı harman, dağ sürülme, o insanlar geçtiğ_te sonra gari paTişa devrinde bullar gari boşaltmış. (17) vergi istiyincek paTişah, vermeyincek vergi vermemeg için dağıldık ya biz ordan adanadan. (18) burda yēnim avşarlı olarak biz çok uyanık bir nesilim_şiz şu havalede ilk olarak kıpiratifi guran biziz, un faPrişasını atan biziz, dış ülkeye gitmeg için yüzbeş kıntıncan açan biziz bunları ilk olarak yapan bu muhitde soğuk hava deposunu yapan da biziz, fırını da yapan biziz petrolu da atan biziz yani avşar beylerinin uyanık olduğunu bundan bil guzum. (19) meyvacılığı yapan da biziz bu muhitde, burdu ikiyüz on bin gıl davar var_ıdı, galdırdık ormana zarar verir deyi galdırdık, devlet bize elma fidanı verdi, almacılık, gavaçcılık bunları gurduq. (20) soñradan arılık, kıpiratif derken en son belediyyi gurduq belediyye bizim gadar çalışan bir tane belediyye başkanı görölmez. (21) bu düzenin hepsini guran *avşar belediyyisi* bir gurus borçsuz olarak da teslim eden gine biziz, bütün malzemelerimiz de var arabalarımız, doldurucumuz hepsini gendi gücümüzle almışız. (22) sağık ocağını da guran biziz, oğulları açan da yirmi sekizde biz okul açmışız, yirmi sekizde bu havalide okul yoktu bi daşkette var_ıdı. (23) hūlasıl bu şekilde yēnim şindi rabbiye şükür şeyimiz ēyi amma geç galmadı burdan gari, baqtı olasığa değıl baraÇ da oluncaq beslemeceğine ganaat geldi buranın tofrağı bütün geşler getti dörd gocaya galdık bura. (24) şindi baraÇ yapıldı bura yol da yoğardan alcaqlarmış, bura da köfrezin içinde galacak heralda yakında bakalım durum bu şekilde yēgenim. (25) kıruluşumuz bu, bende seksen bir yaşındıyın, ilkoğula gettiğimizde bizim galem,deftir alacak paramız yoğ_udu, bir

bayır tahtasıyla okuduk, dedenilen beraber okuduk. (26) bir bayır tahtamız bir de tebeşirimiz vardı, öğretmen dediğini yazdık geri silerdik bi dâ yazar silerek böyle okuduk. (27) tarih, coğrafya öle dersler vardı o zaman şeyler bile dēşti şimdi, çıkartmalar, toplamalar, çarpmalar vardı şimdi onlar hep değiştirdiler. (28) bizim zamanımızda biz *türkiyenin* göllerini bildiğimiz ne yetişiyordu her bölgede tütününü, üzümünü, cevizini yetişen yılleri bölgeleri dahi sayardık. (29) şimdi nasıl oldu bilmeyon gari bir lise, üniversite mezunundan fazla bildiğimiz biz, şimdi coğrafyaları, tarihi getirselere bāna onlardan iyi bilirin. (30) öğretmenlerimiz öle çalıştırıldı bizi, şimdi öle değil bizim öğretmenlerimiz bizi öle çalıştırdı ki aklına ne gelirse çalıştırdı, iki güne bir mercis gelirdi bura talebeleri öğretmenleri denetlerleridi. (31) devlet okuyana çok emmet verirdi fakat eski zaman gafaları tabi cunuriyet yeni guruldu yirmi üçte bu sefer ağalar gendilerine çalıştırmag için okuma yazmayı günay saydılar bizim babalarımıza. (32) günah günah bizleri ilerde okutturmadılar, günah dēye dēye babalarımız da eski zaman gafası öle olacağı zannetti, hocaları dürüs eskileri bizden akıllı Sannetti, halbusi akıllı dēl de gendi çıkarları için. (33) elli küsurde başladı bizim buranın şeyi yirmi sekizde açıldı bak tā bir ne savcımız var emekli ne bir genaralımız var emekli böyle uyutdular, bizi. (34) ondan sonra biz uyandık ama iş işden geçti. (35) şimdi okuma var gari allaā şükür köyümüzün öğretmeni de var dokturu da var memuru da. (36) ilkoğuldan sonura ben köyün davarını güderidiğim, sığırını güderidiğim, yok bişe yok dedem galmış diyarbakırda seferberliğde babam yedi yaşında dörd çocuk babam onlara mı baksın ebem de āliya āliya gözleri kōr olmuş göcası ölünce, dedem ölünce. (37) bu sefer babam yedi sekiz yaşındağı adam dörd çocuğa nası baksın işte davar güt, sığır güt eşemiz yok, öküzümüz yok bunlarla oıraşırkan nihayet anam da ben yedi yaşındayken öldü. (38) onun bunun malını gütmiylen, tarlasını ekmiylen büyüdük, sonra gettim askerden geldim. (39) askerde candarma yazdılar *hatayda* altı ay guş gördüm, iki sene de *mardinde nusaybinde* candarmalık yaptım, otuz ay asgerlik yaptım ben. (40) ordan geldim geldigte sonra bir hanım bulduk evlendik sonra gurbet adanalarda çalıştık maraşlarda çalıştık efendim antalyalarda çalıştık ollarda bullarda çalışırka iyi kötü emizi mevimizi birki yaptık çalışma güciylen. (41) bugüne geldiğim guzum iki gız bir oğlum var, oğlum imam emekli olacak şimdi, bende burdımın. (42) hūlasil öle hayat

geçti, şimdi de ğarıdan ayrıldık, tek başımayın. (43) hapisanede yattım acık, ğazaran şurda tüfek patlatıverdın, ğarıya acık yatıttılar tā mahkime devam ediyor benım. (44) halbusa benım suçum yok amma beni altı ay yatıttılar soñra dutuqsuz salıverdiler. (45) tēmize başvurdum baçalım idari mahkimeye tēmiz açtım da şimdi anķara yargıtaya gönderdim, halbusa ğadın ğabahat benden ben şıķayetci değilin dēdięi halde, havaya attıydık elini ğaldırıvermiş eline gelmiş. (46) öle olduğu halde devlet seksen yaşındığı bilmen yatırdıcaķlar bilmen salıvıracaķlar tēmiz bekliyoruz bakalım. (47) her yanda küreg_ilen çalıştık, eskiden böyle makine yoğ_udukı ğuzum su ğanalları betun atardık ğanallara betunları ğarardık, küreğile atardık. (48) hep bu güçle çalıştık şimdi amma makineler çıktı ğari evel yol yok yoluķ yok böyle yol nārasın bi eşek yolumuz var_ıdı şu evleri yaparıķan hep bütün sırtımızda çekerdik, eşēn sırtına şey yapardıķ tekne ona yüğletirdik. (49) gendi arķamıza alırdık, bu evlerin hepsi çamırdan ev tā soñra döndi bu betuna, hep atıldı çamır yapılıydı bullar. (50) o zaman daş çekerdik, eşekler_ilen arķamızda ağaçla ğatırlar ağaç_ıdı şey yoktu demir, betun amma onlar bundan sağlam_ıdı, tam tarazide ğatırı çakıçakıveridik. (51) ğatırın hepsi bir şey ğörevi yapardı dente ğörevi yapar_ıdı hepsi, soñra otuzsekizde bura ölet gelmiş o zaman ölet zamanındakı evler hep dışları sıvalı, çamırdan hastalık içeri germeycek diye devlet hepisini sıvatmış. (52) mesala yoķarda babamın evi tā durur yanı başındağı çikinlerin evleri öle durur, *çikin mustafa* o zaman öletten ölmüş otuz sekizde o zaman bu gibi bi hastalık gelmiş tifo hastalığı dēye.

-M7-

Konuşan: Bekir Sarı

Yaşı: 82

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Günlük Yaşam

(1) doķsandan beri soyallar deyom sāā on sekiz seFer soydu adam onsekiz, milyarlarım getti milyarlarım. (2) sen hemen canıyıñ istediñi ye canıñ istedi gibi döner göltuķlarda sandalyalarda otur, döşemelerde, moderin, asil hayatı yaşı benim yakacaķ zobam yok, yatacaķ yataķ yok. (3) āşam bi saat ūraşıyorun burları

ğapatacan diye balkona çıkarın yokarı ğapanı ğapanıverir ordan içerdeğ ğapının kenarına gaste maste kağıtları dıkaycan diye ğaşırın. (4) bö_n iki buçuğa yattım bö_n üç buçuğa üç buçuğa ğadar ūraştık yemek bişiriyosun, bazan iki gün yeyorsun onu o da dā saat iki üçü bulur. (5) amelelik yaptığ iş buldusağ, antalyaya gettik üç ay çalıştık şirkette mütahitte, tarsusa gettik, adanaya gettik, mersine gettik, erelide çalıştım yetmiş altı gün ğanalda ordan geçtim, bozkırların yanında çalıştım yirmi iki gün ordan geçtim adanaya güzün, baharın nisanda geldim ordan on bir ayda geldim orda benim on liralık servetim olmadı on bir ay çalıştım, amelelik yaptığım paralar. (6) üstünden dık altından dök mahluğ gibi mahluğ olsa ondan eyi olur heç olmazsa yarın bi dā gelirin der yarısını bari yemez fakat ahkamül hakimın bu uğursuzların akibetlerini ancak yaradan bilir. (7) bilmez değil, bildik kim oldūnu da beniñ dese gine bi şe yapamıyorsun adam gendi suçunu bastırı. (8) ğahpe suçunu bastırı dellerdı eskiden atasözü o dōru oluyorda biz suçlu oluyormuşuz. (9) elimi yıkadım çay bardānın çitideği suyu aldık, su ağıdıcağ yer yok yoğarda, ben nōrcen suyu zaten dondū zaman bozdur at. (10) şimdi ben ecel ile başbaşa ğaldım, yetmişden bu yanna hanım yok, olsaydı bir iki çocūmuz da bizim olurdu ğapımızın, penceremizin kilidi olullardı onlar kimse gelip de benim ğazandımı, amelelik paralarımı otuz senelik çalıştım paralarımı yēmezdi. (11) *hadime ğonyaya* bir iki yere ğöduydum acık onlar ğaldı şimdi gücüm yetmiyor ordan alıp gelme. (12) hadim banğası ğonya banğası hep benim olsa şimdi gücüm yetmez, bi gaSte ğadar ğıymeti yoğ benim gözümde, alıp getiremeyosun, pişiremeyosun, hūlasa on senede çektiğim azabı seksen senede görmediydim. (13) ilk soygunu doğsanda yaptı adam, yastığın altında pencerede altına üstüne bi gaSte káğıdı ğoyuveriyōdum, gelip geden yoğ kimse yoğ. (14) ana! adam girdiğile mantar toplar gibi toplamış, ondan soñra dağlara çıktım geddım tūfēmi aldım, ha arı ararın ha göğercin uçurdacan, kümes bekleyen ğafamı zorladı dōrd ay dağlara çıktım gettim, ğafamın meşguliyeti getmeK için. (15) ben ollarda dağda, daşda gece gündüz bel muğarında sabahlıyın davşan gelecek deyi nōrcedim iki dene davşanı, şimdi altın olsa *sōcūgözüne* gidecek durumum ğalmadı. (16) askerliğı tuncelinin hozat var, *hozat* candarma oğulu var orda, üçüncü tabur öte yañda *pülömürdeymişimiş* ordan getirmişler, alay hozatta, biz iki buçuğ sene yaptık askerliğı. (17) biz ğırğ lira ekmek bedeli alırdık soñra atmış lira alırdık, soñra seksen kūsür lira oldu biz terhis olduğtan soñra, bir ayda ğırğ lira yetiyordu

bizim yememize içmemize şimdi kırk lira değil kırk bin lira da yetmez oldu. (18) otuz ay yaptık candarmaydık, on iki ay falan merkezde galdım, ara ara cezevi beklerdik, devriye giderdik köylere, suçluları, ısarlıları yakalar asker kaçaklarını bulabildimizi bulur gelirdik bulamadığımızı ilmühaber yapardık giderdi istanbula burda yok burdan ayrıldılar vesselam. (19) on bir saatlık köy vardı erzuruma bālī *karasu* ora on beş saatlık köy vardı atın üstünde gider gelirdik, doksan mermi belinde, dört buçuk kilo ankara- kırikkale tüfek, kasaturası derken çan gibi gelirdi hep yaya giderdik vasıta yoktu hiçbi yerde. (20) çayırdı zenginlerin bi elli nece gibi arabaları vardı, dükkânları vardı ama o devir çok iyi bir devirdi, hatır vardı, gönül vardı, adam para çalmazdı. (21) iki bişirim bulgurunu götürdü, iki bişirim bir eğlim uñunu götürü giderdi, garnını doyurdu ama şimdikinler hep soyguncu oldu gelip barıp soyup gediıyor. (22) alma aacı olsa bana gene ilazım değil ona sorallarmış burdan odun kim kesti, senin niye habarın olmadı deyi. (23) ben ormancı mıyın evimde otururka isteyen istedi yerden kesip gediıyor, on sene yaksa odun tükenmez. (24) gıyabına yapılan bir ehbabın, dostun gıyabına yapılan dua geri çevrilmezmiş, mutlak kabul olurmuş ihtıyarın, hastanın, hacca gedib gelenin gedinceye gadar duası kabul olurmuş. (25) şimdi saray olsa nörçen önüme bir atası yakıveren olmayınca, bir iki gora kaçamayorun gapılara, garamanda huzurevine yerleşecēdim gendime bakıtacēdım, almıyolar virüs var deyi.

-M8-

Konuşan: Mustafa Karabıyık

Yaşı: 50

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Avcılık Anıları

(1) *gozaççında* āmat alı var, aşkıya çardağında güzün mü geldi gari ne zaman geldi, güzün geldi. (2) davar güdüyor_umuş orda çardağta akşamları galyomuş, ister istemez içerisi sıcak olduğ için damda yatıyomuş. (3) o çardağ mezarlığın oldū yere yapılmış, şimdi mezarlığın olduğ yere yapıldığı için malı gātmiş, duvarın dibinde bir kemig bulmuş, kemigi almış ordan ayağ arasında durmasın deyi fıldırıvermiş. (4) tarlanın içine getmiş kemig, gelmiş dama yatmış bu, damda

yatırkene bir müddet soñra uyğunun içinde kemī istiyollarmış, durmadan kemī bul gel dēyi. (5) bir uyanıyomuş kimse yok tekrar bi dā yatırırmış, kemī bul gel, bi dā ğakmış, bakmış, saĝa sola kimse yok, gine devam etmiş yatmaĝa. (6) kemī bul gel demiş bu ordan bi fırlamış kemīni başların demiş amma ğorķmuş, bir ayın ışığı varımış, ortalık pasparlak ğorķusundan getmiş gece yarısı arıyı arıyı ordan ben demiş şurda diñeldim, şurdan buldum, elime aldım şōle attım diye yer tahminī için purovasını yapmış. (7) tekrar attığı yere dōru gitmişimiş orda bulmuş kemiği aynı yerine ğoymuş ondan soñra gelmiş yerine tekrar yatmış, ondan soñra gelmemişler. (8) bōle bi anlattı da insan ürperiyoru, bi de benim asker arķadaşım aynı yerde geçlikte yanı çocukluk yaşlarında ora bi yere işemiş heralda ondan soñra onun ayarını bozmuşlar, ğafıyı sıyırdı, ondan soñra başka bir alemlerdiydi, baya bir ōraştık amma zor ğurtardı gendine geldi amma soñra bu aynı bölgede. (9) ha bi arķadaşım daā aynı yerden ava getmiş, gece kömek avına şey ōñmek için deĝişik bir şey geçmiş ordan büyük bir hayvan türü gibi bi şey mi göründü gözüne öle bi şey geçmiş de onlar añlatır. (10) ben de çok gittim yalnız başıma o noktalarda çok ōraştım, gece yarısı, gündüz amma beni hiç öle bi şeylerle ğarşılaşmadım. (11) ben de ava gittim benim de bir heyecanlı tarafım oldu, herkes ekinlerde aķşam ayın ışığında davşan ōñerdi, duydum da hēç getmedim bi günde ben gideyin, azımı ğattım ramazan bir gün, oruçluyun azımı ğattım, çay takımıyı her şeyimi aldım, sīara içiyorum da iki pakeT uzun samsun aldım. (12) zaten sen orda bir hafta ğalacak halin yok iki gün de ğalmayacan sadece bir aķşam ğalacan o da iki sāt üç sāt. (13) acaba sīaram yetmez mi ki diye iki pakeT uzun samsun almışın gitmişin, elimde bir tek tūfeĝim var bir gecevin içine, gecevi ilimelerden yapılmış kenarları duvar şōle daştan bir pencere yapmışlar, pencereden ekin önümde gözüküyoru, aķşamdan tabī vakit doldu mu doldu dēdim, iftarımı açtım. (14) çayımı ğōdum bol ataş yaķtım, yalnızım, ğor bōle felaket bi şey oldu belki de patetes falan atmışındır ben her zaman yaparın da o gün her şeyim boludu yedim, içtim çayımı içiyom, tek tūfeĝim var elimde kel bi şey emniyetini dahi açtım, çaķmaĝını duvara dayadım yañı başıma, heyecan var içimde dā ben hiç davşan neci bilmen geldiğini görmedim gettiğini görmedim. (15) ama o gün önmeK istedim, saat yediyi on sekiz geçe bir baķtım tallanın içinden bi tane bi şey geliyoru amma ğoşa ğoşa ulen bunlar neci bende bir heyecan, bir şey, her taraf ğarda iki tane bōle açılmış bi yer var. (16) biri birine

durdu, bi tanesi de diğesine durdu, insanōlu bu önce gelsin diye bekler, soñra ikisini bi araya gelsin de ikisini de öldürsem diye bekler. (17) şĩndi ben buna dedim ki geldiler, bi ğoparıyollar bi ğulağlarını ğaldırıyolar, havada mı yiyollar bilmen ğopardığları şeyi. (18) ondan soñra hemen bi dā geliyor en ufağ bi şey duydu muydu ğulağlarını havaya ğaldırıyoru, ōle zevkli oluyor ki ben şĩndi o zevkten tũfēmin emniyeti dahi ağığ önceden hazırladım. (19) yavařcanā tũfēkle ğonuşuyorum, ‘gel bağalım’ diyorum, bekledĩmiz an geldi. (20) tũfē aldım elime pencerenin iğınden saki kũçũk yirmi beře yirmi beř diyelim, yavařcanā ucunu bŃle dışarıya ışardım, insanōlu hangisi bũyũk ki? hangisine atsam ki? (21) o dağa iyi onu öldũrmem lazım, ona mı atsam buna mı atsam kendi kendime yorum yaparkene ben bunun birini atmaya ğarar verdim. (22) şĩndi nişanımı aldım bir attım, tũfēk ezmesin mi, patlamadı, pıt dedi, hemen ğafayı ğaldırdılar bağıyollar bi şey var mı deydi. (23) hiç bi şey yoğ devam edin dedim, ikinciye bi dā aıp da teğrar bi dā denemem lazımdı denemedim, ũrařmadım ũnkũ hayatında ilk defa bir davşan ōnmeye gitmişim gelmiş de. (24) artığ şeyi değıştirecen sakincene geri ışarırkene tũfēğın ucu o taşın bir tanesine deydi ‘tinn’ deyince hemen davşanlar bi tā harekete geçti, ğaacağ. (25) az bekledim, sakinleştiler, huylanmadılar yemeye devam ettiler, ondan soñra tũfēk benden tarafa geldi, hemen fişeği değıştirdim teğrar bi dā. (26) sonuçta birine ateşledig, bir ses o dālarda davşanın bir tanesi řŃle o dāı dolandığını gŃrdũm de ikincisinin hareket ettiğini gŃrmedim ũnkũ kesin biri ğalmıştır birine attın arada meSafe var. (27) biraz beklesem ikisi bi araya gelecek amma beklemedim gari, şordan bi tilki gelse ğaacağ, heyecan o biçim sığaram da yarımđı, hiç ışmadan o yarım sığarayı oturduğum yerden içtim, sŃndũrdũm, sakincene vardım (28) şĩndi ben ōndeki davşana atmışın ya, araya gettiğim zaman da arğadağı davşanın olduğu yere bağımaya getmişin, ikisi bi arada řŃle ama ben şĩndi burda diye bura getmişin ya, bir bağıtım yerinde bi şey yoğ. (29) morelim bir bozuldu, bir bozuldu, ana tanıdıydım az ilerde yatır ōndekiñe atmışın. (30) ondan soñra onu aldım geldim, yanıma ğŃdũm bi sığara dā içtim, bi çay dā içtim, elime aldım onu geçeceğim yerde de ardağ var, kŃpekler var ordan gederim ya gari dağdan. (31) dādan dādan kŃye geldim, şeyde bir bŃyũğ_ũmũř, çantama alırım arı, elime alırım arı, o zevki orda tattım ondan soñra alışıverdim devamlı gettim bŃle gari ara ara. (32) oğ şey yaşadım, elektiriksiz gittim bir gũn dağdaydım orda ğalmaya ğarar verdim, gũndũzden ağışamdan

ğalacāmı bilseydim burdan götürüdüm, davşana tüfeği attım bulamadım ölmüş. (33) bulamadığım günü açığtayıdım, çalıların arasına bi şey yaptım ağaç dallarından. (34) şîndi tüfeg attığım yere varyiom, nerde bi ğaralık var onları yokluyom, yapıştıgım daş bulamadım, ondan soñra çakmağlana şõe ilk attıgım noktaya bağıtıydım, ğarın üstü ğan. (35) şîndi bi de diyom ki attıgım şey davşan değılse dilkiyse yaralı ğaldiyse benim elimi ısıracağ, bu seFer ayāmıla bağımaya başladım. (36) en son şõe bağıtıydım olduğu yer biraz yamaç bu dedim burdan attıysa aşā yuvarlandı, aşā indim bağıtım şõe ayağımıla değıdığım şey bağıtım_ıdı hareket ediyor. (37) neyse aynı davşan_ımış onu da aldım geldim de bõe bir anım geçti, o heyecan ayrı bi şeyidi, o aralar biraz devam ettim de bu zamanları şîndi ekim dikim olmayıverdi, ekin olmayınca önecek yer yok. (38) dā düne ğadar biz candarmadan ğaçardığ neye ğaçıyom? benim suçum ne? psikoloCik başkđ yapallardı, burda hayat çok şey geçmiş, yokluk, tenike zoba, evin içinde ocağ ocağın içine büsbütün dikiyollar ağaÇları yanan iniyor, onun başında herkes çevrili bi vaziyette oturmuş onun ışığından fādalanıyollar, elektirik yok. (39) elektirik olmadını bilir min burda, iki dağ çayı falan birki bi şeyler öle resmi çay falan önemli adamlar bulur nerde... (40) üzüm ğoyullar öñüne onlar da evdeki satılmaycağ olan çöplü çepelli, kel keçel şeyleri birki bi şeyler işte çıtlık mıtlık gibi onları yeller birki anlatıllar ondan soñra dağılıllar. (41) yani dam, toprağ yuvağları iyi değıl, gece yarısı hava yağar yuva gedeller, güm güm toprağ dökülür evin içine, durmadan ağar, şu dağların her bir tarafına tastabağ kollar, zor bi hayat. (42) bahar geldiği zaman son cemre deriz biz, o zaman bir bağa girilir ğuruları alınır önce, ğurularını aldıktan soñra tam bahar gelir sultan navrız girince tekrar budamaya başlanır. (43) o zaman, budaması ğolay olur zati ğurusu şeyi temizlendikten soñra sadece budayacağ olduğun terbiyeli dallar ğalmış olur, bunu budaması basiT olur artık. (44) bir ucundan onu da başlarsın, işlerim coğ olmasın baharın diye önceden ğurusu aldıktan soñra normal budaması yapılır, artık bizim burda hayvanla sürülürdü ğatırlarla ondan öñcede óküzlerle sürürmüş de ben onları görmedim, başkalarında gördüm de kendimizde yoktu. 45) ğatırlarla sürülür onun da ayrı bi ayarı var çıbıklara değıdirmemeK için ğoşum malzemelerini biraz yüksek ayarlayacāsın, malzemeleri yükseltmeg için yaptığın zaman sabanın ucu da ğalkıverir. (46) her şiyin kendine göre bir ilmi var, onun ayarını vereceğsin ondan soñra süreceğsin tavına gelince bağ arğasından çıbığların

dipleri ğalır, onları da ğazmayla ğazılır, temizlenir. (47) bir iki ay sonnada ot çıkar, o otları da çapay_lana eskiden çapalar var_ıdı tek aızlı otunu alırsın ermeğe yakın kükürt atardık, sadece ğuru kükürt o zamanları öley_ıdı. (48) zamanı gelince de önce sergiliklerini bi sererdik, sergilik dedığımız şeyler tekele satılır, siyah üzüm, adi üzüm dedimiz ğaverengi rekli üzümler, bunları sererdik sınıfına göre satış yapılır, geriye bekmezlikler ğalır. (49) bekmezlikleri de biraz dā bekleller_ıdı iyice ersin de tadı güzel olsun diye bunları her evin ahırında bir şirahnas deriz şirahnas olur onlara dökülür, birden fazla olursa bir gurubunu şirasını çıkardıktan sonra tekrar bi daā doldurusun, işin bitinceye ğadar. (50) bu dolunca çınemesi zor olur, ayak_lana çinnerdik öle bizim burda makine her hangi bi şey yok, arğadan başlarsın önden başlarsan su geriye birigir zor suyla şeyini zor arılaştırırsın. (51) arğadan başlarsın çinneyerek ön tarafa dōru en son bunu bi araya biriktirip sıkıştırma usulüyle ger ğalan su da çıksın diye şey yapallar. (52) çıkan sulara biz sıra deriz, o şıraları eskiden yapılmış dağarlara geniş aızlı küplere doldururuz, yayladan bekmez toprağı dedikleri toprak aldıkları bi yer var o topraktan toprak ğarıştırırız o onun mayası, ğarıştırmassağ tat vermiyoru. (53) ağşamdan mayalarsın Sabaha ğadar biraz köpürür, ğabarır ondan sonra sabah onu bulandırmadan yüzünden suyunu alırsın, dibinin çamurunu ayırısın. (54) onu ğazanlarda bi ğat ğaynattıktan sonra teğrar bi daā dinlendirisin, bi ğısımda çamurumsu malzeme çıkar onu da ayırdıktan sonra geri ğalanı tekrar aynı ğazana ğorsun artık sabahtan ağşama oluncaya ğadar ğaynatırsın.

-M9-

Konuşan: Raziye Kayabaşı

Yaşı: 88

Öğrenim Durumu: Okuma Yazma Yok

Konu: Hayat Hikâyesi

(1) getmedim bubam yollamadı, eğirtmen göğeyimizdi, ğardaşımın ğocasıydi emmi dedi çocuğı yolla yarın oğula dedi yazdım oğula dedi. (2) oğlum baña bir iyilik yapacaşan dedi hayvanın ardına kim düşecek dedi ağam da oğuya gettiydi ereğliye bu geliş ağamı ğaldırdık yoğarıya bizi hayvanın ardına düşürdü bubam. (3) ğuran ğursuna yollardı ğuran ğursu açılır_ıdı *alıza* emmim var_ıdı, onuñula gettim

ğardaş elem tereye ğadar ondan aşāsını belledik. (4) öviy ana ikiydi, bubam anamı almış malımız azıymış bi de ğarı varıymış emmisin oğlu alacāmış, öviy anamın malı çoğumuş amma cocū yoğıymuş demirci ğocanın bubasının ğardaşıymışım, askerde ğalmış ğoca çocūla ğalmış anam ğoca ölmüş burda èyi nørsün orda evindiye ğocanın anasının yanına gelmiş getmiş emmisinin ölu alacağ olmuş *molla hasan ğoca* onu alacāma *seydalı ameti* alırım demiş bubamı almış anamın üstüne. (5) avraT saña zararı olmācak evinde duracağ demiş bubam, anamın da gönlü olmuş ondan malları hep bize ğaldı bubamın malı azıdı. (6) ğoynumuz, geçimiz, inēmiz varıdı yaylā göçerdik, o yaylalar ne bir yaylıydı, *feslikana, tekñeciğe* göçerdik. (7) düğün yoğıdu o zaman ğuran oğutullarıdı, davar keseller, pilav dökeller, adamları çarıllar, yeller, varıllar gedeller. (8) getti getti, ğorudan bir odun eyledik bağa gettiydik şora ğaynata el öptüğüle günü siziñ olsun ekim dikim dik, ora gettik orda bi rözger geldi bi yāmur geldi, ğızlar tömen üstünde, eyildik gözelde bir odunlar var ğırdı ğırdı sırtına yüklediverdi, aşāda köprü varıdı *boyalıktan* çıktık geldik o ün gece dutuluverdi, ondan kerı ne çektim. (9) okuyamañ, o zaman ortalığ gevşegıdi, šiñdi benden başka bililler ben nörüyin ğarı tesbıkleri bari çekin çekin yorulıyın derin, bubayıñ ğünağı deller ğarı. (10) amma çok çekdik ğuzum, samanı gendim basardım harallara oturu şurda gendi basıverin, gederke şekde yıķılır, bu sürünüveri gevşek basma, èyi èyi bişe olmaz, arķasına beni düşürüdü eşşegin samanı ben yıķa gelirdim dā yaylalardan. (11) amma ğardaş ğanayat ğanayat ettim de šiñdi benim ırrahatım bir èyi, āstosda sulanan yer var ğardaş sulanmayan yer var allah ğubğuru yerden ekin veri, virise allah yāmur vèrmezse gene veriyoru, havarları sularız onuñla. (12) yoğdan var èdici mevlam veriyoru ğardaş, ğardaşlarım varıdı goynada benim onlar hep yardım etti. (13) ana filan ğız var baña alıvir geder isteridig allahın emriyle hele bu ğadiriye varı varmaz sözü vèrdi, heç iStemeSiler ğuzum gendimiz ne daķabilisek, eziyet èden olmadı ğuzum. 14) šiñdi ğuzum kimi dürüden olur arlık getiriler götürüler sırta başa, biSat altı çocuğdan bir tēcik ğapçık almışıñız dèdi şerif rāmetli bu ğadacık onu da ađam beğendi, gözeli ğarıydı amma şatıflı bi şeyidi, bir tēcik onu dèdi. (15) ğapçık ğadifesi almışın dèdi, burda yazsın kimseyi acıtmadı ğuzum altı çocuğun düğürleri heç kötü olmadık. (16) bir tēcik birin ‘ol cennetin ırmaķları aķar allah deyü deyü, çıķmış islam bülbülleri öter allah allah

deyü deyü' buncāzı demişin bir, cennette hurı hurı gızları gezer allah deyü deyü bunlarcāzı böle bir derdim. (17) oğula gidirmeyince ilerlemiyor akıl. (18) otuz mu gırğa varmamıştır yorgan diktim, belki eski çuvalıdı eveli yoğ_udu şullarımız açılıdı gızum eskirdi yamalık bulamazdık bullara yamamaya. (19) şıñdı çovaldı ya yollarlar, çocuklarım onları bozar bozarın tellik mellik dikmen gızum, şuna yüz çekecen altı Filan içi Filan bir eyi aynı bu gibi dört poşet ettimile eder ederin çocuğun üstünü me saña gızum ört şunu derin. (20) bu da aynı bundan gibi yamalı şey sünger öle galbur gulbur etmen. (21) yüzüne bi yüz alırım hayr olacak deyi gardaşımın gızı çelebime alıverdim, şöle delindi yanları gızum yedi sene yattı öle. (22) küpler olur sen bilmezsin onun dibi olurdu şöle çanağ, şöle ederiz ağıtır üstüne bi şey örteriz kel bi şeyile üstini bi dā bi şey örteriz, götürü döker geliriz, bez yoğ_udu gızum bez var şıñdı. (23) şıñdı en iyi irahatım seksen sekiz yaşındıyın şıñdı temizlige Filan bakaman ya yerin namazımı gıların. (24) gazan urular şöle tenikeye külü gatallar yörüklerden bir sağız alıllardı şam sağızı, onu döveller un atallar içine amma bir eyi olur gızum türül türül tüterdi çamaşillar. (25) bu zamanlar eyi değil şöle ettin mi tüteridi, hoşumuza gederdi. (26) geysilik deller ora şöle gazanlar gurullar herkeSin gazanı da olur biri yıkadı oldu mu biri tā arkasından gelirdi. (27) amma ne çekerdik tağ tağ tokurcāla bir elinde kevkir, sabun galıbını sür. (28) herkeS gendin şora gazanı gur biri tā gurur biri tā gurur, oşular vurusun arkasına gelen senin çamaşır bitti ya arkasında o da gelir o da yıkardı. (29) yayladan odun gelmez yakınlardan gelir, arkamızda da getirdik gızum. (30) atım var_ıdı bir pıra getmişler, terlemiş çatladı öldü, o götürmüşmüş yāmurda ıslanmış, pürüce basmışlar üstüne gelmiş benim geliñ de üstüne bir şey atıvermiş onu da gıydırıvermiş, çıvt sürerdik ne güzel bir hayvan_ıdı. (31) tabī, bilirin curbanın çekirdeğini çıkarıllardı, eleller, yullar, gurutullar curbanıñ çekirdeğini ekmeğini yedik curba ekmeği. (32) teveği topladık geldik tencerede bişirdik zor bişerdi amma onu dōdük ekmeğe gıarıştırdık tevekli ekmek yedik. (33) o günü de gördük düveni sürdüg sürdüg acıktık, gıravaş gıocagilden bir haviy būday aldık ü_ttük geldik bir haviy şey bir hafta yetti yine tükendi. (34) düveni sürerkene altından zahranın samanının savırdık, davarın derisini dağarcık yapallar_ıdı şöle eyleller dikeller şöle dağarcık olur. (35) şuna gıattık zahrıyı degirmene sırtımda, ü_düverir sırtıma alırım o

dağarcığı kaç gün gederse düveni sürdük gari olacak ıçık ya, gararpada yedik garamandan bubam getirdi. (36) on iki günde gelillerdi altı gediş altı geliş ta goynadan zahrı getirdiğini bilirin iki üç gişi olulla, hanlar varmışımış bu yollarımızın içinde hanlarda yatıllarımış. (37) bi gün tingili goşmuş bubası bubama aħmat çavuş demiş benim olanda gitsin seniñile demiş, goca gâtırları yükletmişler barabar getmişler. (38) haniñ birine varmışlar, bir otluğ yere yıkmışlar hayvanlar biçegi yayılıversinler deyi bekçi geliverdile bubamı dövmüş sen bu otluğa neçin saldıñ hayvanınızı deyi. (39) döğölmüşde guzum otluğdan, bekçiler olurdu evelde bāları beklellerdi eveli canavar gelmeyecek, hayvan olmacak içinde. (40) beygirle beni oduna yollallardı ayā yüksek kes kel kötü topla gel odunu derdi bubam gendi giderke bıķardı saār gayadibinden depedibinden geven çıkar sırtına yüklen gel. (41) ayaқта da çarığ guzum hayvan gününden sığır gününden şöle edeller onu şöle dikeller bullara da sırım dikeller şurlardan deleller ora daķallar içine de bir kel dolağ, giyiniller guşanıllardı esgiden. (42) bu da gurudu galdı mıydı şullarını sırım kefteridi gari bazı da bu çıkıverir dikenleri batıverir.

-M10-

Konuşan: Ahmet Sedakatli

Yaşı: 56

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Askerlik Anıları-Günlük Hayat

(1) ben askere haziranda gittim, *amasyaya* üç ay acemi birliyi yaptım toplam on sekiz ay. (2) ya meSala benim burdan ilk asgere gedişim burdan u_rlandık, bir gün öncesi akşam zaten köylü, akraba, arkadaş, eş, dost burda asker u_rlaması olur zaté biliyon mu hani evlere daııllar yani. (3) sabah burda toplanıllar petrolün önünde gene akraba, köylü, gomşu hoca duva eder ondan Soñra hoca duva etdikten soñra çırası daşı dedimiz yer var ya ora gelip u_rlama yapallar yani gadın, gız, çoluğ çocuk yaşlısı genci herkeS ora gider ordan gönderiller. (4) amasya tabi yol bilmiyoruz yolap bilmiyoruz, yeni gediyoğ zaten şindi otogara vardık bilet de bulamadık, meğerssem herkeS askerimiş zaten ben bilmiyom ya şöföre dedim abi ben askere gedecen böyle böyle yer yok ne yapmamız lazım diye sen dedi, otogar

dışarsında bekle ben seni alırım dèdi. (5) ordan bindim otobüSe biz gurbet görmedik, bi yere çıkmadık bizi ara yere aldılar ğalabalık ya otobüs. (6) o zamanları tıklım tıklım dolu zaten aynı balık istifi gibi zaten biz ara yerde gettik aksarayda mola vermişler ben amasyaya geldik biliyom meerssem *aksaraya* gelmişis. (7) dèdiler böyle böyle tekrar bindik, sabaha yakın indik amasyaya. (8) şimdi bir arkadaş var_ıdı o zaman biz usta eri olurduĝ erzuruma vardık doĝuzuncu ĝolordu bizi yimáĝhaneye verdiler. (9) yimáĝhanede çalışıyodum ben servis yapıyodum yani ĝolordu olunca ordaki üst rütbelilerin hep servisini biz yapıyoduĝ. (10) başımızda bi çavuş vardı bi de assubay var_ıdı, sürekli biz yaptımız için bu işi çavuş geldi dèdiki baña gece saat iki üç gibi ĝalkın dèdi, servisánızı açın, temizlínizi yapın dèdi, sen napıyon dèdim, ben dèdi yatican dèdi o zaman biz de yatırız dèdim yatardın yatmazdın filan derkene yanımda bi arkadaş tā vardı ordan ĝaktık, biz çavuş da geldi arĝamızdan. (11) çavuşa dèdik çavuş; sen ne yapmak istiyon ya diye ĝavĝa ettik, soñra yüzbaşı bizi çardı gari siz ne yapıyoñuz zoruñuz ne dèdiñiz sıkıntıñiz ne derkene, dèdim aynı tertipiz bize emir talimat veriyon, gendisi uyuyor, yatıyor. (12) her işe bizi gönderiyor servisi bize ĝit, bulaşıĝı bize ĝit mesala dèdim zebze ekmeĝe gidiyoruz ondan soñra ĝomutan gari bir iki toĝat attı bize işinize baĝın dèdi, çavuşu hastaneye ĝaldırdılar gari. (13) zaman geldi geçti derkene o zamanlar meĝtup usulü vardı bizde, esas şeyim bu benim şimdi ben yimáĝhanede çalıştım için ĝolorduda çalışan yazıcı bir arkadaş var_ıdı. (14) o çouĝda ismini de unuttum getti, dèdim ulen arkadaş durum böyle böyle biz dèdim, bu meĝtupları burdan gönderisek memlekete geç varır, sen bunu dışardan bize postaneden atıver dèdik. (15) meĝtubun içinde herangi bi şey var mı dèdi, yoĝ dèdik anaya babaya selam, ĝomşuya selam, köylüye selam başka bi şey yoĝ dèdik. (16) üzerine isyanĝar yazmışın kendi adımı yazmamışım da o zamanlar öyle dillerdi meraĝ için yani, ĝolordudaki ĝomutan meĝtupları masanın üzerinde görüyor, yaĝalıyor. (17) hepsini gari birĝaç arkadaşın taha var bizim beyşehirli bi arkadaş var_ıdı onun da askerlik bitmesine on dört ĝün var_ıdı. (18) assubay onu yaĝalayıncaĝ baĝmış içersinde hiĝbi şey yoĝ yani çouĝ öylen yemeĝe indi baĝtım, şekli şemali pancar gibi olmuş dayaĝı yemiş yani. (19) ondan soñra öylen iştimasında yüzbaşı geldi, ondan soñra arkadaşlar dèdi size birĝaç meĝtup okuyacam dèdi. (20) onu dèdi iyi diñleñ dèdi, *beyşehirli* arkadaşın meĝtubunu çıkardı babacım burda rahatım çok éyi önce bi ceza aldıydık, o cezayı ĝurtardık

burda ęouşçu oldum burdakı subay, assubay beni paylaşamıyoru bũdayı sattıysañız pancarı sattıysañız bana acilen tezkire parası gönderin diye yazmış. (21) onu gari çardı sen dèdi değer biçilmez hin ğumaşı miñ demeye başladı, ben gülmeğe başladım ben gülünce beni çıkardı bu seFer. (22) çık bakın öne dèdi, bi de bunun mektubunu okuyorum dèdi, bi baqtım ğırmızı ğalemle çekmiş zaten, arkadaşlar bu da isyanķarlık yapıyor_umuş dèdi, sen vatan hayini misin dèdi, ğomutanım haşa dèdim, *türk* askeriyiz dèdim biz bura askerliğimizi yapa geldik dèdim ben. (23) ulan bu ne dèdi, dèdim ğomutanım hatadır, cahilliğimize sayın falan dèdim, seni rusyā sürecem dèdi, len dèdim, rusyā sürmezsen iranā sür dèdim bende. (24) yüzbaşı beni bir aldı bir aldı ayānın altında kedi ğadar bi şey ğaldım gari. (25) aradan üç gün geşti beş gün geşti çavuş geldi amet sadaķatli kim ben hadi gidiyoz nere sürgüne başka bi yere, ılıcaya. (26) dèdim sen nerelisin adanalıyın sen kaçsın beş erkeyim bende beş erkeyim tertibiz didim ben, ordan yazāneye vardık, çarşıya vardık bişilerimizi aldık arkadaş dèdim böyle böyle bu asgerlik bitmez, ben dèdim nolacāsa olsun didim yani yapma etme falan didi garim çavuş. (27) ordan ılıcā gittik dèdim orda dayak var mı didim, dayak yok nöbet var didi. (28) nöbet olsun nöbet tutarın dèdim. (29) ılıca başka bi yer gari ora gittik orda baqtım bi tane assubay gelmiş, mutfağa erzak alın dimiş, yimekhaneye bi de nīdeli bir arkadaş var_ıdı, o da ordaymış dèdi nerelisin *ğonyalyın* sen nerelisin *nīdeliyin* eyi dèdim toprak sayılırız didim ben. (30) şurdan bir iki bi şey yi didi, baña portakal, mandalin assubay geldi, ordan sen kimsin didi baña, bende sen kimsin didim ne biçim ğonusuyon didi, görmüyon mu ben asgerim dèdim yā senlen bölükde görüşürüz didi. (31) ğorķtum böyle gari ora vardım ne ben onuñ yüzünü gördü ne de o benim gari. (32) askerden soñra döndüm bura işte günübirlik yōmede çalıştım, antallaya gittim orda çalıştım. (33) ondan soñra bura geldim, bizim buralarda o zamanlarda óküze ğarasaban deriz baę bağçe çok harman çok o zamanlarda óküz bitti ğatır meydana geldi, at meydana geldi. (34) ben o zamanlar ortaokulu bitirdim, ğafamda zekiydi éiydi yani çalışķandım o zaman ba_m rāmetli ölüm ben seni okutmaycan dèdi, bizim biladerin biri ğurbette biri de burda, en ğüçükleri ben olunca ölüm dèdi benim sabanın götüne kim yapışıcıķ dèdi. (35) o zamanlar šiñdiki gibi şey yoę_udukine taşkette düz lise vardı yazıldım ölüm ben senin şeyini çekemen dèdi, ev tutacan, odun yoķ kömür yoķ yecek içcek yoķ ölüm dèdi ben oķutman benim sabana yapış çifti çıbığı sür dèdi. (36) o zaman

ğafama ğödum ne yapım ne yapım o zamanlar bu devlet kurumları sürekli memur alıyordu. (37) ben sekiz defa imtihana girdim, nerde bi kurum ilan açtıysa, gettim müracatımı yaptım, ğatıldım, seksen yedide asgerden soñra tā maraşa gettim ormanlık imtihanına. (38) seksen sekizde burda belediye iki seFer imtihan açtı ğazandık, emin diye bi arkadaş var_ıdı çok gariban bi arkadaş didik ya buna virelim o zaman memurluğu. (39) biz olmālın bu olsun dedik, yani šiñdi olsa yok eskiden aslanın āzında dellerdi šiñdi midesinde midesinden çekimiyorsuñ baĸ. (40) biz de o filaķalī yaptık arkadaşā, o ünkü belediye başkanı da ğazanamadılar iptal ettirdiler memurluğu, baĸ gari. (41) cōķluķtan dersin esgiden baĸdı hep bizim ğarşılar, böle bahar ğünü zamanı baltı vardı baĸ budama zamanı gelir o zamanlarda öküz, ğatır, eşek onlarla gider sürerdik. (42) otunu alırdık, ondan soñra üzüm zamanı gelirdi, ğurutmalık ora sergilik deriz zaten herkeS ora sergilik yapar_ıdı, geri ğalan üzümü de köfün deriz biz köfün, sebet hayvanlara yükler, gelirdik onū. (43) onlarla getiridik biz şırahna deriz, her evin altında ahırında vardı orda belki on ğün on beş ğün üzüm çinnerdik. (44) Sabahlara dek bekmez ğazanlarının başında oturduğ, yatırdık bekmez ğaynadcaz dēye yani. (45) šiñdi ne bā ğaldı ne üzüm ğaldı, ne eşek ğaldı ne ğatır ne öküz ğaldı šiñdi traķtör aldı yerine. (46) coĸ oyun oynardık, isimlerini de unuttum getti, her çeşit oyun oynardık. (47) her mālletin ğenşleri, çouķları toplanır, oyun oynardı pille de oynardı, el tos, körebe dellerdi deynek dellerdi. (48) hatırladığım ğadarıyla şöle bi deynek buluyosuñ, beliñe daķıyon böle onu sallıyosun vuruyosun, gidiyō tām mı? (49) ğarşıdaĸı çōķlar da saña atıyor onu sen onu teķrar vuruyordun onu sayaraĸ gidiyodun durdūn yerde yani. (50) meSala ğızı istedikten soñra ğızı alıyosun ayile büyükleri toplanıyor, meSala belli bir ünde üç ay, altı ay soñra beş ay soñra neyse düün tarihleri beliller. (51) esgiden meSala dillerdikini arkadaş ben üzüm satacan, harman var harmanımı ğaldıracan, çiftim var onu yapacan odunum var onu getircen genelde bizim burda ğış ğünü yapallar dü_ünü. (52) yazın yapmazlardı hep ğışa dek getirillerdi çalışmadan dolayı yani. (53) genelde zaten hep cumārtesi pazar oluyor bunu biliyōsun yani. (54) cumārtesi ğünü o zamanlarda dü_ün şöle olurdu bütün köylerdeki eş,dost, tanıdık çarıdın bi kişi gönderidin orā. (55) o zaman araba narasın at üzerinde gönderilerdi, get meSala bolaya,çetmiye, kecimene o köleri çar, davet et dillerdi tām mı? (56) ğına gecesi

diye bi şey de o zamanda ğadınlar zaten dü_ün salonu narasın, ğadınlar ya evlerin köşesinde ya ahırlarda ya açık meydanlarda yapallardı ğadınlar. (57) kimsi kimsiyi görmezdi, erkekler de eski evlerde bi evin odasında toplanıllardı, orda yapallardı. (58) şıñdi artık dü_ün salonu çıktı biraz sosyallaştı yani ğarı, ğız, erkek gelebiliyö yani cumártesi meSala dēlim nişan olur, ğına gecesi olur, taķı olayları olur işte çārdığın eş,dost, akraba gelir zaten. (59) pazar günü de zaten dü_ün olur, dışardan gelen davetli yatın gelen içi sabah saat onda başlar, üç dörde ğadar yemek iķramı devam eder yani. (60) gelen nerden gelcēse ama burdaysa, dışardan gelecekse yani sāt dört, beş, altı, yediye ğadar burda bekleller yani. (61) burda olursa esgiden at vardı, at üzerinde gelillerdi gelin ama şıñdi o yok araba artık yani. (62) dūtçüler var_ıdı, bayınlar beyaz tülbind daķarlardı, ğadife örtüleri var_ıdı giyimleri yani tarabus ğuşağı deriz, ğuşak var ya esgiden ipek yani. (63) ğadınlar, onnarı bālanırdı, ğadife elbiseleri geyellerdi, beyaz örtülerini geçirillerdi en azından ğırķ tane elli tane onlara dūtçü dellerdi atın arkasından gedellerdi. (64) pazar günü işte eski usül böle pilav olayı narasın mesala atıyorum kaç kóy çardın on kóyu on kóyden on bayrak gelirdi. (65) o bayrağın altında toplanıllardı mesala ğaç ğişi on ğişi o on ğişi toplanırdı köyde bir geÇi alıllardı yahut bi ğoç alıllardı, dü_ün sahibine yardım amaçlı yani. (66) yani adam gendisi de alırdı zaten beş tane on tane geçi, ğoç alırdı, keserdi zaten geşler toplanır onun etini ğıyardı. (67) bildimiz eski usül bulgur pilavı, et şıñdi öle değil amma ya davetiye gönderiyosun ya alo deyorsun. (68) esgiden yardımlaşma vardı, imece usulü biri ev yaptırcaķ oldūnda giderdi, sırtında taş getir_ıdı, tā şeyden demirāndan şu yasgamlardan daş çekellerdi. (69) yaķut yoķardan ormandan ağaç keseller gelillerdi, imece usulü var_ıdı yardımlaşma var_ıdı bōn ben gederdim yarın sen gederdin, adamın evini yaparlardı. (70) ama şıñdi noluyoru ğardaşın da olsa akraban da olsa yōmiye ğaç para dēyoru. (71) yeni şeyle ğarı şōmine deller biz ocaķ deriz, ocağa iki kūtük ğorlardı şimdi şōmin derler ya biz çulun üzerinde yatırdıķ o zamanlarda, ğara çul var ya ğıl çul onuñ üzerinde yatırdıķ. (72) esgiden biz okula gederkene idare deriz biz, lamba şōle ğutu gibi olur ucuna bi fitil biz onun başında ders çalışırdıķ soñra gaz lambası çıktı. (73) gaz lambasından soñra lüküs çıktı ona ispirto ğatarsın gaz yağını pompalardın onla yaķardın. (74) esgiden banyo narasın gusülhane var_ıdı izve deriz eski usul yani şıñdiki vitrinin yerine, o

zamanlar elektirik parası yoğ_udu, fotura parası yoğ_udu şĩndi adam aybaşı gelince bakıyor mayışı varsa bin lira fotura parası gelmiş.

-M11-

Konuşan: Mehmet Yerlikaya

Yaşı: 48

Öğrenim durumu: İlkokul

Konu: Günlük Yaşam

(1) askere bin dokuz yüz seksen sekiz yılında gettik, işte burda on beş yirmi gün ğaldık *feslikanı* gezdik mezdik esgiki bizim bullarda çoluğ çouğ çok olurdu, olları gezdik. (2) macıra varırdık birecik mal verillerdi keser yerdik, burdan *erzcana* vardık, *erzcanda* elli doğuz topçu soğala dörd ay orda askerlik yaptım. (3) uçağsavar bölümüne düştüm, uçağsavar atardık, dağkada bin beş yüz mermi atar, işte ordan kıprisa gettim. (4) gönüllü olarak *kıprista* yaptım, askerde háтта kimse yazılmadı, iki *incemuğarlı*, bir ben boğaziçide bi arkadaş gönüllü olarak yazıldık. (5) herkeS bize bağırıverdi, sekiz sāt memlet de bilmem ne de bilmem ne de ondan soñra biz dinlemedik biz kıprisa getcez dedik. (6) gönüllü olarak yazılan varısa yazılısın dediler, kimse yazılmadı dört kişi yazıldık elli doğuz topçu toğayından, dört kişiydik bi de istanbullu bi arkadaş vardı çıktık, otuz doğuzuncu tümene düştüm ben, terebaşı *hacıveller* kampo kampo olarak hacıveller kampo dellendi. (7) soñra bizim barakalar vardı, çingö baraka böle ev mev yoğ ormanıñ içi çam, çamların içindiydik, ğaldık barakalar eski bildimiz barakaydı yani. (8) *kıprısın* su deposuna başımızda kometan añlatırdı, rumun biri, köpeğı öldürmüşler, elbisesesini geymiş adam rum askerinin biri bizim *türk* askerinin biri de nöbet tutarmış_ımış. (9) şĩndi nöbetteğı adamda az uykusuzmuşumuş, o zamanları devamlı nöbet tuttuğundan bakmış merdivandan köpek çıkıp gider. (10) merdivan dedimiz de demir yani şöle göl gibi demirler, öle gerçek merdivan delmiş yani. (11) o merdivanları çıkıp giderke ulen demiş şu depo gibi yere köpek nail çıkıyo ulen demiş gece sāt üç, üç buçuk filanmışımış. (12) bu köpek şĩndi suyun içine düşcek su mundar olacak deydi köpeğı atmış öldürmüş, öldükde soñra adam yere düşünce üstündeğı post düşdükde soñra varmışlar, bakmışlarmış_ımış insan rum askeriyemişmiş öle başımızdağı kometan anlattı. (13)

ödül vermişler, biz o zaman on sekiz ay askerlik yapardık o adam yirmi ay yaparmış
 ırmış ödül olarak adama tezkere ödülü vermişler yani. (14) benim yaşadığım,
 kıprıstaykene bizim orda terürüst çoğudu, bağa sekiz sāt nöbet verillerdi oğa iki sāt
 nöbetidi anca işte fark yoğ_udu. (15) tek şey bizim yurddışı olduğu için bizim burda
 cumartesi, pazar askere çıkma serbes orda haftada yedi gün serbes. (16) öle biz
 terürüs görmedik, sadece birinin ğapısına iki üç gün evel roket attılar, roket dedim
 şey havan mermisi attılar, ordaki arkadaşımız yaralandı. (17) ondan kerı gettiler gari
 bir ay soñra o adamı yaqaladılar geldiler. (18) asgerden geldik, malcılık yaptık, işde
 burda babamın biraz malı vardı onu güttük. (19) doqsan bir yılında birinci ayın on
 beşiydi heralda nişanlandim ben yoqarda davar göderdim, böle qar çoğudu o
 zamanları. (20) yayan gelirdik gari qarın içinde nişanlandık, doqsan iki yılında da
 evlendik. (21) hep malcılıla böyüdük, o ündür bu ündür malcılık yaparız, otuz üç
 otuz dört senedir falan malcılık yaparız. (22) añlarız onda veterinden üstünüz işin
 gerçeği, oqumuş aTam şıñdi sadece kitapta oquyör biz canlı olarak görüyoz, bizim
 bura çok veterin geldi, inne vurmasını veteriner bilmez yani. (23) benim hanımım da
 yapar ben de yaparın, evin işinde herkeS yapar şıñdi mesala veterine sölüyörüz şu
 hastalık var deyi veteriner dā defterden baqacaq bilmem ne edecek bilmiyör, biz
 añlatırsaq anca öle yani. (24) ilacı şu olur deyi bi şeyler veriyö o da şey etmiyö ama
 biz gendimiz uyguluyöz yani ne olduğunu gözümüz göre göre. (25) ben mesela bi
 zamanları üç dört tane olağım öldü mesala her şeyi var_ıdı götü yoğ_udu
 sıçamazdı olaqlar, veterine sordum ya memed o bi şey olmaz dedı, ciletile yardık eyi
 olmadı mesala ğurt parqaladı gendimiz dikiş atarız. (26) ğurt parqalarsa boyunlarını
 ateşle yaqarız böle, pırese vururuz, ve de tikeriz aynı toqturların yaptığı gibi her
 veteriner yapamaz, bunu ben gendim yaparın. (27) yani dā kırk yılda veteriner çıkar
 bizim buralara. (28) iki bin on yedide tam kırbeş gün yalnız başıma yaşadım, gendi
 başıma öle yoqarda çardamız var böle evimiz gibi gendi başımıza yaşadık. (29)
 mesala bi goñşu vardı üç dört gün dumanı tütmüevèrdi, qardan ya on metre
 gedersin ya gedemezsin yani on metreye adım atamazsın zor atarsın yani. (30) o
 şekil dereñ içine vardım baqtım dumanlar tüter, vardım, döndüm geri öle kırbeş gün
 tek başımıza yaşadık. (31) çit çeker motur burdan çıktı iki tane aqşama benim o
 çardā gelediler yani, o şekil damıla beraber düzdü yani ğar mesala dört metre

yüksekligidi dam dört metre öñe dayandı yani ğar aķmadı. (32) gendi başıma kırbeş gün orda yaşadım, suyumuz muyumuz her şeyimiz var_ıdı kendi başıma yaşadım şıñdiki bizim çobanlar hep öle yani. (33) gúzden yemini, samanını her şeyini götürürüz, yol ğapandı açılmadı devlet dozer getirdi öle açıldı yani. (34) ava getmem günlük dağdan oldumuz için ava getmem ama dağda davşan mavşan dek gelir yani. (35) bi ğızı everdik eskiden bizim zamanımızda benim dü_ünümde hayvanlarla çekeller yükü yırtınma dağdıllardı, mesala ben saña ne vermişim dört metre ğadife vermişim mesala bu şeyler seniñ göñlünden ne ğopmuş mesala bana ğatacak olduğun mesala şu mender o zamanlar yoktu yani. (36) benim ğaynatamın ğattığı çif kişilik bi sünger mender bi de çit kişilik yataķ, iki yatağ_ıdı yani bi de şöle üç dört döşek miydi bilmem. (37) bi de sıra yastı, tek mender, eskiden cevizden sandıķ yapallardı o ceviz sandıķlarından yani gerisi senin göñlünden ne ğoptu mesala tencere, tava bu gibi şeyler ğatardın. (38) onlarıñ hepsi geder esgiden bizim burda doķuma halısı olurdu, doķuma halısı da benim çardāmda serili baķ, ben evleñeli aşā yoķarı otuS seniye geçti otuS senedir baķ halı dā çözümedi doķuma halısıydı. (39) bunlar tek tek döğümü gendi elleriyle atallardı, ellerile doķullardı bir teki on yedi, on sekiS günde çıkardı, iyi doķuyan on beş günde çıkar_ıdı. (40) dört beş kişi haftada bitirillerdi amma beş göbeğdi dört metre uzununu, bir buçuķ metre eni iki tane doķullar evi şöle ğaplar. (41) mesala böün yeñi sıfır doķusan yirmi milyar öle tāmın ediyōm yani yirmi milyar vermezler, onlar antiķa olarak ğaldı yani. (42) ben buñu mesala taķsiye bindirdim, o zamanları tek bi taķsi var_ıdı kōmüzde, bizim ēimizin oldu yer düzüdü ğarı kürēle temizledik, öle geçti yani. (43) adam düğün yaptı ğar yađarķan o atıla bindirdi araba getmezdi, görmezdi eskiden camiye mutlāķa gösterilerdi geline, su gördüğün merkez cami var ya mutlāķa onu görmesi gerek gelinin. (44) otuz, kırķ kaç tane yükün varsa otuz tane ata yükletiller şora çıkallardı, esgiden dabanca vardı bizim çōķluğumuzda taķır taķır millet dabanca atardı. (45) ğar yağardı ğari ğar ğapçıkları ğapatırdı, çōķluğumuzda ğar açıldı mı onları toplar gelir satardıķ, yani boş ğapçıkları satardıķ esgiden öliydi. (46) seksen ikide evren zamanında itilal yapmışdı, o zaman milletin silahını hep topladı devlet. (47) o zamandan beri öle şey yok yani düğünlerde silah atmaķ matmaķ, esgiden kōde yaşıyanın üç geçisi beş geçisi mutlāķa olurdu. (48) eyri denek ğullanırız, çomaķ ğullanırız, toros ayaķkabısı

geyerdik, çāşıya da geyellerdi dağa da geyellerdi aynı ayakkaıyı baı. (49) esgiden çōıluęumuzda cılıı sepeti örerdik, bir günde on beş, yirmi, otuz cılıı yakalanıdı amma Şindik onun nesli kesildi yok bitti. (50) ğarabaıanın nesli kesildi, neden bu? hep ğüpreden mesala keklık ğüpreden bitti tallalarda o zaman ğübre yoıtu. (51) herkez davarlara, tarlalara ğurulardı baharın, ğüzün onun ğüpresile ekin ekellerdi yani o zaman ekin ğözel oldu ama Şindik fenni ğübresine çıkınca dāda ğuŐ ğurudu yani. (52) devamlı yeyo keklıkler meklıkler hep onlar bitti getti, bu benim oturdüm ev, burda dōrt odada dōrt hane yaŐamıŐ baı, esgiden bölemıŐımıŐ yani dōrd odada dōrd hane. (53) tabi tuvalet dışarda, o ğöz biriñmiŐımıŐ, o ğöz biriñmiŐımıŐ işte herkez bi odada oturumuŐ yani, ona Şey deller toıurcaı Şöle dōvellerdi toıurcaı dellerdi. (54) çamaşır dōmeye yarar çamaŐırını esgiden sabun mabun yōıana kiri falan dōve dōve ıŐcaı suda dōkeller üstüne vurullardı.

-M12-

Konuşan: Hasan Yerlikaya

Yaşı: 72

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Anılar-Günlük Yaşam

(1) ora varıllar tabān başına bi tömbeki tütün ğollar o tütünü sarallar içellerdi, adı da tömbeki dellerdi ona tütünün. (2) en adi tütün Şindiki yapraı ğazalı gibi Şey tömbeki ciāra, o zamanları hep Őapıa geyellerdi başı aıık yoğudu, o zamanlar ayıpsallardı, kimse aıamazdı. (3) sarıölu mustafa diye bi adam varıdı burda öldü, bi onun saıı aıığdı herkeŐ ona çok ğörüdü, saıı aıtın deyi herkezin başında Őapıa varıdı. (4) Őapıanın kānarına böle ğaŐteyi ğıvırılardı Şöle ğıvırılar kānarına dolandırılardı, ha onları daıda daraldığın zaman ğaŐte bulamadın zaman bi kānarından keseller o tömbekiden sarallar içellerdi, killi ğaŐteden. (5) Şindi adımcāz hazır sığarayı beęenmēyoru, ben malcılııla öraŐmadım, öraştım da az öraştım ekseri ben seyyarlıı yaptım. (6) sebsecilik yaptım ben *istanbulda, gonyada*. (7) oldu olmaz olur mu Şindi *istanbulda* bir ğün pazar ğünü Şeftali satardık o zaman, pazar olunca herkes tatil olunca meyva satıyoduı. (8) Şeftali satarıana bir ğün o zamanları sā sol davası varıdı, terörüs demezleridi o zamanları sā sol davası sācı solcu. (9) ulan

şeyde beni yaçaladılar bu solcular, solcu oldūnu da bilmiyorum da tipinden bildim gari solcu olduklarını. (10) istanbul, bakırköyde orda satıyordum dur bakalım durdu, kaç lira şeftali o zamanın parasına beş lira veriyöduğ, iki buçuk liraya verdik kilosunu. (11) on kilo dart dēdi darttık, fiyat sormadı heç, ulan dur baķın dēdim, bunlar bi iş yaPacak amma hayırlısı dēdim. (12) hemen darttım, yandā arabaya şöle yol gibi arabıyı takşiyi göydular, takşide üç gişiler, bir ğadın, bir şofor, bir de adam var darttık hemen al gel dēdi arabañ yanına götürdük. (13) arabanın içine bindiklerle haydi ğuzum götürdüler, para vermedilē, ğaçırdılā gari soñra bir gün gene şeyde geldi şirinevlerde, orda zebze gari hepsi ğarışık. (14) darttık şundan bundan fasülye, biber, patlıcan, gabaķ, üzüm hepsinden var zaten darttı hepsinden ikişer kilo dart, dart, dart darttık şora ğodu. (15) sen dēdi hanğı partiyi dutuyorsun dēdi, bağa ulen baķtım adamlar solcu o zaman sā sol davası varıdı, adam soķaķlara çıkamıyödu, gurup gurup gezellerdi o zamanları. (16) bi baķtım tiplerine solcu heç sācı şeyine benzemez, dēdim ben ecevitciyim ya, hah tamam dēdi. (17) türkū dēdi ğurtaracak olan biziz dēdi böle böle añlattılar gari, ben mehepeliydim o zamanları. (18) tamam tamam şöle şöle gari fiyatıysa fiyatı iki lirıysa ben üç lira dēdim gari eline ğalemi aldı ğarı yazdı ğaç lira şu ğaç hesap etti gendisi al dēdi. (19) hah bi dā da ayrılma dēdi aman didi iyi şiy it dēdi, sağına soluna dıķat it falan bize bi de nasihat verdi. (20) sekiz sene *istanbulda* çalıştık, *gonyada* çalıştık, köye ben böle ayrıcaķ ğöçmedim, orda çalışırdım iki ay, üç ay geldik bura zebze satar geri gider, o zamanları yetmiş üçten seksen ikiye dek çalıştık. (21) muāzam para ğazandık o zamanları, o zamanları pazar da yoğudu, gonyanın o zamanları bi tane pazarı varıdı macır bazarı diye bi bazar varıdı başka da yoğudu. (22) o pazar varıdı orda şimdi her semtin pazarı var biz çarşıda satardık. (23) pazara getmezdim ben çarşı içersinde satardım, seyyar olunca bura da durusun şora da durusun, her yöne durudun. (24) kiraz yoğudu o zamanları sebSe satardık benim dedim dee atmış yedi atmış sekiz yılları, yetmiş, yetmiş yıllarıydı bu. (25) o zaman kiraz yoğudu bizim bullarda, halden alırdın dişpanserinin yanında hal varıdı şindi orda ğızıl原因 hastanesi var orda sebSe hali varıdı orda, ordan alıdık şindi o hal getti tamircilerin oraya, sanayinin orda. (26) dā beklemesinin çoğ olduğu gurup gurup o zaman belediye değil de köy zamanı muhtarlık zamanı, muhtar der ki mesala her

mahalleden üçer beşer yazardı, böğün gedeceksiniz dağ bekleyeceksiniz. (27) feslqanda yörük, yörükler geldi bizim dälara onlara beklerdik, onların malını yaqalamak uçun bizim dā geğti miydi yaqalıyōduđ ondan soñra ordan dälari bekleдик. (28) hatta kaç sefer yörügün bayazıtlar vardı o zamanları o bayazıt yörüklerinin mallarını sürdüğ geldik burda, ğoruma onlara para kesiyoru para aldılar ğarşılığında. (29) şeyde yaqaladığ sılah attılar, řu güdüksunun yaşar var şindi o adam tā sā onun belinde azığ çıkışı var_ımış böle azığ çıkışının altında tabağ var_ımış řöle tabān altına ğurşun geliyor řöle olunca tam arqaya ğurşun geliyor. (30) adamın beline geğmemiş ekmeğın içinde ğurşun ğalıyor. (31) harmanı anlatıveriysin ben sana o zamankı malzemeyle şimdi arasında çok fark var. (32) düvensirt desem sađa bilmeñ şimdi o zamanları bađ eşek de ğoşardığ öküzü olmayan eşek ğoşar tekine, öküzerle barabar düvenler var. (33) düvenlerin boyunduruğ var, düven ondan sonra boyunduruğ deller řöle iki tane uzun delikleri var iki tane halka var řöle, řöle geğirisin ipile bālarsın ğarşılıklı öküzeri. (34) arqasına düveni şey edersin zılğar var, cılğar deller řöle demirden şindi bilmezler onu zılğarı, ucu ğancalı orda da bi eyert var boyundurün üstünde eyert var ona dağıyolar eyerte de düvensirt dellerdi. (35) düvensirt řöle bi ağaçtan ucu çatal düvensirtin āzi řöle le' li ona dağıyorsun düveni dolandıriyosun ğari düveni. (36) düvenin elinde de bir sırığ oludu ucu embelli, övendere deller ona ucunda embel var řöle çivi dağallar övendere deller. (37) o ün getmeyenin götüne dürtüyorsun řöle ğari dürtüyorsun, dolana dolana eritiyorsun onu ondan sonra sapı ğarıştırmağ için dīren var üç bacağlı dīren. (38) onun sapı var řöle ağtariyosun çeviriyosun ondan sonra sapı eridiyosun saman haline geliyor sap topluyorsun, topladıñ mıydı onu yaba var şimdi dört beř dişli yaba ağaçtan yaba deller ona. (39) onun_ılan savırıyorsun řöle havaya atıp savurusın denesi bura dökülür samanı o yanna geder öle savura savura te būdāy bi yanna olur saman bi yanna. (40) o samanı ğari o zamanları şindiki naylon hara o zamanları kıl hara kıldan doğuma kıl haraların içine basardıñ, kıl haraların içine bastıñ mıydı eşek, o zamanları at nerde atda yođ_udu çoğunun ğatırda yođ_udu. (41) çoğ adamın nadir ğatılları var_ıdı eşē olan eşeg_lene yügletir getiridi dađırđı ğatırı olan ğatırıla hep bura dälardan dökellerdi. (42) o samanları o mallara yedirillerdi, ondan sonra ğatır şey oldu eşekler ğayboldu, ğatırdan ata řiy oldu, attan

cava motura başladı millet cava moturdan gari taksiye böle ilerliliyoru gari işde, teknik ilerlediksıra şiy oluyor.

-M13-

Konuşan: Ramazan Akdoğan

Yaşı: 52

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Oyunlar-Askerlik Anıları

(1) dörd gişi bir olur, popoları bi araya gelir üstünden aşallar, baq şimdi şöle anlatıyım ğarşımda bi adam dā var, ben böle duruyom öbürü de burdan duruyo, şurdan da iki kişi şöle yatıyor, ben böle duruyom, o da böle duruyo, bacāmıza yapışcān sırtını şöle eyeceñ ğarşımızda da aynı bu şeki biri dā olacak. (2) burdan yavru aşacak, şordan gelen atlıcaq uzun eşek gibi amma çatal combalak. (3) artı boyunu aynı böle dörd beş gişi olursun bir tane bekçin başında bekçi olur, bunlara bindirmemē çalışır etraftāi üç dörd kişi, burda ğaç gişi var_ısa bi tanesi boş ğalacak şekilde tamam mı? (4) ordāi atlayan bekçiye binerse zaten herkeze bineller önemli olan begçiyi dutmak zaten begçide ona ayāi değdī anda o yanır o eşek olur. (5) biridirbir var onun da teg gişi üstünden atlar o boyunu demin tarif ettim herkez ayakta, üç dörd gişi ayakda durur başında begçi dolandır öbür arkadaşlar da onlara binmeye çalışır. (6) bi de eşeg palan var, o da şöle bu böle durur buñun başında gine bi tane nöbetçi olur o eşē bindirmemeg için öbürü ğovalar bekçi de dolanmak zorunda aynı yerde begleyemez cüngü o zaman binemez. (7) bekci dolandırken bi fırsatta buraya binecek onu eşek palan adı begciye de binebililler zate eşek boş olur rahatcana dā çok biner yani. (8) ha o gari oyunun sistemine göre arkadaşlarına göre gider. (9) çitcilik işiyle öraşırız şimdi zaten çitcilik aşā yoqarı öldü sayılır her şey teknolojiye bindi, makineye bindi biz burda hayvanları esgiden güderdik telezyon yoğ_udu evde idareyle idareden önce ocaqlık geçer ocaqlığın içinde ateş yanır hem zoba görevi yapar hem de aydınlık yapar o da maddiyeti hafif olanlar gaz yağı yakallardı. (10) idare şisesi özel yapım var, alamayanlar ilaç şişeleri insan ilaç şişeleri, hayvan ilaç şişelerine gaz yağını doldurarak çabıttan fitil yapılyō başlığına patetes ğoyuyor ordan ipe geçirecek gaz yağı onu emerek yanıyō bunun adı da idare

geçiyö. (11) tabi gendimiz yabıyoduğ bunları biliyom ben yani ondan sonra tenige zobası ğullanırdığ, yanışı bi anda çok şahane tüter, tenike zoba iyi yanır, çabuğ sour. (12) kapanmıyō cüngü burda yapan var_ıdı, onu adamın adı da hasan zobacı olarak ğaldı. (13) cidalı deller, terzi kerimōlu deller cidalıyı körōlu filmindeki artisler var ya şindi biz on, on beş arkadaş toplu çalışıyoduğ. (14) o zamanları teluzyonlara ğavelerde zor bağardığ, camdan bağardık o filimleri ezberledik ya ordan derkene biri filan artiste benzettir o ona artise benzetti dirkeğ bize de böle bazıları bana öle seslenme filan ben seslenmedim bu şekilde ğaldı. (15) körōlunun filmindeki eşkıya tarafındaki başrolu olan cıdalı, cıdalı eşkiyanın başı kervanları soyan, gendi soymuyor da adamları var, körōlunun atik ve pıratikliğinden kaybediyoru. (16) civatalı deller, laf olsun diye yā nazımız geçenler nörün deller bana bende çimiyom görmüyon mu derim, espiri olsun deyi halbusi bizde soru yalnız oturup sigara içiyosa nıpiyon diye soruyo, diñeliyosa nıpiyon diye soruyo, ekin biçerken nıpiyon, bāçe sularğan nıpiyon yav işde bizde alışğanlık meydana gelmiş yöresel isimler çok değışik yani. (17) acemi birliğim diyarbakır, usta birliğim şırnağ, o, ora yazılmaz amma, benim elli ünüm va tezkereme doğuda oldüm için zorunlu izin çıkardım hatta ben gitmek istemedim orda başına bi şey gelse sorunluluk kabul etmezler bende mecburen gittim. (18) geldim, yirmi gün durdum geri döndüm tabi o esnada ğaraol ğomutanı şöle bi şey söledi, benim bi alt devre var_ıdı ğarapınarda bi çocuğtu, annesi babası bi şey göndermiyoru herangi bi bilgi gelmiyoru ora eve ūrayabilin mi bana para ğöndersinler dēdi. (19) bende ordan evime gelmeden önce otogarda indimle direk oraya vardım, ğörüştüm ne zaman dönecen dēdiler, dēdim ki şu gün şu tarihte dönecem otogarda buluşuruğ. (20) o anda baña bi şey vermediler, tabi ğarağol ğomutanı dēdi ki filan māzada bana eşormanlar ala gel dēdi, bu yeni gari o zaman gecelig dellerdi, ağ don dellerdi. (21) şimdi subay onu ala gel dēdi ya, ben de dedī maāzayı ğonyayı saten bilmiyom ben ğonyalıyın da ğonyadan yüz atmış kilometre uzağtayım. (22) aynı istediğı markıyı seyar satıcıdan aldım, şimdi ora vardığımda kıسادan kesiyim, tabi ben şırnağtayım ya cizrede yol kestiler, emniyet, yolda çatışma var dēdi içiñizde asker olanları varsa insinler dēdi. (23) bizim saçlar da böyüktü asker oldümüz belli değıldi, sifil gibi bi halimiz var, forma-lite asker dēliz yani. (24) biz de indig orda üç gün ğaldığ, biz üç gün dağmış olduğ aslında dağmadığ, ama ilk indimizde cizredegi bölük ğomutanı dēdi ki askerlınıza zarar

gelmesin burda teslim oldūnuza dayir imzanızı atın birliyinize vardınızda da anlatın dēdi. (25) ve de öle oldu bölük komutanı geldi, olum naptın, biz yerimize gedyoruz, bize dēdi siz şimdi üç gün daķmış görünüyöñuz dēdi. (26) değil ğomutanım dēdim, ha afferim dēdi ğarağol ğomutanı bunu ğaldıramadı, bölük ğomutanı ğarağol ğomutanı farklı, sen üç gün niye geş geliyön olayı anlatıyoz, yolda çatışma var_ımiş, bizi ondan burda beklettiler, yoķ ille de geleceğtin. (27) ya salmān yere nere geleceñ ya, bölüg ğomutanı ondan üstün rahat edebiliyö. (28) ölüm en azından garibansıñız, köylüsüñüz dēdi yazık olmasın şiyinizi teslimatı dēdi ben yapıvireyin dēdi, yapılı elimizde de káğıdımız var. (29) devre ya inadı dutuyor ondan sona o da geşti, havuz var ğarağolun içinde biz zaten otuz beř ğişiydik, havuzun etrafında o dolanıyo ben dolanıyom ben sifilim dā resmiyetleri giymedim silāmı almadım. (30) zaten elli ğúnüm var tezkireme sen dēdi bu çocūn evine niye ūramadıñız, ūradım anlatıyom ūrayaydın parayı getiridin vermēn adama ben nabım ya evine varmışım filan ğünü otogara geleceñ, aķřam teleFonları yoķ zaten o zamanları. (31) ben bi yolciyin benden önce gelsin beklesin, sen orā niye ūramadıñ ūrasaydın parayı getiridin, yav ūradım derken dardıştı, sen benim eşormanı dedim yerden almamışın ordan aldım, ordan almamışın ee nerden aldım ben senin amanetini getirdim mi getirdim bi tartıştık. (32) ondan Sona ben buna nababilirim diye düşündüm, döverin, geberdirin amma yazık olacak hile düşündüm ben dēdim o zamanın parasına yüz lira para alıyın dēdim. (33) parayla bunun intiķamını alıyım dēdim, bi de ğonyalı ğaraol ğomutanı ben de aldım parayı dēdim gi bir ay sonra sana ğönderirin izmire geçem izmirden köye geçem babamdan iSteyp sana ğöndercem dēdim. (34) ğandırmanın yöntemi ne arar bir ay sonra tam o da mektubu ayarlamış benlen baraber meķtup geldi, o ona ğöre bir ayda ne zaman varır hesabını yapıyaķ posta bi hafta oylar ya. (35) ben geldim postacıya meraba ediyodum, meķtubun var dēdi benle barabar benle gelmiş oldu meķtup gari, aldık bizim paraları şunları bunları ğönder hesabı. (36) bi de fotoraf çekindiydin onların parasını istemiş benden, ben de hiç zarf, káğıt hiçbi řey almadım káğıdın arķa tarafını çevirdim, yazın alısın, ğüzün alısın dozunu alısın deyı yazdım zarfı ğapattım, zarfı ters çevirdim, aynen geriye iyade ettim. (37) o para üç dörd ay sonra benden geri gitti, antallaya gittim orda çalışıyorun ğadınhanlı bi arķadařa samimiyim ācil babası vefat etmiş ācilen gitmek istad etti. (38) benden yüz lira parayı istedi verdim, o da alacā var amma mutāhıtlen ğörüştüm

şeflerle dēdi ki benim alacāmı buna verin dēdi ben bundan para aldım dēdi (39) tamam dēdi, onlar da bana vermiyiz dēdiler mi, biz ona peşin verdik o parı tā orayı buldu. (40) genelde iş sahası olmadı çok önemli yani şindi mesala köyümüzün nüfusu dā fazlaydı belediyemiz variken. (41) şindi ben kendi kasıbamızdan sölüm bizdeki olan hizmet hiçbir ilçe ve öbür köylerde yok, bak şimdi un Fabrikası var, soūk hava dePosu var, süt mandırası var büyüğ iş makinalarımız varıdı. (42) bunlarıñ hiçbirini yok şimdi makineler orda yatır, faPrişalar orda yatır bunlar bizim belediyenin bütçesiyle alınan en az atmış gişi personel çalışırdı, şindi köye dön köye dönecen de adam ekmē neylen alacak? (43) al gāviciyin ben ne alacam şimdi ben haydi bāyım bir kim gelecek? (44) ama o belediye personelinin yanında atmış kişi variken artı belediyenin istinat duvarları herangi bi işler oldūnda ekistıra yömeci çalıştırılır personel harici, günlük yömeci. (45) böyle çalışma olurdu şimdi gördün dağların her yeri bādı, ekindi eken yok hayat şartları gerçekten zorlaşdı bi güpre olmuş şu. (46) moturun sātı yüz yetmiş iki yüz lira şindi adam beş sāt yer sürse beş bin lira edecek bunu ğaldıracaq dā edecek, duracaq. (47) esgiden öle değildi bak mesala burda esnaf tırağtörçüleri var, bunlar yüksek fiyat açmasın deyi belediye ekstıra iki tane tırağtör aldı. (48) naptı, cūzi bi fiyat verdi ğurtaracak sen yüksek fiyat çekmemen için sıradaki vatandaş, ben yüksek fiyat çekmemem için o belirli, mesala ğayadibi, ğaç para fiyatı belediye, encümen ğararı bunlarda gendileri de ğullanacak çünkü on lira öbürü on beşe gidiyodu ama belediye ğararıyla oldu için öbürü yine on beşe gider amma vatandaş bu seFer belediyeyi yüklenir. (49) öbürü ondan belediyeye uymak zorunda ğalıyō noluyor, dengeleniyor, ekenek de öleydi sātını yüz liraya sürebilir. (50) cünkü sağtta şu anda tırağtör otuz lira yağısın ee sen nasıl yüz yetmiş iki yüz lira para alacan, sātta otuz lira mazut yağığını ğabul et, tamam ğıpranıyor, emek sarfediliyor iki yüz alcāna yüz alsan ğardeşim. (51) ğışa nolur, baharın ektiğın māsulları kışa göre ayarlırsın, nedir mesala domatis ekiyosan, esgiden domatisi ğurutullardı damların üzerinde azık çıkışı sererdin onun üzerinde domatisi yarallar o şekilde ğurudullar. (52) onu yemeklerde kullanıllar bu bakkal şiyi almazlardı, zaten bunlar pıyasaya yeni çıktı beş on senedir ondan önceki domatis goruları biberleri, batlıcanları, ğabağları ğurudullardı. (53) yiyecekleri malzemeleri güzün ğurudullardı küpüne doldurullardı üzümünü begmezini ğaynatıllar, odununu otunu getiriller, hayvanlarla geliyodu şimdi patpatlarlan geliyo.

-M14-

Konuşan: Mehmet Yerlikaya

Yaşı: 50

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Hayat Hikâyesi-Oyunlar

(1) ben şöyle yapım o zaman çocukluğtan bu yanna böyle başlım. (2) babam erken yaşta mefat etti, on altı on yedi yaşlarındaydım, tabi o zamanlar şindiki kadar varlık yoktu. (3) yoklukla garibanlıkla büyüdük, bazen bulduk bazen bulamadık günümüzdeki şartlar o zamanlar yoktu, o yüzden zaman zaman dışarlara çalışmaya gittik. (4) afşar dışına iki ay üç ay çalıştık işte geldik sora mersinden istanbul karadeniz sahil şeridine gadar hep gezdim, çalışmayla. (5) her mesleği yaptım mersin, antalya, mûla deniz olan yerler kıyı şeridi biz yazın burda bağımız bahçemiz oldu için evin de tek oğlu bendim aklam evlenince biz zaten kısı kardeşim ben üçümüz vardık. (6) babam da olmadığı için o yüzden yani kışın gidebiliyoduk, yazın burdaki kendi işini takıp ediyosun, bağın bakımını yapıyoduk budaması efendim sürmesi. (7) önceleri şimdiki gibi tarım aletleri hayvanlaydı, yani böyle karasabanlaydı tırağörle çapayla yapılmıyodu. (8) o zaman ben beş gün garasabanla çift sürerdim bağda, sürmesi bitince zaten bağın boğazlarının bakımı iki üç ay sona işde ot alması oluyodu, ondan sora da sergi zamanı geliyor zaten. (9) üzüm olgunlaştıktan sora sergisini siyah üzümü seriyosun bu iri gara dedikleri şey onu satmağ için yani işe yaramayan üzümleri de bekmez yapardın. (10) begmezi de böyle köfelerde köye taşırdın iki üç kilometre dört kilometre olan mesafeler var, taşıdıktan sona şırahna dedimiz bi yer orda ayakla çiniyosun onun toprağı var atiyosun şaraplaşmaması için aşu toprağıvına getiriyo yani begmezi. (11) annem gaynatırdı ben çinerdim öle üzüm faslı geçerde bağ bāçe işi. (12) gurbete getmeyi bal işine yönelince, gurbete ilk seksen altıda gittim antalyaya bizim taşketli mustafa çalığı vardı inşaatda çalışıyoduk kemerde. (13) o zaman on altı o yedi yaşındaydım kendi kaldırdınla geçim olmuyodu. (14) ordan geldikten sora antalyada bir iki ay durdum geldim zaten işte burda kışları dam kürürdük çatı yoktu şimdiki gibi her tarafta yuvağla akmaması lazım onun için böyle yuvardın. (15) çocukken oynadığım oyun var, medil kapmaca vardı, çelik çomak vardı. (16) bi kaç arkadaş birayā gelip

birimiz mendil dayıyōdu üç beş arkadaş karşıda üç beş arkadaş bi tarafda sıra sıra koşup mendil kapmaca oynuyoduk. (17) mendil kapmacadan sıkıldıysak değişik oyunla oynayabiliyoduk mesala esir oynama, esir oynamada karşıya geçiyo üç beş arkadaş üç beş arkadaş da bi tarafa aranda bi elli metre otuz metre mesafe oluyor. (18) şimdi ortaya geliyosun o mesafenin tam orta kısmına oraya koşuyosun ya, koşunca şu bardak sınır diyelim ordan dönerken burdan gelen de bunu yakalamak zorundaydı yakalayamazsa kazanan ekip o oluyor. (19) bu onar kişilig beşer kişilig guruplar halinde oynanınca oyunun sonunda kim daha fazla yakalanmış veya yakalanmamış oyunun süreci böyle belli oluyodu. (20) akşam da şey oynuyoduk fiyyık, yine böyle bi tanesi ebe oluyō on arkadaşsan beş arkadaşsan bu sayı değişiyō yani amma beş amma on. (21) bu da guruplar halinde yine gurubun birisi akşam saklanınca onların yerini belirlemesi için şaşırtmaca olması için birisi burda fiyyık çalıyosa yani ıslık, birisi yirmi metre ilersinde birisi beş metre ilersinde yani bulmaya çalışıyo ıslık sesini değişik yerden ses gelince noluyor şaşırtıyo. (22) şimdi ekip halinde dağılıyōlar artık dağılınca da o da öle bulunuyodu buluyosa tabi bulamıyosa oyunu kaybediyo.

-M15-

Konuşan: Seher Kocamaz

Yaşı: 46

Öğrenim durumu: İlkokul

Konu: Hayat hikâyesi

(1) dedeñilin çocū çok olur_umuş, o meyasenin de olurumuş, dedeyiñ hiç şeyi olmazmışmış amma o meyasenin çocuklara iyi bakmazmış ölürmüş. (2) onunkınlar olan ölü_ümüş olan ölü_ümüş amma iyi bakamazmış_ımış o deden gari iyi bakarmış. (3) mesala deden der ki her zaman ğızım der, ben aklıydım der, gece eşemi der yügetirdim der ğabık yüzerdim der, eşemi yügetirdim taşkete satardım der, ordan bi havıyı zahra alırdım der, iki de baş alırdım der. (4) evel geçi başları ğıymatlıymış_ımış yokluğtan orda zate et almaga parası yetmez_ımış. (5) evel başlar ucuz olurmuş_umuş, etler bahalı olurmuş_umuş, alamazmış_ımış. (6) iki baş alırdım ğızım der bi de der, zahra alırdım der, onu üğdürdüm bura gelirdik

der, burda eben eylerdi, bişiridi, yer içerdik der iki gün sona bir ğabıķ tā yügledirdim bi tā giderdim öle öle yaşamışlar. (7) onun bubası ğoymuş getmiş tā eskişehire ğoymuş getmiş dedeyñ bubası, dedeyñ onu araya getmiş orda bulmuş gelmiş. (8) sora bunların samanlıķlar tā içeri ahırda o samanlıķa soķulmuşlar ğızım der bu evi yaparķana suyu çeşmeden getirdim ben tā şurda çeşme ordan götürüllermiş_imiş yani. (9) o deden gari gendini bilmezmiş_imiş ölmüş, getmiş amma anaları aķıllıymış_ımış eşşe ebeleri varmış_ımış o aķıllıymış_ımış. (10) hem o gari bir dualar bilirmiş_imiş çok büyük dualar bilirmiş_ımış nasıl bellerse bellermiş_imiş o amma ebene de ilenirmiş_imiş, beş gelin alasin selbim beş gelin hizmetini görmeyesin dermiş. (11) şaban emmiñi bana göstermediler, biz barabar yaylā göçerdik, malımız var_ıdı, emmingilin de var_ıdı yaylā göçtük ya yaylada gari bu dēdi ben söyle etmen böyle etmen benim de bir ebem var_ıdı muzurun biriydi, ondan keri iyi dēdim bu şaban beni erezil etmez. (12) ben de tamam seni alıyın demişim, ğúz geldi ee gari her iş olacak nişanlancaz buam dēdi vermen dörd ebenin dörd dedenin torunuydum ben. (13) dörd ebenin dörd dedenin torunu hastalılara mı ğaldı dēdiler. (14) biz vermiyiz hastalılara ğızımızı dēdiler, verirdin vermezdin buba dēdim benim ad çıktı, gari şabanla ğonuşurke dēdim ver de dēdim sen de ğurtul ben de gurtuluyun dēdim. (15) bām gari beni öyleliksıra verdi, ā ğülüm verdi ama neler çektim ben. (16) evlendik, ne burdası ğülüm ebengilin öte evde bir ğöz ora beni gelin ğattılar. (17) bana bām bir araba eşya ğatıverdi, ā ğülüm bir araba eşya tozun içine kenelerin içine ondan keri çekyatlar, yastıķlar her ēsime alıverdi babam benim. (18) amma oda yok ay allahım nellerden aldımıdı ben bu şabanı, ben çıkıp getçem ben buna dayanaman. (19) lābaya varısın lāba yok, tuvalete varısın tuvalet yok tuvalet dışarda ondan kelli lābada hem el yüz yıķarsın hem bulaşık yıķarsın. (20) ay allahım dēdim ben dēdim, burdan çıkıp getçem burdan olmaz neyse bir iki sene durduķ orda bu ev satılacāmış gari bu evi ala durduķ. (21) şaban dēdim gel dēdim, baķı dayım evi satacāmış alalım dēdim, ben dēdi baķı dayından ev mev alman dēdi, ben dēdi hacının arsası var orıyı yapcaz biz dēdi. (22) bura iki ğözüdü ya ondan keri ikicēz ğözü ben alman dēdi, amān dēdim senle mi ōraşcam dēdim çıktım la gettim gari burdan. (23) goydum gettim, tamam dēdi babana get dēdi parasını verçese alalım dēdi, neyse gari bubama vardım, buba dēdim böyle böyle baba dēdim,

şaban dèdi ki dèdim bizim para yetmez baban dekleyiverirse, öle alırın dèdi dèdim. (24) gızım dèdi dekliyiverim dèdi bām gari o zamanın parasına bizim paranın birazını yetiriverdi, biz gari bu evi aldık bu arada hilal oldu bahar ya. (25) ondan keri neyse hılalın beşini ben alı gelirin o götürü bubam ne yecek deyi eveli tahta beşik var_ıdı, çocukları böle sallardık tıngır tıngır. (26) dedenle eben der ki evmi boşaldın, ben ordan ayrıldıktan keri benim dēzem var_ıdı, burıyı suvidik gari aşayı bu evi de suvadık şey ettig göçtüm gali ben. (27) ben getirim beşiyi o götürü, bubası neci yecemiş orda, ben çocuk burda yatcağ deyi getirin ya ben bura gündüz gelirin āşam bubam ne yecek deyi geri gideriz. (28) gâtır var, at var, tana var, inek var ona bakacañ gari ben orda hem dam var oranın damı var buranın damı var hilal huysuz, hiç durmaz. (29) amani dèdim, ben dèdim, ana dèdim ben buna dayanamadın gari dèdim şurdan bizim bi gönşı var_ıdı, şaban dèdi senin gáfanda var mı dèdi, evinde yatamadın mı aslanım dèdi. (30) ne boğ işin var, utanma mıñ sen hastalının evinde her gún her gún dèdi öleliksıra gülüm bu evi aldık. (31) bu evi aldık gali içini düzelttik düzeltmedik öle oturduğ gari, bura bana bir saray. (32) nese burayı aldık ya ben gari bi inek aldım, bir tana besledim göcaman tosun oldular gari, o tosunu sattıg buba benim tosunun parasından tūla getir. (33) bubama gari, emmine derim evmizin üstünü yapalım herkez yapar yapmam ben yeter bura, ondan keri yapmam ben, neden yapman yapalım işde. (34) tamam dèdi yapalım dèdi, ama didi buba didi şu bizim tūlıyı ismirlyıvir tūlıyı ismarlyıverdi, o zaman da dedeyñ şeyi var_ıdı bākur borcu emmin verdi beş yüzünü ona. (35) emmin yōmē geder gāvā, ben davara gederin acabana yani işimiz görülü mü deyi. (36) böle böle gülüm bu ev yapıldı gari, bōn dolap dağtıralım yarın enerji daktıralım bir gün şunu alalım bir gün bunu ihtiyaç heç bitmez. (37) herkez motur olur biz de alalım, büyük tırağtörümüz var bizim cavamız da var. (38) mesala yaylā göçeriz ya elin arabasına niye dartıralım biz göçümüzüz bi motur aldırdım bi de goynadan ev aldırdım zor şer kaçtıı kaçtıı. (39) añlarsın gülüm ne deyi añlayamacān yatır, genişir, süner ondan keri hiçbi şey yemez gārni çekili galır. (40) bir gār yādı, bir motur bulmuş gari emmin dèdi ki bana; avrat dèdi māmūt memet getirivercek dèdi moturla belene gadar getirivecek seni dèdi. (41) ā gülüm omzuma bi de torba etmişim orda ne yecetz deyi azığ gattım gari omuzuma moturlar gali motur çıkar çıkmaz, çıkar çıkmaz bir viraca galdık orda galdık motur. (42) ordan öte getmedi gari, ben de moturla dönüp getmemişin de o

ğarı yara yara, ğar iki metre falan var yürüyerek gari yabanönüne gettim ben, yolda ğaldım böle bahtım_ıdı emmin öteden çıktı. (43) düğüne başladında yakın akrabalarını çığırsın, böyün dñe başlıyörüz haydin buyurun gelin. (44) neyse bir gün ekmek atarsın onlarla gari bir gün sofraya yaparsınız mesala nasıl sofraya yaparsın. (45) bir topalağ edersin bir sarma sararsınız, topalağı bulgurdan yaparız ondan keriy bir sarma sararız gendi teveklerimizden, bir döme tahıl bişiririz ondan keriy bir et bişirsin yakın akrabalarını çığırsın o ün herkez dabağ ğatar gelir. (46) bakla ğatar, nohut ğatar tepsisine ondan keriy bir çıkı yapar alı gelir un ğatar şeker ğatar. (47) neyse o ün geçer ondan keriy nişan edersin, nişana çığırsın yakın akrabalarını evelleri şeyde yapallardı böle para altın yoğ_udu. (48) mesala herkez cöcet atardı, pantullu ğatardı, çorab atardı, atlet öle iç çamaşılları atallardı. (49) ondan keriy o ün nişanı da edersin oynallar, güleller çalgıcı getirmezlerdi evel gendileri çalar gendileri sölellerdi. (50) davulları vardı eveli o davullarla çalallar, sölellerdi evel nişanlılı ğızlar bi sene beklellerdi. (51) bu ğasım nişanlandı ya ötegi ğasıma ğadar beklellerdi adetidi o hem de yāmurda olurdu düğünle ğışın. (52) ondan keriy düğüne başlarsın düğüne başladık buyruñ geliñ deñ, bir yemek tā hazır edeñ su bōrē edeñ baklava edersin, ğavırma ğavırısın, çorba edersin, salata edersin ondan keriy böle keşkah bişirsin. (53) döğme tahıl, ak bakla, nohut bişirsin herkezi davit idersin gari düğüne başladık deyi. (54) düğünde de on tane mal gesersin on malı sabah ezeninden gece sāt üçte dörtde ğurullardı dışarı bi de aşçı bulu gelidin. (55) öle aşçılar falan dışardan gelmezdi meSala köyün içinde onlara bişirtirilerdi. (56) şehirde meSala imrik datlısı edeller şunu edeller o zamanlar yoğ_udu burda öle şeyler. (57) eveli beş tane büyük altın dağılırdı geline bi de oğlan nişanladığında kolye dağardı nişanlısına yüzü, küpesi, saati dağallardı, şimdi beş bilezik dağallar, beş bilezik ğaç lirıysa ona dağallar gari.

-M16-

Konuşan: Halil İbrahim Aksakal

Yaşı: 75

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Gurbet Anıları

(1) ben yēnim bin doğuz yüz kırđı altı doğumluyn, yetmiş beşin içindiyim şimdi. (2) iki ay oldu gireli allā şükür yine de sıātım iyi bacāmın ğırıqlığından, çok malcılık yaptım ben baya *firansā* da gittim. (3) burda malcılığı bıraktım, *firansaya* gettim on altı sene ğaldım orda döndüm teğrar malcılıya devam ettim. (4) doğuz sene malcılık yaptım burda bu bacā ğırdım, tırağtör ğazası yabtım yayla yolunda eski yandan gelirke burda harman yükü çuval yük ettimidi. (5) yoğarda bi ğaya var o ğayanın önünde ğaza yaptım viracdandan uçtum, allahdan işde öldürmedi, cenabı allah. (6) bacā tā burdan ğopartmış nere dek getirdiyse, yirmi seniye ğeçti. (7) firansā yēnim bizim burda ğopiratif vardı, halıcılık ğopiratifi ordan bize yüz beş ğişi kontencan tanıdı. (8) yüz beş ğişiden on beş mi on altı ğişi mi gettik, hemen ğapandı ondan kerı biz gettik burdan ğonya ordan *ıstanbula*, *ıstanbuldan* tirene binecēmiz yerde biz biletimizi aldık. (9) ordan bir iki arkadaş da vardı yanımda avşardan biri ğitcek biri getmēcek oldu ben dēdi antalyada māmuda alsam dēdi, burda alırıym parayı dēdi. (10) ücreti hesap edmiş oluyo ğoya. (11) ben getmeycem dēdi, o zaman ben de heç gitmem dēdim, öñümde seksen ğoyunum var satıp da gedecem ğoya benim işim öñümde ben heç gitmem dēdim. (12) bu sefer elimizde paturonun verdī tiren sürüsünü ğontırat keyıdlarını iş bulma gelmeden cebimize ğattılar dōru bura geldik. (13) on beş yirmi ün sona ğonya iş bulması aradı, ee halil iprahim ağsağal iş bulmadan evrağlarını, nüfus suretini bilmem neyi şubeye teslim edecen. (14) ordan paşaportu her şeyimiz hazır ya, tirene bincemiz yerde otopüse bu yanna ğaçtık geldik. (15) bura geldik amma on beş yirmi ğün ğari millet, yav hazır hálde yēmedin de el firansaya, avrupaya gedecek ol, çabalar da sen getmediñ, ğazandıĝn şeyi de verdin, amani bize bi laf edeller. (16) en sona iş bulmadan bize bi yazı geldi böyle böyle geleceksin, evrağları ğerisin ğeriye ğetirceksin. (17) biz vardık ğitmeye teşebüs ettik yine ğidecem ğari ora vardım neye döndüñ dēdi, didim babam acık hastaydı dēdim, onun için halbusi yalan. (18) şimdi gedecen mi dēdi gedecem dēdim, ordan biri dēdi ki müdürüm dēdi bunlardan kaçınıcı ğişi oldu bu kimisi ücretini beyenmiyo kimisi işini beyenmiyo dēdi. (19) ğaç dene oldu bu kopiratiften dēdi, gedecem dēdiyse gönderelin bunu dēdi, ben biliyom bunların oraları ğördüm ben, çok yoğsul, ğırsal bölge dēdi. (20) teğrar sen dēdi bura o ramaycan dōru ıstanbula varacağsın, ordan teğrar şey yabacağsın dēdi. (21) vardım ora, sen neye getmedin bi çoban yalanı da orda attık, işte şu yannı bu yannı, gedecen mi şimdi gedecem dēdim. (22) o

zaman senin dēdi öncegi gedecēn firma dēdi almıyo gari dēdi, seni dēdi başka bi firmā vercez, on gún sona gedecēsın dēdi. (23) ordan döndük tekrar bura valizile gidip gidip geliyoz gari, goyunu da sattım o sıra ğari para bol gari arcıyoz, bu sefer on gún sona vardım sen dēdi, hastane firması almış dēdi, seni dēdi, inşāt firması alacak dēdi, astane goya rāt amma temizligçi ol amma hademeci ol. (24) astane tıpkı pırl pırl ücret de ondan eyiymiş onu gari ğaçırınca mecbur inşāt işine vardık, tek iki türk, ay allām burda tat vardı kerim deyi bi çocuğ o, işareten bari eyi anlar biz o ğadar da anlayamayoz. (25) ora vardım teğra pişman oldum, adamların ğonuşmasını duyuncağ keşke gelmeseydim dēdim, bu sefer istasyonda tireni ğaçırmışım, ıslık çaldı tireni ğaçırdık. (26) ğara tirenemiş gari ufağ bi ğazadan şı olmuş gerisin geri istasyonun ordan tiren geldi, tiren şefi atla dēdi. (27) atladık ordan tekrā inecem istasyona bu sefer orda istasyonda indim sağıma bakıyom soluma bakıyom, ğara ğara düşünüyom ben ne yapacañ şindi deyi. (28) stasyonun dışına çıktım öteden takşi geldi yēnim vızzt dēdi durdu, içinden iki oğul çocu indi, ben hemen ğoştum o takşiyē bağtım, soför de ğadın çocuğları oğula bırakmağa gelmiş. (29) hanımefendi dēdim adres, ğontırat dēdim, direkmen gari türkçe, adres ğontırat dince ğontırat, adres geçiyomuş heralda normalde elimdegi káıdı ver bakıyın dēdi bi aldı bi bağtı ğadın, atla dēdi. (30) valiz dēdim ben, valiz de valiz geçiyomuş firansada bi tecik al gel dēdi, ben, hemen ğoşa ğoşa ökçem götüme ermiyo gari aldım ğaptım geldim. (31) arğaya ğōdum, bindik yolları da güzel bizim bura gibi dēl ğaymak gibi ben dēdim ğadın soför mü olurmuş heç görmedim. (32) vardık bi köye dā girdik girişde sorduğ adresi şora vardık bi dā sorduğ geri sokā tarif etdi, gerisin geri geri fitesē dağtı vızzt geldi. (33) ordan bağtım üstü yeşil tulumlu böle gari bi adam geldi tozlu mozlu gari patronuymuş geştēn şöle normal kırğ bir yaşındıymış. (34) babası adıyla ğontrol etmiş, yalnız ölu Sanağat oğumuş o yaptııyōmuş, atmış beş yaşında emekliye ayrıldı adam bi sene sona mefat etti. (35) hulasa adam aldı gari bizi bi eve götürdü ondan kerı orda oturup dururğa gari ikindin oldu, işte paydos olunca arğadaş geldi. (36) vardım hemen hemşeri hoş geldin deyince dağlar benim oldu gari, ondan kerı o çocuğ bi sene olmuş gedeli az çoğ bi şeyler örenmiş, onun sayásına gari hiç zorluğ çekmedim. (37) beraber aynı paturonun aynı işinde çalışıyoz inşāt işi, o, bana kürē getir der, çēç getir der, tahta getir der, beş on ver der mesala öle öle güçlük çekmedim o çocuın sayásine. (38) firansızca da örenmedim anca gendimi ğurtaracağ

ğadar on beş senede yecēn şeyleri, gedecēn yerleri şunları bunları ufak defek örendim. (39) öleliksıra yetmiş dörtde gettik, yetmiş sekizde geldik burda bi tırağtör aldım iki sene ğaldım, on senelik oturum aldım_ıdı, ondan kerı bağtım gene gitmek mecburiyetindeyiz. (40) tırağtör devr alınca ortāla biz gettik on sene dā durduğ yetmiş sekizden doğsan bire ğadar durduk gari ğazandısağ yeter ğazanmadısağ da temelli kesin dönüş yaptık. (41) ordan emekli olmadım ordan atmış beş yānı bekleme lazım kırk beş elli yaşındıyım ben. (42) o zamana ğadar beklemem gari dedim, çoluk çelek burda zaten üç çocuk vardı o zamanla. (43) hulasa yēnim bu evi yaptık tekrar malcılıā başladık, davar aldım, doğuz sene malcılık yaptım, onuncu sene bacā ğırdım. (44) yalnızlık kötü orda çalışıyon, gediyon ağşam oldu mıydı gariplik çöküyor. (45) sona o arkadaş da çekti gitti pilastik fapriğasına ben tek başıma ğaldım, burdan bir arkadaşla teğrar başka vilayete gettim. (46) nise yakın bi yere doğuz sene mi on sene mi orda çalıştım ondan kerı döndüm geldim. (47) ağaçmetre var_ıdı sona bu şerit metre çıktı, sonra ğarış. (48) ğart bastırma yoğ, bardağ dağdır bizim bura yağınına havlıdır yahut bir iki metre çamaşır, entarilikdir ona benzer çarşaf gibi ilan bi şiler dağdır, birer ikişer metre yirli yağınına dört metre olarak. (49) burda yenim türbe ğaraşlığ dedimiz bi yer var, bi de ğarahisar diye bi yer var şeyde. (50) valla orā ğaraşlığ ismi verilmiş yāmur duasına vilan gideller oraya gıyık kenar köylerden de gidiyollar hocası, hacısı, işte orda yatılı bi şey var_ımış. (51) hadimī hazretleri var ondan ğopmuş getmiş, asar var bi de ğarasar diye bi yer var, ğarahisar, şindi oralara da birer meccid yapıverdiler, ermenekden biri para vermiş avrupalı meccid de yapıverdiler ora. (52) o zamanlar yün pantul vardı, tā avrupā gideli kaç sene oldu, on beş yirmi sene oldu ona ğadar ben yün pantul geyerdim, yün çeket geyerdim. (53) şu ufalığda doğullar, tepeller böle tekne de terziye diktiridik, pantulu, çeketi onu geyerdik, şindi her şey deyişti esgiden yırtık pandullarla, yırtık ayakkaplarla çok geyerdik biz. (54) düne ğadar torus babıcıyla gederdim ben, şindi geyen bile yoğ, evel çarığ vardı mesala ğışın devamlı çarığ geyerdik babam ırāmetli giydir_ıdı, zor giyerdim, çarığı giymesı, bālaması baya mesele yani.

-M17-

Konuşan: Mustafa Kakmaz

Yaşı: 43

Öğrenim durumu: Ortaokul

Konu: Günlük Yaşam

(1) fırın var ya, satıcı dezgahtarım ben. (2) hem bura hem *taşket imam hatib*, bana purof deller, zeşaliydık bi de gözlüg olunca ünvanını aldık ama bi ğaza geçirdik. (3) doksan beşde beyin ğanaması biSiklet çarptı, taşket imam hatipte okurdum, son sınıf biSiklet bana vuruyō, ben de ğaldırımın keriş var ya ğafayı vurunca beyin ğanaması. (4) çocuk ya, çocuk deyi aldığı altı ay ceza, onu da çocuk deyi girmedi ama halime binlerce şükür. (5) ya bizim burda nolur, ekmeyi verisin adam bu hamur der, adamıla ğavğa edersin, yani ğavğayı etmezsin hamur değil gider onu deyiştirisin, deyiştirdin ekmeyi geriye ver ama geriye verdin ekmeyi geriye vermez. (6) fıyyık oynardık, ğovalamaç, saklambaç. (7) asgere gitmeden bir hafta iki hafta önce atış talimi yapallar, eyleniller yani arkadaşlarla gideller teker yağallar. (8) miSal bizim beleñi bilirsin, beleñ olmazsa ğarşıya gedeller. (9) yağıyollar ateşi ondan sona tüfeg atıyollar en Son gidecekleri gün avşarlı olarak herkez gitmeK iSteyen o adamın çocün yanına gider, orda bir iki bardak çay içer, çocuğa harçlığını verir, hayırlı yolculuklar der, gelir. (10) sabahına da burda dua edilir, petrolun orda avşarlı da gelir. (11) ramazanda iş getiriller, isteyene börek yapılır, mevlana türü ekmek, börek. (12) ondan sona şeyden namazdan bayramlaşma merasimi olur camide. (13) börek yapar, nohut, fasulye ğuru bakleyat deyim artık bayramlık çocuklukta bizim zamanımızda ayakğabın oldu muydu bayramdı yani. (14) o yaşlarda tabi şimdiki genşlere her zaman alınıyō yani esgiden bizim babamız miSal gurbetde oludu geldiği zaman bize bi tane pantul veya ayakğabı aldığı zaman o ayakabiyle yatırdık. (15) yanımıza ğorduk onla yatırdık, esgiden hayatın bi zevki varıdı. (16) saklambaç, daliye; altı yede tane daşı dizeriz, üSüste düz, küçük taşları dizeriz, topla onu vururuz. (17) kale oynardık üç dane daşı diziyōn buraya üçde ğarşıya rakible birbirinin ğalesini yıkmaya çalışıyōn. (18) ğandillerde caminin çıkışında pasta olsun loğum olsun dağıdıllar ğorlar veya ğävelerde dağıdıllar.

-M18-

Konuşan: Mehmet Callap

Yaşı: 86

Öğrenim durumu: İlkokul

Konu: Asker Uğurlama Âdetleri-Türküler

(1) dün budamā gettim_ıdı, bõn getmedimidi işte tā duru baraca gedecek olan yeller duru. (2) ilkoğul mezunıyın, acemilimiz izmirde ordan *istanbula* gettik, askerde sıhıyedik, sedye daşırdık, sedye ğursı gördük. (3) askerden geldikten kerı evlendik, atmış mıydı atmış bir miydi o aralar ğuran oğuttuk, yetimidik bir yetim onu da zor ele aldık. (4) çocūka ğün mü gösterdi abem var_ıdı, benden böyüyüm öviy anna elindiydik, davarıla, tarlıyla, bahçiyile öraşırdık. (5) askere gedecem ğün şo belende çam var_ıdı orda arkadaşlar gedicek olan oynardı, ben tallaya geldim, bez o şeye ğatılamadık. (6) akyoldan eyildiyyidik, bütün gurup oynardık, çamın dibinde çayırdı ben ālārağ eyildim üle. (7) oyun oynallar, çatal combalağ mı ne deller orda belende oynallar. (8) tabi tabi bābamın ismi biri, biri peygamberin ismi şeyin hazireti ömerin. (9) savarın memleketin avarı ne işlerse bütün havar işiyle ūraşırın bağ işi dertli iş bağ. (10) dün āşama ğadağ budācam deye ūraştım bir süri, şu bağ işte şunu şurdan keScen şunu şurdan. (11) mağas var, ğurularını kesmeg içün ğuru bıçkısı var, o zaman bıçkıyle sadece cep bışkısıyle. (12) eşeği semerlediğle bindiğile yola çıkacağsın, birine derenin bu yağasına gederin birine öte yağasına gederin. (13) işte bālara bağıyoz, tallıyı sürdüröcez moturla sürdüröbilisek sürdüröcez tallıyı, talla da var. (14) yerini hazırlıyōsun şindi evleğini çekecen, ğüzün geleceksin o zaman şurda çīnerke motura verirke o zaman göreceksin onu ezirkeni. (15) ğaynar ğazan ocānı ğuracağsın şora tā gazetecileri getirecekti damat bu sene ğonyadan bağalım. (16) başka yellerde gösteriyollar ğaynışını, çīnişini, şu moturun tangerine dolduruyosun uşaklar, ōlanlar çıkıp çīniyollar. (17) mengeneye ğuruyōsun, sıkıştıırıyorsun, bitirdikten soñra. (18) çobanlık yapmadım da gendi malımın çobanlığını yaptım, eliñ yalancı çobanlığını yapmadım ben. (18) buranın birince dēl ise de ikinci malcısıydı bubam ğasapçılık yapardı, ben de ondan ğalma biraz mal aldık soñuradan birine ğaptırdık, daşketli birine yörük abbas tā geder paralar tā geder. (19) çekilmez mi kefli olduğı zaman

(20) yine şafağ söktü sunam uyanmaz

(21) haSret çeken gönül derde dayanmaz

(22) çekeri çarırın çarırın sesim duyulmaz

(23) devamını unuttuk vardık elli, atmış senelik dava bunlar yâ. (24) adımla yapardın şimdi şurıyı belişecez, ğardaş üş dört gişi gederdi ğardaş bir adım tarlıyı daş çatladı mı yüz adım kaçar düşer beşer adım, adım da metrege geçer yani. (25) biraz üzümün cevizin varısa bir ğalbur gözel olurdu, ona ğatallardı millet ğabirde ğoydu mu gerisin geri gelirke diñelirdi şora şimdi loğum, püsküt öte beri dağıdılar. (26) bayanlar için gadife dellerdi, evel ğadifi metriydi bizim zamanımızda. (27) birini düğün tufeyle yaptık, birini ğonyada yabıtık, ğızlara da düğün oldu da öle olmadı. (28) çocukluğtaki zevk yok, şimdi uşakbaşı olurdu deliğanlı mahalli üş mahalliydi bura, maalle maalle sen on gişi silahlı çıkaracasın sen on gişi gurup halinde. (29) eveli hususi düğün tüfegleri varıdı ğara barut doldurulardı, oñunla şu belenin dışından burdan dolandılar mı burdan bölē şorda çam varıdı iki yüz kusüründe belki ora vardılar mı ğari millet dırān dırān. (30) biri bacānı Parçalattı, dönecen derken ataşlamadı tüfeg dönerle şurayı dağıttı atıverdi, öldü adam ğan ğanserinden getti. (31) damdāi bi sēl şöle edellerdi, şöle döndüle tufēn ucu bura gelmiş, yakın ğari bacā delmiş, çolān düğününde bu. (32) iki ihtiyardan onun sevdiği veya tanıdık adamlardan iki eşgilerden yaşlı bulusun, veyahut yakınlarından gönderisin, başka nögürecek. (33) o zaman biz ğāve çalıştırdık, yav kimi göndereceñ dedim, demirciyi bul dedi ğayınnam rāmetli, rāmetliler onlar gettiler geldileridi. (34) esgiden atlara yügetillerdi yükleri ya sandıkları ğaç hayvan geldi mesala beş altı hayvan, onlara birer havlu bālallar, şimdi araba ğari. (35) şimdi hadimī haziretleri var ya ilk ora göşmüşler ordalarmış, mezerlik var ordan arığın ğıyısında mezerlik ya şo ara geder ya, şurıyı az yanaştırıyın diye şetmişimiş adam bak çıktığı gibi kefin öle bembeyaz durumuş. (36) göceg ğocanın didiler o zaman köprünün yanındaki arığı biraz kaqtırmış ya kefin ğapatmış orıyı, öle dediler duyduk, görmedik.

-M19-

Konuşan: Emiş Tatal

Yaşı: 44

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Günlük Yaşam-Tekerlemeler-Ninniler

(1) köy yerinde ekmek, reşte keSeriz hani şu mağarnanın şeyine erişte diller ya, odun mesala ondan sonra malımız var ya bizim saman, yem onları hazıllarız çadırın altına. (2) çadır deriz ya, üstüne örttümüz şeye turşu ğurarım, cimibberi, fasülye, biber salça yaparın gendim yani ondan sona tereyā yaparın, pēnir yaparın, yoğurt. (3) arımız var balımız olur, gendimizin ondan sona ekin ekeriz, nohud ğaldırırız öle şeyleri yaparız yani her şey var bizde. (4) tarlamız var, kiraz ağacımız var, almalımız var tozlucada, manavdan da alırız canım olmānı illaki ğaldırdınla olmuyoru. (5) yūka yaparız, mayalı yaparız, zobanın üstünde de yaparın, çardağtan gelemeyōn mesala yol ğapalı nabacan, gendi imķanlarıyla eylerin işte orda. (6) zobanın üstünde mayalı yaparın birki. (7) yorgan yaparız, yatağ, yastığ onnarı da yaparız olmānlara da veririn ğomşulara da veririn onları da yaparız ğoyunumuz da var. (8) mallarda neci hastalık çeler olur, ederiz malıñ hastalığına ğöre bilisin, uyuz olur. (9) uyuzu ararsın, ilaçlarsın, bit ilacı olur mesala onla ilaçlarız ötrük olur yani isal deriz biz ona, olağlarda genellikle çoğ olur. (10) ondan ölür oğlağlar çoğunluğla onlara tiremusın vururuz, tiremusun var ilacımız. (11) tiremicin deller eczanede onnardan vururuz, geçen işte çeler getirttik o da bahalı oluyor, ondan vururuz. (12) būday, nohud, fasülye ekeriz, soğan ekerin, sarımsağ ekerin her şeyi ekerin ben. (13) yaylada oldu ēmiz ıslanıverdi, yatāmız ıslandı, köyden yatağ getirdik, yorgan getirdik yol yok her yer ğapalı öle de oluyor malcı oldun ñu başına her türlü iş geliyor güüm. (14) her şeye hazıllıklı oluyon yani. (15) geçen kóprümüz, kóprüler ğapandı afattan hani şu baraşın şeyi kóye gelededik, nöğürçen orda mecbur gendi imkanlarıyla yeyip içiyon. (16) birki gün yollar ğapalı ya çetmi, *bolay* yolu ğapandı. (17) her gün geliriz çöğlar oğula geder ya iki ğız var oğula geden gendi başlarına ğalıllar burda ben çardā gederin āşam gelebilirsene gelirin, gelemesene gelemen. (18) genelde ata adı oluyor, indi ğoymasan da küsme şeyi oluyor köy yerinde, biz ğaynatanın adını ğoduğ ıramazan, ğadire furķan ğodumudu ben ondan sona ğaynatamın gönlü olmadı ğari ğari ğadir ğoduğ adını öle de oluyor yani. (19) şindi ata ğuceniyoru ğoymasañ, o da öle oluyor, ilk çocuā ğoyuyon, ikinciye de iStedīni de ğōyabiliyon. (20) geçin sene oğlāmız hiç ğalmadan öldiydi, bi hastalık geldi, adını bilemedik, bi sürü ilaç getirdik feydası olmadı, elli oğlāmız ğaldı üç yüz oğlāmız var_ıdı. (21) bu sene de öldü de o_ adar olur o malın içinde yirmi otuz

ölene biz ölüm saymıyız yani, sürekli ölene ona ölüm sayarız. (22) bu sene o adar yok yılda baya var_ıdı sattık bayā, gene üç yüz dört yüz var yani, oğlāıla, goyunula. (23) yok, sizde ne sünnet ne doğum günü heçbi şey yok çōklarda, ben hangi gün doğdum onu bile bilemeyon. (24) ğına gecelerinde evel oynallardı, ğaşık oyunu şöle oynuş mesala, ğına yaķarsın, āit yaķarsın geline, olmuyıverdi ya unduveriyoru insan işte. (25) ğına gecesinde olmaz, düğünde olur pilav olur, şindi hazır yemek oldu köy yerinde etli pilavıdı, ayran bunu verillerdi. (26) şindi adet oldu hazır yemek her yerde hazır yemek eveli yoğ_udu. (27) loķum, püsküt olurdu nişanda şindi o da ğaktı, nişan oludu ya yüzük daķarķa loķum, püsküt verillerdi, dağıdıllardı yani, tepsiyē dökeller ortasında loķum. (28) mesala şora gederdik ya toplum yerine değil eveli evde olurdu delim sana şimdi meyve suyu, kek oldu gayri o da ğaktı. (29) evel basma dağıdıllardı ikişer metre ya meSala anan oğlan everiyoru ya, dağıdıyoru ğonşuya, aķrabaya ondan meSala emmine değin para toplanıyor. (30) hediye getiriyoru para vermeyende mesala güümdür, ırbıķtır, battaniyedir, yorgandır ğarşılığına hediye, her şey olur insanın evinde güüm varsa güüm battanise battaniye. (31) dörd metre kestinişē battaniye, yorgan ğatallar, iki metre verdinişē hafif bişi, bi metrişē tabaķ. (32) buna göre getiriller hediyeşē eveli öleydi, gelişē göre gedişēdi şindi o da ğaktı şimdi ğarta getiriyoru adam ne getirise, ğart dağıdıyoru, bardaķ dağıdıyoru ona ne gelirse öle.

(33) bōn cumam var benim. (**tekerleme**)

(34) göñlümde imanım var benim.

(35) allahıma yüz biñ selamım var benim.

(36) ğına yaķtım ellerime (**kına ağıtı**)

(37) doyamadım dillerine.

(38) gelin olup gedyom.

(39) zalım gurbet ellerine.

(40) ana beni ağlatma (**kına ağıtı**)

(41) yürēme ğan damlatma.

(42) beni gurbete yollama.

(43) anām anām canım anam.

(44) beşie ğodum salladım.

(45) seni gurbete yolladım.

-M20-

Konuşan: Şükran Erdem

Yaşı: 57

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Günlük Yaşam-Yemekler

(1) onu filan bilmen ben, ben var ya nühuzu şeye alındı benim dā yirmi beş yaşında Filan. (2) ilkoğula gettim soñra işde halı doğuduk, on sene vilen halıyı doğudum ondan soñura, halıyı işde arkadaşlarla çêzerdik demir çağardık iki çêzerdik ipi tezgaha dağardık. (3) ondan soñura orda doğurduk, on beş günü de bulurdu yirmi beş günü de bulurdu bazı dağa falan gederdik. (4) ondan sonura işde evlendik, evlendikten sonura da doğudum baya bi halı işda dağda, bağda, bahçede çalıştım. (5) zebze, meyve yetiştirdik, ekdik, dikdik patitis, soğan, fasülye, nohud hepsinden yani köy yerinde işde. (6) domates, biber değın gibi meyve yetiştirdik kiraz, elma, armut, şeftali, üzüm. (7) *avşarda* işte nohud bişiriller, fasülye bişirilir, etli pilav yapallar, topalak yapallar imrikden ısladılar, yuvallallar nohudıla bişiriller, yoğurt çorbası, mercimek çorbası, bamya çorbası yapallar. (8) baharın bi sürer gelirdik biraz diñlenmeye bıraktırdık, tekrar bi tã sürerdik ondan sonura işte evlëni yapardık, içinin terhisini, gübresini dökerdik, ğazardık. (9) balıyla da yapardık, çiftile de yapardık ğazmıyla da yapan olurdu evel, çiftile de olurdu öküzlerle sürerdik sözüm ona ğara sabanıla. (10) sonura tırağtörler çıktı işte, çit moturları çıktı. (11) ğızın ceyzine havlular, yaygılar, dülbent, Patikler ondan elbisi örtüleri, fincan takımları, bardağ içi takımları, yastık dolaması her şey ğoyduk. (12) buzdolabını aldı, çamaşır makinesi, lene furını biz aldık, kanepiyi aldık yatağ, yorgan her bi şeyi. (13) onu bilmiyorum da amma orda bir büyüğümüz yatıyor, umuş bu ğaraşlı dedede bi de o ğarasarda. (14) ğarasardan hızır geçti gün hıdırellez süt tenikesini böle ağaca dağallarımış, atalar dedi bunu, sabah varsalar mayalanmış yoğurt. (15) südü ora helkeye dağallarımış

bakraçlara dēlim gari eveli onlar var_ıdı, orda öle oluyor_umuş, onu bilmiyorun ben. (16) ğışa hazırlık olarak acılıımız yaparız salçamızı, ğurudacağlarımızı ğuruduruz, fasülye, biber gibi yok öle ğonserve yapılır. (17) tahrana yaparsın, bulgurunu yaparsın esgiden öliydi şindi bulgur ğaynatma falan yok da önciden öliydi beş on sene eveli, şindi her şey derin donduruculara ğonuyoru önceki gibi pek ğurutma yok. (18) önceden seriyorduk damlara tomatis ğuruduyorduk, fasülye, ğabağ, biber hepsinden ğuruduyorduk ğışa hazırlık. (19) iki metre corcet dēlim verillerdi sen de ğönlünden ne ğoparsa eletirdin durumun neyi_se amma büyük amma küçük hediyeni ora eletirdin. (20) orda pilavını yerdin, paranı dağardın, hediyeni veridim, hayırlı u_rlu olsun der dönerdin. (21) tağım ğötürüsün, yēcek iēcek ğatarsın, annesine babasına ğönlünden ğoparsa hediyi alırsın bi çocuğa değıil. (22) ğömlek misal bi iş çamaşırı mesela anneye penye dēlim etek gibi ğönlünden ne ğoparsa ğötürüsü. (23) evel esgiden çamaşır sırt denirdi, zıbın denirdi şimdi devir değışdiksire usül de değışiyor. (24) bayramlarda keşğah yapallardı esgiden tahıldan döverdın dibeklerde ağşamdan ısladırdın bi ğün önce arıfa ğün bişiridın bayram yemēne ğötürüdü. (25) helva yapardım, börek, bağlava, mağarna ne ğönlünden evinde ne bulunusa. (26) bayram yemēnde de aynı müsafırde de aynı ne bulunursa evinde bulunandan ğorduñ. (27) öle dü_ün evine falan fazla heves etmen, öle ğınaya şeye fazla getmen, hediyemi veririn ğörevimi yapar gelirin, öle elimi ğaldırıp oynamış insan dēlim tā ben ğúnah deyi. (28) etme mi? ğızım eyi ol vardın yerde geçin, hısımı akrabıya eyi davran, sayğıda ğusur etme demezler mi tabi deller büyükler, evini bucāni eyi çevir, eyi ol, temiz ol, ğocana sayğılı ol, ğayınnan, ğaynatanı incitme. (29) evde cenaze ğağar, gider ardından tespiğ çekersin, cenaze evinde ordan yemek hazırlarsın, helva şart değıil amma ğötürüsün herkez evinde ne bulunusa ğötürür. (30) cenaze evinde yenilir, içilir duası buyurulur ordan allah ğavıştursın dersin, başın sā_olsun dersin, dönersin evine. (31) yarıntası ğün gedersin gene gidersin, yemeni yapar gedersin, aslında ğırğ ğün gedilir de burda pek öle değıil iki üç ğün getseler fazla gedilmiyor amma taşkette vilan ğırğ ğün cenaze evinden yemek yenmezimiş. (32) her kóyün bi adeti oluyor, beşik vardı ya tahta beşik sallardım onu uyuturdum. (33) esgiden belden elbise geyerdin şimdi etek, ğömlek aynı değıil yani, unu zaten on beş ğünlūken fitiğ amiliyatı yaPtılar, orda sūneti de

yapmışlar, on beş günlüdü taā. (34) anlatım mı ğaşıımı? Şimdi bi ğün öylen bi gonşuna dēdim ki haydi ot toplā gedelim dēdim, sakrı ben ğaçıyorudun, ğomŐiyle gettik tarlaya aŐŐaya vardık, hadi sen dön get dēdim. (35) ben hemen minübüse bindim, haydi yallah ğaçtım, o köye döner, uy demek böle mi etcēdin? hiç köyde demedin? der miyim köyde etrafa anlatırsın dēdim, ben öylen namazı ğaçtım gettim, önce her Şeyi verdimidi sade arabıyı aŐŐa getirmiş bende burdan yürüyerek o ğadınıla gettim, ordan bindimizle gettik.

-M21-

Konuşan: Ahmet Özkan

Yaşı: 79

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Avcılık Anıları-Beldenin GeliŐimi

(1) iyi hatırimda, onun mezar taŐı da bin doğuz yüz otuz doğuzda ölmüş demek ki ben en azından otuz doğuzluym, kimlikde ğırk iki. (2) ve de ilkoğulu bitirdiğimizde doğuz ğiŐiydik, doğuzu da otuz sekiz, otuz doğuzlu felan ben ğırk ikiliyin. (3) ve de ben ilkoğulu bitirdiğimde o zaman ortaoğul falan yoğ_udu bullarda, hataylı Őamil ergüler deyi bir öretmenim var_ıdı. (4) beni Őetmiye telefin etmiş, var mı diploma alacağ beŐici sınıf bitiren bilgili öretmenin birini alıp varacan imtihan edecen, getir demiŐler, vardık orda biğaŐ kiŐiyle var mı dēdi çocuın ğarŐısında cevap verecek? (5) hepsi sustu ğaldı sorulan cevaplara taŐkente telefin etmiş getir tartıŐalım demiŐler, orda da çıkan sorulara baya hepsi cevaPsız ğaldı. (6) ben baŐarıliydim, dēdi seni oğutacam çocuk, hataylı Őamil ergüler. (7) bende bābam rāmetli oldūnda en büyükleri benidim, altı yaŐlarında falanımdı, babam kırğ sekizde öldü, benim ğüccüğüm ğız var, oğlan var dört yaŐlarında, üç ğardeŐidik bābalığım eyitmen razı olmadı, iki yetimi benim baŐımda ğoyup da oğuyacāmıssın vazğettik. (8) neyse askerde yozgatlı rifat kocaarslan diye bi yüzbaŐım var, bölüğün diyer ğolordu ğumandanlarından vesajre teftiŐe geleceği zaman, o iki sırmalı dört sırmalı baŐçavuşlara ğüvenmezdi, çavuş bu Őeyi sen vereceksin derdi tek Őomutla böle. (9) onların bazılarını Őeyde ğösteridim falan bi teknil hazırlarım Őu ğadar erat, Őu ğadar astsubay, Őu ğadar üssubay yüzbaŐım falan, teknil hazırların bi selam çaktımıla çat

o koldu ğumandanı falan geldinde yani böle başarılı olduğum halde mesleğim burdan şubeden ayrıldığım topçiydi. (10) erzincana vardık, ğırk beş günü bitirdik, acemi eyitimini on iki bin askeri araziye dizdiler şöle önümüze birer , beşer altışar ğırafık verdiler. (11) geometrik, matematik herkez ğafasının yetti ğadar bunları cevaplandırın. (12) kırk birli bolaylı femi varıdı benim asker arkadaşım benden bir sene evel getmiş, orda ğalmış acemi birliyinde. (13) ulan cevaplandırma falan dedi, yok ulan dedim ben ğafamın yetti ğadar cevablandıracam dedim ve on iki bin asgerin içinden bizi kırk iki seçdiler. (14) ver allām gerisin geri burdura dışardan gelen bedelli asgerlere ders veriyorum, eyitim yaptırıyorum. (15) o zaman türkiyede bedelli asgerlik daha yoğudu atmış ikilerde falan da dışardan varıdı. (16) ne ise ğırk beş gün o şeyi de yaptıktan sonra tekrar sen üçüncü ordunun malısın bi verdiler erzuruma. (17) erzurumda çavuş ğursuna girdik, çavuş olduk falan işte yüzbaşının gözüne girdik, yüzbaşı varısa da āmet çavuş yoğusa da böle. (18) ne ise çavuşların ğursuna ayırdı bir dönem, tezkireme ğırk beş elli gün arasında bi mesafe ğaldı, bir aylığ izini ğullandım, on beş izini ğullanmadım dā. (19) bir gün ne o lan çavuş ğaşın eyri ya dedi, dā eyri olmaycağ yeri mi var diyorun yav dedim salıver gari beni yakamı dedim. (20) yazıcıyı çardı bu çavuşun ğaç günü var bak gel dedi, o da işte ğırk sekiz elli gün o arada tamam buna bi on beş izin bi de aylığ izini yap, gerisin geri geldim. (21) bu aylığ izini bitene ğadar bununla herangi başına bi iş gelirse, onu yırt on beş iziniyle yürü şubeden tezkireni doldurt dedi. (22) hūlasa benim ilk gettimizde de hoca *ali rıza* var hocalık yapardı amma zayıf ki zayıfıdı, ikicēzimidi kırk ikili hadime şubeye geden. (23) vardık bizi eyleniverdiler, ğoca köyü iki ğişiye emanet etmişler siz bu ādar cesurumuşsunuz falan bunun biri zayıf dediler onu verdiler edremit'e batıya beni de ğüçlü dediler topçu olarak erzincana. (24) bura geldim mektup yazdım o zamanlar telefon yok ya, hoca, ben geleli kaç gün oluyor nabıyon? (25) yalan ya öle şey mi olur, cüngi kırk beş elli gün evel geldim ya, deceyim böle savuştırdık. (26) ondan sonra bura belediye yetmiş ikilerde falan ğuruldu heralda şu evin sahibi benim hem halam oğlıydı, rāmetli oldu, hem dayım oğlıydı çünkü onların ğızını babama vermişler, bizim ğızımızı da onların babasına vermişler. (27) öle oldū halde o, tabi buranın belediye olması için birkaç sefer ankaraya gidip gelme şeysi oldu. (28) köylü dedi ki bu adamın emeği var, yarın

aşşam üç mahalleden on beşerden kırk gişi bura toplanalım, oylamayla yanına dokuz encümen verelim. (29) o zaman dokuzudu, bu adamdan başka garşısına aday çıkarmayalım ne ise toplandık, birinciye güdüklünün dayı, rāmetli, ikinciye hasan amcam, meclis üyeliğine de şaptılar. (30) gāve dağılmağ üzere evine beraber çıktık, ulan dayı onuncı şiyi gāydıralım bura yarın bura odacı lazım, zabıta lazım, muasebeci lazım ben bunun birinden görev alıyım, yav şinden bozgunluk yapmālım dedi, o zaman o kadrolar geldiğinde istifa edersin şe yaparsın. (31) gādrolar geldi, birinciye gari hak bayram sandılar, şurda bi muasebeci varıdı begmez tulu dā pıyasaya çıkmışlını mıkmışlığı yok evde öle hapis, biraz ortaokulu okuduydu goya. (32) masebeciliye onu aldı, zabıtalığa da garşısında gomsusu varıdı onu aldı, odacılığa da bizi aldı. (33) beş altı ay görev yaPtım şikāt ettiler, yirmi dokuzuncu madde mezlis üyesi istifa ettiğinden üzerinden bir yıl geçmeyince görev alamaS imiş. (34) biz de tā dörd beş ay görev yaPdık, kadro geldi odacılığa geçdik, biz mecburen ayrıldık. (35) dedi ki sözüm söz bir seniye doldurana gadar odacı almāycam dedim. (36) ondan sonra bizi kopiratife müdür olarak seçtiler, önce yetmiş ikilerde guruldu yetmiş beşe gadar iki sene üç sene şindikinden şiddetliydi siyaset, bi dönem mehepeliler heyecanlanır *emin çavuş* varıdı, bi dönem öteki erbağancılar ömer a_yı derken. (37) millet demiş ki ne bu bizim çektiğimiz bi dönem o, bi dönem bu şu āmedi yapalım demişler ve birinci olarak benim oyu çıkardılar. (38) gene onlar da beş gişinin içinde ikisi de var, biz de üç gişi varız ne ise öteki hüseyinle kerimi çardım arkadaş biz üç gişiyiz eğer ömer a_yıla emin a_nın dedini ikna etmez de noluyor, bizim atdımız daş bir araya gelecese ben bu görevi alacam değil ise yarın bunlar beni harcar dedim. (39) çünkü onlar kibiri yemeycek, harcaycağ o zamanlar nihat terim bir görev aldı, sırtında yumurta sepedi yok yürüdemezsem atıveriririn dediydi. (40) o aklıma geldi, bağ dedim üçümüzün atdığı daş bir araya gelmezse ben o ün ayrılırım dedim, gendimi gevinti yaPdırmam. (41) tamam söz didiler ve onları dağmıyiverdik, çarmıyiverdik onlar da gelmiyiverdi gari bağtılar sözleri geçmeyecek. (42) bir bağkalı iki bağkalı yaptım, yırtınmalı tuafiye bir, gıda maddesi bir, ikiye ayırdım, iki bağkalı bir çay ocağında gāveci, istanbuldan o zaman ecevit dönemiydi kopiratiflere hak tanıdılar. (43) romanyadan üniversal atmış beşlik bi motur getirdik, türkiyede dā tırağtör vesayire yok. (44) getirdik, avşarda gullanacağ tek adam yok,

esap it tıraktörü yetmiş beşlerde ğullanacağ adam yoğ. (45) bi illas օretmen varıdı Şo evde otururdu, օretmen nereliydi pek bilemecem, o ğullanırımıŐ, bilirimıŐ. (46) bizim de feslikan yaylası var bir esas orası sօkօlecek, hayvan harcı değil, օkօz harcı dēl onun iğin o motura istek yaptık da aldık. (47) o dēdi ki āmet a_a hiğ Şey yapma, ben cumartesi bazarlar, o zaman cumarTesine ğadar ders varıdı օylenden sonura yoğ_udu, ben kendim gederin yanına bi ğişi verin ben onu alıŐtırırın. (48) ğara duran var birini, duran tatal, verdik yanına alıştırdı o feslikanı sօktօk o māniyle ben feslikandan beş yօz saha aldımıdı. (49) senenin birinde ben iki yօz seksen teneke falan buğday ğaldırdığımı biliyorum ama Şimdi ğucօm kesildi cօnkօ bunlar da oğuyor iki senedir bir baŐkasına ğendin ek ğendin ğaldır ulan dēdim. (50) ne ise Şura bağa gelelim, Şu kօyօn ğarŐısında betun direkli bir օrnek bağ var, ben bundan օđ dօnem օnce falan işde dā bizim burdan belediyelek getmeden āmet demirđoludu baŐđan onun yanın meclis օyesiyidim. (51) Őonyadan օrān torun diye bir bağ uzmanı geldi, bizim baŐđan iki sefer ilan etti, yazı bağ havalisine bağ dikmek isteyen varısa devlet yardımcı olacağ heç oralı olan olmadı. (52) օçօncօ ğeliŐinde baŐđan anđarada mıydı ğonyada mıydi ben vekilidim, baŐđan vekili tesadօfen ğene geldi ulen amca Şura iki işi bulun, ben օrneklik yapacam falan tamam ulan, birine ben varım birine de hidayet varır, onun da kօmeli yeri. (53) çağırdım hidayet bu işe ğiriŐelim, օç yօz, օç yօz ellinin օzerinde ııbık dabanı delice օzeri beş ıeŐit օzօm devlet verdi. (55) bir ğօn dēdi ki kօklerinizi *ğaraslandan* ğօtօrօn telefon etti, ben de hemen baŐđanın yanına vardım cuma ğօn mıydi bilmem. (56) baŐđan bօle bօle bizim otobisinde fuarın bir ađılıŐına ğetti, hemen otobise teleFon etti; er ğelisen de ğeğ ğelisen de ğaraslandan avşara ğelecek olan kօklօleri getirin. (57) kօklօler geldi, havalar yađıŐlı ğediverdi, ğuyuladım Şu Şeyin altına bօlօŐtօk ğari hidayetile. (58) dēlim ki yօz tanesi halper, yօz tanesi razak օle isimleri yazılı, ğepıeyi ğօtօrdօm ıamır ara verdim biraz. (59) bi ip ıektim Őօle zaten tarifi օyle bağ uzmanının ııbıktan ııbığa iki metre, Şu ııbıktan bi metre Şuraya tel var bi metre bura ğadar yoğarısında iki tel burdan da Şeyler o iki tele ağıyor. (60) benim burda օrnek bağım var Şimdi օç metre aralar iki metre ııbıktan ııbığa dıkdık, bizden alıŐtılar her yanna bağ yaPtılar, daha defterde dօrT binin օzerinde bekmezden aldım օç sefer bekmezini ğaynattım. (61) bin sekiz yօz iki bine yakın օzօmünden aldım, bazı օzօmօnօ getirip satıyօm veyahut adam

geliyor baña bir sandık üzüm kesiver diyor. (62) ondan sonra kóklüsünden kóklü yatırdım, son kóklü şeye gedecek bolaylı hacı āmat mıymış hacı āmatın oğlı mıymış. (63) bundan bir ay evel falan teleFón itti bizim kóylünün biri ğonyadan, bolaylı dedı hacı āmadın oğluna on beş kóklü ayır, tāmam didim. (64) bu zaman geldi yok, teleFın numaraları yok etsem dün değil böün sabağ şorda ğavenin orda ğözüme değdi, mustā hoş geldin ğanı sözünü yedin mi dedim, sen böle böle bi söz ettinidi. (65) ulan dayı didi o isbitiren dī, dedim isbitiren ğalmadı, isbitiren var da esgi bağda orıyı millet isbitiren diye havas ediyor erken bitiyor. (66) teleFın et baқыım ben baқы sözümü yemedim, ne ise böün ğözüme değdi hemen teleFın etti, dedı āmat a_a ğüceniyoru dedı söz verdim diye bizim kóklüleri ayırmış dedı. (67) tāmam böün süküversin, yarın al gel, ben burdan ārı geder dikerin demiş. (68) aldım geldim on beş tane iki de ğāveci istedi ydi onunkını verdim, defterde yazılı tek tek, baқы, bu bi niğmet değil mi amma baқыyorum, senede iki motur tes veririm, o çıbıkların dibini şöle açarın senede yüz ellışer lira iki yüzer lira iki motur tes getiriyorum. (69) hayvan ğüpresi veriyorum, baқыyorum, baқarsan bağı bakmazsan dađ bu atasözü. (70) sonura bizim aşası barağa ğalınca o suda oraya nāsib oldu şimdi köyün içinden geder suyumuz da bol, zebze ekiyoruz emvayi çeşit falan, suyumuz da bolardı. (71) benim aşā baraş sahasına on sekiz parça yerim getti, yok pahasına getti. (72) ya ben işte o zaman baқkalı ikiye çevirttim her şey var, ondan evvel fatma қараһan diye bi halıcı getirttik. (73) fapriқа halıları yoğuken ısparta bünyen halılarından, o қopiratifin altı geniş, yüz dörd dezğaha ikişerden iki yüz sekiz ğız çocūnu toPladık. (74) orda õreniyolar, fatma ğarahana boyuna ğonturul ediyor ğadın, ondan sonra õrendikten sonura evlerine herkez dağıldı. (75) ben o iki üç seni ydi orda geçirdikten sonra ğasapçılığa başladım, günde sekiz, on davar kestiğimi bilirim, neden? (76) adam yirmi sekiz günde iki ğız çocuğu halı ydi çıkarıyor en azından yedi, sekiz, on bin lira o zaman ben çetmiden de topladım geldim halı, bolaydan da topladım geldim halı ipçi ydi veririn istedim fiyata ip alıyorum çünkü ben onlardan. (77) dēcem o ğalıcılığı da ben icad ettim, o zaman baқы on sekiz yirmi davar keserken şimdi bi davar kesip de yēn yok, o zaman bolluқ var_ıdı o iki yüz dörd çocūn babaları evini geçindirirdi. (78) dēcem orı ydi da geçtik belediyenin ilk şeyinde bir seni ydi doldurana ğadar almayacam dedı, ben қopiratife geçtim. (79) benim baқkalım var_ıdı, ramazan ünāl,

onun ğaynatasıyla, emmisi de meclis üyesi. (80) onların tazzikine dayanamadı başkan benim baqqallıqdan ayrıldı onu aldı odacılığa. (81) baq, söz verdidi ğün dolana ğadar benden başkasını almacānı onların hatrına dayanamārağ o istifa etti baqqallıqtan odacılığa geşti. (82) aradan üç beş sene sonura tahsildarlıq imtānı çıktı, kādrosú imtān taşkette oluyor, onu da ğazandığım halde benim bütçem yetersiz dedı, alamam dedı. (83) çünkü iki yandan başkı yapıyollar, aqrabanı alıyon da bilmem ne. (84) dēcem ona küslük pek daşımadım, gene cenazesini ben ğaldırdım, nabacañ. (85) zahramız var, allaha şükür esgiden ğalma o ğadar ekmen yene de yecek ğadar zahramız var, üüdüür gelimiz bazan değirmen var burda zaten genelde furından alıyōruz, o yoğa ekmeğı de yapıyolar üç dōrd ğarı birleşıyor. (86) idare esgidenimiş, daha evel benim çocuklumda soba bile yoğ_udu. (87) telezyōn, raTyoyoğ_udu, soba yoğ_udu ocağ var_ıdı ocağa ataşı yağallardı, herkez ayānı şōle uzadırdı, eviñ içinde, odada ataş yanacāmış derlerdi de inanmazdıq, işte zoba yanıyodu. (88) ğora deriz, anahtar deriz, kinit deriz, geçinin bazısı boynuzlu bazısı da buynuzsuz ğabış olur. (89) ben malcılık yapmadan ta hüsinden ufağiken, küpeli yusuf rāmetli şimdiki şurdağı baqqalların babası şeyde boqlucada damın içinde ğar dutuvermiş. (90) ğoyunıla ğalmışlar, ğar baya hayli oldu burda onuñ yeğeni vardı rāmetli oldu, iprām yakında öldü, ulan arkadaş şora bi gedelim dedı, burdan vardıq birki çığırlar inmişler nezbiye falan ordan döndük o malları boşalttık çinneyerek çığır açarak falan ağıla getirdik. (91) çığır, öñünden mal gedecek şekilde tapanlarsın ğarda yol açarsın yani. (92) ney_se burdan daşket ğaymağamlığından onaylattım on bir ton pirinç, horuzlu çiftliğine vardık ne demezsiñiz sizin istikağınız dedı hadim ğaymağamlığına verilmiş dedı. (93) geçirike yumruğu, bu adamın işini görüñ dedı çünkü benim öle cesaretliğime beni burdan attırır veyahut tabi, cesaret şart onlar hep emir gulu. (94) ney_se on bir ton pirinci aldık geldik taşkette esanaflar filan hep burdan götürdü gitti pirinci, buna benzer yani. (95) gonyā vardık şeker fapriğasına hüsün de var yanımda kaç ton şeker alacāsağ adam dedı, şu parıyı ikinci vezneye yatırın. (96) parıyı saydım güzelce verdim vezneye, sora bağ bayım bi saydı alısmış öyle elli lira noğsan dedı kağtırdı. (97) bi saydım dōru bi daā saydım dōru, bu para dōru diyorum sürdüm bi daā sayar gibi oldu elli lira noğsan dedı. (98) ulan bi geçirike iki yanıma ne varısa biriktiler, parıyı saydılar bi de káğıda

bahtılar sen her zaman yersin dèdiler bu boğu ona. (99) o da gari benim gibi az yaşlı gördüğünden elli yüz lira yermiş, ben buna tam yedirim dèdim kâğıdı çıkardım şeker faprikası müdürlüğüne veznede şu saatta, şu dakikada, şu şu hareketi yaptığından allah aşkına ekmeğiyle oynarsın dèdiler elimden kâğıdı aldılar yırttılar. (100) düğüne gittik kecimene benim asger arkadaşşı efeoglu mustafanın güccüğü var mômîn, o da ölmüş allah rahmet eylesin, neyise onun düğününe gittik burdan baya beş, altı, sekiz, on gişi neyse bi bazar gün gari tabi. (101) havalar açık bundan iki ay evel güzün ulan galın da dèdiler yarın bi hay avına gedelim alma deresine bizim köyden bi körün halılı biliyorun. (102) varıdı bir iki gişi de gerisini unuttum kimidi, olacağ ya ben beş tane vurdum, hıh gene ahmet ağa vurdu, gene avşarlı olan vurdu en son benim efe oğlunun mustafa arkadaşş yolun ótebaşı diñelir ben de burayı diñelirin. (103) davşan şöle geldi dağ siler gibi bi attım ğaldı ben yürüyüverdim, yav ölü davşanı alsan gelsene ben büyük bi şey sanırın şonı ben öyle güccüdüni bilsem tüfeg atmazdım, gayrı aldı geldi de. (104) neyse beşin işcisini seçtim iyisine şöyle ğattım av torbama dèdim bu üçünü nörürsenin örün bu üçüne doğunmañ gayrı yatsın yedik onları. (105) sağar bir iki de onlar vurduydu heralda ikisini bura aldım geldim gari de, callabıla kecimende ğulağsız var, kecimenin köyden aşāda o köprüden atladiğ óte yağasına bordan yağaya, bi bahtığ davşanın biri ğarda belli gari şöle goca daşın dibine inmiş orda yatır. (106) biz şöle bu yağasında otururuz, callab, ben şurdan geriye çekilecen taā şordan dolanacan üs yanna diñelecen sen burdan yürüyüver. (107) o yana gitdi, şöle dört beş adım gapıyı bi eyilse de tam gucağıma çıkıp gelecek alnımdan yürüyünce gucağıma çıkmadı yanlıyıverdi tarlalardan yanda. (108) amma burdan demiran gadar var attıgım ulen dèdik şöle bi çektim, meğer ilerisine vardığıla ölmüş. (109) neyse ben ileri daşın boynunu kesecen o, izden yürüyecek bi bahtım aşādan gari ölmüş sarkıttı eliyle, ben dèdim şurda bi otlak var ileri geçecen burdan. (110) bi şöle on beş yirmi dağğa otur izden yürü, vardım iz dolanmış börtlenden yüzün şu şeminin başına dolanmış ordan neyse o da geldi. (111) şeminin başında o yağanın başında biraz ala var şöle kecimenden yağasında üzerinde bu davşan dèdim callap bu alada ğalır, sen dèdim şordan dolan alanın alt başını kes ben, şurdan şura yürüyün. (112) burdan şu ğāve ğadar yoğ canım ğāve ğadar eğildimidi, bahtımıdı şöle daşın arasında ... deyip durur. (113) bu didik bi goduğ onu da aldım gayrı ilkip çoğunda onu da ben aldım şeye gedik şo şemi

bögetinin üstüne şöle bi burun var evin cürmünde işte ikindinde izde biraz körsenimiş. (114) ulen şeyin başına çıkılmaz şöle bi düğdü ora ağmış yok ya dedik eyildik o arıga ğadar yüz aşşā baya eyildi, ben şurdan yol ğadar eyildim ulan nere gederim ben enayi miyim bu davşan burda. (115) şunu daşlıyın gerisin geri döndüm, döndüm yoldan bura ğadar iki daş atarğa hopladı, havadıyke bi çektim tengel tengel dönmüşte ağıp gelir alı mın nere ağıp gelin dedim ağmaz. (116) gari onu da aldım iki bende bi onda. (117) romanyada çavuş esko varıdı onu idam etdiler menderes gibi, romanyadan tā yakın satıldı o üniversal moturu canım. (118) taā beş, altı sene oldu şurda satıldığı güçlü bi motorudu kıpiratifin istanbuldan yükledim geldim, geldik avşarda ğullanacak bi kişi yok. (119) şu memet alıların aldığı hacı hasangilin evinde ilyas öğretmen varıdı o, otururdu o bilirımiş ahmet a_a dedi ben bazar günler gedim feslikanı sürüverim dedi tabi parasını verecez yöğmesini. (120) yanıma didi bi adam verin alıştıryın gara duranı verdik gari feslikanı sökülecek hayvanla sökülmez. (121) o maniyle bak fesliğandan beş yüz hissa aldım ben beş gendi bubamın hissası güneydiydi işte sattı orıyı. (122) orayı bak, hissanın birini yoğarda belber gocadan aldımıdı şirlevigte belber gocanın hissasını ikiye böliverdim tağan aliyle, gocalıya onlar ğaynatalarının iki hissa aşşādan birini de güc amattan aldım üç hissa, sonura evin yandı iki hissiyi goca yağıpdan aldım, birini de irahmetli gök memetten aldım beş hissa parasıyla aldım oraları. (123) decem işte motur davası böyle o moturla söktük orları, alacıklar şeyler hayvanla geder, ğayadibinin yoğarisında vakıf deriz bili min şöle şeyin yerinin üstünde çikin alının yeri var ya. (124) ondan yoğarda ora ğara olan rametlinin yerine göçecez bir gün evel hayvanlarla, alacıkları götürdük evleri yapacaz şöle çatacaz, devrısı gün oğlağı davarı götürecez gari. (125) neyse benim depedibinde ğuzucuk beleğine döru çocuk dediler, şu hayvanları beri bi çevir gel öte yüz aşarsa ğayıb ederiz. (126) biz de orda oyuna mı daldık ne bilmen, geldim ekmek yemişler biz dediler ekmemizi yedik çıkar azığını ye. (127) anaa! azığı bi çıkardımıdı yok ekmeğin beşi de bal ğatmış anam arasına her yanı bal olmuş, içirim çekmedi balı da oğul şurdiydi birinci, ikinci, üçüncü sınıfa gittim de sonura gitmedim. (128) aşşā evde bi gazanda bal yanı başına bi ğaşığ sakların her tenefüse çıktığımızda ğaşığla ala ala bıkmışın. (129) neyse o memedin şu yandı evin pençeresinde arılarımız varıdı, beş altı tene vardı arılarımız neyse işte bal da öle. (130) garamanlı bi üsttegmen varıdı o da ğaraman ğonyanındı

gari tanışırız o da nöbetçi subayımış o ün bazar gün. (131) gel bayın çavuş dedi, beni uçağa bindirdi avalandık şimdi masus bayılcağ deyi böyle tağla attırıyor uçağa biz temenlen bayıldık indirmiş gari uçağı götürün yatagina yatırdın demiş. (132) götürmüşler beni yataga mahsun bayılcağ deyi şey yapmış, neydi onun adını unuttum angaranın gumunu şu şemi gibi ollardan gepçe arabaya yükler getirir döker elege. (133) elek caminin minaresi gibi şeyden yoğardan gelir taā abbanların evinin üstünden ordan araba döker bel gibi su yere inene gadar o toprağ, dört beş çeşide biner. (134) gayası bi yanna incesi bi yanna şeyi bi yanna gum yaparız göcek alı da oranın şefi gayrı neyse bi gün elek arıza yaptı mandıyla uğraşırız, mandıyı gıt dutmuşun bi gurtuldu haydii, eyki alttan gari yumuşağ gumun üstüne düşmüşün önü de yatağhane gari şöle garşısı. (135) goştum yatığhaneye yattım ordan dolanıp da daā nerden dolanıp da gelecekler ora gelirler ne ölüsü var ne dirisi adamın orda da öle oldu.

-M22-

Konuşan: Mehmet Erdem

Yaşı: 70

Öğrenim Durumu: İlköğretim

Konu: Hayat Hikâyesi

(1) bağ bāçeyle de öraştım, bağkallık da yaptım kopiratıfde, kendi adıma yine on yıl bağkal çalıştırdım. (2) ortaokul diplomasını dıştan aldım, askerlik bizim zamanımızda yirmi ayıdı acemi birliyim *mardin, midyat* ondan sonra onbaşı adayı olarak siirte gittim. (3) *siirtde* üç ay galdım merkezde ondan sonra onbaşı gursuna gittim *diyarbakır, silvan*. (4) orda üç ay gurs gördüm ondan sonra siirt pervariye gittim, orda askerliğimi tamamladım, bin doğuz yüz yetmiş ikide. (5) ondan sonra döndüm bubamızla aramız açıldı, kendi başımıza amelelik yapa gittik, antalya maraş. (6) tabi, küçük baş hayvan bunlarınkı gibi o zaman şindiki gibi galabalık olmazdı mallar en fazlasının elliye yoğarı geçeni yoğudu. (7) belki elliden yoğarı tağan göca vardı bili min tağan alının bubası. (8) ondan sonra ibiş göca vardı, işte onları güttük bu atmışdan sonra zaten aqlımız eriyoru, o aralarda onu yapardık, babam çiftçilik yaptı mesela o zaman beş on malın oludu ondan sonra da çiftçilik

yapardı. (9) ğarasaban_la, óküz_ile bir çift óküz, ğarasaban harmanı düvenle sürerdik, o biçtimiz ekini. (10) nere canım, ihtiyacına zor yeterdi ya bizim bulların arazisi bilmemin, birer evlek. (11) bũday ekerdik, arpa ekerdik, mercimek ekilirdi tabi eviñ ihtiyacı ğadar bu, ha patadis ekilirdi, fasũlye ekilirdi yani eviyiñ ihtiyacını ğaldırır, mevsimine ğöre. (12) sonra askere gettim yetmiş ikide geldim, yetmiş altı yılında ğopiratifin bağğalını ğalıştırdım. (13) ondan sonra biğaç sene yine boşta gezdik, babam_la aramız bozuldu yetmiş üçden sonra, ondan sonura yetmiş doğuzda gene girdim ğopiratife seksen bire ğadar yine orda ğalıştım. (14) ondan sonra seksen ikide evlendik, yok ğaçırdık, kimsem yoğudu ki evden bi ceketim_ile ğıştım. (15) duva oğuttuğ, hocanın evine gittik, hocanın evine vardık orda imam niğahı ğıydırdık, hadime gittik orda resmi niğahı şey yaptık. (16) ordan bura geldi, on beş ğún o zaman mühlet olurdu, ondan sonra resmi niğahı yaPdırdık, seksen yediye ğadar gene aralarda amelelig_ile ğünümüzü doldurduğ. (17) seksen yedide gene ğopiratifin ğāvesini ğalıştırdım, seksen sekizde bağğalına geğtim, ğağa ğadar taā doğsan bire ğadar. (18) doğsan birde ğopiratifin müdürü oldum, orda ben çok ğalıştım, benim siğortamın beş bin doğuz ğünden oldum ben, iki bin dört yüz ğünü ğopiratiften. (19) müdürü oldum, ondan sonra bir yıl bi diñleniyim dēdim doğsan ikide. (20) seksen ikide bu ev bōle dēl_idi bu, gocek halılın_ıdı ondan aldım, ondan sonra doğsan üç, doğsan dōrtde gene ğopiratifde ğalıştım. (21) ondan Sonra ordan ğıķınca gendi adıma bağğal açtım, erdalın şeyi benim bağğal_ıdı, on yıl da orıyı ğalıştırdım kendi adıma iki bin birde bu ev eski ev_idi yıķtığ bu şekile getirdik. (22) ondan Sonura iki bin yılında emekli oldum, iki bin yılının mart ayı, şimdi bizim bir buğuk dōnũme yaķın bi bahğem var yoğarda kiraz, elma ğeşitli meyveler var iğinde. (23) ekimi ğapa moturu diye bi şey var onlarla süreriz, ondan sonura suyumuzun getti ğadar da sularız. (24) tağtağ bindimiz şey de bi de küçük toprağı ğapalamak iğin şeyler var, o patpatların ğúğüğü onun ğörevi sadece tarlıyı ğapalamak, sürmeK. (25) kiraz baya bi ton falan satarın, hiğ olmadında bi ton satarın, bir sene iki buğuk ton oldu. (26) buraya o zaman valla işte halci dēl bu ihracatcıların ayağcılarını oluyoru, ğayadibine biğaç tüccar gelir onlara satarız, valla işde bōle ömrümüz geğiyor yegen. (27) tabi, sũlalenin, küçük yerlerde gelenektir bu, mesela bu evlendi oğlan olusa bunun babasının ismi ğonur, ğız olursa anasının ismini ğollar. (28) ikinci

bir oğlan olduğu zaman onu isted̄in şeyi ḡoyabilisin veya hanımıyıñ babasını ḡoyabilisin. (29) bu anlaşmaya bağlı bi şey amma gelenek adet olarak benim dedim gibi. (30) şimdiki gibi beklenme yoğ_udu on sekize ğadar ilkoğulu bitirdi miydi on iki yaşında çeyizini gendi hazırlardı. (31) şindikinler ĩne batırmasını bilmez, c̄nk̄ü ḡorm̄yollar ki oğulda birinci işsizliğin sebebi de bu, esgiden on iki yaşıni bitirdimiydi çocugun kapasitesine ḡore ya bi sanata veridin veya senin yanında işciysen yani reçber deller, reçberligise o çocuk askere gedesiye onu õrenidi sanata geden de õrenidi. (32) şindi o yoğ, on sekiz yaşına gelmiş yirmi de zaten asker gidiyor, geldiğinde ortalığın durumunu ḡörüyon iş bulamıyo, o çocuk napacak iş bulamayınca ya uyuşturuçuluk yapar ya hırsızlık yapar. (33) iki bin bir yılında yıktım ben bu evi ordā kirazı toplā gedemedim, doğuz bin liriydı kilosu. (34) şindi üç bine zor veriyõn bi kere bi sekize verdim üç, dõrd, beş. (35) bir buçuk kilo kiraz sattınmı bi torba güpre alıdın iki bin bir yılında, şindi var da o zaman kiraz doğuz bin elli kilo güpre on dõrt liraydı. (36) şindi güpre torbası iki yüz bin lira o dap güpreler iki yüzü bile geçti kirazın kilosu üç liraç (37) kiraz pahalannıyõru senin ora aldığın güpresi, mazotu mazot bir liriydı bir lira bile yoğ_udu iki bin yılında. (38) ondan sonra üretim durunca nüfuz da gettikçe çoğalıyoru deminki dedimiz gibi o okuya gedenler hepsi şeye dikmiş, hepsi tüketici olmuş üretici yoğ, bu malçılık gene aynı. (39) yetmiş doğuz seksen yıllarında bu k̄oyde yirmi üç tane davarın kesildini bilirin, k̄opiratifte çalıştım arka yüzünde bi ceviz var_ıdı onun dibinde kesellerdi. (40) millet ğavga ederdi ğapış ğapana art budunu sen alacan, ben alacan şindi bitdi, etin kilosu da iki buçuk üç lira. (41) şey vardı, pille derdik biz elimizde şõle bi deynek ucu kertikli şu ğadar da bi ucuna şo ğadar şeyi ḡorduk onla oynardık. (42) benim zamanımda õle bi şey yoğ_udu gedecen ḡün mesela sabah gedecen, ak̄rabalar eve toplanır bir de sabah gene o ak̄rabalar gelir caminin o mıntıkalarda duva ederdi hoca ondan sonra işte araba var_ısa o zaman araba yoğ_ısa taşkente ğadar yayan gedersin veya hadime ğadar. (43) arđandan gene onlar ogurlallardı, ali küçük deyi bi adam var_ıdı onu da her zaman dek getiremezdik. (44) pay dağıtılır, kestin ğurbanı üçe böllelerdi bir eşit şekilde ğomşulara, birisi dostun_ula arđadaşların_ıla yemeg için üçüncü ğalan da evinde horanta deller ona. (45) bizim zamanımızda herkez sabaha ğadar herkez kendi ak̄rabasıyla, arđadaşı_ıle, eşiy_ıle,

dostu_ le sabaha ğadar bir evde hem sohbet edersin hem Şo odada geder herkez duva eder gelirdi namaz ğıladı. (46) Şimdi Şöle olurdu, arap yapallardı adamın birinin yüzünü boyallardı ondan sonra Őurasına bi de yastık ğamburlaŐtırmak için bide efe oludu öle dolma tüfegler var_ıdı evel. (47) o tüfegler atılırdı bikaĒ ğişi tam atım yellere geliller mesela gelin atta ya atın arĒasında düĒüŐücü deyi beyaz Şeyler geyellerdi Ēadınlar düĒüŐücü, düĒütücü derdik isimini. (48) ondan sonra evinin yanına geldi miydi Şöle bi topraĒtan yapma testide damat onun içine biraz para atardı ondan sonra o gelinin önüne bir atallardı atın önüne darmadān olur o çocuklar ğari içindei bozuĒ paraları toplardı. (49) bi tane horoz keseller horuzu atallardı ğençler, çocuklar onu ğapmaya çalıŐıllardı. (50) ondan sonra gelini indiriler indirdiler miydi ğaynıtıyla ğayınmayı çağırılar işte bunlara ne vadediyon işte ğönlünden ne ğoparsa ğari çoĒu da ğöstermelik. (51) tam çıkacaı yere bakrac deller saplı böle içine su doldurulardı gelin ayaĒına ona bi vurudu Şangır Şangır gederdi. (52) tam evin ğapısına girecende de yag Şey edellerdi, ğapıya sürerdi gelin. (53) mesela Şimdi Şuna ğömlek deller, o zaman işlik dellerdi, yelege Şimdi yeleg o zaman delme deller bi cebine o zaman zencirli, köstekli cep saatleri olurdu Şura saati ğatılır zenciri Şöle sarĒıtılır Şuraya cebin bu yanna düĒmeye falan Şey yapılır. (54) o zaman atlet yoĒ_ udu ğöynek derdik biz, kiloda don derdik, ayaĒĒabıya lastik dellerdi ermenekden gelirdi, ayaĒĒapı fapriĒası var_ıdı ğonyada ordan gelidi. (55) potin var_ıdı mesela Şimdiki botlar ğibi taşkette bi adam var_ıdı bi Ēız niŐanladıĒı zaman mutlaka ondan alı gelidin. (56) aynı bot ğibi altında ğabara olurdu ğabara diye bi çibi var_ıdı Şöle ğafası yuvarlaĒ bunun altına böle doldururdu bu Şindiki Şey degil ğönüdü altı o potinlerin nişanlı Ēızlar onu geyerdi.

-M23-

Konuşan: Meryem Demirkol

Yaşı: 71

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Kış Hazırlıkları-Kına Ağıtları-Yöresel Yemekler

(1) ak fasülye işte bizim *avşarın* mēşur yemei işte, ğuru fasilye degil amma ğurya ak fasilye deriz. (2) şindi biz yazın ondan gericezim çileklerden şellerden ireçel çıkarırız, onları ğoruz. (3) ondan geri geçilerden peynir bastırırız onu ğışa hazırlık ederiz, tarāna ederiz. (4) tahranıyı, zahrıyı yuruz, ğuruduruz, ondan geri içini gözselce ütleriz dērmende üüdür geliriz yarmu üüdürüz yarmu. (5) yarma olur üüdür geliriz ondan gericezimde süttten yōrt yaparız, yōurtdan da ayran, ayrandan gari içine yarmuyu dökeriz duzunu atarız, ocaқта bişiri bişiriz. (6) ben kirez reçeli yaparın, çileg reçeli yaparın şindi kirezi toplarız ondan gericezim çöpünü çekeriz ondan geri yıkarız, şeyde ğovada tabi ondan geri de şöle bıçā_la yararız çekirdegi içinden çıkarı şakşak olur gari o. (7) ondan gericezim şekere yaTırdırız bir ölçek kirez, iki ölçek kirez ederin ben bir ölçek şeker ederin. (8) ondan gericezim āşam yatırdırız zabaha dek duru sabah da bucakda ğaynadırız şöle ğoyuluncaya ğadar ondan geri gonserve şiylerine ğatarız ondan geri ğışın yeriz. (9) ğıvrak mı deyorum yazamadın mı? ilāna turşusu ğurarın ondan gericezim biber, tomatis ondan geri bostan biz onnarı ğarışdırırız, ğarışik olarak fasülye ğarışdırırız ğurarız. (10) bostan dī salatalığa deriz, üzüm curbasından üzümü ğaynadırız curba çıkarız, curbadan da sirke çıkarırız onun sirkesiyle de turşuyu ğurarız biz. (11) içeriz de onu o, çok lezzetli olur faydalı, ben iÇerin bana fayda ediyor. (12) gettim beşden çıktım, getmedim kim yollācağ o zamanları ğızları falan oğutmak narasın oğlanları zor okudullardı. (13) o zaman goca goca gederdik oğula on bir yaşında gettim on altı yaşında çıktım, beşten. (14) tarlaya fasülye ekeriz ğuru fasülye satarız da ondan gericezim gendimize yeriz, ondan geri biber dikeriz tomatis tikeris ondan gericezim havıç ekeriz. (15) yecek ğadar pata ekeriz soğan dikeriz, hepsini yaparız biz yedimizi yeriz yemedimizi ihtiyacımızdan fazlasını satarız. (16) bizim köylüler ekmeyenler alır tüççarı nerde bulacaz? alanyadan ak fasülye ala geliler yirmi beş otuz liradan kilosunu. (17) salçıyı tomatisi

toplar geliriz, dalında iyice ğızarır ondan geri alı geliriz domatis yaparız, biberi öle ğızartmaya şey olmaz çarşıdan alı geliriz biber salçasını da yaparın ben iyi oldu ondan yaPdım. (18) tomatis salçasını anlatıverin ondan geri alı geliriz burda bir gün duru balkona dökeriz güneşe ondan geri yıkarız, yudana şeye ğıyarın ilegene neyse şeye bidona sabah ondan gericezim su salar suyu dökerin robotta çektimle güneşe atarın güneşde guruduruz biz salçıyı ğoşğoyu olur ondan geri duzlarız ğatarız cam ğavanoz şeyine. (19) bizim ğız var ata bindi eveli at varıdı, şimdi var ya oğlan evi ayarlar atı ğız evi at ayarlamaz, ğız evinden de yırtınmalıları götürüller oyalı şeyleri cembeller mi den yaygılar, ğaneviçelerden ondan gericezim yastık yüzleri ben de diktim gendim işledim ğaneviçeden. (20) ondan gericezim içinin pambığını yastığını hep ğatallar, ğız evi gari yatagını şeyini bizim burda her şeyi ğız evi yapar oğlan evi işte bir altın dağar ondan gericezim ğızı alı gelir. (21) atı oğlan evi ayarlar, evel ğatırlara yügedirlerdi yük olurdu on beş yük, on üç yük, on iki yük ğız evinden nā ğadar biriğirse gomşulara dağıdıllar köye akrabalara gelen şeylere ollardan veriller üzüm ğatallar, ceviz ğatallar heybe doldurullar hayvanlara yük olarak yügetirdi. (22) oğlan evine giderdi gari oğlan evi onları yerdı, ğız evinden çıkarğana ğına bi yağallar.

(23) atladım çıktım eşigi (**kına ağıtı**)

(24) sofrada ğoydum ğaşığı

(25) ğız evlerin yağışığı

(26) çağırın ğızın emmisini

(27) çeksin atıyıñ başını.

(28) çağırın ğızın dayısını

(29) çeksin atının başını

(30) oğlan evine geldiklerinde orda da yağallar.

(31) gelin geldi ğapımıza (**kına ağıtı 2**)

(32) dürüsü var hepimize

(33) gelin, hoş geldin hoş geldin

(34) yigid agama geç aldın.

(35) gelin gelir yeller gibi (**kına ağıtı 3**)

(36) dutmañ beni eller gibi

(37) tutarsañız eyi tutuñ

(38) bahçenizde gller gibi.

(39) oğlan evinde oğşallar şeyi gız atta geli ya ordan oğşallar gari oğşayana da havlıyı veriller. (40) ęaşı oynallar, elleri_ le oynallar eveli oynallardı Şimdi pek şey etmiyollar. (41) Şimdi acı günahdan ęoruyollar eveli haddinden ziyade a gün davıl alallar_dı deriden davul yapallar_dı. (42) amil amcan büyüklerin isimlerinden ęoymadı gülüm, gendi ęoydu ne gendi bubasının adını ęodu ne benim bubamın yeni aTlardan ęodu. (43) Şimdi benim güccük oğlan benim adımı goydu meyrem gız oldu, tahir de oğlan oldu kamil amcayıñ adını ęoydu, onun bi gızı taā oldu bizim ayşanın oc yo deyi onun adını ęodu. (44) beddua hazzetmen de yaı benden beter ęılasın da senin evlatların da sana ede diye gızına eylenir görürüm, onun gızı ona onun anası ona bu beddoa sürüp geder nesli nesline. (45) sünnet olmaz, oğlu olmayıp da sonradan olan kütük dökellerdi evel odun ktg ondan gericezim pilav bişirillerdi, benim abimin yaptığı hdaverdiye, ky yerine davet edellerdi omzuna bir odun alan dgnnz olsun ömrü uzun olsun deyi atallardı odunu ondan geri de pilavı yeller gedellerdi. (46) baklıva da açarız börek de arıfa günü Őekel mekel alırız klara dagıdırız. (47) Şimdi etek, penye ondan gericezim t evelleri gutme varımışmış, n arası ayrı böle gutme dellermiŐimiŐ t eskiden, böle astarlı yanı başı bi Őa arası bi Őa. (48) bi de önlük ęuŐallardı, ęoyun yunlarından eğiridik ondan gericezim Şu fabrıka da doullardı, halıyı ezerdik getiridi tcarlar dezgaha ęurardı ondan gericezim dugum dgm dourdu. (49) dezhahı kamil emmin gendi yaptı Şamdan kesdig.

-M24-

Konuşan: Ali Osman Sarı

Yaşı: 68

ğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Hayat Hikâyesi-Beldede Oynanan Çocuk Oyunları

(1) benim dogum tarihi bin doğuz yüz elli üç aslı elli de elli üç ufađ yazdırmışlar üç yař gari. (2) şimdi ben yetmiş üçde askere gittik yetmiş dörtde ğıbrıs hareketı oldu. (3) biz o zaman asker_ıdig manisada iřte askerden geldik yirmi aydı o zaman. (4) yetmiş üçün gasımında gittik yetmiş beşin haziranın sonlarına döru geldik ondan sonra iřte esgiden adanada çalıştıy_ıdım asgere gitmeden bi şirkette. (5) tekrar o şirkete gittik orda çalışırken ğolumuzu makineye ğaptırdığ. (6) baya bunun_la çok ugraştığ beri gelmedik hastane ğalmadı, şorda bi yarım iyileştirdiğ bi bu ğadar ondan sonra biğaç sene burda ğısmi bi emeklilik bağladılar. (7) ğısmı iř ğörememezlik bağladılar, biraz daā eyi olsun dedik o řeye girdik sağatlar, kenan evren bi hađ tanımiş ya bize ora girdik, müracat ettig iřte on ğişi alınacamiş, iki yüz ğişi ğirmiş ben yedekte ğaldım ikinciye tekrara çağırdılar orda gari direk gittik. (8) milli eyitimde çalıştığ on iki sene çalıştım askerlik sıgorta getirdik on beř senede emekli oldum, normal devlet memuru yirmi beř senede emekli olur ya bizi kenan evren döneminde öle bi yasa goymuşlar, sağad olarak iře girenler on beř sene çalıştığtan sonra bilfil emekli olabilir deyi. (9) biz de ondan yararlandığ on beř seniye askerlikle sigortıyla doldurduğ ordan da emekli olduğ. (10) o zamandan beri yarı köyde yarı ğonyada, esgiden būday eker_dik, kiraz miraz yetiştiriyoduğ şimdi pek yapamıyorus gari yaşlanınsıra. (11) ufađ tefek vakit geğerirmek için şeyler yapıyoruz gari, düğünlerde şöyle_ıdi yegenim bizim bura oyunu bilmez pek bizim buranın adamı, düğünlerde bozgırdan ekip getirirlerdi çalgıcı, köçek onlar oynar_ıdı üç ğün falan çalar oynallardı bizimkinler anca siyrederdi. (12) gendi aralarında iřte düğünde mi nişanda mı bazı bir iki řey oynarlar ğençler rasgele bi oyun oynuyolar ne oynuyorlar bilmem. (13) teyip goyuyolar veyahut sazcı getiriyolar falan yalnız damat ğaçırıldardı evlenecegi gece gerdege ğatallar ya damadı ğaçırıldardı iřte ondan biraz para alıldardı sādıçtan. (14) sādıçtan para almağ için kaçırıldardı onun için sādıçın camiye gettimiydi yatsı ezanında ayakđabısını çalallardı falan. (15) onu yaptıtmamak için çok diđđat edellerdi, arabanın önünü keseller at_ıla gedellerdi önce ip gerellerdi. (16) teg tufeg vardı düğün tufegi derdik biz onlara bolıyda dař barut yapallar, döveller ordan getirirlerdi bir iki ođđa tufeg atallardı. (17) biz o zamanları ğömme pile derdik onu oynardığ, bi ğişi řora bi ğişi řora dört ğare gibi geğer

köşelere durduğ birimiz onu atardı vurdumuydu öteki pilleyi getirinceye ğadar onun yerini eşerdik yetişemezse onu ebe yapardık. (18) el pos deyi bi oyun oynardık, daş atardık, mınık dikedik elban mı deller elpos mu dellerdi. (19) gendimiz peynirden araba yapardık, şeylerden takılavuk yapardık, ceviz dallarından şöle keserdik ardıç giliklerinden onu şey yapardık tağıladırđık baya iyi ses veridi o. (20) onu yapardık şimdiki gibi oyuncağ falan yoğ n'arasın oyuncağ gendimiz yapardık, mavzer fişeklerinden dabanca yapardık tā on iki, on üç yaşındıyken on iki degil on, sekiz yaşlarındıyken biz dabanca yapardık. (21) tahtayı oyardığ dabanca şeklinde mavzer fişeklerini yerleştirirdik, bi pim lastigden içine barut doldurduğ, onun arkasına da kipritin başından ezve yapardık eski gapçık yerini sökerdik kipritin o sırıgından da gapatırđık onu içine de çakıl, saÇma atardık. (22) şeyin yerinde gapsül yeri olurdu gapsülü sökerdik, ufacığ delikler oludu aradan ateş alacağ şekilde içerdeki baruda. (23) burda nişan atardık daş dikedik falan bizim öğretmenin hanımı görmüş bizi öğretmene şikayet etmiş hadimde senin demiş talebeler burda öle atış yapallardı falan öğretmen bizi çağırđ dabancalarımızı elimizden aldı. (24) gene ğaçak oynardık ya, oyuncağ deyi bi olay yoğ_udu o zaman gendimiz yapardık, ğale oynardık üç daş şu yanna üç daş bu yanna dikedik onu yıkan ğazanırđı öbürlerine binerdi. (25) yesir almaca oynardık, beş ğişi bi yanda beş ğişi bi yanda oludu biri çıkardı onu yağalardı falan onu yağaladıkmıydı bu tarafı alırđık tükedigi zaman o tarafı maglup etmiş olurduk yani, yesi almaca derdik biz ona. (26) benim hepsi oldu benim ufağ çocuk şimdi on sekiz yaşında, esgiden oğlan tarafı altın alırđı boynuna tağılan altınlar var yani (27) yüzük falan da yoğ_udu o zamanları pek bi de düğün yemegi yapallardı, düğünde çalgıcı getirirlerdi bozgırdan onları yapallardı. (28) ğız tarafı da bi yatağ sandığ falan şey ğatarlardı sonraları ğız tarafı çoğunu ğaşığını, çatalını bile düzmeye başladı burda. (29) mesela ben seksen dörtde işe girdim bir teyibe üç mayışımı verdim, on beş bin lira bi de vergi iyadeleri vardı. (30) araba çok pahalıydı alamıyoduk hadimde çalışırken seksen dört seksen sekiz arasında hadimde sayılı üç tağsi vardı dört degil_idi. (31) daşkette geldim seksen sekizde tek bir tağsi var_ıdı iki degil_idi bağ, osuruğlu bir şey aldım geldim murat iyisini alamadım ki o zaman benim aldığım para ğaymağamdan fazlıydı. (32) iki mayış alıyom ya hem ğoldan hem çalıştığımndan bi de ğızlar halı doğardı burda, tarlalarımızı ekerdik öle

olmasıylı o kel muradı zor aldım yani. (33) milli eyitim müdürünün arabası yog_udu doğsanlarda falan öğretmetlerin zaten yog_udu ben daşket imam hatipte çalışıyodum o zaman. (34) hadimde çalıştım, daşkentte çalıştım son üç ay ğala bizi şeye sürdüler alataya. (35) pek rahat durmazdım ben müdür de olsa ğaymağam da olsa hağsızlık gördüm müydü şağılatırdım. (36) ilk benim sürgünüm şurdan başladı, milli eyitimde çalışıyoruz daşkette orda da bizim ğaymağamın iki ay izin almış, ğaymağam vekilliğini milli egitim müdürü yapıyor bağ gari. (37) afedersin, nüfuzda bi ğarı varmış onun_ıla fanfinifon yaparmış, ne bilim ben duymadım ki бага dēdi ki nüfuza bağ gel iyi dēdim. (38) sonra bi öğrendim ki ben gendi köylisiy_imiş de ğadın, evli iki üç tene ğızı var öteki beğar ... bi ğarıymış. (39) neyse orda şindi bi gettik üçüncü ğün ben öğrendikten sonra herkes getti o ğaldı gene ben de odacıym ya, o zamanları odacılık da devlet memuru. (40) şindiki gibi degildi, bağtım nüfusun ışığı āřam ezanından sonra ğararır hava, ikicezimiziz ğapıyı örttüm verdim buna gari verdim verişdirdim tığ dese vuracam gari zaten. (41) бага nabacağ alır şurdan ora verir başka nabacağ neyse bizi dutdu yarıntası ğün, öfkemi aldım gari amma o da seslenemedi, yarıntası ğün ğaymağam yerine ora bi kağıt imzalatmaya vardımıdı бага dēdi ki sen liseye get tamam dēdim. (42) o gelmeden bu yazı yazmış arđamızdan bu ğörevini yapmıyor deyi, esas ğaymağam geldi ben olayı anlattım dēdim bu keraneci senin yerini pisletti en son ben duymusum hatta ilçede. (43) duymadığ kimse ğalmamış o da bölük ğomutanına şunları bi şeye al dēdi bölük ğomutanı bunları üst üste yağalamış. (44) yağaladığ bunları gari gözüüm görmeyiverdi birisi bilmem bi yere getti biri bi yere getti ordan başladı bizim biliyon mu? (45) liseye vardık işte değişik şeyler oluştu falan derken ımam hatıpa gettik ımam hatıpda baya ğaldım, orda da emeklilige üç ay ğala alatadan iki arđadař şeyine belediye başkan adayına oy vermemiş ğarşı tarafa vermiş. (46) vermediği belediye başkanı da doğru yoldan hükümet olduğu zaman bunları daşkente sürdürmüş. (47) biz de eyi getmiyorduk siyasetten dolayı ben ekinmezdim yani açık bizi de ondan sonra dutdular onların yerine alataya ğönderdiler. (47) o sırada ğaymağam yok ğaymağam vekili var aynı, ğaymağam geldi, ğaymağam bey durum böyle böyle biz alataya gidecez devlet açığa gidecek şimdiki parayla beşerden yirmi bin lira istanbula gitmeylen alataya gitmenin pek farđı yok. (48) yazzık degil mi hem devlete ğazık atıyoru hem bize ğazık atıyoru bi adam gedecēse ben gideyim dēdim yani. (49)

bu işi düzelt sen ğaymağamsın benim altımda arabam var on kilometre daşkente geleceme on beş kilometre ora giderim amma bu adamların arabası yok şeyi yok. (50) evini getirselor zor getirmese nōrsün bōn sen idare et, etmiyorsuñ siyaset elinde ikinciye gene dēdim yok, sen dēdim bu işi yapamacağsın ben bu işi raporla bitiririm dēdim. (52) orda da ben öle pek dayanamazdım yigenim ya, askerde de oldu ben bir ay yirmi gün falan baya Tiğğat ettim toğat yemiyim deyi. (53) ben yirmi üç yaşında askere gettim, benim bi çoçuğum vardı ikinci çoçuk yirmi gün asker_iken oldu, tabi yaşımız oluğu toğat yememiz. (54) orda ufacığ da bi bizim yedek subay var_ıdı geldi, ben güldim miydi ne yaptıydım geldi bize toğadı vurdu ondan ben de diğğate almamışım sever gibi güccük bi şī ya. (55) toğat bana zaten şey geliyoru hafif geliyoru biz gülüşdük bi dā bi dā vurdu, o olay oldu toğadı yedigden sonra gari ben önemsemyiverdim gari bi şeyi. (56) şoför gursuna gettik alamadık araç yog_udu pek dogu ğışlaya gedenlere vardı iki üç dene zimmetlemişler, biz nizamiye mangasına geçtik manisada ord askerligi bitirdik.

-M25-

Konuşan: Abdullah Küçek

Yaşı: 65

Öğrenim durumu: İlkokul

Konu: Günlük Yaşam

(1) bin doğuz yüz elli altı doğumluyum, on on beş gün gala toplanıdık böyle kendi aramızda para toplardık, bi et yığılacağ mal alırdık mesela yaylaya gederdik bir hafta on gün yer içer eylenirdik. (2) ya işte top oynardık ğale oynardık, loğumuna oynardık pūskūvūdüne tabi canım davul zurna oludu askere uğurlanacamızda. (3) mesela şu gókbelen deriz şora bağ şo ğayanın başına belen deriz şurda orda silah atardık. (4) davul çalardık, oynardık en son işte burda kōyde toplanır ağrabalar gelir ağşamdan zaten herkez uğur parası verir, gönlünden ne ğoparsa sabahına da toplanır buraya hoca duva yapar ondan sonra toplu giderdik. (5) o zamanlar çoğ_udu on, on beş ğişi, ben hayvancılık yaparım küçükbaş ğurbanlık biriktiriyom, birazını işte bullarda satarım galanı anamur var mersin ora götürürüm. (6) tam degil de az çok anlarız öle mesela çeleri yapar çelerme, ārı yapar ciğer ağrısı böle tozu çok yutarsa

ciğer ārisı yapar. (7) işte bunların ilacı var, aşısı onları yaptırırız veterinerine telefon açarız şu şekil hastalık var deriz o ordan ilacı şeyi gönderir biz burda kendimiz yaparız. (8) askere gittim acemi birliyim denizli usta birliğim ısparta on sekiz ay yaptım, piyade çavuşudum, öle bi acı olay olmadı. (9) iki oğlum vardı onları okuttuk şu anda hayvancılık yaparız, konyada yaptım büyüğünü, kendi düğünüm işte aynı on tane falan baş, mal kestik. (10) pilavla köyü daved ettik o zaman ata binme olurdu, taksi yogudu ondan sonra düün alayı önde bayrak arçada kóy halkı oynallardı. (11) böyle camiyi dolanırdın caminin etrafını, mesela gış gelmeden güzün ovadan, konyadan saman getiririz hayvanlar için. (12) yem getiririz yani hazırlığını yaparız, tabi unumuzu ügüdürüz değirmende yani bahara yetecek şekilde öle işte eksimizi tamamlarız, patamızı soganımızı. (13) fasülye, nohut ekin ekeriz, ekini işte güzün ekeriz, tohumu çiler tıraktörle ekeriz, eskiden hayvanla sürülürdü. (14) şimdi tıraktörle, ızgarayla sürüyoruz yaz gelir işte bir iki sáfer sularız su varısa yogusa yāmur yağarsa olur yağmazsa olmaz. (15) ekin erdimi biçer makinesi var onunla biçeriz bi araya toplarız, patoza veririz bugdayını ayrı getiririz zahra deriz. (16) bandırma yaparız bu isbitiren deriz bu sarı üzümler var ya, ondan bekmez yaparız, onu suyu ğaynadıyon içine bi kül atıyon odunun külü var ya onu atıyoz, şöle ğarıştırıyoz o salkımı içine batırıyon batırıp batırıp şora şeyin üzerine seriyoz. (17) bezik seriyon onun üstüne öyle ğuruyoru külüne ğarıştırdın mı sarı oluyoru bandırma deriz işte. (18) valā büyük olanı şöle receb ayında üç aylar içinde dünyaya geldi recep ğoydum öbüründe normal zafer gücük oğlan bazılarını işte anne adı baba adı veya yakın adı ğoruz. (19) çağırırın, mesela yayla türküsü olur öyle erzurum dagları ğar ile viraz aldı yüregim derdile viran dek gelirse böyle daş başında söleriz. (20) evin içinde şey olan halısı, sıra yastığı, buzdolabı, çamaşır makinesi herkez gücüne göre alabildiği şekil alır. (21) mesala gelin sandığı olur ceyiz ğoymak için gelin sandığı. (22) valla bi gün nası geçiyoru işte mesela şu anda o çaķılıbük deriz aşşāda çaķılıbükten çıkarım işte yukarı dere boyu ollarda güder gerisin geri zatin benim ğurbanlık çoğ uzağa getmeyiz yem veriyoz ya (23) işte o, uluseki deriz ollarda top sahasının ollarda öyle o dere boylarında sularız sulanır. (24) benim ğadirim ağıl orda iki bilader var mustafa, memet ikisinin ağılı orda o ğarasar dedimiz yer yatır şurdan demiran ğadar mezarlık. (25) var, benim on tene arı arıcılıktan çok da anladığımız

yok da işte iyi kötü anlıyoruz. (26) anladığım ğadar işte üç güne bir şerbet veririz şurup duman veririz varo diyolar ona bit falan olmaması için eczaneden alırız, o şurubu üç güne bir veririz, dört güne bir dumanı, varoyu veririz bit oldumu arı ölüm yapar. (27) burda işte bir, bir buçuğ ay sonra filan yaylaya götürürüz arılarız ğoruz ora. (28) yaylaya havar ekeriz mesala domatis, salatalık, fasülye, paTades, ğabağ ekeriz. (29) yaz geliken de yaylā çıkarız hayvancılık yaptığımız için burda bir ay daha dururuz bu ğayadibi didigimiz yer var oraya çıkarız. (30) orda malımızın başında ğalırız malları yemleriz, güderiz ğurbana hazırlarız, on on beş gün ğala satıslara başlarız. (31) benim yüz tene filan ğurbanlık var biraz bullara satarız seksen yüz arası geri ğalanı anamura, tırağtör var işte onla gideriz mal ağılda ğatılı da çıkaracam şimdi hanımı bura getirdim. (32) biraz burda mal o bullara bağar ben ordāna bağarım.

-M26-

Konuşan: Neslihan Erdem

Yaşı: 40

Öğrenim durumu: İlkokul

Konu: Kına Âdetleri

(1) ilkoğula gittim sonra bir sene de oğulu bitirdikten sonra kıran kırsuna gittim bir sene kıran kırsunu oğudum. (2) burda yukarı caminin kıran kırsu vardı kızlar için oğulu bitirdigden sonra on on beş kız arkadaş orda kıranı kerimi öğrendik, duaları öğrendik işte o kıadar. (3) şevval, şevval ayında dogdu şevval ismini kıoydum nihana babası kıoydu, furқан yine aynı şekilde dinimize uygun şekilde bir isim olması için furқан kıoydum. (4) bizim işte gelenekler görenekler kıızlara böylē dantel, oya, patik hepsini kendim yaptım. (5) böylē işte kıızlar kendi aralarında elle, tığ_ıla, iğne_yle kıızlar kendi aramızda modeller görürdük birbirimizde alır, getirir ondan başlardık. (6) işte kıaneviçe işlerdik, babamın evinde hiç görmedim sadece bağ bahçe işleri olurdu o kıadar. (7) mesala önce hareketli müzikler açılır, oynarsın ondan sona bi süre böle oynadığdan sonra en son kıınayı hazırlarlar ondan sonra işte kıızın arkadaşları, kıomşuları, kırabaları kııza böyle al örterler. (8) ğızın başına al örterler oturturlar ortaya öle ağıt bilen sesi güzel olan

gelir işte kızın başına oturur ondan sona onu okurlar, sonra kıza kına yakarlar sonra herkez eline mumları yakar herkezin bildiği yüksek yüksek tepeleri söylerler. (9) sonra işte gelin elini açmaz, kayınvalidesi gelir kınayı yakmak için avcunun ortasına küçük altın, çeyrek o artık onların bütçesine göre değişir. (10) altın koyar kız avcunu açar ondan sonra kıza kınayı yakarlar sonra herkez mumlarla gelir gelin etrafında dönerler ondan sonra kına yakma işlemi bittikten sonra tekrar kızın arkadaşları bi süre daha oynar kına biter. (11) biz çocukke en çok pille oynardık, pille bi metre uzunlugunda ince uzun bi deynek ve de şöyle on beş yirmi santim, otuz santim büyüklüğünde çöp o ikisiyle oynanan bir oyun. (12) sonra en çok saklanbaç oynardık kızlar, erkekler karışık bazen erkekler kızların eteklerini, başörtülerini takarlardı yer değiştirdi mesala diyelim ki yanlış çıktı herkes saklandığı yerden çıkar ellerini cırparaç çanaç çömlek patladı diyerek herkez birden ortaya çıkardı. (13) saklanbaç oynardık da buldugun kişi farklı kişi çıkınca çanaç çömlek patladı derdik. (14) ondan sonra kemik oynardık, şimdi mesal arkadaşlarıyla toplanıyosun kalabalık ondan sonra herkez geçmeye başlıyo sen birini onu yakalamaya çalışıyosun ondan sonra o sana yakalanacağını anladığı zaman kemik diip olduğu yerde kalıyordu sen ona dokunamıyodun başka birni yakalaya çalışıyodun. (15) istop da topla oynanan bir oyun onu da oynardık on sona başka seksek oynardık, evcilik oynardık bahçede eşyalarımız vardı çamurdan yemekler yapardık. (16) mesala şimdi kadife dedimiz bir elbise giyerdik ondan sona altına paça derler paça giyersin ondan sonra beline kuşak takarsın biz bolay guşağı deriz. (17) on sona üzerine tekrar yelek giyersin bi de üzerine pullu cember deriz biz burda mesala gelinin amcasının, halasının çocukları, arkadaşları falan giyer öyle. (18) işte şimdi geldiler hani biri var falan dediler ben dedim istemiyorum, ondan sona gör bi dediler görmeden bi şey deme dediler. (19) sonra geldiler bura bi kave içtiler ondan sonra gittiler ailesi, akrabalarıyla istemeye geldi ben de olur dedim öle başladı. (20) onlar mesela okuntu getiriyor onu mesela kız evine getiriyolar onu sen en yakın akrabalarına dağıdıyosun onlar sana düğün hediyesi getiriyolar. (21) mesela verdiğin okuntuya göre iki metre getirirsen biraz daha şöle küçük şeyler alıyolar mesala tencere takımı gibi tabak takımı gibi battaniye, yorgan gibi mesala dört metre verirsen biraz daha büyük şeyler alıyolar ama mesala öyle amca, dayı, hala olanlar mesala böyle halı gibi küçük mutfak aletleri gibi şeyler alıyolar. (22) kız evi alıyor mesala kanepedir, halıdır sıra

yastığı alıyolar ondan sonra ufak tefek işte kilimdir şudur budur onları alıyolar. (23) ocacı qor galasıca deller eski şeyler günner göresiceler deller mesela gavaqlar gibi devrilesice deller, allah bin belanı vere deller bedddua olarak. (24) duva olarak da işte su verenlerin çok olsun deller yaşlılara bi su verdiğin zaman, allahım eyi insanlarla qarşılaştırsın deller, günün gününden eyi gelsin duttugun altın olsun, daş diye yapışdığın sarı altın olsun, arılar acılar gömü musa aliyyeselama gomşu olsun deller, allahım dunyada ahretde hayırlı insanlarla qarşılaştır deller. (25) biz şimdi benim teyzem vardı eskiden fesliqana yaylalara ekin ekerdik, ondan sonra patoza sap verirdik işte. (26) ondan sonra bizim iki gaturımız bi eşemiz vardı dezem_ le giderdik gölcükten o iki gatura bir eşeğe sapları örerdik fesliqana çekerdik. (27) ondan sonra patates ekerdik, fasülye ekerdik onların otunu ala gederdik, sogan dikerdik. (28) elimizle, çöple alırdık soganın otunu felan ondan sonra işte fasülye erdiği zaman nohut erdiği zaman yola gederdik. (29) onlara eşeglere yügletir gelirdik, sergiye giderdik бага üzüm hasatı şimdi sergilik olurdu oraya su dökerdik üzerlerine çuval serer, sergiligi ayaklarımızla düzeltirdik otururduq, çiğnerdik ondan sonra üzümleri sepetlere, köfünlere keserdig getiridik sergilige guruyacak olanları sererdik. (30) beyaz üzümnden bandırma yapardık, gara üzümnden gara üzüm guruturduq ihtiyacımız gadarını gerisini getirir, sirke yapmazdıq da her evde bir şırahna olurdu ahırda veya evin bir köşesinde. (31) oraya dökerdik şırahnaya getirdigimiz üzümleri orda çiynerdik, şıra olurdu bir hafta bekmez gaynadırdık onun toprak olurdu çiyneyince şıranın içine toprak gatarıdık. (32) o, orda beklerdi sonra duruldurduq gazanlarda gaynadırdık onu. (33) bi tane şurda sarı gız efsanesi var demiran parkında valla sadece demiran parkında yaşadığı söyleniyor.

-M27-

Konuşan: Veysel Sedakatli

Yaşı: 56

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Konu: Günlük Yaşam

(1) alanyadan, sebzeçi, tabi her türlü bir manavda ne varsa hepsi var, yetiştigi zaman burdan da alıp satarız. (2) şimdi mesela delim ki şu zaman alanya, yarın şurda

yörükler yaylada yetiştirir bizim avşar yaylasında yetiştiriller çevre köylerde yetiştirilen malları da satın alır ihtiyacı olanlara satarız yani. (3) konyadan da alırız alanyada bittigi zaman yazın konyada olur konyaya gideriz konyadan alır satarız yani mevsimi mahsülü nerde yetişmişse ordan alır gelir halka satarız. (4) ilkoğula gittim ortaokulu üç günde bitirdim, askerde candarma komandoydum, erzincanda. (5) mesela ben izine geldimde elime kına yaktilar bizde adettir kına yakılır. (6) askerdeki komutan dedi ki ne len o kız gibi bizde adet dedim, yani böyle tartışmalarımız olurdu. (7) ondan sonra çok çatışmalara gittik, bizim zamanımızda terör vardı, yogundu mesela biz kırk sekiz saat uyku durak olmadan daglarda arama taramalara çok gideriz. (8) yani bu tip şeylerimiz şu anda nasılsa ülke dışından çatışma devam ediyosa bizim ülke içinde tuncelide, bingölde anadın mı? erzurum çevre itibariyle biz özel tim olduğumuz için bütün bu illere gidip çatışma yapıyo, katılıyoduğ. (9) askere gitmeden önce inşaatlarda çalışırdık inşaatlardan sonra askere gitmeden en son yaptığım iş alanyada gazinoda çalıştım, restoranda çalıştım restoranda usta beni aşçı olarak yetiştirdi. (10) benim meslegim aşçılık, geldik, evlendik evlendikten sonra da taşkette yirmi sene esnafılık yaptım, mirap parkı açtık, restoran işlettik, kafe üniversiteye hitaben kafe açtık. (11) tabi, biz kafeyi bıraktık pıratik iş olarak manavlığa başladık, çünkü o zaman üniversite kapanmıştı, mecburen bi iş yapmamız lazım_ıdı ihtiyac_çin çocuk okuyor. (12) benim üç dane oğlan var bir gız var, gız konyada evlendi bizim ramazan emminin oğluyile, ramazan şimşeğin oğluyile, emmimiz oğlu senin de dayıgıñ oğlu. (13) ondan sonra oğlanın bi tanesi ukraynada okudu, bi tanesi assubay oldu balıkesirde ama fetodan yargılanıyor bi tanesi ama fetoyla bizim bağlantımız yok yani, şimdi bi tanesi de ben aşçı olacan dedi liseyi ankarada okuyor. (14) orada meslek lisesini seçtig kendisi istedi orda okuyor abisini biri orda olduğu için işte hayat böyle devam ediyor. (15) mesela bizde adet o yıl gidecek olan tertipler toplanır mesela biz yaylada on beş gün kâmp gibi orda bizim dag evlerinde dag evi, gecevi gibi ama taştan yapılmış ama bir oda. (16) mesela bunun içerisinde kalıyorduk yecēmiz erzāmız her şeyimiz var, tüfekte bazı arkadaşlar av yapar gelir onu pişirir yeriz. (17) bazılarımız, genelimiz balık tutar onu yeriz oralarda işte gönlümüzü eglendiririz on beş gün daglarda gezeriz yani kendimizi onlarla kafa dağıtma tarzında yapardık. (18) geldigimiz zamanda da burda aynı işte gezer eylenirdik, askere gedecegimiz zamanda da akşam herkez ugurlamak

için askerlere her gelen ugur parası verir beşer, onar lira günün şartlarına göre. (19) bugün olsa elli lira verir adam sabahleyin de gelinir herkez toplu olarak şimdiki gibi değil dizilir şu caminin önüne askerler hoca duvasını eder, ondan sonra bir daha akşam gelemeyenler burda askerlerin cebine ugur parasını gatar yani üç ay dört ay yetecek kadar konu gömşü köylü tarafından cebine para birikir. (20) sonra askere herkez burdan otobüse, arabaya toplu olarak biner gonyaya gider konyadan da birliğine dağılır. (21) şimdi öle değil ama şimdi nasıl adam şurda gedecem diyor iki gişi üç gişi bugün gider yarın gider üç gün dört gün sürer gider, yol izini fazla olursa iki üç gün burda kalır ondan sonra çeker gider. (22) o zaman ki şey askerlikle şimdikinin arasında çok büyük farklar var, tabi bi de şimdi adam altı ay yapar aynı bi gurbete gider gibi bizim zamanımızda on sekiz ay yaptık biz askerliği beş yüz elli gün de yani böyle şeyler var yani. (23) var, gayadibinde benim çitlik var on dönüm yerim var, şimdi içerisinde meyve çeşitleri çok aşâ yokarı armut, elma, üzüm, kiraz bu tip şeyler içerisinde ayriyeten nohutdur, fasülyedir, patlicandır, domates sebzemizi de ekeriz çilek de dikeriz. (24) başka yerden de aldık şu anda kendi yetişenler, çıkma olanlardan da aşılıp yerine dikiyoruz yani, aşılamaı ben yapmıyorum anlayanlara yaptırıyoruz. (25) yavsu olur ya yarma aşu olur yani ben hem bu işimi yapıyorum bir yandan da bağım bahçemi ekip galdırıyorum. (26) biz eskiden de burda çoğu ekmezken karşıyaçada günü bağda tarla vardı ekinimi kaldırırdım her sene bi sene nohud ekeridim bi sene bugday, yecek bugdayımı gendim galdırırdım. (27) yani öle dışardan gelecek de alcaz diye bakmazdık ama şu an ahırda bizim, köylünün ekememe nedenleri güprenin ve çit parasının yüksek olması. (28) birinci neden bu ikinci neden de ahırda mal kalmadığından yani bir canlı mal her evde eskiden babangil baş eskiden çok çobanlık yaptı, bu köyün yoz dedigimiz sığırlar yani sagılmayan erkek, küçük, büyük mallar, yoz mallar babangil çoban durudu. (29) mesela her evde iki tane mal olduğu zaman bi katır, bi inek olduğu zaman iki inek olsa bile adam kırı, bayırı ekiyordu niye? (30) niye ekiyordu çünkü onların yiyecek samanını kaldırabilmek için şimdi ovadan geliyor saman şu gamyona yükleyip geliyor, satıyor adam beş bin lira verdiği zaman beş ton saman alıyor. (31) gerek yog etmeme diyor mal olmayınca herkes motor mesela kimisinin takşisi vardır kimisinin çapası vardır bunlarla adam bahçesine gidiyor geliyor. (32) eskiden şafağ atmadan anamız kalkardı, bir goyuş hamur yumurur goyuşta yani

içinde on beş yirmi tane ekmek olur yani bir göyuşta ondan ekmeği atar. (33) sabah ezanı okunmadan o attığı ekmeği azığa kıatar gittiğimiz zaman bahçede ekim biçim zamaniyse de ot zamaniyse de herhangi bir şey önce yemek yemeden güneş dogmadan millet bir eyner, çıkar. (34) belli bi yere eyner deller şöle o eyneri çıkar ondan sonra mola verisin hadin bi yememizi yelim dersin. (35) günün şartlarında azıkta ne yumurta kıattiyse kıuru keş kıattiyse peyner, zeytin kıattiyse ğavaltını yaparsın, eskiden çay may ne arasın hoşafıla bilmem neyle yani yaparsın. (36) ondan sonra natureldi her şey yani yedigın içitigin şeyler şimdiki gibi degildi ki yani şimdi her şey hazır, hazır da insanların tadını tuzunu bozuyor her şeyini bozuyor. (37) ve biz akşam kıaranayana kıadar çalışıyorduk aklıam kıaranlıkda geldigimiz zaman biz erkeklerde o kıadar şey degildi ama kıadınlar o malları ahıra yerine bağlar, semerini çıkarır, önünü samanını ğor. (38) ondan sonra gelir bi de evde yemek hazırlar ondan sonra gece saat ona kıadar o işleri bitiri ondan sonra yatmaya alır gendilerini yatır, sabah da tekrar aynı kıalkarsın. (39) biz burdan nezbi dedigimiz yerle bolayla sınır oraya iki saatta gidiyorduk yayan, biz kııktığımız zaman burda iki saat o tarlaya gideriz oraya vardık mıydı akşam saat beş'e kıadar çalışırız altı'ya ğadar. (40) tekrar geriye döndüğümüz zaman iki saat ta geliş oldu dört saatın yolda geçer akşam yedide geldigin zaman sabah yedide kııktıysan burdan o on iki saatta dört, sekiz saatını tarlada çalışırdın dört saati yolda geçiyordu ve insanlar eskiden daha çok çalışın ve başarılıydı ama şimdi çalışın da yok, ekip diken de yok hiçbir işle oraşın yok. (41) çünkü niye, devlet zaten bakıyor fu kıara fonlarında bir para dagıtma şeyi oldu garibanlara o insanlara avaralaştırınca öbür tarafındaki insanın da zaten bizim köyümüzdeki insanın yüzde do kısanı emekli, emekli mayışından para aldığı için rahat yaşıyor, gerek yok diyor yani.

-M28-

Konuşın: Musa Çoşkın

Yaşı: 69

Öğrenim durumu: İlkokul

Konu: Hayat Hikâyesi

(1) bin doğuz yüz elli iki, musa coşkun, coşkun ç ile şimdi önceden coşkunumuşmuş hatta ben yirmi beş sene altı ay devlet memurluğu yaPdım coşkun olara geçiyodu nasıl olduysa c ye nokta göymüşlar. (2) şimdi bin doğuz yetmiş dördten doğsan sekize ğadar, sağlık memuruydum. (3) ğışın ğonyada yazın burda, kıraz var elma, armut bu tür şeyler zebze öle yiyecek ğadar bulunsun deye vardığımız zaman öle çok degil yani. (4) acemi birliği samsun, usta birliği tatvan dörd yüz yataklı usta birliği hastanesi şimdi şöle bi olay, en çok ilgimi çeken; bi ramazan günü oruç tutuyoruz biliyo musun? (5) bizim bölüğ ğomutanı degil de şey narđoz mutehassısı vardı, ben ameliyathanede çalışırdım, narđoz mutassısı oruç tutmazmış ğapıdan girdim, elinde sigara var hemen sigarıyı sağladı, ğomutanım niye sağladın dedim, sigarayı dedim, ya siz asker_ike tutuyorsunuz orucu ben dutamadım işte evim, ayilem, çolugum çocugum varıka dedi dutamadım dedi, o, çok ilgimi çekti. (6) önümüzde ramazan olun öle hatırıma geldi, anılar çok yani şimdi askerde suçsuz yere dayak yersin, sucsuz yere senden güccük ğomutan emir verir. (7) bin doğuz yüz atmış sekiz, düğünleri o zamanlarda alaylı malaylı del de akşamları pilav dökellerdi, bizim yasagımız şey appan bekir ğaza geçirdiydi, o sene o, hastanede yatırdı ondan bubam rahmetli dedi ki ben appanölunun evinin önünde at_ıla gelin getirmem ayıb olur, o, orda hastanede yatırkana dedi, ğuran oğudalım dedi öyle oldu. (8) muayene gederdin hadime āşam getiriyodun eve āşam da bi yemek veriyodun. (9) şimdi çapa var ğazma var çapa ağzı yenli olur biraz ot çapalarsın, balta toprağı ğazana, ağaç kesmeK için keski balta deriz. nacak tek ağzlı, teber ufağı geçer. (10) ilgimi çeken bir olay var, şimdi yaz günü sağlık işleri yok ya oğul ğapalı, bahçivan var bizim makas var şöle biz buna çit mağası deriz. (11) o ğırılmış bana dedi ki şu mağası atölyede ğaynattırıver gel, ben de gittim atelyede ğaynattırdım geliyordum şöle uzağtan müdürün yanında bi adam var yani vekillerden, ğodamanlardan delim. (12) beni aramış telefonla odamda telefon var ya bana dedi ki nerden gelin len sen ğısa bağlamış tana gibi dedi. (13) seni mi arıyıp duracam dedi biliyo musun? şimdi elimde şöle mağas var şöle dutuyorum şimdi şeytan bana dedi ki şunuñ dedi boynunu ğoparıver dedi. (14) ondan sonra nefsimde dedi ki ağşam çocukların evde seni bekleller nalet olsun dedim öle bir anı. (15) ben askere giderken kóyden ayrıldım, askerden önce birki gurbete gittik çalışmaga

malatyaya gittik, amelelik falan yaptık inşatta. (16) tabi askere gittigimizde orda sıhhiye olarak gittik askerden geldikten sonra şeyde çalıştım özel hastane var, sağlık yurdu konyada orda iki buçuk yıl çalıştım ondan sonra anadolu lisesinde sağlık memuru aranıyor dilegçe verdik anadolu lisesine imtihanla girdik oraya gızandık, orda yirmi beş sene çalıştık. (17) en çok oynadığımız pille, gale oynardık bi de gömme pile onu oynardık, eli pos deriz, siñerbacağ (18) konyada evlendirdim, seksen yedide kızın birini evlendirdim, oğlan büyük de oğlan oğur öğretmen seydişehirinde, kızın birini doksan birde evlendirdim, oğlanı doksan dörtte. (19) salon düğünü vesajire olmadı sadece evimizin önünde bi yemek verdik, ondan sonra gittik gelini getirdik oğlana, gıza da aynı aldılar götürdüler işte. (20) sadece kendi çeyizi, el işleme, aşkı adetlerden öle buzdolabi gibi, çamaşır makinesi gibi, beyaz eşya almadık öle yani. (21) üyeydim orda kooperatifde, tabi biz kooperatifi kuralı lav oldu yani. (22) evlenme sorunları var, mesela kız, evi olacak, arabası olacak, okumuş olacak öle goca arıyollar burda işte olmadığı için işte yaban köylerden bulup geliyollar işte burdan gidiyollar oraya falan öle bi sıkıntısı var. (23) çok eskiler helvanın civığına heyre deller, tarhana aşu deller gari biz çocuklugumuzda mahalledek arkadaşlarımız herkes bi şeyler getirirlerdi. (24) birisi tarānasını, birisi padadisini, birisi yağını getirir bahçeye tencereyi atar bi ateş tarana çorbası bişirirdik. (25) esgiden biz fıkralara, metel derdik biliyor musun? yahut da masal daha önceleri metel sonraları masal oldu yani. (26) şindik eskiden örf ve adetlere göre kız olursa ananın adını, babaannenin adını oğlan olursa dedenin adını koyarlardı ama şimdi herkez gendi hoşuna giden. (27) benim çocuklarımmın ne anamın adı var ne babamın adı var iki gız bi oğlan var, babam rāmetli seretün nebi oğurdu biliyor musun? (28) demirci odaları var, fettah odaları orda ben çocuklugumda dinlerdik, eskiler oğurlardı, eskiden mitat peylivan varmış beni israil zamanında onu oğurken böyle çok güçlü, kuvvetli bi orduya karşı gelebilecek güçte bir pehlivanmış o babamın hoşuna gitmiş pehlivanın adı mitat koymuş, yani mıktrat biz öle deriz. (29) gızımın birinin adı anamın adıydı, küçük gızın adını da babam gıydu o zaman bek bilmezdim, on altı yaşında benim oğlum dünyaya geldi ondan sonra sevim gıymuş babam rāmetli. (30) yani biz pek gırişamazdık baba, ana ne derse o olurdu yani.

Konuşan: Veysel Fidan

Yaşı: 67

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Günlük Yaşam-Hayat Hikâyesi

(1) ne bilim ben patişahmıymış bilmiyorum ki daa dedemin dedesi ha o, öleymiş daa öle gediıyor. (2) mesala emmim var ğadı memet, ğadı alı, bubam var ğadı duran yani şimdi onlar mefat etti, şimdi ğadı memet var, ğadı veysel var, gediıyor. (3) o zaman heral önder bi adamımış, sayılır, ğadı kesermiş cezaları o zaman. (4) tan bunlar ğaç yerden toplanmışlar bizim ğarşıdan ollardan, bullardan bura şey yapmışlar. (5) kiraz var, yetişir ama emekli olunsıra baķmıyolar fazla şimdi öle bi gedişat yok, zahra geçer, arpa geçer, bugday geçer, çavdar geçer. (6) sen eyilisen onlar da eyi olur, tabi arada bazı ğırgınlık geçer, bi tatlılık da olur acılık da ufaķ şeyden bi ğavga da yapıverisin yani işinden geş işine git. (7) ğandilde mesela camilerde loķum püsküt dagıdılar, poça dagıdılar ondan sonra ğomşucular birbirine yardım eder bi şeyciklerini getiriller, götürüller başka bi şi yok yapallar yani. (8) onu da yapallar, fıstık, fındık, arpa, bugday, mısır bunun hepsini ğarıştırıllar ondan sonra hepsini yapallar. (9) sötcüğözüne gittimidi, şimdi budattırdım da çalılar yerde gompile durur, üç dal vardı ben de dëdimkine ulen hatun dëdim, mesai bittikten sonra beş buçuķta biter mesai, gel dëdim gidelim dëdim, çalıları biraz toplālım ğaralıncaya ğadar toplalım dëdim, taķtaķ var benim şorda bindik gettik, iki saat ğadar topladıķ. (10) şey çalılarını aşāda şöle bi yer ğaldı onu da toplacam şimdi bi ilac atacam gókdası atacam ona gettimidi ğaranlıķta geldim baya. (11) ğurd ilacı, imparator atarım işte gókdası atarım agacı şey yaparımış onu atacam şimdi. (12) arķa yüzde oķudum, arķa tarafında oķul var, alanyadıydım petrolda çalışırdım, alanyada üç sene ğaldım şeyde ğonaķlıda iyiydi de turistik yer bize gelmiyor açık saçıķ her şey. (13) kiminin bacā açık kiminin ... açık yani olmuyor bana gelmiyor üç sene ğaldım amma üç senede üç milyon onu zor ğazandım. (14) gettim, samsun, sıhhiyaydım ben orda ondan sonra şeye gettim ğırklareli, pınarhisar acemi birliyi ora usta birliyi ora, işte orda bi amaliyat oldum bir ay geç geldik, bir ay çıķamadım ordan. (15) çorluda oldum amaliyatı öyleleksıra taķır tuķur gücülece gendimizi geçindiriyoruz. (16) önce evlendimidi, üç oğlan bir ğızıdı kimse ğalmadı, yaptım

tabi her şeyi aldım elimden ne gelirse götürdüm hadime halısından kilimine göltugundan bilmem neyine hepsini aldım onları da gısıık gısıık ödedim. (17) yani elime yüz lira geçti verdim, iki yüz geçti verdim, üç yüz geçti verdim ondan sonra taқтаı motur aldım on iki milyara onu ödedim üç yüz üç yüz şora yöme_le bura yöme_le. (18) bi gürcan davası geçti de ulen dèdi sorular işte şu adamın adı da oğlu hadimde oıur da len dèdim ne sorusu soracamış o gürcanın oılu dèdim, valla bilmen dèdi megerseme anayın adı öle olunsıra tamam, şimdi oldu. (19) şimdi bilemiyoñüz işte ondan sonra gece geldik işte yaylada biraz yaylada demişim benim gayın efendi tallaları hep gendine yazdırmış ne var_ısa gendi üstüne yazdırmış. (20) şimdi benim elli gatlı evim olsa ne yazar, herkes gedecek şunun altına bir oda olsa baña yeter, yaptık daha durana da yaptım, isaya da, serdarın da var hepsinin var ben istemiyorum evi de ya mesele bullarda. (21) benim evim yog_udu bin doıuz yüz lira arsayı aldım, yaptım çattım geçen sene de üç dört gatlı yaptık. (22) nasıl yaptım borc_ıla yaptık şu baraç var ya orda bi müdür var_ıdı şurda delik deleller oıulun öte yanında. (23) şu oıula bi daş gelmiş, şu oıulun depeye çingosunu değıştirdiler, ordan taā benim eve geliyor benim ev o zaman agaç yapıydi, benim çocuk da altında yemek yerimiş öylen bi gelir roı atınsıra ben de cumaya gittimidi yani evin duvarları baya çatladi. (24) ben de ğaraol geldi, mustafa dii bi arkadaş bildirmiş, ğaraol geldi buranın müdürü geldi bilmem amiri memuru derkene toplandılar benim evin yanına daşın metresini ölçtüler, biçtiler şey yaptılar baña dèdi mahkemeye verecek min dèdi. (25) valla müdürüm dèdim, adam ölse, yaralansa olur dèdim amma adam ölmedigde sonra mahkemeye vermen dèdim. (26) ben de orda çalışırım baı üç sene çalıştım orda ğoıuşciydım, neyse müdürün baña dèdiği kelime şu, evini dèdi yapalım dèdi, ben de davadan vazgeçtim, oıul vazgeçmedi onlar çingoyu değıştirtti. (27) adam bura geldi, ölçtüler, biçtiler nadar demir gider, nadar harş geder nadar bilmem nadar yapar, iki ğatını bana yapıvercekler sözde, o arada müdür öldü allah rāmet eylesin, ölünce başka bi müdür geldi, māsebeciler var adam dèdi mınıladı birki oranın müdürü. (28) biraz dā mınıladı bizim hatlar ğarıştı, biz nabacaz vermeyecekler, müdür de daā ölmedi gari tahtanın üstünde durur son anlarını yaşarımış. (29) bende bi aradım müdürüm nerdesin dèdim, ğonyadayın, hastanede dèdi, müdürüm dèdim бага malzemeyi vermiyollar dèdim, tā müdürün elinde gari

buranın hepsi. (30) sen get söyle vermezlerse бага дөн деди, мiдiр, ben gettim sledim iprmıdı adı, deditim iprm bey benim malzemeyi vereceksin мiдiр le söyledi deditim. (31) olmazsana dilekçe duruyor mahkemeye verecem deditim, ne isten deditim, demir, beton deditim Şorda beton var gari tamam deditim adam. (32) neyse betonumu attılar, demirimi verdiler, ğalıbını da ben baŐkalarına aktırdım, orda çalıştım verdim, Şorda çalıştım verdim baya ğuruş ğalmadı бага. (33) o zamanın parasında yirmi iki ksr milyar para yaptı, kırk iki altın yirmi iki milyar mı ne yaptı. (34) ereĝin byĝ de vardı, bozdurdu duran bozdurdu geldi sertalın byĝ duran var bozdurdum, burayı suvadık, biraz da sagdan soldan işi ameledir onları derkene bu vaziyete getirdik. (35) orayı siŐortalattık iki yüz on milyara çıktı, burda da siŐortalı ev birki tane yani öyleliksıra bu evi dikmiş olduĝ. (36) senin amcan benim tertib olur ğafa süper amma ne yapsın gariban, o adam, hakim olmaga bile ğarar verdi_ıdi baĝ ğafa ondan süper neden ise ğrdĝn bi ar getirip toplayamıyo, benim asger arĝadaŐım biz onunla geçi ğde giderdik. (37) бага deditim ben evlenmeden saĝa ğız vermem deditim, ibiş alı, neden virmem deditim ben de nişanlıyım gari. (38) ben de ğaırırın deditim, evine vardım Şey yok ğayınnam yok evde ya Şora oturdum ğızı da var gari ğızım deditim benimile mi gedecen bununula ğalacak mın deditim. (39) o da deditim, kelime Şu, ben senile giderim deditim, ğaarım deditim yani, ben bununula durmam, ben buna evlenecek deyi baĝmam deditim. (40) neyse bir ĝn oldu bi dĝn yaptık, atlarla, ğatırlarla yaptık o zaman. (41) bubası ters olduĝu için bu, zaten dezesinin evinden çıktı, bizim de dörd, beş, on arĝadaŐ oynadıĝ Őangırdık Őungurduĝ yedik pilavı tamam. (42) zm var her Şeyi var, yapacak olan var ya her Şeyi var, gine de ufak tefek yapallar yecek ğadar da başka davarcılıĝ var. (43) daĝlara ğötürüsün Őam getirisin bizim işte kırk elli mal varıdı, sıĝır obanıydım ben burda sıĝır da ğttm, o zaman ğatır oĝudu, eşek oĝ_udu, beygir oĝ_udu Şimdi ğalmadı. (44) Şimdi taĝtaĝ, bana deyolar mesela Şunu bi yıkıver gel yıkıveri gelirim Őam da alı gelirim, adam işini ğrr gelir. (45) mesele bullarda inek, tana, öküz başka bi Şiyimiz yok, ğış hazıllıĝı işte domatisini, biberini derin dondurucuya ğorsun işte ordan çıkarı çıkarı yersin. (46) o zaman yoĝudu, gurudur, fasülledir, nohutdur olanları toplarsın bi yere onu da le yersin, her Şey ğışın var amma onları yimeyiz biz onlar hormunlu. (47) slerin de benim sesim çıkmaz, sene kaıdı yetmiş doĝuz, yetmiş sekiz oĝ oldu ya, Şindi var ya a demesinden acızım.

(48) hadıma gittim cerrah yok, ameliyeti çorluda olduğumda benim burda ek mi ne galmış bi şey diyollar ona hadıma gittim bana dèdikini beypazarı sodası içeceksin şu ilacı gullanacan. (49) orda cerrah varıdı o zaman biz tamam dèdik, içtim baya o zaman sesim açıldıydı, biz bırakıverdık, soda içerin ilacı bıraktık. (50) soda daā emde var evel gün gine daraldım, ben dèdim bozkıra varıyın gelıyın, orda cerrah varımışmış. (51) gettim oraya, cerrah varımış, adam bana diyorkini bizim öle iç aleti ölçecek bi şiyimiz yok diyor. (52) bana diyorukini ya gonyaya git ya seydişehre git ilacı yazdır diyor, şimdi ben sana ğara zorlama ilac yazamam diyor, başka bi şiy yok diyor. (53) hadıma yine telefon açtım cerrah geldimi deyi geldise tam filim çektirecem gelmemiş bizim sorun burda işte. (54) onun şeyine her şeyi unuttum getti ne türküler söyledim. (55) onların suyu dā yoğardan geder, depeden emmin evinin yanından geçer, onu vermediler tartışılar ondan sonra da büyük şehir yasası geçti, bizim suyu aldılar tā sazaga götürdüler bunlar. (56) bizim suyun parasını büyük şehir alır saıncalı ben hiç memnun degilim, vergimizi onlar alır bize bakmıyorlarkini. (57) daā okul yarılmış gedişoru heç onlara bağan yok, bizim her tarafımızda noğsanımız çok bağan yok.

-M30-

Konuşan: Anakız Mercan

Yaşı: 84

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Düğün Âdetleri-Hayat Hikâyesi

(1) ne yabalım ğardaş hastalığıyla sağığıyla günümüzü geçiştiririz. (2) babaannenle beraberdik ya o bağardı bana, ikimizin anası da yogudu aynı yerde böyüdük dedengilin evinde orda бага bağardı o. (3) benim gudretim yetmezdi de o, maşallah afacanıdı, бага bağardı ama uzaga düştüg biribirimiz görmez olduğ. (4) gittim, beşicci sınıfa, ilkoğula gettim beşe dekli oğudum sonra evlendim dayın gaçırđıkini beni. (5) güccükkene geldim ben bura işte oğuldan çıktım hatta oğuldıydım ben bilene beşicci sınıfda, sınıfda ğaldım beşicci sınıfda. (6) beşinci sınıfa gitmedim gayri beşinci sınıftayken burayı buldum gari ben dayın gaçırđı gari beni buraya hasan hüsen dayın, daglardan gaçırđı. (7) бага bahçeye gederim, mal

yoğ da tarlaya gederiz, kirezimiz var, elmamız var ondan kerî havar ekeriz, tomatis, fasülya hepsini ekeriz. (8) iki ğızım var iki oglum onlar şey etti, biri süleymancı hocası, orda hocalık yaparlar gelin de hoca ondan sonra halil dayın var o da alanyada şindi geldiler böyün burdalar. (9) alı enişten var öte yüzde evi var, o da iki oğlu var iki de ğonyada evli bi de ğızı var yanında. (10) şimdi hasan hüseni hüsün dayın ğoydu babaaneyin öz dayısı gari o, ğoydu onların aTlarını biri muhammed, biri sultan ğarısının adı, biri fatma dezesinin adımış. (11) oraya ğarasar deller ğarahisar deller mezerlik var sadece ğabristanlık var orda bi mezer var ne mezeri bilmen gardaş daā on senedir on beş senedir getmiyiverdim hastalanıverdim, hasan hüsen dayım ölüverdi. (12) ben ameliyat oldum, dayın öldünde kırk beş yaşındıydım ben çocuklarım hep oğula gederdi, hepsi oğula gederdi güccük olan daşkette ğuran ğursunda oğurdu. (13) ondan sona onlar hep satıldı gitti evde ben ğaldım burda ğız bakar bana. (14) ğayadibinde evim var, gederim ekerim, emminle oturur orda acık eyleşirim. (15) yazlıkda hepsini yaptım ben davar da gütdüm, sığır da gütdüm ondan sonra yaylalara da göçtüm, vay avradını sattığım demekle söver güderdim gardaş. (16) ğına gecesinde yakım yakallar ğına gecesini yapallar, düğününü yapallar, davılını çalallar ondan geri herkes ğınasını yakar dagılıllar. (17) işte bir gün ğına yakallar yarıntası gün düün yapallar, biriğiller, davul çalallar, zurna çalallar ğız evinde biriğiller, ğız evinde türküsünü şeyini çalallar. (18) dutallar, ayakkaPılarını vilan alıllar içeriye girdiklerinde oğlanın ayakkaPabını çalallar ondan para alıllar. (19) düün olduğdan ğıza içerden çıkarırka düün aynasını çıkarırkana sadıçtan gene para alıllar. (20) atıla dolaşırlardı gelinin başına cığadak dağallardı ses yapallardı cığa yapallardı onunla ata bindirillerdi. (21) şindiki gibi gelinlere duvak giydirillerdi onun başına altın fes dağallardı şöylē onun üstünde cığa olurdu şöylē hatta ben bilene yapardım onları zamanında. (22) tavuğ yeleginden o şeyleri guş yeleginden sarıya, ğırmızıya, yeşile boyadım ondan sonra şeyleri kayıtları şekere dondurdum bezleri o bezlerin içine onları ses ettim böle gelinin başına dağdım, herkez götürü gederdi. (23) at zamanında gelinci varıdı beyaz cenber varıdı eski zamanda o beyaz cenberi şey edellerdi ondan sonra şöle edellerdi atın arkasından on on beş gişi dolanıllardı, öñünde de uşaklar silah atallardı. (24) dolanır dolanıllardı taa şu ğarşıdaı ğavagin yanibaşına o ğavān orda bi çam varıdı, atı oraya götürüllerdi ordan dolandırılıllardı kimin evine gederse o gelini oraya gatallardı. (25) varıdı evel gitti en çok bag

bizimidi, üzümü çinneriz curba deriz ona, curbadan bi sebete ğatarız o sePede üstüne laylon örteriz, orda ısıdır iyice ğızarır elin yanır gibi ısınır üstüne süyü dökeriz onun üstüne tekrar bir taa örteriz üstünü ondan sonra ısınır onu ilene dökeriz ileğene de suyu döktüğümüzle sıkıştırıveririz küpe ğatarız oldu bi sirke, curba sirkesi deriz ona. (26) alma sirkesini şey etmem ben yapmadım onu da yapallar da yapmadım ben, alma sirkesinin de gabını soyallar onu tollarlar toplarlar küpe ğatarlar şora güneşe ğoyarlar, o na zaman ēşirse almanın kabığı ondan keri sıkarlar, gatarlar küpüne. (27) teneke zoba vardı eveli şimdi bunlar yeni, çamaşır yıkardık toğurcağla dışarda ğazanı uruduk ondan sonra kül dolduruduk tenekeye, yağ getirdikleri büyük tenekeler var ya o, tenikeye bi kül dolduruduk o külün içine bi de sakız atardık şam sakızı atardık. (28) ondan sonra onun içine ğazanla gaynadırdık suyu, sabun niyetine eskiler atarmışımış çamaşırı açar deyi onu ğullanıllarmış. (29) gelin olduğum seneler ğullandık gayri bunları sonra görmedig ya şimdi herkez bi pata tursil atıyollar makineye atıp şangır şungur atıp şora seriyollar. (30) evel toğurcağla çamaşıruları döverdik ondan sonra şurda evin önünde yıkardık, biz bu evi yıktık yaptık bura damıdı evel evin damını örttük hasan hüsen dayın vafat etti. (31) dört çocugula ğaldım gardaş o dört çocuk büyüdü evlendi, çitleri sürdüm ben, davar dutdum onla ğarnımızı doyurdum. (32) hayvana binerdim birine birini de arğama bağlardım gederdim nerde varsa hem türkü çağırıdım canımın sıkıntısından hem çifti sürerdim, ekmek yemeye fırsat bulamazdım utaştıracam deyi gardaş. (33) çifti utaştıracan da köye yetiştirecen deyi gardaş çok erezil oldum gardaş çok. (34) ben daglarda çift sürecen çıbık sürecen ellerden adam bulacan harman savdırtıracan patuzları düven sürdürecez deyi neler çektik. (35) hasan hüsen dayınla çukur yurt var orda düven sürerdik orda çocumuz oluverdi, dayın çift sürerike ben orda çocuğla yoğuştum geldim çoğ erezillikler çektim. (36) övey ananın elindeydim, babaannen de öviy ananın elindeydi ben övey ananın elindeykene bağa bağamazdı başımdan bitler doliydi babaannen bakardı sırtlarıma başlarıma. (37) dedete varıdı o zamanları eski zamanlarda onları sürellerdi başlarıımıza gardaş. (38) o, ürüyalardan deyi hep üyüyemen deyor her yeri gezerimiş o. (39) gabağtan kevkir yapardık elimizde vardı, su ğabağından onu şöle oyardık, onu ağnatanaman bilemen gardaş. (40) terziydim ben, dayım terziydi benim büyük dayım da terziydi benim gocam da terziydi köyün çamaşırılarını ben dikerdim sırtınıza giyen çamaşırılarını ben dikerdim, şimdi gari

hazır alıyollar şollarda bazarlarda. (41) esgiden bezden elbise dikerdik gadifeden geyerdik onları. (42) şimdi ayran yaparız, yayığı yayarız ayranı yaparız, ayranı çökeriz şurda keser dökeriz çöker görü gayri onu duzlarız, yumururuz bir beze sararız bezde erir soluşur, öveleriz, guruduruz. (43) bir gün çökerdiriz gazanda onu sürdürürüz iki üç gün durur o ondan sonra soluşur onu büyük bir ileğene gatarız onu ileğene duzu atarız bi de ğaracücce atarız içine çileriz ondan sonra onu öveleriz yumururuz ondan gari onu bi tuluğa basarız. (44) onu tuluğa gatardık, ererdi onu övelerdik güneşe sere gurudurduğ destiye ğatar destide ısladır ısladır yerdik.

-M31-

Konuşan: Raziye Özcan

Yaşı: 57

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Hayat Hikâyesi-Beldede Yapılan Yemekler

(1) anam orda küs o, orda ğavğalı ben oturup da sofraya yemek yiyemezdim, ağlardım boyuna ağlardım şimdi mızımızıla dövüş etsek, o sofraya oturur yemekler yenir. (2) ben takıplıyōdum, telezyon mesela diyo ki açık öyretim sınavlarını başvurularını yapın diyor, ben onu takıpliyom hep onu ben hatırlatıyom, geçen son günü oğlum dēdim sınavlarını yazıldın mı dēdim, ana anne ben unuttum eyi ki hatırlattın. (3) adıyamana gittim geçen gün, tur düzenlediler gezmeye gittik öyle geder gelir min dēdiler, ben de gelirin dēdim. (4) onlar iştiyken gittim ben, saten telefon bilen açmadım benim haticenin haberi olmuş adıyamana mı gidiyon diye ben de dēdim gidiyom, giderkene göremedik sabah namazında indik gelirkene işte ikindin yemek yedik, güldük, eylendik akşam da yola çıktık konyā indik yatsın saat on birde. (5) mantarı öle şey yapmıyom suyunu ğoyuveriyom amma şey ya bu çimen mantarı olusa onu ğaynatıyom mesela bir mantuka mantarı var onlar ayrı o dağ mantarı onları harşlıyom biraz onun suyunu döküyorun tekrar ğavuruyorum. (6) ama bu harşlamaya değıl ölüveriyo bu nasıl harşlıcan. (7) dağ mantarı olsa gavurırın, harşların suyunu süzerim simsiyah çıkar onun suyu bunun öle olmuyo. (8) arkadaşları işçek olmuş işki yok dēdim annem demiş beni öldürür öldürür demiş yisinler içsinler ne isterlerse yapalım dēdim amma dēdim işki yok dēdim. (9) benim

adamın nı? heç fotorāfi yođ bubam ırāmetlinin geçen sene eskilerin foturaflarını gōnderdiler, eski ğarisiylen onla silinmiş benim telefon bozulunca hepsi gitmiş. (10) eski ğarisiyle beraber çekilmiş nikah fotōrafları mı ğāri yeni evliyke çok fotōrafı vardı ya, olmuş , ōlmüř bi ōlu varmiş_mış. (11) yelmeze boya yapmağa gederdi ordan boyadığı iplerlen tütünü değişirdi bi de bazen yaprağ getiriyodu kendi ğıyıyodu o dā zehirlimiş aslında bi de havuz yapcam yabanōnüne diye tā bura ğadar amırla gelirdi eve ağşama dekli o çamurun içinden çıkmazdı. (12) iřte yalnızlığından yapamıyōdu ki bi de zeybek āmat diye biri var_dı, az ğafadandı, ben dā çocuğum бага ōyle bakıyō babam rāmetli kilim dođuyō ōyle beni kesiyor, ben de bi bağırmışım salondan ne bakıyon dēdim benden dēdim ne istiyōn dī bi bağırmışım sonra babam rāmetli ben onu alıřtırıyōdum her işime gōtürüyōdum senin yüzünden gelmiyiverdi adam. (13) gelmezse gelmesin bağmıyıversin bā dēdim bende ufacığ ocūm dā ōle kesiyō beni, babam rāmetli nasır sarıyom o da haliyle orda oturuyo ōyle beni kesiyō bende bi bi bağırmışım. (14) bām rāmetli de бага kızdı o adam sağa niye bağsın da sen dā ocuđsun diye ee bağıyor iřte bā dēdim, benim ğözüm yođ mu dēdim bağmasın dēdim, gelmesse gelmesin dēdim sonra ğari nişanlandım ya ğari ondan sona gelmeğe başlamış yine ondan ğari ben evlenesiye ğadar gelmedi. (15) bi ğün de ben ařā da gediyorum, babam rāmetli beni řey etmiş, yoğardan bi geldi anam ğāri ben ağzıma geleni saydım, meğer beni sınıyomuş babam rāmetli. (16) ben eyer seslenmezsem dōveceđmiř_mış evde ben ğāri ğavğa idince bağırın çağırdım sonra eve geldim ben sinirliyim ğāri babam rāmetli noldu ğuzum dēdi. (17) nolcak buba dēdim yuğardan bi tař geldi kim attiyse ben de dēdim āzıma geleni sōyledim dēdim babam rāmetli bıyık altı ğüldü ama seslenmedi neyse beř, altı ay geçti aradan belki bi sene geçti bilmiyōm. (18) ğızım dēdi sana bi řiy sōyleyecem dēdi ne sōyleyeciñ dēdim, o dēdi tař atan kimdi biliyon mu dēdi bendim dēdi. (19) neden attın buā dēdim eyer dēdi sen dēdi hiç seslenmeden eve geleydin dēdi, yolda belde gederken biri laf attığında seslenmicek soğuluverceksin deyi dōvecektim seni dēdi ondan dēdi dayağtan ğurtulduñ dēdi bana. (20) taşı atıyōsun ğızcāmı ğızmicāmı biliyon da neden elin adamı bana bağtığına ğızıyon madem ona ne dī laf ettin o da aynı sıralarda oldu. (21) otuz ıramazan zehirlen geçerdi bizim, sıarasızlık başına vururdu ğavğa ederdik otuz ıramazan hiç doğru düzgün ekmek yemezdik çalışa giderdi o zaman ırahat ederdik. (22) bi ün zencirle dövdi ğalın zencirler var ya, onla

dövüyödu, bi gün haber göndürmüş ben demiş geç gelecece gelemeden demiş fasülye sulayacan şam dibinde diye anam rāmetli ğapıyı küsüklememiş sonra buām rāmetli geliyor nasıl olsa gece gelecek ya deyor girsin deyor ğapıyı küsüklemiyin diyor. (23) bi tıkırtı olduğuna anam rāmetli ğalkıyo sen bu ğapıya niye küsüklemedin diye ben diyor seni geleceksin deyi küsüklemedim diyor sen miñ onu yapan demek ki ben burda olmasam ğapıyı küsüklemiceksin ğırık mı ğatcaktın eve deye eskilerin çok şeyleri var. (24) her şeye ğarışırđı, namaza o alıştırdı beni tez gel yanıma dikeleceksin ğılcaşın namazı derdi. (25) ben oğumasını bilmiyom dēdim ben eyildim mi eyilcece ğaktım mı ğakacane derdi, öle şey yaptı ırāmetli allah razı olsun dēdim. (26) tüpcüyü de bi dek getiremedik mi benim de ketılda çay ğaynatıp da içip aklıma gelmemiş tüp yok diye iki gün çay içmedim beynim şöle çıkıyo ağrıyo alalah dēdim bu beynim neden ağrıyoru meñersem çaysızlıktanmış. (27) sonra dēdim şu ğayfe cezvesinde ğaynatsan ya dēdim aklıma geliverdi ğari demledim ıcık rahatladım, fazla da alışkan diyelim öle arada içiyöm hani şöyle kendi başıma çay demliyin içiyin demem. (28) benim ayşe maşallah içer çaysız duramaz o sabah mesala hayvan bakmağa gitcek ya önce çaydanlık sapını dutar çayını ğaynatır, ğayvaltısını yapar öle geder hayvan bakmaya. (29) ilanburçak var onu şey ediyosun mesala unlan bilen bişiriyolar onu, unmaç ayrı, bi de ilaboda var o şey yaprağın pazığın bir çeşidi ilaboda o dağlarda biter mesala. (30) bahçe kenarlarında olur, ilanburçak ğavırıyosun soğanla harşlıyon önce sonra ğavırıyosun hiç gevmeden yutuyosun gevdimiydi ağzını gıdıklar. (31) bi de onu unla ovuyolar içinde çorba yapıyollar, tarhanasının içine de ğorlar mesala ilanburçağı.

-M32-

Konuşan: Mehmet Fidan

Yaşı: 62

Öğrenim Durumu: Okuma-Yazma Yok

Konu: Günlük Yaşam

(1) Valla yeğenim atmış mı elli sekiz mi bilemedim, yok ilkoğula getmedim ilkoğula bām göndermedi. (2) çobancılık yaptığ işte bi çiğ malımız vardı oralara gettik buralara gettik öyle ömrümüzü sürdürdüg ğuzum. (3) valla odunu dağlardan

yaparız ğuzum āşamdan ğayıtı ğamatı hazır ederiz kesgin baltayı nacayı bir eyi eyeleriz. (4) heybeyi azığa ğatarız ğuzum yengen bi çiy bi şiler hazıllar. (5) Torbaya ğoyarız zabā_lan ğün ışırdarke eşekleri çektimi_le yola düşerim. (6) şöle ğaranburnunu bilir min ğuzum ğaranburnuna dōru varırız, ollarda var ya tiken ardıcın aralarında pelid eyi olur. (7) pelid agacını bilir min ğuzum kökleri yakması ğüzel olur, ocakda eyi olur kömürü de o ğadar ğözel olur ki ğayri dalıydı budağıydı köküydü derke. (8) āşama ğadar iki yük odun ederiz yengenle eşeglere yükletiriz şöle bi çiy ğara çaydanlıkda yengen bi çay demler. (9) çayımızı içeriz azığımızı ğatarız eşeğimizi dekrar köye dōru süreriz. (10) eviñ öñüne gelirin odunları yığarız oğlum accığını ğıyarın yaşıka ğıyamazsağ ğuruyunca zor olur ğuzum. (11) ğıymasa aççığını da ekmek odunlūna ayırırız yengene ekmēmizi kim eyleyecek evin altına da odunluğu da ğurusun dursun deyi ğoyarız. (12) ğışın ğününde zobada ocakda yanır, şindi hazıllamazsağ ğuzum ğışın nöğürcez bilmeyiz ki. (13) çoluğ çocuk ne kömür alır ne şey alır herkez evli evine köylü köyüne bi ğāveye gederiz ona da getmeyecek ğari sonra bi buralara geliriz ğuzum. (14) aman bubanınız ğıymetini bilin, ahır deriz başka da bi şey demeyiz ğuzum. (15) hepsine balta deriz işde eyelediriz ğavğalıya, demirci alıya gendim eyeyi alırım evin önünde otururun şöle hepsini ğıyarım. (16) şöle bi çiy bi çocuk bulurum beş on ğuruş veririm onlara yapırdırım. (17) nörelim zoba ğuracağ bir halımız bile ğalmadı ğari ot da toplarız ğuzum. (18) uroğa topların ondan sonra topluyoz ğuzum yingen bi şiler getirir. (19) yok guzu ğulağı toplarız işte ondan sonra işte bi şiler yaparız ğuzum. (20) biraz it burnu toplarlar onun çayını yaparız ondan sonra bi çiğ ğaramuğ toplar ğaramuğlaş yaparız. (21) ondan sonra ayranlaş yapallar bi şiyler yapallar ğuzum, şimdiki nesil falan ne oğlum eskiden he şiy varıdı. (22) herkezin ğapısı açıktı anahtarları goraları ğapıda beklerdi şimdi küssüklüyolar ğuzum herkez ğapısını ğapatmış herkez yoluna bağmış. (23) ölseg ğalsak kimse ğapımızı açmaz alısan emmiye bi sor alısan emmi her şeyleri bilir.

-M33-

Konuşan: Duran Fidan

Yaşı: 40

Öğrenim Durumu: İlkokul

Konu: Günlük Yaşam

(1) Mesala çamaşır yıkamağa avkı avardık derdik avkı çamaşır demek. (2) ilanburçaklaş bizim yörenin şeyi ondan sonra ğaramıklaş bizim yörenin yemeği, patalı pilav deller ondan sonra peziklaş ondan sonra ayrılaş. (3) mesala biz baharın ne yapardık su deliliği çekildikten sonra bent yapardık arık açardık gomşularla imece usulü. (4) herkezin tarlasına su yolu açıldı bu imece usulü yapılan bir şeydi mesala. (5) havı, begmez helvası, bulamaç, heyre, böğürtlene biz eşeklerle odun gırmaya gederdik. (6) hatta biribirimizi gaybettik bilader_lene baltıyı gaybettik yolda hatta bizim isa eşeğin üstünde uyudu galdı tā dereye gadar indi. (7) mesala kadınlar ekmek eyler keşik gibi her hafta birine ekmek yapallar mesala yūka yaparlar. (8) orağ, diğren, saban mesala şöngirden bir cigara ver şöngirden şuradan demek. (9) ondan sonra ölü öldü mesala su sulamaya gettim gibi. (10) esgiden bin dokuz yüz seksen nerde berber nerde şey dedem ğoyun ğırlıklıylana saçımı uzun gördümüydü ğafamdan dörd alırdı ğovalardı ala bula. (11) ondan sonra torus ayağkabımız varıdı yazı bağda top oynardık vırk vırk patlarıdı bubam döğerdi eve varınca. (12) depedipi diye bir yer var buban bilir oraya mescid yapmış, sığır keşiğine onu göndermişler ondan sonra da orda yağmurda ıslanmış, hastalanmış. (13) ondan sona daşın ğovuğunda yatmış yıllarca her gittiğinde orda yāmurda ğarda sora yıllar sonra adam emekli oluyor çocuğu da yok bunun parayı alıyor oraya mescid yapıyor. (14) hem ağaçlıklı bahçe herkes pikniğini yapsın şeyini yapsın çeşme hepsini yaptırıyor. (15) bizim ev köyün dışındaydı o zaman körene gediği deriz, körene gedine köyün dışında olduğu içi evin yan taraftaki odanın duvarını deldiler. (16) tüfegle orā yatdılar ğar yağdımydı üzümle leplebiyi körene gedinden sererek gelillerdi. (17) dilki üzümü leplebiyi yiye yiye gelirdi evin önüne ateş edellerdi, bizi önceden uyarıllardı dilki geliyor ğorkmayıñ tüfeg atcaz deye. (18) sora vurullardı bunu da manken yapallardı içine kepek doldurup satardı parasızlıktan. (19) löküs ışığında manken olarak yapılip satılması avcılığın seksen doğsanlara ğadar gitmesi mesala. (20) ordan gece alı enişteyle, ketip alıyla ikisi vurullardı sonra manken yapallardı derisini yüzdükleriy_lene o mankeni satallardı evin ihtiyaclarını görüllerdi mesala. (21) mesala ekmek arasına şekeri çiliyiverillerdi çocukkene bizi öyle ğandırılırdı, değirmende onun ğavrulmuş haline ğavut dellerdi. (22) biz okuldan çıkıp ğavut tozu yalamaya gederdik değirmene şimdiki loğum tozu gibi ama bir datlı olurdu o toz.

(23) mesala dıkkacı goca varıdı yolda yürürdü bütün çocuklar onu gördü mü gacırdı her gördüğü çocuğa şöle tükürüğünü alır yüzüne atardı herkez gacırdı dıkkacı goca derdik ona. (24) şey varıdı hacı amat gocayla gapçı gocanın gavgaları varıdı caminin avlusunda biri derdi sen hayınsın öbürü derdi sen melunsun bunlar aķarabaydı ha biri hayırseverdi ama ölünceye ğadar köyün bütün yol kenarlarına ağaç dikti hala ağaçları var. (25) demiranın ordaki ağaçlar hiç gittin ni? (26) yol kenarlarında kiraz dut ağaçları var o ölen adamın o adam çok hayırseverdi bütün suyu boru ğoyar yolak yapar suyu çeşmeye goyar oraya da ağaç dikerdi. (27) o adam çeşmeyi yapar dedem de şapşak yapardı, ilimelerden gecevi yapallardı. (28) önceden bizim tavuk varıdı, horoz varıdı, davşan varıdı dedem bunu yatırıdı saman selesinin üstüne nohodu veridi güçlensin deyi ondan sona acı biber bi dayardı ğaranlıkta horoz çıktımıydı bülbül gibi şakırdı. (29) mesala ilan çok yerdi bizim yumurtaları kükürt dökerdi etrafına girmesin diye hollün içine. (30) bulguru ğaynadiyölar göllesi onun gurumamış hali yaş guruduyolar onu sonra bulgur yapıyollar. (31) bulgur yapımına gölle denirdi yaşlılar onu ğaynadırdı çocukların görevi de damda bunu serçeler yemesin deye ğadınların eşarplarını böle ağaçları çatardık çocukkene gölgelik yapardık onun altında oturur sapan_lana serçeleri ğovalardık gölle beklerdik gölle nöbeti dellerdi ona. (32) mesala farklı obalar varıdı beraber keçik güdüdür sütler toplanır ona ayran yoğurt bir şeyler yapıldı. (33) esgiden bir hafta bütün sütler sana öbür hafta bana öyle yapılırdı alışverişler taķas usulü yapılırdı. (34) şey mesala çok şifalı bizim kültürümüzde esgiden beri var, ısırganı ğatmer yapallardı ısırga deriz biz onun ğatmeri yapılırdı. (35) ondan sonra diş ağrısı için mesala şey yapallardı dut ağacıyla çam ağacının gabığının içindeki saķızı alıp gevellerdi. (36) daşların üstündeki ğınaları yontardık böle onu alırdık ğına yaķardık yosun tutan taşlardan yapardık onu. (37) küçükkene bize şunu öretillerdi meteli anladırıldı ese meyrem halam varıdı meteli anladırdı bize ne derdi biliyon nu hadin çocuklar herkez ellerini uzadsın uzaddırırdı elleri tırnaķların üzerinde beyaz noktalar oludu. (38) onları sayardı senin kaç çocün olacak sölerdi biz de ona gülerdig zayıf olursa beyazlık ğız olacadı büyük olursa erkek olacadı. (39) köyde küçükkene kırem mirem bilmedimize temreler oludu bunları biz mesala toprağa sürterdig herkezin tekniği farklıydı. (40) baban gurbete giderdi şantiyede çalışırdı elbisele gompile yağlı gelirdi bunu hiç bir detercan çıkarmazdı. (41) annem leğenin içine ıslatırdı souk suya ğardeşimle bana

işettirirdi üstüne işediğimiz zaman o yağ elbiseden çıkardı elbiseleri öle yıkardık insan idrarıyla en doğal kimyasal oydu. (42) bide emir ayşa varıdı ğırık çıkıkcı ğol ayak gırdımıydı ona gederdik. (43) mesala toros ayakkabı çok çalışmaktan ayağı ğokudurdu bunun için de ğına yakallardı esgiden, bite sulandırılmış gaz yapallardı. (44) mesala her evde garanlık ona cilli ev deriz burda gavunumu garpuzumuzu güneş görmeyen evde saklarız bunun adı da cilli ev. (45) cilli ev penceresiz olur garanlık olur. (46) Ceviz ğabuğundan yüssük mü ne yaparlardı, tel teker varıdı en çok bi de māvin tutardık ona hele on beş tatil geldi mi bizim dam var ya evin altında. (47) kerim çavuşların, salih dayının ondan sonra postalı dayının salih dayının ora serbestidi ama postalı dayının hanımı eline süpürge aldı mıydı bi ğovalardı çocukları. (48) yarım saat sonra yine dolardı. (49) çocukların hiç birisi yüzme bilmezdi böede götürüllerdi uzun böede ismil böedi var uzun böet var oraya atallardı. (50) nasıl çıkarsan çık senin üç ğatın beş ğatın derinligte ondan sonra beni de mustafa dayın ğarasarda bi havuzumuz varıdı. (51) havuzun içine attı boğuluyordum anam falan feryadı ğopardı gendi çıksın dèdi dayım. (52) ondan sonra orada antiremanı yaptım sonra derede attılar gendim çıktım. (53) sepet örellerdi mesala satmağ için köfünleri onun ustaları vardı köyde. (54) evir ğadirin oğlu akçaayazdan yapallardı, mustafa çalık vardı esgiden o götürürdü gurbete valizini al git. (55) baqqal, ğāve o bu şu gurbetden gelince ödenidi.

SÖZLÜK

A

- ā:** ağa (M1/72)
- ārı:** yönünden tarafından, den doğru (M21/67)
- abdes** (<Far. āb-dest): abdest (M1/53)
- abe:** ağabey, abi (M18/4)
- acan** (<Fr. agent): ajan (M1/49)
- acız** (<Ar. ‘acz): yoksun, aciz (M29/37)
- açığ:** açık (M12/3)
- afat** (<Ar. āfet) âfet, felaket (M5/15)
- ağaç metre:** uzunluk ölçme aracı (M16/47)
- ağ-:** ağmak, yukarı çıkmak (M21/59)
- ağnat-:** anlatmak (M30/39) *bk. aîlat-*
- ağşam:** akşam (M2/27)
- ağ dayması:** ak fasulye (Metin dışı)
- ağ don:** vücudun belden aşağısına giyilen elbise (M13/20)
- ağ fasilye:** kuru fasulye (M23/1)
- ağrıba** (<Ar. akrībā) akraba (M3/14)
- ala:** karla örtülü yerde açıkta kalan toprak parçası (M21/111)
- alacık:** üzeri dal veya hasırla örtülen bağ kulubesi, çoban evi (M21/123)
- alma:** elma (M21/101)
- amanet** (<Ar. emānet) emânet (M13/31)
- āmat:** Ahmet, kişi ismi (M21/62)
- amel:** ishal (M1/75)
- aîlat-:** anlatmak (M8/9)
- antalla:** Antalya, bir il ismi (M13/37)

arı beyi: Arıların içinde en büyüğü (Metin Dışı)

arıfa (<Ar. ‘arefe): arefe (M20/24)

arığ: su yolu (M18/35)

arığ: fide veya fidan dikilen yer (M3/18)

arıla-: üremek, arılamak. (M25/27)

arılaştır-: temizlemek (M8/50)

asar: hisar (M16/51)

astalık: hastalık (M1/12)

āstos: ağustos (M9/11)

aşā: aşağı (M9/3)

aşkiya (<Ar.eşkiyā): eşkiya (M8/1)

ataş: (<Far. āteş) ateş (M7/25)

atelye (<Fr. atelier) atölye (M28/11)

atı: ata, dede (M6/13)

avar: etrafı çevrilmemiş sebzelik (M18/9)

avaralaş-: tembelleşmek (M27/41)

avkala-: ovalamak, çitilemek (Metin dışı)

avkı: çamaşır (M33/1)

avkı avar-: çamaşır yıkamak (M33/1)

aydın: gurbet, çalışmaya gidilen yer.

aydından gel-: gurbetten gelmek, çalışmaya gidilen yerden geri dönmek. (Metin dışı)

ayıpsa-: garip görmek, tuhaf karşılamak (M12/2)

ayıla: aile (M5/13) *bk.ayile*

ayile (<Ar.‘ā’ile): aile (M3/8)

ayrannaş: bir yemek çeşidi (M32/21)

azığ: yolculuk sırasında veya dışarıda çalışırken yemek için hazırlanan yemek (M8/11)

B

bā: baba (M31/14) *bk.bua, buba*

bā: bağ (M10/45)

babıc (<pā-pūş): pabuç, ayakkabı (M16/54)

bāçe: bahçe (M13/16)

bağa: bana (M11/14) *bk.bağa*

bağa: bana (M1/79)

baklıva: baklava (M3/8)

balta: belde ağzında kazma, çapa için kullanılan genel ad (M3/19)

bandırma: üzüm çubuğunu daldırma yoluyla çoğaltma (M25/16)

bar-: varmak (M7/21)

barabar (<Far. ber-ā-ber) beraber (M13/35) *bk.baraber*

baraber (<Far. ber-aber): beraber (M1/45)

batlıcan (<Ar.bādincān): patlıcan (M13/52)

bayır tahtası: yazı yazmak için kullanılan alet (M6/25)

bazı: bazen (M20/3)

behr (<Far. bahre): zaman, değer (M1/54)

beki: Tel örgü. (Metin dışı)

belber: berber (M21/122)

belediye (<Ar. belediyye): belediye (M6/20)

belen: dağlık, sarp yer, bayır (M15/40)

beliğ: bölük, parça (M2/13)

belle-: akılda tutmak, ezberlemek (M2/42)

betun (<Fr.beton): beton (M6/50)

beyen-: beğenmek (M16/18)

bezik: pezik, pancar yaprağı (M25/17)

bıkla: keklik etinden yapılan bir yemektir.

bışkı: bıçkı (M18/11)

bi çığ: biraz (M32/2)

bi sēl: bir müddet (M18/31)

biçeği: biraz (M9/37)

bilene: bile (M30/5)

birecik: birercik (M11/2)

biridirbir: birdirbir, bir oyun (M13/5)

bitti: yufka ekmeği yapımından sonra yapılan bir çeşit ekmek türü (Metin dışı)

boğluca: Afşar beldesinde bir yer adı (M4/15)

bolar-: çoğalmak, genişlemek (M21/70)

bolay guşağı: bele takılan kuşağa verilen isim (M26/16)

bor: ekilmemiş sarı toprak. (Metin dışı)

böget: böğet, su birikintisi (M21/113)

böğün: bugün (M12/26) *bk.bön*

böyük: büyük (M3/8)

bua: baba (M15/15)

buba: baba (M9/2)

bucak: köşe, kenar (M23/8)

bullar: buralar (M6/4)

bük: çalılık (M25/28)

büllü: tavuk yavrusu (Metin dışı)

bürgü: kadınların düğünlerde taktıkları beyaz tül. (Metin Dışı)

C

camuz: manda (Metin dışı)

canavar: kurt, domuz vb. hayvanlara verilen genel ad (M9/39)

caraka: bidon (Metin dışı)

cebiş: bir yaşını geçen keçiye takılan isim (Metin dışı)

cembel (<Far.çenber): çember (M23/19)

cığa: gelinlerin başlarına süs olarak taktıkları parlak renkli tel veya tüy (M30/19) bk.cığadak

cığadak: gelin tacı (M30/19)

cılğar: zılgar, sabanlarda kullanılan ayar zinciri (M12/34)

cılık sepeti: cırık kuşunun tüylerinden yapılan sepet. (M11/49)

cınna: Az, bir parça (Metin dışı)

ciāra (<İtal.sigaro): sigara(M12/2)

cilli ev: güneş görmeyen karanlık oda (M33/44)

ciğē: abla. (Metin dışı) bk.ciyē

ciye: abla

cōcet (<Fr. jorjet): bir kumaş türü (M15/48)

coḥ: çok (M10/46)

cunuriyet (<Ar. cumhūr): cumhuriyet (M6/31)

curba: üzüm posası (M9/31)

cüngi (<Far.cünki): çünkü (M21/25)

Ç

çamır: çamur (M21/58)

çanak yemeği: Ramazan ve Kurban Bayramlarında bayram namazından sonra köy odasında veya aile büyüklerinin evinde birkaç ailenin toplanarak yediği bayram yemeği. (M4/8)

çār-: çağırarak, davet etmek (M10/58)

çardağ: ağıl (M8/1)

çat-: birbirine bağlamak, tutturmak (M21/124)

çatal combalak: Afşar beldesinde oynanan bir oyun çeşidi (M13/2)

çēç: çekiç (M16/37)

çeler: hayvanlarda görülen bir hastalık çeşidi (M19/8) *bk.çelerme*

çelerme: hayvanlarda görülen ciğer hastalığı (M19/8)

çelki: üstü açık, taşlarla ve otlarla çevrilmiş ağıl (Metin dışı)

çēz-: çözmek (M20/2)

çıbık: çubuk (M21/53)

çığır-: çağırarak, davet etmek (M15/43) *bk.çar-*

çığır: karlı yerlerde kürekle açılan yol (M21/90)

çığır aç-: tapanlamak, yol açmak (M21/90)

çile-: ıslatmak (M25/13)

çim-: çimlemek, yıkanmak (M13/16)

çinne-: çiğnemek, ezmek (M8/50)

çōk: çocuk (M4/20)

çoluk çelek: çocuklarla birlikte aile topluluğu (M16/42)

çomaç: yufka ekmeğinin içine peynir, domates koyularak hazırlanan dürüm (Metin dışı)

çouk: çocuk (M10/14) *bk.çōk*

çoval-: çoğalmak (M9/19)

D

dā: daha (M16/32) *bk.tā, taha*

danaburnu: bir akrep çeşidi. *bk.danağuy*

danışığa kal-: fikir sormak (Metin dışı)

dağarcık: koyun derisinden yapılmış torba (M9/34)

dağ-: takmak, asmak (M20/14)

daliye: Afşar beldesinde oynanan bir oyun çeşidi (M17/16)

danağuy : bir akrep çeşidi. (Metin dışı).

dart-: tartmak (M12/11)

dartın-: yük olmak (M15/38)

daş: taş (M7/15)

daşket: Konya iline bağlı bir ilçe, Taşkent (M6/22)

davar dut-: davar tutmak, beslemek (M2/3)

davşan: tavşan (M8/14)

değın: değin, kadar (M19/29)

değnek: Afşar beldesinde oynanan bir oyun çeşidi (Metin dışı)

dekle-: denkleme, tamamlamak (M15/23)

dekli: kadar (M30/4)

dēl: değil (M13/23)

delme: yelek (M22/53)

dērmen: değirmen (M23/4)

devrisi gün: ertesi gün (M21/124)

dıka-: tıkamak (M7/3)

diğren: harmanda, biçilmiş hububat saplarını toplamaya yarayan alet (M33/8)

bk.dīren

dilki: tilki (M8/35)

diñel-: Ayakta durmak, dikilmek (M18/5)

diren: dirgen, harmanda, biçilmiş hububat saplarını toplamaya yarayan alet (M12/37)

doğa-: dokumak (M24/32)

dolak: ayağı sıcak tutması için ayağın içine sarılan yün (M9/41)

dolama: sarık (M20/10)

dolaz: kurumuş ekmek ufalanarak kızartılır, bir taraftan da biber ve tereyağı kızartılır, tereyağı ve bibere su eklenir ve ekmeğin içine atılır.

doma: evlerin dam ve duvarlarına konulan ağaç direk (Metin dışı)

dōru: doğru (M7/7)

dōgüm: düğüm (M11/39)

dō-: dövmek (M1/8)

dōme çorbası: buğdaydan yapılan bir çorba çeşidi (M4/2)

dubak kebabı: taşın üzerinde yapılan bir yemek çeşidi (Metin dışı)

dubak: taş, kaya parçası (Metin dışı)

dügür: dünür (Metin dışı)

dügürücü: dünür olarak giden kişiler (Metin dışı)

dütçü: düğün alayında gelinin arkasından giden kadın topluluğu (M10/62)

duva (<Ar. du'ā) dua (M3/14)

dügür: dünür (M9/15)

dürü: kız evinden erkek evine gönderilen armağan (M9/14)

dürüs (<Far. durust): dürüst (M1/44)

düvensirt: döveni boyunduruğa bağlayan araç (M12/32)

düün: düğün (M10/50)

düzen gör-: ev için eşya almak (Metin dışı)

E

ecik: azıcık (M2/26)

eğir-: eğirmek, yün pamuk gibi şeyleri iğ ile büküp iplik durumuna getirmek (M23/48)

eğirtmen: öğretmen, eğitmen (M9/1)

eğlim: domates (M7/21)

eğsirani: kazan ya da tenceredeki hamuru kazımaya yarayan alet (Metin dışı)

ekenek: tohum (M13/49)

ekim dikim: tarlaya, bahçeye sebze meyve ekip dikmek (M8/35)

ekmek eyle-: ekmek pişirmek, yapmak (M2/19)

el pos: Afşar beldesinde oynanan bir oyun çeşidi (M14/10)

elet-: iletmek, ulaştırmak (M4/12)

embel: övendirenin arka ucundaki yassı demir (M12/36)

emmet (<Ar. ehemm): ehemmiyyet, önem (M6/31)

er-: olgunlaşmak, ermek (M5/16)

erezil: durumu iyi olmayan, perişan (M15/11)

erzcan: Erzincan, bir il adı (M11/2)

esap (<Ar.hesāb): hesap (M21/44)

esik: çukur (Metin dışı)

eşeg palan: Afşar beldesinde oynanan bir oyun çeşidi (M13/6)

eşşe: Ayşe, kişi ismi (M15/9)

ev: oda (M15/16)

evel (<Ar.evvel): evvel, önce (M19/26)

ever-: evlendirmek (M11/35)

evlek: fide veya fidan dikilen yer (M3/18)

evsele-: ev düzmek (M3/16)

eyele-: eğelemek, keskinleştirmek (M32/3)

eyert: sabanı ayarlamak için kullanılan alet (M12/34)

èyi: iyi (M1/68)

eyle-: yapmak (M19/5)

eylen-: ilenmek (M23/44)

eyleş-: zaman geçirmek (M30/15)

eyner: tarla çapalanırken ya da bahçe işlenirken ilk önce işlenmeye başlanan parçası (M27/33)

eyrim: Domates (Metin dışı)

ezen: ezan (M15/54)

ezve: kapsül (M24/21)

F

faydı (<Ar.fāide): fayda, yarar (M2/26)

fıldır-: fırlatmak (M8/4)

fiyyık: fiyık, ıslık (M14/20)

Fıraş (<Fr. virage): viraj (M1/51)

fotura (<İtal. fattura): fatura (M10/74)

G/Ġ

gabara: ayakkabı tabanının eskimesini önlemek amacıyla, bu kısma çakılan özel çivi (M22/56)

ġabāāç: meşe ağacı (Metin dışı)

ġabiş: boynuzsuz keçi (M21/88)

ġadağ (<Ar. kadar): kadar

ġadifi (<Ar.ġatīfe): kadife, nişanlarda yakınlara hediye vermesi için gönderilen kumaş (M18/26) *bk.yırtınma*

ġaġ-: kalkmak (M4/5)

ġali: gayri, artık (M15/26)

ġamat: mutfak eşyası, tabak, bıçak vb. (M32/3)

ġanayat (<Ar. ġana'āt) kanaat (M9/11)

ġaneviġe (<İtal.canavaccio): kaneviġe, el işi yapmak için kullanılan seyrek telli bez (M23/19)

ġaplıġ: Mutfak aleti. (Metin dışı).

ġarabaġan: kara tavuk (M11/50)

ġaracücce: çörek otu (M30/43)

ġaral-: karalmak, karanlıklaşmak (M29/9)

ġaramuk: Dikenli bir bitki (M31/30)

ġaramuklaş: karamık bitkisinden yapılan bir yemek (M32/20)

ġaraol: karakol (M13/18)

ġara pelit: Meşe ağacı. (Metin dışı).

ġararpa: bir arpa çeşidi (M9/35)

ġarasaban: tarla sürme aracı (M10/33)

ġaraőıġ: Kara şeyh, Afşar beldesinde bir yer adı (M16/50)

ġat-: katmak (M15/16)

ġat-: katmak, koymak (M8/11)

ġāve (<Ar.ġahve) kahvehane (M5/17)

ġavırma: kavurma (M15/52)

ġaviő-: kavuşmak (M20/30)

ġavur-: kavurmak, pişirmek (M4/10)

ğavut: değirmende unun kavrulmuş hâline verilen isim (M33/21)

ğayağıl: Afşar beldesinde bir yer adı (Metin dışı)

ğayıt: kıyıntı, azık (M32/3)

ğaynat-: kaynatmak, pişirmek (M8/52)

ğazan ur-: çamaşır yıkamak, kazan kurmak (M4/14)

gecevi: davar tutan veya ava giden insanların gece konaklayacakları ufak yapı (M8/13)

gedik: yüksek yer, tepe (M33/14)

gelberi: gübre toplama aracı. (Metin dışı).

gelinci: gelinin yanında bulunan kadın topluluğu (M30/23)

gerdeme: Bir ot türü (Metin dışı)

geş: geç (M13/26)

geş-: geçmek (M2/12)

geş: genç (M6/23)

get-: gitmek, kaybolmak (M7/1)

gev-: çiğnemek (M31/30)

geven: arpa sapı (M9/41)

gey-: giymek (M11/8)

geysilik: çamaşırların yıkandığı yer (M9/24)

ğıl davar: keçi sürüsü (M6/19)

ğına ün: kına töreni esnasında oynanılan oyun (M2/6)

ğırğıç: Yengeç (Metin dışı).

ğırntı: Bisküvi ve çeşitleri (Metin dışı)

ğıvır-: kıvırmak (M12/4)

ğıyık: kıyı, kenar (M16/50)

ğıymatlı (<Ar.ķīymet): kıymetli (M15/4)

ğızar-: kızarmak, olgunlaşmak (M23/17)

ğişi: kişi (M16/8)

ğitçe: Çam kozalağı. (Metin dışı)

ğō-: koymak, yerleştirmek (M7/11)

ğoca: koca, eş (M9/1)

ğókbelen: Afşar beldesinde bir yer adı (M25/3)

ğon-: konmak, yerleşmek (M6/2)

ğöcen: tavşan yavrusu

ğoñşu: komşu (M11/29)

ğopar-: koparmak (M33/51)

ğor: kor, ateş (M8/14)

ğora: kapı kilidi (M7/25)

ğoru: Afşar beldesinde bir yer adı (M9/7)

ğovala-: kovalamak (M13/6)

ğoyak: Küçük akarsu, ırmak (Metin dışı)

goyul-: koyulaşmak (M3/3)

ğoyun ğırklığı: koyunların tüylerini kesmeye yarayan makas (M33/10)

ğoyuş: bir seferde on yada on beş ekmek yapmak (M27/32)

ğoz: ceviz (metin dışı)

ğozaççın: Afşar beldesinde bir yer adı (M8/1)

ğózel: güzel (M2/11)

ğōd-: gütmek (M11/19)

ğögercin: güvercin (M7/14)

ğöğey: evlenmekte olan erkek, güvey (M9/1)

gölle: suda kaynatılmış buğday, mısır (M33/30)

gölle nöbeti: dama serilen buğdayın kuşlar tarafından yenmemesi için tutulan nöbet (M33/30)

gön: deri (M22/56)

göndür-: göndermek (M31/22)

gönen: tavşan yavrusu (Metin dışı).

göş-: göçmek (M18/35)

göynek: atlet, iç çamaşırı (M22/54)

göz: bir evdeki odaların her biri (M11/53)

gunna-: doğurmak (Metin dışı)

gurka çık-: kuluçkaya yatmak (Metin dışı)

gurktavuk: yumurtlama zamanı gelen tavuk (Metin dışı)

gutme: kadınların bayramlarda giydiği bir elbise türü (M23/47)

ğuyula-: saklamak (M21/57)

ğuzan: gölgelik, güneş almayan yer (Metin dışı)

guzu gulağı: bir bitki çeşidi (M32/19)

gücen: tavşan (Metin dışı)

güccük: küçük (M2/1)

gücüle: ancak, güçlkle (M29/15)

güni: güney (M9/8)

günidoğu: güneydoğu (M6/6)

güüm: güğüm (M19/30)

H/ Ğ

halı: Halil, kişi ismi (M4/14)

hanı: hani (M21/64)

hangırdan: hangi yerden (Metin dıŖı)

haral: kıldan ya da ketenden yapılmıŖ büyük uval (M9/10)

haran: tencere (M4/2)

haranı: büyük tencere (M4/2)

hatap: hayvanlara takılan an (Metin dıŖı)

ħatır: bir bitki t¸r¸ (M6/50)

havale (<Ar. ħavāle): b¸lge (M6/18)

havar: sebzelere verilen genel isim (M2/13)

havi: pekmez, yağ ve undan yapılan bir eŖit helva (M33/5)

haviy: havay,terazi, tartı (M9/33)

havit: eŖme, su kaynağı (Metin dıŖı)

hay avı: s¸rek avı (M21/101)

hendē: yakındaki birini veya bir cismi g¸stermek için kullanılan ifadedir.
(M1/75)

heralda: herhālde (M8/8)

heyre: sulu helva (M28/23)

hızmat (<Ar. ħıdmet) hizmet (M15/10)

hobu: sırt (Metin dıŖı)

hobu et-: ocuğu sırtına almak, hobu etmek (Metin dıŖı)

holluk: tavuğu yumurtladığı yer (M33/29)

horanta (<Far. ħorende): ev halkı (M4/9)

hoturaf: fotoğraf (M1/27)

h¸lasıl (<Ar. ħulasā) s¸z¸n kırsası h¸lāsa (M6/23)

h¸lb¸: kulağa kaçan adlı bir b¸cek. (Metin dıŖı).

ıcık: azıcık (M4/21) *bk.ecik*

irahat (<Ar. raḥāt): rahat (M5/14)

iramazan: Ramazan, kişi ismi (M19/18)

ırbık (<Ar. ibrīk): ibrik (M1/53)

ısarlı: askerlikten kaçan kimse (M7/18)

ısrıga: ısrıgan out (M33/34)

ışırdı-: aydınlamak, ışıldamak (M32/4)

İ

ibiş: ufak boylu şişman adam (M22/8)

idare: aydınlatma aracı, kandil (M10/72)

ikicēz: ikiceğiz (M15/22)

ilaboda: sığırdili familyasından, çiçekleri hekimlikte kullanılan ve kökü kavru olarak yenilen bitki (M31/29)

ilan: yılan (M33/29)

ilāna: lahana (M23/9)

ilanburçak: genellikle kayalık yerlerde biten enli, uzun parlak yapraklı, ortasında mor çiçeği bulunan bitki (M31/29)

ilanburçaklaş: yılanburçağı otundan yapılan bir yemek çeşidi (M33/1)

iledin: ladin ağacı (Metin dışı)

ilegen: leğen (M23/18)

ilen-: beddua etmek, ilenmek (M15/10)

ilime: asma ağacının dalına verilen ad (M8/14)

ilkip: ilk önce (Metin dışı)

illas: İlyas, kişi ismi (M21/45)

imrik: irmik, bir çeşit tatlı (M15/56)

imtān (<Ar.imtiḥān) imtihan (M21/82)

incemuğar: İncepınar, bir yer adı (M11/4)

indi: şimdi (M19/18)

inne: iğne (M11/22)

irahmetli (<Ar. rahmetli): rahmetli, ölmüş (M4/13)

isbitiren: bir üzüm çeşidi (M21/65)

işlik: gömlek (M22/53)

izve: eskiden banyo yerine kullanılan evin bir bölümü (M10/74)

K/Ğ

ğalın: gelinlik kız için verilen başlık parası (Metin dışı)

ğarye (<Ar.ğarye): köy (M5/3)

kasıba: kasaba (M13/41)

keft-: kertmek, çentmek (M9/42)

kel keçel: kötü (M8/40)

kemik: Afşar beldesinde oynanan bir oyun çeşidi (M26/14)

kepek: un elendikten sonra elek üstünde kalan kabuk kırıntıları (M33/18)

keri: sonra (M16/8)

keriş: kiriş (M17/3)

keş: bir peynir türü (M3/39)

keşik: sıra, nöbet (M33/7)

keşkağ (<Far.keşkek): düğünlerde yenen bir yemek çeşidi (M4/10)

kevkir: su kabağında yapılmış kap (M9/27)

kimsi: kimse (M2/14)

kinit (<Far.kilīd): kilit (M21/88)

kontıncan (<Fr. contingent) kontenjan (M6/18)

ķopiratif (<Fr.cooperative): kooperatif (M21/36)

ķór: ķör (M6/36)

ķóy (<Far. kūy) ķöy (M10/64)

ķoyurtmaķ: pekmez kaynatımı sonunda pekmez kazanının dibinde kalan koyulaşıncaya kadar kaynatılması sonucunda yapılan bir yemektir (Metin dışı)

ķöfün: sepet, küfe (M10/42)

ķömek avı: keklik avı (M8/9)

ķörse-: körelmek (M21/113)

ķörsen: sönük (M21/113)

ķüssük: kaldıraç (M31/22)

ķüsükle-: kilitlemek, arkadan sürgü çekmek. (M31/22)

L

lāba: lavabo (M15/19)

lav ol-: sona erdirmek (M28/21)

löküs ıřıķı: bir aydınlatma aracı, lüks lambası (M33/19)

M

mahkime (<Ar. maħkeme) mahkeme (M6/43)

mālle (<Ar.maħall) mahalle (M10/47)

māni: mahana, bahāne (M21/48)

māra (<Ar. meġāre): maġara (M1/48)

masebe (muħāsebe): muhasebe (M21/32)

mavıla-: inlemek, söylenmek (Metin dışı)

māza (<Fr. magazia) maġaza (M13/20)

medil (<Yun. manteli): mendil (M14/15)

mefat et-: vefat etmek (M14/1)

- megerseme** (<Far. meger): meğer (M29/19)
- memlet** (<Ar.memleket) memleket (M11/5)
- men:** işaret sıfatı şu yerine geçer (M4/20)
- merciş:** müfettiş (M6/30)
- metel:** masal ve fikraya verilen isim (M28/25)
- meyvacılığ:** meyve işiyle uğraşan kimse (M6/19)
- mıktat:** Mithat, kişi ismi (M28/28)
- mınık:** kaydırak oyunu (M24/18)
- mınıla-:** sızlanmak, söylenmek (M29/27)
- mıntıka:** çevre (M22/42)
- midik:** kısa boylu adam (Metin dışı)
- mirkep:** merkep, eşek (M1/9)
- muğar:** pınar, çeşme (M7/15)
- mustā:** Mustafa, kişi ismi (M21/64)
- müracıt** (<Ar. muraca'āt): mürâcaat

N

- nadar:** ne kadar (M29/27)
- naıl:** nasıl (M11/11)
- navrız:** nev-rüz (M8/42)

O

ocaklık: hem aydınlatma aracı hemde ısınma aracı olarak kullanılan bir alet (M13/9)

- odun eyle-:** odun kesmek (M9/8)
- oğa:** ona (M11/14)
- ogurla:** uğurlamak (M22/43)

oğut-: okutmak (M9/7)

oğul: arının yavrusu (Metin dışı)

oğuntu: düğün çağrısı, davetiye (M26/20)

oğlan: oğlan, erkek çocuk (M5/23)

ollar: oralar (M4/13)

oñ-: rahata kavuşmak, yetişmek, ermek (Metin dışı)

ongırdan: oradan (Metin dışı) *bk. öngürden*

ōra-: uğramak (M16/20)

orān: Orhan, kişi ismi (M21/51)

ōraş-: uğraşmak (M5/9)

ōşula-: ovcalamak (M9/28)

oyanıķ: uyanık, açık gözlü (M1/56)

oynuş: kına törenlerinde oynanan bir oyun çeşidi (M19/24)

Ö

ölet: salgın hastalık, beldede tifo hastalığı için kullanılır (M6/51)

öñ-: izlemek, takip etmek (M8/9)

öñ: ön (M21/10)

öngürden: oradan, önünden (Metin dışı)

örü: geceleri koyun otlatma (Metin dışı)

ōren-: öğrenmek (M21/74)

ōretmen: öğretmen (M21/3)

ötrük: ishal (M19/9)

övele-: övelemek, ufalamak (M30/42)

övendere: hayvan dürtmeye yarayan değnek, çubuk (M12/36)

öviy: üvey (M9/4)

P

paça: elbisenin altına giyilen don (M26/16)

pali: Köpek yavrusu (Metin dışı).

pambığ: pamuk (M23/20)

paTişa (<Far. pād-šāh) padişah (M6/16)

pelid: meşe ağacı (M32/5)

perem perem: parça parça (M2/49)

peziklaş: pezikten yapılan bir yemek çeşidi (M33/2)

pille: Afşar beldesinde oynanan bir oyun çeşidi (M10/47)

pondilin: Pantolon (metin dışı)

potin: ayakkabı (M22/55)

pullu cember: düğün zamanında gelinin amcasının, akrabalarının giydiği yelek (M26/17)

R

razak: bir üzüm çeşidi (M21/57)

reçber (<Far. renc-ber): meslek öğrenmek için çalışan kimse (M22/31)

reşte (Far.rişte): erişte (M19/1)

rôzger (<Far. rûzgār) rüzgar (M9/8)

S

sā: sağ (M12/8)

saār: galiba (M9/40)

sağa: sana (M29/37)

sakırğa: kene (Metin dışı)

sandalya (<İtal. sedilia): sandalye (M7/2)

sandıra-: bunamak (Metin dışı)

sāt (<Ar. sâ'at): saât (M8/12)

say: Taşlık yer (Metin dışı).

sazağ: sazaklık (M29/55)

seki: bağ duvarı (Metin dışı)

sergilik: üzümlerin serildiği yer (M8/48)

sırım: çarık yamalığı (M9/41)

sırt: giysi, çamaşır (M4/13)

sifil: sivil (M13/23)

siñerbacak: saklanbaç oyunu (M28/17)

siyirt-: hızlı yürümek.

soña: sonra (M3/3) *bk.soñura*

soñura: sonra (M1/2)

sundurma: güneş veya yağmurdan korunmak için yapılan küçük dam (Metin dışı)

suvı-: sıvamak (M15/26)

sü: su (M30/25)

Ş

şò: şu (M4/8)

şakşak: değirmen taşına tahılın döküldüğü yer (M23/6)

şal kaşığı: bulgurla kekik kavrulup, üstüne su dökülerek yapılan bir yemektir (Metin dışı)

şam: çam ağacı (M23/49)

şam sakızı: çam sakızı, çamaşırların güzel kokması için külün içine atılan malzeme (M30/27)

şam sakızı: çamaşır yıkamak için kullanılan sabun türü (M9/24)

şaplak vur-: kız tarafının erkek tarafına isteklerini söylemesi.

şapşak: tahtadan yapılan su tası (M33/27)

şatıflı: (<Ar. şataf) şatafatlı (M9/14)

şavk: parıltı, ışık (M1/61)

şavkı-: ışık saçmak, parıldamak (M1/61)

şek: eşik (M9/10)

şemi: Afşar beldesinde bir yer adı (M21/112)

şerit metre: bezden yapılmış uzunluk ölçme aracı (M16/47)

şıra: üzüm suyu (M8/52)

şırk-: dövmek. (Metin dışı).

şinik: buğday ölçmek için kullanılan teneke (Metin dışı).

şirahnas: içinde üzüm çiğnenen kap (M8/49)

şirlevig: Afşar beldesinde bir yer adı (M21/122)

şongırdan: şuradan (Metin dışı) *bk. şöngirden*

şöfâr: soför (M1/24)

şöngirden: şuradan (M33/8)

T

tâ: daha (M8/24)

tağılad-: ses çıkarmak (M24/19)

taha: daha (M10/17)

takılavuk: ceviz dallarının kesilir, çocukların kestikleri dalları yere vurarak ses çıkarmasıyla oynanan bir oyundur. (M24/19)

takıplı-: takiplemek, takip etmek (M31/2)

talla: tarla (M8/15)

tanı-: görmek, bakmak (M8/29)

tapanla-: kürekle yol açmak (M21/91)

- tarabus:** tarabuluş, ipekten yapılma giysi, kuşak (M10/62)
- tóay:** tugay, alayla tümen arasındaki birlik (M5/10)
- tazzik** (<Ar. tazyīk): tazyik, doldurma (M21/80)
- teber** (<Far.teber): küçük balta (M28/9)
- tēcik:** tanecik (M9/14)
- teg:** tek (M13/5)
- teg tüfeg:** tek namlulu, ağızdan dolma tüfek (M24/16)
- tekne:** malzeme taşımak için kullanılan ağaç kap (M6/48)
- televzın** (<Fr. television): televizyon (M4/21)
- tēmen:** teğmen (M1/6)
- tēmiz** (<Ar. temyīz) temyiz,yargıtay (M6/46)
- temre:** bir çeşit deri hastalığı (M33/39)
- tene** (<Far.dāne): tane (M2/7)
- tengel tengel:** döne döne (M21/115)
- tenike zoba:** tenekeden yapılmış soba (M8/38)
- tep-:** tepmek, bir elbisenin, kumaşın içini doldurmak (M16/53)
- terürüs** (<Fr. terroriste) terörist (M11/16)
- tevek:** asma, kavun gibi bitkilerin yaprağı (M9/32)
- teyyare** (<Ar. tayērān): uçak (M2/28)
- tik-:** dikmek (M11/26)
- tofrağ:** toprak (M6/23)
- toktur** (<Fr. dokteur): doktor (M11/26)
- toķurcaķ:** tokurcak, giysileri yıkamak için kullanılan tahta tokmak (M4/14)
- tomatis:** domates (M20/18)
- toplum:** insanların toplu olarak bulunduğu yer (M19/28)

toros ayakkabısı: lastik ayakkabı (M11/48)

tömbeki: bir tütün çeşidi (M12/1)

tömek: küçük toprak yığını tepecik (M9/8)

tūla(<Yun. toubla): tuğla (M15/32)

tuluk: pekmez, peynir, yağ vb. şeyleri koymaya yarayan deri, tulum (M30/44)

U

u_rla-: yolcu etmek (M10/2)

uçun: için (M12/27)

uğur parası: askere gidenlere verilen para (M27/18)

unmaç: undan yapıla bir yemek çeşidi (M31/29)

ur-: vurmak, dövmek (M4/15)

uroka (<İtal.ruca): roka (M32/18)

urup: tahıl ölçęi (Metin dışı)

uşakbaşı: düğün zamanlarında her mahalleden silah atması için görevlendirilen kişi (M18/28)

utaştır-: utaştırmak, yetiştirmek (M30/32)

Ü

üğüd-: üğütmek (M15/6)

ülübü: fasülye (Metin dışı)

ünde-: seslenmek, bağırarak (M4/18)

ürüya (<Ar.ru'yā): rüya (M30/38)

üs: üst (M5/22)

ütle-: ayıklamak, seçmek (M23/4)

üyen-: uyanmak (M1/31)

üyü-: uyumak (M30/38)

V

veterin (<Fr. veterinaire) veteriner (M11/22)

Y

yaba: bir tarım aracı (M12/38)

yaban: yabancı, dışarıda olan (M28/22)

yaba portakalı: bir portakal çeşidi (M1/62)

yabanönü: Afşar beldesinde bir yer adı asli şekli yabani güneyidir.

yakım: türkü, ağıt (M30/16)

yakım yak-: ağıt yakmak (M30/16)

yal: köpeklere verilen yiyecek (Metin dışı).

yalancı çobanlıg: başkasının malını güdene kişilerin yaptığı iş (M18/18)

yalıñız: yalnız (M2/23)

yansıtıcı: televizyon, telefon vericisi.

yapış-: yapışmak, tutmak (M10/34)

yar: uçurum (Metin dışı)

yarıntası: ertesi (M20/31)

yarmu: yarma, yarılarak kurutulan meyve (M23/5)

yavsu: ağaçlara yapılan bir aşı çeşidi (M27/25)

yaygı: yastık veya divanların üzerine örtülen örtü (M20/10)

yazāne: yazıhane (M10/26)

yazı: ova, kır (M33/11)

yazmış: 1 yaşına gelmiş keçi (Metin dışı)

yēn: yeğen (M6/17)

yesir: esir (M24/25)

yesir almaca: Afşar beldesinde oynanan bir oyun çeşidi (M14/14)

yırtınma: düğün zamanında komşulara hediye koyması için gönderilen kumaş (M11/35)

yimákhane: yemekhane (M10/8)

yirli: daha anlamında kullanılan sıfat (M16/48)

yoğuş-: uğraşmak (M30/35)

yoğarı: yukarı (M9/2)

yolak: patika (M33/26)

yolla-: yollamak, göndermek (M9/19)

yo mal: kısır, yavrulayamayan hayvanlar (M27/28)

yöksel-: büyümek (M6/16)

yörü-: yürü (M1/57)

yuğ-: yoğurmak (M23/4)

yu-: yuğmak, yıkamak (M9/31)

yūka: yufka ekmeği (M19/5)

yumurta hesabı: kolay yapılan sorular (M1/18)

yuñur-: yoğurmak (M3/5)

yuv-: toprak damları taş veya silindirle sıkıştırmak, düzeltmek (M8/41)

yūsek: yüksek, büyük (M9/40)

yüssük: yüzük (M33/45)

yüz: taraf (M21/125)

Z

zahrı: buğday, arpa vb. tahıl (M9/36)

zebze (<Far.sebz): sebze (M10/12)

zevle: öküzün boyunduruktan çıkmaması için boyunduruğa geçirilen değnekler (Metin dışı).

zille-: yapmak, dermek, çatmak (M2/13)

KAYNAKLAR

AKAR, Ali (2013), *Muğla ve Yöresi Ağızları*, Ankara, TDK Yayınları.

- AKÖZ, Alaaddin (1996), *Asrın İlk Yarısında Aladağ Kazası*, Osmanlı Araştırmaları XVI, S 16, İstanbul, Enderun Kitabevi.
- AŞCI, Ufuk Deniz (2016), “Bozkır Ağzında Görülen Bazı Şekil Bilgisi (Morfoloji) Özelliklerine Dair”, *SUTAD*, 177-193.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1974), *Türkçenin Grameri*, Ankara, TDK Yayınları.
- BURAN, Ahmet (1996), *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim Ekleri*, Ankara, TDK Yayınları.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1966), “İran Türkleri”, *Türk Kültürü*, S 50, 125-134.
- ÇEKER, Mustafa (2015), *Çumra Havalisi Yörükleri Ağzı* (Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Derleme Sözlüğü*, C 1-12 (1993), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi IV* (1986), 523, çev. Besim Atalay, Ankara, TDK Yayınları.
- DOĞAN, Talip (2010), *Urmiye Ağzları* (Doktora Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- _____ (2012), “Yıldızeli Yöresi Ağzında Çokluk 1.Şahıs İstek Eki – (y)än, -(y)än”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C 9, S 3, 122-134.
- DURAN, Kübra (2019), *Konya'nın Hadim İlçesi Ağzı*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (1999), “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri” *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, TDK Yay., Ankara, 43-48.
- EREN, Hasan (1999), *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, 2. Baskı, Ankara.

- ERGİN, Muharrem, (2001), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.
- GABAIN, A.Von (1988), *Eski Türkçenin Grameri* (Çev. Mehmet Akalın), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GEMALMAZ, Efrasiyap (1978), *Erzurum İli Ağızları I*, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- GÜLENSOY, Tuncer (1988), *Kütahya ve Yöresi Ağızları (İnceleme, Metinler, Sözlük)*, Ankara, TDK Yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer (1997), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara, TDK Yayınları.
- _____(1999), “Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine”, *Eski Türkiye Türkçesi Toplantısı*, İstanbul, 35-50.
- _____(2000), “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf Fiiller Üzerine”, *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C II, S 2, 122-143.
- GÜNAY, Turgut (2003), *Rize İli Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Ankara, TDK Yay.,
- GÖK, Murat (2018), *Osmaniye İli Ağızları ve Söz Varlığı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÖKDAĞ, Bilgehan Atsız (2007), “Afşar Kelimesinin Kökeni Hakkında”, *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, 72-77.
- KAYA, Adnan Menderes (2004), *Avşar Türkmenleri*, Kayseri, Geçit Yayınları.
- KILIÇ, Remzi (2009), “Avşarlar” *Kayseri Ansiklopedisi*, C 1, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 169-173.

- KOCAMAZ, İhsan (2013), *Konya İli, Taşkent İlçesi Köyleri ve Ağzı* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KORAŞ, Hikmet (2005), “Türkiye Türkçesinde Gereklik”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 135-154 .
- KORKMAZ, Zeynep (1959), “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, *Ankara Ü. DTCF Dergisi*, S 3-4: 275-358.
- _____ (1960), Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine, *TDAY*, 173-180.
- _____ (1992), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara, TDK Yayınları.
- _____ (1994), *Güneybatı Anadolu Ağzları*, Ankara, TDK Yayınları.
- _____ (1994), *Nevşehir ve Yöresi Ağzları*, Ankara, TDK Yayınları.
- _____ (1995), “Batı Anadolu Ağzlarında Aslı Ünlü Uzunlukları Hakkında”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C II, TDK Yayınları, 123-127.
- _____ (2009), *Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi*, Ankara, TDK Yayınları.
- _____ (1961), “Türkçede ok/ök Kuvvetlendirme (Intensivum) Edatı Üzerine”, *TDAY Belleten*, Ankara, 14-29.
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuat (1979), *Avşarlar*, İslam Ansiklopedisi, MEB Yayınları, C 2, 28-38.
- KÜÇÜKBALLI, Fatih Numan (2013), *Gazipaşa (Antalya) Köyleri Ağzı* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- LAZBIOĞLU, Halid (1980), “İran Türkleri”, *Milli Eğitim ve Kültür Dergisi*, S 7, 210-222.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1959), “Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu”, *TDAY Belleten*, Ankara, 81-93.
- MERT, Abdullah (2019), *Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve*

- Ağızlarına Uzanan Söz Varlığı* (Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Meydan Larousse*, C 1, 1969, Meydan Gazetecilik.
- ÖDER, Kerim (1982), *Azerbaycan*, İstanbul.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2006), “Ses Yansımaları Kelimelerin Yer Adı Olarak Kullanılması” *Araştırmalar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, S 8, 192-196.
- _____ (2007), “Anadolu Ağızlarında -vIk, -vUk ve -yIk, -yUk Ekleriyle Oluşturulan Kelimeler”, *Araştırmalar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, S 17, 40-55.
- _____ (2008), "Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemâ İsimli Eserde Dudak Uyumu", *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (23-26 Ekim 2007) Bildirileri*, Isparta: 479-496.
- _____ (2014), “Tersine Uyumsuzluk”, *Türk Dil Bilgisi Toplantıları-II Ses ve Şekil Bilgisi Sempozyumu*: 185-205.
- ÖZKAN, Abdurrahman-YASTI Mehmet-YANAR Bayram (2016), “Bozkır Ağızının Ses Özellikleri”, *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır*, 591-612.
- ÖZTÜRK, Erol (2009), *Silifke ve Mut'taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağızı*, Ankara, TDK Yayınları.
- POLAT, Gülşen (2019), *Cihanbeyli Ağızları*, (Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SAK, İzzet (1997), “Osmanlı Döneminden Günümüze Hadim”, *SÜTAD*, S 4, 169-180.
- SAĞIR, Mukim (1995), *Erzincan Yöresi ve Ağızları*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (1995), “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 391-405.
- _____ (2002), “Ses Olayları Bakımından Anadolu Ağızları”, *Atatürk*

- Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S 2: 1-7.
- _____ (2008), “Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ünlü Varığı”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/3, Spring: 563-578.
- SÜMER, Faruk (1999), *Oğuzlar (Türkmenler)*, Ankara, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- _____ (1972), *Oğuzlar (Türkmenler)*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fak., Yay.
- _____ (1988), “Avşarlar”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S 62, 133- 138.
- Tarama Sözlüğü VIII* (1996), 2. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (2012), *Eski Türkiye Türkçesi*, Ankara, Kapı Yayınları.
- Türkçe Sözlük*, (11. Baskı), Ankara, TDK Yayınları.
- TOGAN, Zeki Velidi (1971), *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul, Enderun Yayınları.
- TURSUN, Ayşe (2020), *Akören Ağzı*, (Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UYBAL, İdris Nebi (2009), *Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri* (Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi Denizli, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- VURAL, Hanifi-BÖLER Tuncay (2011), *Ses Şekil Bilgisi*, Ankara, Kesit Yayınları.
- YAVUZ, Orhan (1991), Türkçe’de “Kapalı E”, *SÜ Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S 6, s.271-306.
- Yazım Kılavuzu* (2018), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ZÜLFİKAR, Hamza (1991), *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, Ankara, TDK Yayınları.

İnternet Kaynakları

(http://www.taskent.gov.tr/default_B0.aspx?content=1015)

(<http://lugatim.com/>)